GELECEK SAYI

Komünal Sosyalizm Enternasyonalizmi

- Sosyalist Enternasyonalizmin Anlam ve Önemi
- Tarihsel Toplum, Sosyalizm ve Enternasyonalizm
- K. Marks'tan Günümüze Sosyalizm ve Enternasyonalizm Deneyimleri
- 19. yy. Enternasyonalizm Doğuşuyla 21. yy. Enternasyonalizm Mukayesesi
- Enternasyonalizm Düzleminde Çeşitlilik ve Farklılıkların Birliği
- Kök Toplum Oluşumu; Kürtler ve Enternasyonalizm
- UKKTH, Sömürgecilik, Ulusal Sorunlar ve Enternasyonalizm
- Sınıf, Devlet ve Komün Bağlamlarında Sosyalizm
- Küresel Sömürü, Baskı ve Ekolojik Yıkıma Karşı Evrensel Duruş: Eko-ekonomi
- Yerelden Evrensele Sosyalizm ve Enternasyonalizm
- Kadın Perspektifiyle Komün, Sosyalizm ve Enternasyonalizm

ISBN: 977-2-14717-030-4

DEMOKRATİK MODERNİTE DEMOKRATİK ENTEGRASYON: DEVLET VE TOPLUM

DEMOKRATİK MODERNİTE 56

DEMOKRATİK MODERNİTE

DÜŞÜNCE VE KURAM DERGİSİ TEMMUZ-AĞUSTOS-EYLÜL 2026 SAYI 56 200 TL

Demokratik Entegrasyon Devlet ve Toplum

Demokratik Modernite

Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi

Yerel Süreli Yayın

Sayı: 56

Temmuz-Ağustos-Eylül-2026

ISSN: 2147-1703

Meşe Yayınları Adına Sahibi

Murat Kalmaz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Hasan Ali Gül

Yayın Kurulu

Haydar Ergül

Elif Taşdöğen

Michael Löwy

Zozan Kutum

Eşber Yağmurdereli

Nasrullah Kuran

Esra Bilen

John Holloway

Nilüfer Şahin

Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmaması yayın kurulunun kararına bağlıdır.

Meşe Yayınevi

İletişim
Kocatepe Mahallesi Tarlabaşı Bulvarı
Güzel İzmir Apartmanı No:20 K:2 D:5
Beyoğlu/İstanbul

Tel: 0212 293 95 98
Whatsapp: 0535 348 37 99
Telegram: 0535 348 37 99
Signal: 0535 348 37 99

www.demokratikmodernite.org
facebook.com/demokratikmodernite1
twitter.com/dmodernite
instagram.com/demokratikmodernite
demokratikmodernite@gmail.com

Kapak Tasarımı

Newal Bulut

Mizanpaj
Rojdan Erez

Abonelik Koşulları

Yıllık Abonelik Bedeli: 1200 TL (Kargo Dahil)
Yıllık Cezaevi Abonelik Bedeli: 400 TL (Kargo Dahil)
Yurtdışı Abonelik Bedeli: 150 Euro (Kargo Dahil)
Banka: Türkiye Ziraat Bankası
Şube: Esenyurt/İstanbul
Hesap Sahibi (Alıcı): Murat Kalmaz
Hesap No: 2574-92379294-5001
IBAN: TR 04 0001 0025 7492 3792 9450 01

Basım Yeri
Ceylan Matbaacılık Reklam Film
Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. 318 Güven San. Sit.
B Blok Zeytinburnu, İstanbul
Tel: 0 212 613 10 79

İçindekiler

4 **Editör**

6 **Demokratik Entegrasyon Stratejisi**
Abdullah Öcalan

15 **Demokratik Entegrasyon**
Kenan Avcı

23 **Tarihin Topluma İadesi ve Demokratik Entegrasyonun Zemini**
Esra Bilen

30 **Pozitif Entegrasyon İçin Demokratik Müzakere**
Murat Aslan

34 **Komün ve Meclisler Eliyle Kozmik Simetriden Özgür Topluma**
Cemile Turhallı

39 **Farklılıkların Ortak Yaşamı; Demokratik Entegrasyon**
Fikret Çalağan

43 **Entegrasyon ve Kamusallığın Yeniden İnşası**
Muhammed İnal

49 **Demokratik Entegrasyon: Devlet, Kadın ve Ekoloji**
Elif Bulut

54 **Resmi Tarihten Demokratik Hakikate**
Hasan Kılıç

60 **Toplumsallığın Oluşumunda Doğal Entegrasyon**
Zozan Kutum

67 **Ulus-Devletin Negatif Entegrasyonu ve Kürtler**
Halil Doğan

75 **Kadının Tarihsel Gizemi: Demokratik Toplum Bütünlüğü**
Rojdan Erez

83 **Barış ve Demokratik Toplum Sürecinde Hukuk ve Yasal Düzlem**
Av. Faik Özgür Erol

91 **Tarihin Gerçekliğinde Entegrasyon**
Burak Büyükkaya

94 **Yerelde Komünalizm ve Entegrasyon**
Pınar Işık

103 **Başka Bir Ekonominin Mümkünlüğü**
Sezai Temelli

112 **Demokratik Ulus ve Entegrasyonu**
Besê Hozat

119 **Rojava'da Entegrasyon Sorunsalı**
Rauf Karakoçan

125 **Demokratik Entegrasyona Hukuki ve Fiili Yaklaşım**
Şiyar Amed

132 **Demokrasi İlkelerinde Uzlaşmak**
Rıdvan Çelik

137 **Demokratik Entegrasyonda Kadının Rol ve Misyonu**
Rotinda Engin

Kapitalist Modernite, Değişen Koşullar ve Kürt Birikimi

Editör

Dergimizin son sayılarında ağırlıklı olarak Demokratik Komünal Toplum Manifestosu'nun temel esasları üzerinde değişik konu başlıklarıyla işlemeye çalıştık. Bu sayımızı ise 'Demokratik Entegrasyon: Devlet ve Toplum' ana başlığına ayırdık.

Neden bunu yaptık? İçinde bulunduğumuz dönemde; küresel ve bölgesel gelişmeler ile Kürdistan-Türkiye ölçeğindeki dinamikler bir araya geldiğinde, Kürt sorununun demokratik çözümü ve Ortadoğu'nun demokratik bir doğrultuya yönlendirilmesi için gerekli koşullar olgunlaşmıştır. Bugün açıkça görülmektedir ki bu çözüm, ancak halkların ve toplumların demokratik entegrasyonu yoluyla sağlanabilir. Yani sorunun kalıcı çözümü, tek tek devletlerin lütfunda ya da mevcut sınırların yeniden çizilmesinde değil; toplumların demokratik temelde bir araya gelmesinde aranmalıdır.

Ortadoğu, Birinci Dünya Savaşı sonrası Osmanlı'nın dağılması sonucu kapitalist-emperyalist güçler tarafından bölüşülmüştür. Bölüşümün başını da İngiltere ve Fransa çekmiştir. Savaş sonucu Osmanlı İmparatorluğu yenilmiş, parçalanmış ve Ortadoğu'ya kapitalist modernitenin çözüm modeli olan ulus-devlet inşaları dayatılmıştır. Arap çoğunluklu bölgeden 22 ulus-devlet çıkarılmıştır. Coğrafya emperyalist kapitalist politikalar doğrultusunda parçalanmıştır. Neredeyse her hanedana bir ulus-devlet bahşedilmiştir.

Bölgenin önemli jeostratejik, jeopolitik ülkesi Kürdistan da dört parçaya bölünmüştür. Kürtlerin payına düşen, ulus-devlet koşullarında parçalanmış, inkâr edilip yok sayılarak farklı ulus-devlet yapılarının ulusal yayılma alanı haline getirilmiştir.

Yüzyılı aşkın bir süredir, başta Ortadoğu olmak üzere Kürdistan ve Kürt toplumu bir savaş, çatışma ve gerilim içinde olagelmiştir. Çözümsüzlük sürekli derinleştirilmiştir. Kürtler üzerine de bir Kürt kapanı oluşturulmuştur. İnkâr, isyan, bastırma, tekrar isyan, tekrar bastırma ile hem fiziksel hem zihinsel, hem de kültürel-dilsel soykırım çok yönlü geliştirilmiştir.

Peki bu kapan neden bu kadar uzun ömürlü ve kırılması güç olmuştur? Sorunun yanıtını yalnızca Kürtlerin içinde bulunduğu koşullarda değil; bu koşulları belirleyen çok daha geniş bir tarihsel-toplumsal sistemde aramak gerekir. Zira Kürtlerin yaşadığı inkâr ve bastırma, kendi başına yalıtık bir olgu değil; dünyayı yeniden biçimlendiren kapitalist modernitenin ve onun temel örgütlenme biçimi olan ulus-devletin doğrudan bir sonucudur. Dolayısıyla Kürt kapanını anlamak için, önce bu kapanı kuran zihniyete ve sisteme yakından bakmak gerekir.

Önce Avrupa'da gelişen kapitalizm, giderek dünyayı; tarih, toplum, düşünce, zihniyet ve ideoloji başta olmak üzere hemen her yönüyle yeniden inşa etmiştir. Dünyamız kapitalizmin bir pazarına dönüştürülmüştür: Sömürü pazarı, baskı pazarı, yok etme pazarı. Buna karşı bütün dünyada da sürekli bir arayış devam etmiştir. Çünkü ulus-devletler gelişkin bir bilime, tekniğe dayanmaktadırlar. Yine binlerce yıllık devletçi uygarlığın bütün deney ve birikimlerini kendisinde somutlaştıran, yoğun bir deney, tecrübe ve birikime sahiptir. Kapitalist modernist mantığa göre zayıf olanlar yok olur; çünkü güçsüzlerin yaşama hakkı yoktur.

Kürtler, Birinci Dünya Savaşı'na giderken çok dağınıktır ve parçalıdırlar. Koşullara göre organize olabilecek ideolojik, politik, toplumsal ve askeri birliktelikleri ya yoktur ya da oldukça zayıftır. Dolayısıyla özgürlük ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir strateji geliştiremediler.

Aradan geçen yüzyıl içinde ise tablo köklü biçimde değişmiştir. Bir zamanlar dağınıklığı ve stratejisizliği nedeniyle tarihin akışına müdahale edemeyen Kürtler, bugün tüm parçalarda bambaşka bir gerçekliğin

içindedirler. Bu gerçekliğin en büyük motor gücü hiç kuşkusuz Kuzeydeki çıkıştır diyebiliriz. Geçmişin eksikliklerini birer birer telafi eden uzun ve sancılı bir birikim süreci, Kürt toplumunu yeniden ayağa kaldırmıştır. Nitekim geçmişle bugün arasındaki bu fark, mevcut koşulların neden çok daha elverişli olduğunu da açıkça ortaya koymaktadır.

Mevcut koşullar içinde ise durum çok daha olumludur. İçinden geçtiğimiz Üçüncü Dünya Savaşı koşullarında denebilir ki Kürt toplumu, Medler'den bu yana tarihinin en derli toplu ve en birleşik halini yaşamaktadır. Kürt toplumu artık ideolojik-politik bir hatta sahiptir. Bu ideolojik ve politik hat, son 53 yıl içinde belirginleşerek bir netliğe kavuşmuştur. Özgürlük Hareketi'nin şekillenmeye başladığı tarih 1973'tür; o yıl, henüz rüşeym halinde de olsa bir doğuş yaşanmıştır. Günümüzde bu doğuş, dört parçanın tümünü etkileyebilecek bir düzeye ulaşmıştır.

Kuzey Kürdistan'ın etki gücü şuradan kaynaklanır: Büyüklüğü, diğer üç parçanın hem coğrafi genişlik hem de nüfus toplamına yakındır; yani en büyük parçadır. Bir diğer özelliği de Kuzey'in Türkiye egemenliği altında olmasıdır. Peki Türkiye'nin ayırt edici özelliği nedir? Osmanlı İmparatorluğu'ndan bu yana yönelimi Batı'ya dönüktür ve günümüzde Batı ile ekonomik, askeri ve kültürel bakımdan, çok yönlü biçimde entegre olmuştur. Batı ise kapitalist merkezî uygarlık olarak beş yüz yıldır küresel çapta hükmetmektedir. Hal böyle olunca, Türk devletinin Kürtler üzerindeki egemenliği zayıflatılıp kırılmadan, hiçbir parçadaki kazanımların güvence altına alınması olası değildir. Son dönemlerde her parçada yaşanan gelişmeler, bu tezi defalarca doğrulamaktadır.

Son 53 yıllık süreç içerisinde başta dört parça Kürdistan olmak üzere sürgündeki Kürt varlığını kanıtlamış ve fiili kabulü gerçekleşmiştir. 53 yıl önce Kürt yokken, 53 yıl sonra dünyanın her tarafında Kürt vardır; örgütlü hale gelmiş ve varlığını kanıtlamıştır. Özellikle Kürdistan'ı egemenlik altında tutanlara karşı kendini kanıtlamıştır. Gelinen aşamada sorun, hukukun dışına itilen Kürt gerçeğinin hukuki zemine çekilmesidir. İşte demokratik entegrasyon bu aşamanın konusudur. Bu konuyu işlememizin nedeni de budur.

Bir dönemler PKK ulusal kurtuluş stratejisini izledi. Ama gelinen aşamada gerek dünyada gerek bölgede ve Kürdistan'da yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmeler, reel sosyalizmin çözülmesi, dünya ve bölge konjonktüründeki değişimler; bir zamanlar tarihsel bir rol oynayan ulusal kurtuluş stratejisinin misyonunu tamamlamasına yol açmıştır.

Bu da yeni bir stratejiye ihtiyaç doğurmuştur. Yeni strateji neye göre belirlenecektir? Yeni koşullar yeni araçları gerektirir. Bu yeni strateji, demokratik siyaset stratejisidir. Ancak bu stratejinin yürütülmesi, demokratik entegrasyona ihtiyaç yaratmaktadır. Yani hukuk dışına atılan Kürt'ü hukuk içine almaktır.

Bu strateji dört parça Kürdistan ve giderek Ortadoğu için geçerlidir. Bu stratejiyi uygulamanın koşulları var mıdır? Evet, Kürt varlığı güçlü bir şekilde açığa çıkarılmıştır. İdeolojik ve siyasal olarak Kürt var olmuştur. Toplumsal dinamiği güçlüdür. En son bunu Rojava'ya saldırılarda gördük; on milyonlarca Kürt, dört parçada ve diasporada ayağa kalktı. Başta Newrozlar olmak üzere değişik şekillerde Kürt toplumu, çarpıcı biçimde varlığını dışa vurdu, Kürt ulusal birliğinin oluşmasına ruhsal katkı sağladı.

Yeni strateji demokratik entegrasyondur. Devlet sınırlarına, yani Kürdistan'ı egemenlik altında tutan devlet sınırlarına takılmadan izlenecek bu stratejinin esası şudur: Kuzey Kürdistan öncülüğü, her parça için ideolojik-politik bir öncülüktür; paradigmatik bir öncülüktür. Sınırlar üstü toplumların örgütlülüğünü içerir. Özcesi demokratik toplumu inşa etmektir. Demokratik toplumun özü komünleşmedir. Komün, kadın özgürlüğü esasına dayanır. Öz savunmalı, özyönetimli, yerinde demokrasi; çokluklar ve farklılık içinde birlik temeline dayanan bir inşadır. Asıl olan ise şudur: Demokratik entegrasyonun yüzde onu ulus-devletle kurulan ilişkiye dayanırken, yüzde doksanı halkların ve toplumların demokratik entegrasyonunun inşasını zorunlu kılmaktadır.

Peki bu bağlamlar içinde demokratik entegrasyon ne anlama gelir, neyi ifade eder? Bu sayıda yer alan zengin makaleler, farklı konu başlıkları üzerinden bu soruyu sormakta ve olası çözümleri irdelemektedir. Bu doğrultuda dergimizin bu sayısında demokratik entegrasyonu; devlet ve toplum ekseninde ele almaya çalıştık. 'Demokratik Entegrasyon: Devlet ve Toplum' başlığı, uzunca bir süre gündemdeki yerini koruyacaktır. Tartışmalara katkı sunmak amacıyla bu sayımızı bütünüyle bu konulara ayırdık. İyi okumalar dileriz…

Demokratik Entegrasyon Stratejisi

Abdullah Öcalan

Demokratik entegrasyon stratejisi somut gelişmeleri ele almaktadır. Özellikle Kürdistan ve Kürt olgusu strateji sorununu önemli kılmaktadır. Kürdistan ve Kürt sorunu bağlamında şimdiye kadar herhangi bir strateji söz konusu değildir. Olsa bile derme-çatma bazı ideolojik belirlemeler düzeyinde kalmıştır. İlkel milliyetçilik ve reel solculuk bağlamında bu yönlü bazı ifadeler kullanılmıştır, ama bunlara strateji demek mümkün değildir. Strateji, bir güç olgusudur. Bir ülke ve halk için stratejiden bahsetmek için bir iradenin, siyasi ve askeri gücün ortaya çıkması, var olması gerekir. Kürt sorununun çözümü için tarihten günümüze çok çaba gösterildi, gösterilmeye de devam edilmektedir. Fakat bunlar isyan niteliğini aşamadığı için strateji olarak ifade edilemez. İsyanlar ilkel mücadele biçimleridir. Strateji ise daha çok arkasında ciddi bir aklı ve bu aklın yaptığı planlamayı gerektirir. En önemlisi de gerçekçi bir durum değerlendirmesini, uygulanabilir bir siyaseti ve başarıyı mümkün kılan bir mücadeleyi esas alır.

Bu hususları göz önünde bulundurduğumuzda, Kürtler için artık stratejik bir tutum çok gereklidir; olmazsa olmazdır. Bunun için benimseyebileceğimiz en doğru tarzı tespit etmek de hayati önemdedir. Genelde Kürtler, "Tarihte çok direndik ama hep kaybettik" diye bir değerlendirme yapar. Bu bir anlamda doğrudur. Çünkü stratejiden yoksun direniş ve isyanlar kazandırmaz. Neden stratejiden yoksun çatışmalara girişilmiştir? Çünkü Kürtler, stratejik aklı geliştirebilecek bir stratejik kurmaylıktan veya kolektif önderlikten yoksun kalmışlardır. Bunun iç ve dış nedenleri üzerinde durulabilir. Ortada olan gerçeklik, böylesi bir aklın gelişmemiş olmasıdır. Strateji, kurmay ve kolektif önderlik bilincini gerektirir. Hatta düzenli, disiplinli ve dönemine göre çağdaş, asli bir toplumu gerektirir. Bu niteliklere sahip bir toplum olunmadan strateji sahibi olunamaz, dolayısıyla onun savaşı da verilemez.

Günümüze doğru artık Kürt ve Kürdistan bağlamlı belli bir toplumsallık ve ülke somutlaşması yaşandığı için, strateji belirleme ve değerlendirme de gündemleşmek durumundadır. Biz PKK'yi bir isyan hareketi olarak değil, düzenli bir siyasi programı ve stratejisi olan bir hareket olarak geliştirmek istediysek de, pratikte istediğimiz gibi gelişemedi. Strateji ve taktik kavramları çok kullanıldı ama yaşanan bunun tam tersiydi. Bu büyük sorunları doğurdu, altından çıkılamaz güç eriten, dağıtan bir duruma yol açtı. Bir de bu yönüyle PKK'nin aşılmasını ele almak gerekir. Stratejik olarak söylediklerini uygulayamadı, demagojiden öteye taşıramadı. Dolayısıyla aşılması bu anlamda da gerekliydi. Bu da sadece örgütsel aşılma değil, ona dayalı bir stratejinin de aşılmasıdır. Uygulanamayan bir strateji başarısızdır; dolayısıyla terk edilmesi gerekir. Çünkü söz konusu olan, toplumun hayati konularıdır.

Kürt sorununu tarihsel, bölgesel ve küresel ölçekte ele almak önem taşıyor. Özellikle günümüzde Ortadoğu bağlamında böylesi bir yaklaşım yaşamsal önemdedir. İlk bakışta, tarihte olduğu gibi günümüzde de Kürdistan,

dış güçlerin stratejik çatışma sahası olarak beliriyor. Bu niteliğiyle kendisi için değil, başkaları için stratejik saha kılınmak isteniyor. Tarihte böylesi bir durumun sürekli olarak Kürtlere dayatıldığı görülmektedir. Sümer, Akad, Babil, Asur ve Pers dönemlerinden 20. Yüzyıla dek egemen güçler Kürdistan'ı sürekli bir savaş-çatışma alanı olarak kullanmışlar ve üzerinde kozlarını paylaşmışlardır. Daha sonra Kürdistan Doğu-Batı çatışmasına sahne olmuştur. Doğu'dan Persler, Batı'dan Grek ve Romalılar arasındaki savaşlar yüzlerce yıl boyunca bu topraklarda sürmüştür. Yine Osmanlı-Bizans, Osmanlı-Safevi çatışmalarına; 20. Yüzyılda reel sosyalist ve kapitalist sistemlerin çatışmasına tanıklık etmiştir.

Kürtler, stratejik aklı geliştirebilecek bir stratejik kurmaylıktan veya kolektif önderlikten yoksun kalmışlardır

PKK ile Kürdistan ilk defa Kürt halkının öz çıkarı için direnen, strateji üreten bir önderliğe sahip olmuştur. Kürdistan bir strateji ve taktik alan haline gelmiştir. Ama belirtildiği gibi bu doğrultuda elli iyıllık tarihi bir mücadele verilmesine rağmen stratejinin gerçekleştirilemediği de doğrudur. Ortaya çıkan gerçekliğe göre, somut duruma uygun anlamlı bir strateji ve taktikle savaşıldığını söylemek oldukça zordur. Ulusal bağlamda bir varlık savaşı verildi, ki bu da büyük oranda isyancı bir pratik olarak yorumlanabilir. Tüm çabamıza rağmen Kürt kişiliğindeki isyancılığı aşamadık. Toplumsal olgudaki zayıflıklar nedeniyle ulusal ve sınıfsal bağlamda bir stratejik akıl gelişemedi. Klasik Kürt isyancılığının tekrarı yaşandı. Bilindiği gibi klasik Kürt isyancılığında her kabile, aile veya ortaya çıkan her örgüt ve önderliği aklına estiği gibi bir gün isyan eder, ertesi gün teslim olur veya dış güçlerle ilişki kurarak onların kullanışlı aparatı haline gelir ve geleneksel yaşam tarzı sürüp gider. Bu anlayışı aşmak için olağanüstü uğraştıysak da başarılı olamadık.

Günümüzde stratejik ve taktik husus tüm ciddiyetini koruyor. Somut güncelde yaşanana bakıldığında, Sykes-Picot Anlaşması sonrası durumun bir benzerinin yaşandığı söylenebilir. Küresel güçler biraz geride kalıyor gibi görünseler de, esas olarak bölge ulus-devletlerini ayakta tutmak ve sorunu onlar üzerinden denetimde tutmak istiyorlar. Kürtleri yok sayma ve giderek eritmeye dayalı olan bu strateji halen tam olarak terk edilmiş değildir. Bunu işbirlikçi ulus-devletler eliyle yürütseler de, arka planda her türlü desteği vermeyi sürdürmektedirler. Özellikle son elli yıldan bu yana İsrail etkeninin devreye girmesiyle, Ortadoğu'nun boydan boya yeniden şekillendirilmesi söz konusudur. Bu temelde geliştirilen stratejik denge Sykes-Picot düzenlenişini, sistematiğini bozuyor. 7 Ekim 2023'te Hamas'ın saldırısından sonra İsrail, Sykes-Picot'nun tamamen aşılması gerektiğini ilan etti ve buna uygun hamleleri geliştirmeye başladı. Küresel hegemonik güç olan ABD ile anlaşarak hamlesini başlatan İsrail'in, başta Gazze olmak üzere, tüm Ortadoğu'yu kapsayan eski kurulu stratejik dengeyi bozmaya yönelik bir strateji geliştirdiği anlaşılıyor. Halen de yoğun bir biçimde uygulanmakta olan budur. Gazze görünüşteki hedeftir. Esas hedef Ortadoğu'ya yeni bir stratejik denge dayatmak ve yeni bir biçim vermektir. Yeni Ortadoğu dengesine göre yeni bir inşa sürecine girişmektir. Bu savaşın ardı sıra Lübnan, İran, Suriye ve Yemen'deki gelişmeler, bu stratejik dengenin kapsamına işaret etmektedir.

Dolayısıyla son iki yüz yıldır bir kördüğüm haline getirilen Ortadoğu'nun merkezinde yer alan Kürdistan'ın, yeni dönem stratejisinin de merkezinde olduğunu söylemek abartı olmayacaktır. Tersine yaşanan gerçekliğin en yalın ifadesi bu olmaktadır. Ortadoğu Birinci Dünya Savaşı sonrası şekillendirilirken Kürdistan merkez alınmıştı. Bu, Kürdistan'ın jeo-stratejik ve jeo-politik konumundan kaynaklanmaktadır. Günümüzde PKK'nin elli yıllık mücadelesi sonucu Kürdistan'ın bu konumu daha da güçlenmiştir. Şu açıktır ki, PKK Kürdistan'ın her yönüyle stratejik konumunu daha da açığa çıkartmıştır. Şimdi hesaplar bu konum üzerinden yapılmaktadır. Dolayısıyla yeni stratejik denge veya hegemonik değişim, Kürdistan merkezlidir ve çok yakında bu durum daha da anlam bulacaktır.

Kürdistan'da Stratejik İki Yaklaşım

Kürdistan, mutlaka yeni hegemonik kaymaya göre yeniden düzenlenmek istenecektir. Irak'ta, Suriye'de yaşananlar çok yakında İran'da yaşanacaktır ve yine bağlantılı olarak Türkiye'ye de dayatılacaktır. Gelişmeler tüm sıcaklığıyla böylesi bir değişimin başladığını göstermektedir. Bu yönlü gelişmelerin kendini dayatacağını görmek için kâhin olmaya gerek yoktur. Biraz tarih ve jeo-politik bilgisi olan herkesin görebileceği hakikatten bahsediyoruz. Daha önce eski stratejik denge üzerine çeşitli değerlendirmelerimizde "Proto-İsrail" olarak ifade etmiştik. 1923'ten sonra Türkiye'de "Lozan dengesi" denilen veya Arap ülkelerinde "Baas dengesi", İran'da "Humeyni öncesi ve Humeyni dengesi" denilen durum bir geçiş sürecinin stratejik dengesini ifade ediyordu.

Kürtlerin özgürlük iradeleri, politika ve örgüt üretme kapasiteleri güçlenmiştir

7 Ekim 2023 ile birlikte bu denge dağıldı. Yerine ne ikame edilecek? Belli ki, ulus-devletlerin yeni bir dizaynı söz konusudur. Fakat burada esas problem, sadece Filistin-İsrail bağlamında değil -ki burası küçük bir kenar çerçeveyi ifade ediyor, burayı düzenlemek o kadar zor değil- esas düzenleme Ortadoğu'nun kalbi olan Kürdistan'da ulus-devletlerin dizaynıyla gerçekleşecektir.

Esas soru şudur: Söz konusu ulus-devletler nasıl düzenlenecektir? Bunun artık planlandığını ve giderek öne çıkarılacağını biliyoruz. Mevcut Kürdistan federe devleti ihtiyacı karşılayamadığı için aşılmak istenecektir. Federe devlet ya daha da kalıcılaşıp bir ulus-devlete dönüşecek ya da farklı bir siyasi oluşuma evrilecektir. Bu noktada can alıcı iki strateji ortaya çıkmaktadır. Kürt sorunu dediğimiz sorun bölgenin temel sorunu haline gelecek ve tüm bölgenin kaderini değiştirecek kapasitede stratejik bir açmazla karşı karşıya kalacaktır. Şu anda yaşanan durum bir stratejik açmazın başladığıdır. Güney Kürdistan'da 2017'de bir referandum deneyimi yaşandı, tüm bölge devletleri karşı çıktı, hegemonik güçler de sessiz kaldılar. Referandumun sonuçları pratikleştirilemedi ve sorun öylece kaldı. Kürtler için "kendi kaderlerini belirleme hakkı" neden kabul görmüyor? Çünkü, geleneksel statüko henüz bu "defteri" açmamıştı. Bir stratejik Kürt devleti devreye koyulmamıştı. Mevcut işbirlikçi devletlerle süreç sürdürülmeye çalışılmaktaydı. Bu direncin başını çeken de Türkiye'dir. Kürtler söz konusu olduğunda Türkiye asla değişime ve değiştirmeye gelmemekte; Mars'ta dahi olsa bunu bir beka meselesi olarak görmektedir. Bunun için her türlü Kürt hareketini ve statüsünü ölüm-kalım meselesi olarak ele almaktadır. Ama artık küresel sistemin bölgesel planları değişmektedir. Değişim olmadan eski statüko sürdürülemez duruma gelmiştir. Türkiye tutucu bir şekilde Lozan'a dayalı stratejide ne kadar ısrar ederse etsin, değişmek zorundadır. Çünkü tüm bölgesel ve küresel güçler bunu zorunlu görmektedir.

Kaldı ki, daha belirleyici olan 60 milyon nüfusuyla Kürt halkının kendi özgürlük mücadelesidir. Uzun süreli özgürlük mücadelesi artık imha stratejilerinin sürdürülmesine şans tanımamaktadır. Bizzat PKK'nin varlık savaşının getirdiği nokta, imha stratejilerini boşa çıkarmıştır. Dört parçada da özgürlük hamlesi çok güçlü bir biçimde varlık bulmuş, ifadeye kavuşmuştur. Bunun pratik yaşamda vücut bulması için demokratik-siyasal eylemini de her an gündemde tutmaktadır. Kürtlerin özgürlük iradeleri, politika ve örgüt üretme kapasiteleri güçlenmiştir. Bu noktada Kürtlerin geçmişte yaşadıkları stratejiden yoksunluk, küresel ve bölgesel güçlerin inkar çabaları artık anlamını yitirmektedir. En önemlisi de daha da kabul edilebilir bir stratejinin gereğinin ortaya çıkmasıdır. Bu nedenle stratejik yaklaşımı netleştirmek hayatiyet ifade etmektedir.

PKK hareketi ulusal kurtuluş stratejisini terk etmiştir. Bu stratejinin fazla işlevsel olmadığı, bununla artık mücadelenin ilerletilemeyeceği, kazanımları koruyamayacağı görülmüştür. Bu durumda eskinin yerine ne ikame edilecektir? Şu anda yakıcı olarak bu tartışılmaktadır. PKK reel sosyalist etkileşimli bir hareket olarak, "Bağımsız ve Birleşik Kürdistan" formülünü dillendirdi. Bunun stratejik aracı olarak ulusal kurtuluş savaşı da bir söylem olmaktan öteye gidemedi. Bu stratejinin içinin çok boş olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Fakat sonuna kadar uygulanması gereken bir strateji olduğunu söylemek

de gerçekleri göz ardı etmek anlamına gelmektedir. Stratejik değişim için öncelikle reel-sosyalizmin gözden geçirilmesi gerekir, ikinci olarak da bölgesel ve küresel güçlerin konumu ele alınmalıdır. Her iki yönden bakıldığında da eski stratejinin terk edilmesi gerektiği açığa çıkmaktadır.

Eski terk edilirken yerine ikame edilecek strateji önem kazanmaktadır. Kürdistan'da bu konuda iki stratejik yaklaşım karşı karşıyadır. Birincisi ilkel milliyetçi yaklaşımdır.

Ülke bütünlüğünü esas alan, yerel demokrasiyi ihmal etmeyen yeni bir anayasa Türkiye'yi ikinci yüzyılda güçlü kılabilir

Bu yaklaşımı, arkasındaki güçle değerlendirmek gerekir. Bu yaklaşımın esas aldığı önce otonomi, sonra federe ve en sonunda da bağımsız bir Kürt ulus-devletçiğine gitmektir. Özellikle PKK'nin istismarını da esas alarak böylesi bir strateji geliştirilmiştir. Bunun iyi görülmesi gerekiyor. Mevcut Güney Federe Kürdistan oluşumu bir ulus-devlet stratejisiyle çalışmaktadır. Diplomasisi yapılmakta, ordusu kurulmakta, diğer kurumları hazırlanmaktadır. Tümü ulus-devlet eksenlidir. Bu PKK'nin de reel sosyalizm temelinde de olsa ön gördüğü bir stratejiydi. Onun stratejik, taktik, politik vb. uygulamalarını geliştirmişti. PKK bundan vazgeçti ama diğerleri vazgeçmemiştir. Yani, ulus-devlet stratejisi yürürlüktedir. İç-dış politika bu temelde geliştiriliyor.

Bu stratejinin tümüyle geçersiz olduğu söylenemez. Proto-İsrail'in birinci yüzyılını Türkiye Cumhuriyeti idame etti; şimdi de Ortadoğu'da hegemon bir güç haline gelen İsrail için Kürdistan bir "post-İsrail" olarak ulus-devlet biçiminde inşa edilmek istenmektedir. Post-İsrail stratejisi için Kürt devleti olmazsa olmaz kabilindedir. Ortadoğu'da birincil doğal müttefik olarak görülmektedir. Nitekim PKK'nin zorla tasfiye politikası da bu stratejinin gereğiydi. Bu stratejinin işbirlikçi anti-PKK'li bazı Kürt güçleri de bu yönüyle desteklenmiştir. Özellikle Türkiye Cumhuriyeti ile birlikte bu yürütülmüştür. Halen de bu strateji uygulanmaktadır. Görünüşte AKP İsrail'e karşı çıkıyor, ama Kürtler söz konusu olduğunda objektif olarak İsrail politikasını yürütüyor. Bu, dikkatle ele alınması gereken bir husustur. Gazze nedeniyle kimi çelişkiler çıkmış olabilir, ama bunun anti-Kürt temelinde giderilme işaretleri de görülmektedir. Kuzey Doğu Suriye'deki Kürtlere karşı yaklaşımda bu açıkça görülmektedir. Dolayısıyla Kürt federe devleti, Kürt ulus-devletçiğine dönüşebilir. Türkiye Cumhuriyeti'ndeki bazı kesimler açısından bu bir tehdit olarak da görülebilir. Ancak bunun önemle göz önünde bulundurmak gerektiğinde ısrar ediyoruz. Şu an Türkiye ile Kürt federe devleti arasında birçok alanda anlaşmalar vardır. Hatta çok dostane bir ilişki de sürdürülmektedir. Buna rağmen Kuzey Doğu Suriye'de benzer bir oluşuma şiddetle karşı çıkılmakta, bir tehdit olarak görülmektedir. Bu çelişki dikkatle çözümlenmeyi gerektiriyor.

O halde yaşanan stratejik açmaz nasıl aşılabilir veya nasıl bir karşı strateji geliştirilebilir? Güncel olarak büyük önem taşıyan husus budur. Barış ve Demokratik Toplum Manifestosu'nda demokratik toplumun programını ve hukuk bağlantılı demokratik siyasetin stratejisini çözümledik. Fakat anlaşılıyor ki, yeni dönem stratejisinde taraflar açısından daha iyi anlaşılması gereken noktalar vardır. Demokratik toplum stratejisi, ulus-devlet stratejisinden farklıdır. Ulus-devlet stratejisi, ağırlıklı olarak askeri güçle yürütülmek durumundadır. Demokratik toplum stratejisi, anayasa geçerli kılınmak isteniyor. En hafif deyimle bu kadar anti-demokratik bir zihniyet olamaz. 21. Yüzyılda bu zihniyetle yol alınamayacağı açıktır.

Demokratik Entegrasyon Yerel Demokrasiyle Anlam Bulur

Ülke bütünlüğünü esas alan, yerel demokrasiyi ihmal etmeyen yeni bir anayasa Türkiye'yi ikinci yüzyılda güçlü kılabilir. Yerel demokrasiyi tanımayan bir anayasa demokratik olamaz. Sadece Türkiye için değil, bütün bölge için demokrasinin vazgeçilmez ilkesi yerel demokrasiyi tanımaktır. Ortadoğu için gerekli olan böyle bir anayasal çözümdür. Yerel demokrasi olmadan ulusal bütünlük içinde demokrasi

olamaz. Tekrar belirtme gereği duyuyoruz; tüm Avrupa ülkeleri yerel demokrasiyi temel şart olarak kabul etmektedir. Yerel demokrasisi olmayan bir demokrasiyi tanımamaktadır. Amerika ve Avrupa devletlerinin hemen hemen tümü ya federedir ya da bölgesel, yerel demokrasiye sahiptir. Gelişmiş demokratik tüm ülkelerde durum böyledir. Türkiye'nin yerel demokrasiye çekince koyması demokrasisinin düzeyini gösteriyor. Üstelik amansız bir denetimle engellemeye çalışıyor. Bunun aşılması gerekir.

Bizim devletle diyaloğumuz ve müzakeremiz yerel demokrasisiz düşünülemez. Tüm diyalog ve müzakereler yerel demokrasiye dayalı geliştirilir. Bir geçiş aşaması yaşanacaktır. Bunun için "geçiş hukuku" gereklidir. Adı üzerinde, geçiş hukukudur. Ama demokratik entegrasyon kalıcı, demokratik ve yerel demokrasiyi içeren hukuku gerektirir. Demokratik entegrasyon ancak yerel demokrasiyle anlamını bulabilir. Devletle demokratik ilişkisi yerel demokrasi üzerinden düzenlenir.

Yerel demokrasinin olmayışı Türkiye'yi ciddi sorunlarla karşı karşıya getirmiştir. Son yıllarda uygulanan kayyım politikası, genel olarak belediyelerin rant kapısına dönüşmesi ve daha birçok sorunun kaynağında yerel demokrasinin olmayışı yatar. Ciddi bir keyfiliğin olduğu kayyım atamalarında ortaya çıkıyor. Demokrasinin bu denli kolayca inkar edilebildiği bir ülkede, hiçbir sorun çözülemez ve çözülemediği de ortadadır.

Sadece Kürt sorunu bağlamında değil, bir bütün olarak Türkiye için mevcut yerel yönetim sorunlarını aşmanın yolu, güçlü yerel demokrasiden geçer. Yerel demokrasinin güvence altına alınması en gerçekçi ve tek çözüm formülüdür. Yerel demokrasi sadece Kürtler için değil, tüm Türkiye ve Ortadoğu için de sorun olduğu her gün yaşanılanlardan anlaşılmaktadır. Suriye, Irak ve İran için de gerekli olan, yerel demokrasinin tam ve eksiksiz olarak uygulanmasıdır. Demokratik siyaset stratejisi yerel demokrasisiz olmaz. Demokratik siyasetin en temel niteliği yerel demokrasiyle iç içe olmasıdır. Eğer sağlıklı bir üniter devlet isteniyorsa, gerçek anlamda bölücülük karşısında durulmak isteniyorsa; bölgesel, kültürel, federal ve Lübnan'da uygulandığı gibi ayrıcalıklı-kotalı yönetime karşı duruluyorsa; bu tür bir çıkmazla karşı karşıya gelinmek istenmiyorsa; tüm bunların alternatifi olan yerel demokrasinin önünün açılması için gereken anayasal ve yasal reformların yapılması kaçınılmazdır. Tüm olumsuzlukların panzehiri demokratik siyaset ve yerel demokrasidir. Sorunların gerçekçi ve kalıcı çözümü bu stratejiyle mümkün olabilir.

Demokratik entegrasyonu teknik bir uygulama olarak ele almamak gerekiyor.

Demokratik entegrasyon demokratik siyaseti, demokratik siyaset de yerel demokrasiyi gerekli kılar ve bunların pratik çözümü de hukukla gerçekleşir

Yukarıda ifade etmeye çalıştığımız gibi, ciddi reformlar gerektiriyor. Devletle demokratik toplumun entegrasyonu sihirli bir icat değildir. Ama önemsiz de olmayıp temel uzlaşım formülasyonudur. Uygulama içindir. Uygulama alanı en çok da yerel demokrasidir. Devletin yerel demokrasiye açık olması, demokratik devletin de ayrılmaz bir niteliğidir. Ondan ayrı düşünülemez. Eğer demokratik devlet iddiası varsa, onun en somut ifadesi yerel demokrasinin kabul edilmesidir. Yerel demokrasiyi kabul etmeyen devlet, demokratik olamaz. Demokrasi asıl olarak yerelden gelişip tüm ülkeye yayılır. Bunun dışında istendiği kadar söylemde veya anayasada "Demokratik bir devletiz" denilsin, demagojiklikten öteye gidemez ve örtülü faşizmin ifadesi olur. Dolayısıyla demokratik entegrasyon demokratik siyaseti, demokratik siyaset de yerel demokrasiyi gerekli kılar ve bunların pratik çözümü de hukukla gerçekleşir. Bu da yukarıda ifade edildiği gibi anayasal ve yasal değişiklikleri gerektirir. Demokratik topluma ancak böyle ulaşılır. Demokratik toplumun teorisi, programı ve sistemi vardır. Bu Manifesto'da öz olarak ortaya konulmuştur. Ayrıca demokratik toplumun en temel özelliklerinden biri ulus-devlet sistemini veya farklı bir sistemi reddetmemesidir. Hatta ister kapitalist ister sosyalist sistem olsun, demokratik toplum içinde yerel

demokrasiye dayalı olarak yerini alır. Demokratik toplum açısından önemli olan yerel demokrasinin olmasıdır.

Tarihi Kürt-Türk İlişkisini Güncellemek

Demokratik entegrasyonun bir boyutu da Kürtleri ilgilendirmektedir. Kürtler içinde ulus-devlet peşinde koşan güçler vardır. Özellikle İsrail'in ve arkasındaki-önündeki ABD'nin böylesi bir arayışı bilinmektedir. Kürt ulus-devletinin yeni Gazzeler yaratacağı çok açıktır. Sadece bir Türk-Kürt çatışmasını değil, Kürt-İran ve Kürt-Arap çatışmasını da beraberinde getirecektir. Bu tehlike göz ardı edilemez. Bu olası çatışmalı durumun önünü almak için Kürtler arası ilişkiler için demokratik toplum ve demokratik siyaset stratejisini geliştirdik. Kürtlerin bölge ulus-devletlerle çatışmasını önlemek için böylesi bir strateji hayati önemdedir.

Hareketimiz açısından ise, pratiğimize ve ideolojimize de en uygun olanı budur. Hem sosyalist stratejik arayışa cevaptır hem de PKK somutunda yaşananlar böylesi bir stratejiyi gerekli kılmaktadır. Pratik, taktik hususlar da bu stratejinin ne denli anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu gerçeklikler ışığında Kürdistan ve Kürt somutunda stratejik çekişmeleri de dikkatle değerlendirip; hareketimizin tarihine, dönüşüm yeteneğine ve değerlerimize de bağlı kalınarak böylesi bir stratejiyi bütün akışkanlığıyla ortaya koyarak, her koşul altında doğru pratikleştirip yanıt üretmek, ertelenemez görev olarak önümüzde durmaktadır.

Dikkat çekmek istediğimiz bir husus da İsrail'in stratejisidir. İsrail'in bir Kürt ulus-devleti stratejisinin olduğu açıktır. Bu gerçeklik orta yerde duruyorken, Türkiye ne yapmaktadır? Türkiye'nin en azından İsrail kadar -hatta buna İran da dahil edilmelidir- yeni dönemde yeni bir stratejiye sahip olması gerekiyor. Şimdiye dek olagelen stratejisi imha-inkar temelindedir. Buna strateji de demeyeceğiz, bu körlüğü ve yıkıcılığı hızla terk etmesi gerekmektedir. Kürdistan ile ilgili Malazgirt'ten Çaldıran'a, oradan ulusal kurtuluş savaşına dek tarihteki stratejik ittifak anlayışına dayalı bir strateji geliştirmelidir. Kürdistan kavramını ilk kullanan Selçuk Sultanı Sancar kadar bir stratejik aklı geliştirmesi gereklidir. Yine Yavuz Selim ve Kanuni Süleyman kadar açık bir Kürdistan politikasını geliştirmesi bir zorunluluk halini almıştır. Yavuz Selim Kürtlere, imzalanmış boş bir antlaşma metnini gönderip istediklerini yazmalarını ister. Kanuni Süleyman, Kürt ve Kürdistan ittifakını en sağlam duvar olarak tanımlar. M. Kemal, Kürdistan'dan kurtuluş savaşını başlatır. Önce Kürt ittifakını kurar ve böylece kurtuluş savaşını kazanır.

Şimdiki iktidar ve siyasi partiler nasıl bir Kürt stratejisini öngörüyorlar? Böyle bir kabulleri var mı yok mu, ortaya koymalılar. Artık eskisi gibi olamayacağı açıktır. Eskisi gibi olacağını sanmak, en hafif deyimle kendini kandırmaktır. Deniliyor ki, "İsrail ikinci bir İsrail kurmak istiyor." İsrail isteyebilir. Önemli olan Türkiye'nin yeni dönemde Kürtlerle nasıl bir stratejik ilişki kurmak istediğidir. Herhalde Kürtlerin stratejik önem kazandığı bu dönemde Kürtlere, "Kendini yok et" veya "Eskisi gibi devam edelim" denilemeyeceği yeteri kadar anlaşılmıştır. Bu konuda Türkiye'nin açık bir netleşmeye gitmeye, stratejisini paylaşmaya ihtiyaç vardır. En önemlisi de yeni bir politika ve strateji gereklidir. Bu konunun üzerinde bu kadar ısrarla durmamızın nedeni, gelişmelerin oldukça hızlı, çarpıcı olması ve aynı oranda cevap olmamızı istemesidir.

Kürdistan ile ilgili Malazgirt'ten Çaldıran'a, oradan Ulusal Kurtuluş Savaşı'na dek tarihteki stratejik ittifak anlayışına dayalı bir strateji geliştirmelidir

Tüm gelişmeler Türkiye açısından bir değişim ve dönüşümü zorunlu kılmaktadır. En önemlisi devletin bekası için değişim olmazsa olmazdır. Yoksa Kürdistan elden gider. Bunun çok iyi anlaşılması gerekiyor. Türkiye'yi asıl bölmeye götürecek olan eski imha-inkar politikasında ısrar etmektir. Türkiye için en tehlikelisi, hiçbir şey olmamış gibi yeni dönemin stratejisinden yoksun olmaktır. Denilebilir ki, bu kritik dönemde yeni stratejiden yoksun olmak Türkiye için büyük bir boşluk yaratmaktadır. Bunun aşılması gerektiği açıktır. İran'ın da kendine göre bir stratejisi vardır.

Yine küresel güçlerin de yeni dönemde stratejileri devrededir. Dikkat edilirse ABD'den İngiltere'ye, Fransa'dan Almanya'ya, her gücün yeni bir stratejisi yansımaktadır.

Biz tüm bu gelişmeleri dikkate alarak stratejik değişikliğe gittik. Bunu gerçekleştirirken Türk-Kürt tarihsel ittifakının güncellenmesini esas aldık. Türkiye'nin de bu konuda tarihsel ittifakı güncelleştiren bir stratejiyi geliştirmesi gerekir. Kürt sorununa yeni bir stratejik bakış açısı kendini dayatmaktadır. Demagojiye boğmadan her iki halka da kazandıracak bir strateji dönemin ruhudur. Eğer böylesi bir strateji geliştirilmezse, açıkça ifade edelim ki, Türkiye kendi eliyle Kürtleri İsrail ve ABD, hatta İran stratejisine itecektir. Eğer Kürtler kaybedilmek istenmiyorsa, acilen Türk-Kürt stratejik ittifakına ve ona göre anayasal çözüme gidilmelidir.

Ortadoğu İçin Demokratik Kürt Dinamiği Olmazsa Olmazdır

Böylesi bir gündemin oluşturulmasını, Ortadoğu'daki gelişmeler acil kılmaktadır. İsrail'in dolaylı denetiminde gerçekleşen 7 Ekim 2023 tarihli Hamas saldırısı sonrasında İsrail yeni bir strateji belirledi. Bunun bir göstergesi olarak Kürtlerle stratejik ilişki arayışına girdi. 7 Eylül 2025 tarihinde Almanya'da gerçekleşen Kürt-Yahudi Kongresi bunun bir sonucudur. "Kongre tamamen yanlıştır" demiyoruz. Kongre neden tam da bu süreçte gerçekleşiyor? Kürtlerin Ortadoğu'da stratejik konum kazanmasıyla ilgili olduğu açıktır. Ortadoğu'da belirleyici olmak isteyen her güç Kürtlerin dinamik gücünü hesaba katmak durumundadır. Yeni dönemde Ortadoğu için demokratik Kürt dinamiği olmazsa olmazdır. İsrail-Kürt kongresine karşı katı bir karşıtlığımız veya tamamen kabulümüz yoktur. Sadece böylesi bir gerçekliğin olduğunu belirtip, onu görerek kendi stratejimizi geliştiriyoruz. Bu kongrenin Kürt ulus-devletçiğini kazanımlarımız üzerine ikame etmeyi hedeflediği, tartışma ve açıklamalarından anlaşılıyor. Biz sosyalist ve demokratik toplumu temsil ediyoruz. İki strateji karşı karşıyadır. Kongre ulus-devletçiğin bir işaret fişeğidir. Bizim stratejik tercihimiz ise ulus-devlet değildir.

Bu konuda bir realiteye dikkat çekmek istiyoruz. Stratejik ufkumuz kapitalist modernite temelli değil, demokratik modernite temelli demokratik sosyalizmdir. Dayatılan ulus-devletçiğe karşı sosyalist demokratik toplum programını, stratejisini ortaya koyuyoruz.

Eğer Kürtler kaybedilmek istenmiyorsa, acilen Türk-Kürt stratejik ittifakına ve ona göre anayasal çözüme gidilmelidir

Ulus-devletçik ile sosyalist demokratik toplum çekişme halindedir. Bu savaşa, çatışmaya dayalı bir çekişme değil, ideolojik ve politik çekişmedir. Ya da demokratik toplum stratejisi ile ulus-devletin çekişmesidir. Ortadoğu'da kapitalist modernite güçlerinin geliştirebileceği bir Kürt ulus-devletçiği ve bunun çıkaracağı bölgesel sorunları önleyecek demokratik toplum ve demokratik siyaset stratejisi iyi değerlendirilmek durumundadır. Çünkü stratejimiz her türlü askeri savaşa neden olabilecek ihtimalleri devre dışı bırakmaktadır. Bu iki strateji bir realitedir. Türkiye bu noktada bir yol ayrımındadır. Hangi stratejinin ağırlık kazanacağını Türkiye'nin yaklaşımı belirleyecektir.

Eğer Türkiye şimdiye dek yaptığı gibi demagoji siyasetiyle, "Kürtçe TV kuruldu, kurslar açıldı, üniversitelerde bölümler açıldı" deyip devam ederse, İsrail stratejisi PKK kitlesi dahil, tüm Kürtleri etkisi altına alır ve yanına çeker. Türkiye açısından bu büyük bir tehlikedir. Eğer Kürtler demokratik toplum entegrasyonuna göre bir yaklaşım görmezlerse, olacak olan İsrail stratejisinin hayata geçmesidir.

Türkiye'nin mevcut yaklaşımları bu stratejinin kazanma ihtimalini yükseltiyor. Açıkça belirtelim ki, mevcut strateji bir körlüğü ifade ediyor. Açık ki PKK-Kürtler ilelebet arada kalmayı kabul etmeyeceklerdir. Bunun yaratacağı risk görülerek acilen demokratik entegrasyon stratejisinde ortaklaşmak gerektiği açıktır. Kürtleri anayasal güvenceden ve yerel demokrasi yasalarından mahrum bırakmak, açıkça İsrail'e itmektir. Örtülü veya açık, anlamının bu olduğu nettir. Ortaya koyduğumuz bu hususlar teorik varsayımlar

değil, yaşanan gelişmelerin somut ifadesidir.

Şu husus açıktır; Kürtlerin kazandığı jeo-stratejik ve politik konum, onları stratejik bir güç haline getirmiştir. İster Türkiye ve diğer ulus-devletler ister ABD, İsrail veya diğer küresel güçler olsun, hangisi Kürtlerle demokratik, eşit ve özgürlük esaslı stratejik ittifak kurarsa, o güç kazanır. Elli yıllık mücadele sonucunda Kürtler tarihte ilk kez böylesi bir konuma erişmişlerdir. Ortadoğu'daki Kürt jeo-stratejisinin çarpan etkisi tüm bölgeyi etkileyeceğinden, belirttiğimiz Kürt stratejik ittifakı Ortadoğu çapında etkili olmayı getirecektir. Türkiye'ye önerimiz, demokratik toplum entegrasyonu temelinde Ortadoğu'da Kürtlerle stratejik ittifaktır. Bu ittifak herhangi bir halka ve devlete karşı değildir. Tersine tüm Ortadoğu halklarının eşit, demokratik ve özgür yaşamının sağlanmasına dayalıdır. Bu da ideolojik, ahlaki ve politik çizgimizin olmazsa olmazıdır. Karşıtlık temelinde ittifak kurma politikamız yoktur. Karşıtlık politikaları ve hegemon olma hırsı Ortadoğu'yu kan deryasına çevirmiştir. Baştan beri Ortadoğu'da politikamız karşıtlık temelli değil, ittifak ve birlik temellidir.

Türkiye açısından anayasal ve yerel demokrasi yasaları çerçevesinde Kürtlerle demokratik entegrasyon, tüm Kürtleri bu strateji ekseninde tutacaktır. Bu, tarihsel ittifak geleneğine de uygundur. Şunu da belirtelim; Osmanlı-Kürt tarihsel ittifakı, kapitalist güçlerin böl-parçala politikası sonucunda Osmanlı'nın merkezileşmeye meyletmesi ve Kürt ittifakını dağıtması nedeniyle yıkılmıştır. Eğer Kürtlerle stratejik ittifak politikasını devam ettirseydi, Doğu'dan aldığı güçle, Avrupa'dan gelebilecek her türlü yönelime karşı koyabilecekti. Ama Kürtlere saldırıp en önemli ittifakını karşısına aldığında, stratejik olarak düşmanlarına karşı güçsüzleşti ve kaybetti.

Cumhuriyet sonrasında 1924 Anayasası ile Kürtlere yönelik imha ve inkar politikası yüzyıl sürdürüldüğü için Türkiye günümüzde yaşadığı ekonomik, sosyal, siyasal, toplumsal krizlerle karşı karşıyadır. Eğer demokratik entegrasyon temelinde tarihi ittifak güncellenirse Türkiye rahatlıkla bir Japonya, Fransa, Almanya olabilir. Kürt sorununun Türkiye için gerçek anlamda pranga olmasının nedeni, Kürt inkarı ve imhasında ısrardır. Türkiye açısından Malazgirt'ten Çaldıran'a, Osmanlı'dan ulusal kurtuluşa dek kazandıran bu tarihsel Türk-Kürt ittifakıdır. Yüz yıllık prangalardan kurtulmanın en anlamlı yolu da bu ittifakı güncellemektir. Eğer demokratik entegrasyon yerine büyük operasyonlar devreye konulursa, Kürdistan ve Kürtler tamamen kaybedilir. Operasyon mantığı ve her defasında neredeyse günaşırı askeri tehdidin devrede tutulması Kürtleri Türkiye'den uzaklaştırır ve kaçınılmaz olarak farklı ittifaklara zorlar. Özellikle Kuzey Doğu Suriye'yi yeni askeri operasyonlarla tehdit etmek, tamamen Kürtleri farklı ittifak seçeneklere itmek demektir.

Türkiye'yi asıl bölmeye götürecek olan eski imha-inkar politikasında ısrar etmektir

Kürtlerin Ortadoğu'daki jeo-stratejik ve politik konumu son derece gelişmiştir. Kürtler Lozan sonrası proto-İsrail döneminde stratejik ölüme mahkum edildiler. Gerek mücadelemizin açığa çıkarttığı gerçeklik gerekse de post-İsrail dönemindeki yeni Ortadoğu dizaynı Kürtlerin stratejik önemini açığa çıkartmıştır. Ağrı İsyanı sonrası çizilen karikatürde Kürdistan'ın mezara gömdürülmesi proto-İsrail ile ilgilidir. Kendiliğinden değil, proto-İsrail'in inşasıyla bağlantılıdır. İttihatçıların gelişiminde ve önlerinin açılmasında ne kadar proto-İsrail etkisi varsa, Türkiye'nin kuruluşunda da bu devam etmiştir. Kürdistan'ın mezara konulmasına karşılık Türkiye'ye varlık kazandırılmıştır. Anti-ümmetçi ve anti-Kürt bağlamlı Siyonist ideoloji Türkiye'yi şekillendirmiştir. Hep örtbas edilen gerçeklik budur. Bunları belirtirken Türkiye'nin kuruluşunun yanlış olduğunu söylemiyoruz; sadece İsrail'in ön evresi olarak şekillendirildiğini belirtmek istiyoruz.

Türksüz Kürt, Kürtsüz Türk düşünülemez; biri olmadan diğeri var olamaz. Ayrıca Türk İslamsız da düşünülemez. Orta Asya'daki ve diğer bölgelerdeki Türklerin yok oluşu, İslamsızlık ve Kürtsüzlükle ilgilidir. Cumhuriyet bu konuda, iki temel kurucu unsuru veya müttefiki dışlamıştır. Lozan'da İngilizler, Kürtleri mezara gömmesi ve ümmetten çıkması karşılığında cumhuriyete izin vermiştir. K. Karabekir'in anılarında buna karşı çıktığı için idam edilmekle yüz yüze kaldığı anlaşılmaktadır. Ulusal kurtuluş savaşı ümmet ve Kürt

unsurlarıyla kazanılmıştır. Ancak buna rağmen 1924 Anayasası ile bu iki ittifak gücü dışlanmıştır. Esas eleştirilmesi gereken nokta budur. Bu politika ısrarla sürdürülmesine ve tüm darbelerin gerekçesi olmasına rağmen başarılı olmamıştır. Ümmetçi damar AKP şahsında iktidara gelirken, Kürtler PKK'nin çıkışıyla mezarı çatlatmış ve gelinen aşamada Ortadoğu'nun en önemli stratejik gücü haline gelip demokratik entegrasyonu önerecek politik bilince ulaşmıştır.

Kürtler Artık Eskisi Gibi Yaşamayacaktır

İsrail 1948'de kesinleşen devletini, 7 Ekim 2023 provokasyonundan sonra daha da kalıcılaştırma ve Ortadoğu'da hegemon güç olma sürecini başlatmıştır. Şüphesiz Ortadoğu'nun kadim halklarından olan Yahudilerin de diğer haklarla birlikte eşit, özgür ve demokratik yaşama hakkı esastır. Burada sadece bir gerçekliğe işaret edilmektedir. Ortadoğu'da hegemon güç olmak isteyen İsrail'in, mezarı çatlatıp çıkan Kürtlerin stratejik rolünü görüp ilişkilenme arayışları derinleşmektedir.

Türkiye açısından yeni bir yüzyıldan bahsedilecekse, demokratik entegrasyon eksenli Kürt-Türk ittifakına dayalı yeni bir strateji geliştirmek durumundadır. Türkiye geçmişte olduğu gibi Kürtleri imha-inkar ederek yeniden dizayn edilen Ortadoğu'da var olamaz. Bu sürece girilmiştir. Kürtler artık eskisi gibi yaşamayacaktır. Ya ulus-devletçik ya da demokratik toplum olarak yaşayacaklardır. İkisinden biri de olabilir, iç içe de olabilir. Ulus-devletçik imkanı olmasına rağmen stratejik olarak demokratik toplumu savunuyoruz. Bu, PKK'nin tarihsel hakikatine ve yarattığı mirasa da uygundur. PKK açısından ulus-devlet olamaması bir şanstır. Bundan dolayı üzüntü duymuyoruz. Tersine vazgeçtik. PKK ulus-devlet olsaydı kapitalist modernitenin bir varyantı olmaktan; ya çökmekten ya da çürümekten kurtulamayacaktı. Bu nedenle tercihimizi demokratik toplum sosyalizminden yana yaptık. Demokratik toplumu tercih etmemizin nedeni, orta sınıf tuzağına düşmemektir.

Tarihi olarak Türklerin Ortadoğu'da varlık kazanması Kürtlerle ittifak içinde olmuştur. Selçuk Sultanı Sancar'ın bizzat Hamedan merkezli Kürdistan eyaletini kurması şöyle anlaşılmalıdır: Türk'ü yaşatmak için, Kürt yoksa dahi var olmak için onu bizzat inşa etmek gerekir. Selçuklular Kürtsüz Ortadoğu'da nefes alınamayacağını bildiğinden Kürdistan'ı-Kürtleri stratejik ittifak gücü olarak tercih etmiştir. Türklerin Kürtsüz ayakta kalması, hatta kültür olarak varlığını sürdürmesi zordur. Sürekli dile getirilen beka sorunu aşmak için güncelleşmiş Türk-Kürt ilişkisi tek seçenek olarak öne çıkmaktadır. Türk varlığının bekası için iki seçenek vardır.

Birincisi, geçmiş yüz yılın imha ve inkarını devam ettirmek. Yüz yıl boyunca bu denendi. PKK'nin çıkışıyla bu seçenek boşa çıkartıldı. Artık eskisi gibi Kürtleri yok saymak mümkün değildir. Türkiye'nin bekasının Kürtlerin imhasına-inkarına dayandırılması yanlıştı/yanlıştır.

İkincisi, tarihi ittifakı güncelleyip dostluk, kardeşlik ve demokratik birlik temelinde demokratik toplum entegrasyonuyla yeni bir stratejik ittifak kurmak. Türkiye'nin bekasının ancak bu temelde sağlanacağını, tarihsel ve güncel gerçeklik göstermektedir. Bunu görmemek asıl beka sorunu yaratmaktır.

Açık ki yeni bir Türk-Kürt savaşı iki halkı da bitirir. Ziya Gökalp'ın dediği gibi, "Türk Kürtsüz, Kürt Türksüz olamaz!" Devlet Bahçeli bunu en iyi anlayandır ve bir özeleştiri olarak görülebilecek şekilde ortaya koymuştur, bu değerlidir. Demokratik toplum entegrasyonuyla buna hayatiyet kazandırıyoruz. Kürtlerin bu temelde entegrasyonu, herkes için temel sorumluluk olmalıdır. Beka sorununu giderecek olan budur. Hepimiz için en acil ve ertelenmez olan da bu görevdir. Bu kısa değerlendirmelerle demokratik ilkelere dayalı bir müzakereden ve bunun sonucunda oluşacak bir çözümden beklentilerimizi paylaştık. Çözümden yana olan herkes toplumun tüm gelişim dinamiklerini etkileyen, çözülmedikçe geri dönülemez şekilde yaraları derinleştiren temel sorun olarak "Kürt sorunu"nun çözümü için atılan adımları önemser, bu süreçle birlikte sergilenen çabaların nihayete erdirilmesini istemektedir. O halde tartışmaktan, düşüncelerimizi paylaşmaktan geri durmamalıyız. Konuştukça ortaklaşılan noktaların artacağına, üzerinde uzlaşılamayacağı düşünülen noktaların müzakereyle bir çözüme kavuşacağına inanıyoruz. Demokratik müzakere de bunu gerektirir. Onurlu birliktelikler demokratik entegrasyonla kurulur.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Demokratik Entegrasyon

Kenan Avcı

"Politik program dediğimiz şeyin diğer adı demokratik toplumdur. Entegrasyon, demokratik toplumun ulus-devletle birliğini ifade eder. En doğru tanımı budur. Toplumu kendisini bir devlet olarak örgütleyip diğer devlete bağlamıyor. Kendisini demokratik toplum olarak demokratik cumhuriyete entegre ediyor. Entegrasyon aynı zamanda eşitliği de içerir. Demokratik müzakere ile tesis edilir. Entegrasyon demokratik müzakereyi zorunlu kılar."

Abdullah Öcalan

Barış ve Demokratik Toplum Süreci 18 ayını geride bırakmışken, demokratik entegrasyon kavramının çerçevesi ekseninde yoğunlaşan tartışmalar devam etmektedir. Konunun yer yer iki uç kutupta ele alınıyor olması, kavramın içerimlediği anlamı zayıflatma, hedeflediği politik doğrultuyu saptırma risklerini taşıdığı açıktır.

Demokratik entegrasyon kavramsallaştırması, retoriksel taviz-zafer ikileminden öteye geçen ve hatta Kürt sorunu bağlamını da aşan boyutlarda derinlikli bir paradigmal çerçeveye sahiptir. Kavramsallaştırma yeni olsa da, içerik, paradigmal kontekste daha önce tanımlandığı gibidir.

Abdullah Öcalan'ın önceki savunmalarında da benzer önermeler geliştirdiği, değerlendirmeler yaptığı ve alternatifler sunduğu bilinmektedir. Örneğin; "Şimdiye kadar içine düşülen 'ya hep ya hiç' taklit yaklaşımlardan uzak durularak, sonuna kadar devrim ve savaş ile onun karşıtı olan sonuna kadar Hz. İsa tavrı (Barış) çok geleneksel ve komplike olan iktidar olgusu karşısında başarılı ve etkili olamaz. Direniş, isyan ve inşa çalışmalarını bir yaşam biçimi haline getirerek, Özgürlük inisiyatifini elden bırakmadan sistemin bütün güçleriyle yerinde ve zamanında uzlaşmalara varmak çok daha geliştirici ve kazandırıcı bir yöntemdir. Ama tekrar etmeliyim; demokratik uygarlığın kimliğimiz olduğunu, uzlaşmaya gidilebileceğini fakat devletli uygarlık içerisinde kendisini asla eritip yitirmeyeceğini bilmemiz, yapılandırmamız ve korumamız şartıyla" (*Demokratik Uygarlik Manifestosu, 2. Cilt)* değerlendirmesi 2008 yılından yapılmış olmasına rağmen, boyutlarıyla güncelliğini korumakta, demokratik entegrasyon kavramsallaştırmasında özet ifadesine kavuşmaktadır.

Görüldüğü gibi entegrasyonalist yaklaşım 30 yıllık yapılanma ve olgunlaşma döneminde kendisini tamamlayan Apocu toplum paradigmasının dışına taşmamakta, konjonktürel ele alışta palyatif çözümler peşinde koşmamakta ve taktiksel manevra alanı işlevini görmemektedir. Bilakis, paradigmayı pratiğe taşıyacak köprü rolünü oynamaktadır. "Devlet + toplum" formülasyonunda ifadesini bulan kalıcı çözüm denkleminin "artısı" güncel perspektifiyle demokratik entegrasyon kavramsallaştırmasında somutluk kazanmaktadır.

a- Kavramsal Tanımlama

Etimolojik kökeni Latince olan entegrasyon kelimesi "Birleşmek", "Bütünleşmek" anlamlarına gelir.

Çoğunlukla asimilasyon kavramının muadili veya karşıtı gibi algılanmak istense de, özünde asimilasyon kavramıyla hiçbir doğrudan ilişkisi bulunmamaktadır. Kavramın özü, "farklılık içerisinde birlik" ilkesiyle uyumludur. Çünkü birleşmek veya bütünleşmek, aynılaşmak veya tek tekleşmek anlamına gelmemektedir. Birleşerek yeni kombinasyonlar da meydana getiren yapıların her bir unsuru, bileşimlerinin içerisinde kendi özgün varlıklarını ve özgür iradelerini korumaya devam ederler. Bu açıdan, doğadaki ve toplumdaki tüm maddesel ve anlamsal varoluşlar entegratiftir. Hiçbir şey sadece kendinden menkul olmadığı gibi, başka bir şeyin varlık koşulu da değildir.

Her varlık onun varlığını mümkün kılan sayısız başka varlığın entegrasyonundan türemektedir

En küçük yapı atom zerresinde bile onlarca farklı parçacığın, sistemin, çekirdeğin ve enerjinin entegrasyonu söz konusudur. Dolayısıyla doğada ve toplumda özne-nesne, merkez-çevre, ast-üst, asli-tali gibi hiyerarşik ikilemlerin kesin bir anlamı yoktur; sadece farklı rol ve görevler mevcuttur. En etkili olmuş kişi, kurum, yerel veya paradigmalar kendi içerisinde en iyi entegre olmuş, örgütlenmiş ve tamamlayıcı ilişki sürekliliği kurmuş birleşimlerdir. Her varlık onun varlığını mümkün kılan sayısız başka varlığın entegrasyonundan türemektedir. Mikrodan makroya da böyle uzayıp gider, çeşitlenir, sonsuzlaşır.

Bu noktada entegrasyonun uyum sağlamak anlamına gelmediğini de belirtmek gerekir; uyum sağlamak, pragmatik bir ilişki biçimine işaret eder. Çıkar odaklı, dönemsel bir pozisyonlanma halidir.

Oysa entegrasyonda bütünleşme ve karşılıklı dönüşüm geçirip yeni bir varlıksallık düzeyine ulaşma durumundan bahsedilmektedir.

Kavrama yönelik yapılan "pozitif", "negatif" ayrıştırmasını doğru yapmak bu açıdan büyük önem taşır; pozitif entegrasyon toplumun birleşmesi, bütünleşmesi ve kurumsal zeminde örgütlü güce dönüşmesi anlamında kullanılmaktayken; negatif entegrasyon devletin farklı toplumsal talepleri bastırması, kimlikleri çatıştırması, kültürleri sindirmesi ve toplumu karşıt kompartmanlara bölerek parça parça sistemin içinde eritmesi ve aynılaştırması anlamına gelmektedir. Görüldüğü gibi pozitif entegrasyon toplumu, negatif entegrasyon da devleti merkeze alır ve güçlendirmeye çalışır. İlki ortak bir kimlik ve kültür oluştururken, ikincisi egemen kültürü, dili, inancı ve kimliği topluma dayatır.

Abdullah Öcalan'ın bahsini ettiği demokratik entegrasyon, pozitif karakterlidir. Toplumu tüm yönleriyle örgütlemeyi, söz-karar ve eylem gücü haline getirmeyi amaç edinir. Toplum kendisini hukuki ve siyasal zemininde örgütleyip görünür hale getirdiği oranda, devletin içsel dönüşüm sürecini de hızlandıracaktır. Yani önce toplumun kendi içerisinde entegre olması, sonra da açığa çıkardığı sinerjiyle devleti dönüştürüp kendisine entegre etmesi beklenmektedir. Dolayısıyla entegrasyonun lokomotifi toplumun dönüştürücü gücü olacaktır. Her iki karmaşık süreç arasındaki korelasyon doğru orantılıdır. Toplumsal entegrasyon ilerledikçe devletin dönüşüm hızı da artacaktır. Görüldüğü gibi, sürecin ana unsuru devlet değil, toplumdur. Örgütlü gücün devlete tabi olması veya devletin mevcut dar çerçevesi içerisinde erimesi söz konusu değildir. Önce kendi iç bütünlüğünü sağlamaktan ve sonra bu bütünlükten alınan güçle devleti tahakküm unsurlarından arındırıp topluma entegre etmekten bahsedilmektedir. Toplum iktidar olgusundan, devlet tahakküm unsurlarından kurtulduğu zaman, demokratik entegrasyon tamamlanmış olacaktır. Öcalan'ın koyduğu "Cumhuriyetin demokratikleşmesi" şartı bu durumun açık ifadesidir. Cumhuriyet toplumun %80'yle toplumun tamamı da kendi kendisiyle çatışmalı ve düşman pozisyonundayken, ne içsel ne de dışsal anlamda bir sulh ve bütünleşme sağlanabilecektir. İşte demokratik entegrasyon çizgisi bu zorlu görevin altından kalkma iddiasındadır.

b- Kurumsal Yaklaşım

Tartışmanın kavramsal arka planına da kısa bir göz atmak, konunun kavranmasına katkı sunacaktır.

İşlevselci sosyoloji kuramının temel düzenleyici kavramlarından birisi entegrasyon nosyonudur.

Hatta çatışmacı kuramla işlevselci kuram arasındaki en önemli ayrışma noktasının entegrasyon kavramı ekseninde şekillenen fikir ayrılığı olduğunu belirtmek mümkündür. Entegrasyonalist yaklaşımın 2. Dünya Savaşı›ndan sonra yaygınlık kazandığını ve sosyoloji literatüründe itibarlı bir yer edinmeye başladığını görmekteyiz. Bu önemli ayrıntıyı dikkatlerden kaçırmamak gerekir; savaşın yarattığı büyük yıkım, katliam ve soykırımlar zinciri; bir arada yaşama, farklılıklardan ziyade ortak değerleri ön plana çıkarma, gerilimi değil uzlaşma noktalarını derinleştirme arayışlarını hızlandırmıştır. Uluslararası alanda kurulan sosyal, siyasal, ekonomik ve kurumsal sistemler (BM, UCM, AİHM, Merkez Bankası vb.) gibi, düşünsel alanda da farklılıkları bir arada tutabilecek tamamlayıcı sosyolojik sistem arayışları çoğalmıştır. Toplumsal entegrasyon kavramının yeniden üretilip dolaşıma sokulması da bu döneme tekabül etmektedir.

Toplumsal entegrasyon ilerledikçe devletin dönüşüm hızı da artacaktır

Sosyolojik bağlamda kavramı ilk kez kullanan, İngiliz sosyolog David Lockwood'dur. 1964 yılında kaleme aldığı ilgili makalesinde «Toplumsal entegrasyon» teriminin hem açılımını yapar hem de ana parametrelerini sıralar. Devleti «ekonomik ve siyasal sistemler bütünü» olarak iki farklı düzlemde ele alan Lockwood, bu makalesinde daha çok çatışmacı toplum kuramcılarının norm ve değerlerin toplumdaki düzenleyici rolünü reddeden tekdüze yaklaşımları eleştirmeyi ve aşmayı hedefler. Buna göre hem toplumun iç ilişkilerde hem de toplum ile devletin kesişim noktalarında konsensüs arayışı çatışmadan önce gelir. Bu noktada biri toplumsal, diğeri sistemsel doğrultuda işleyen iki paralel entegrasyon süreci gündemleşir. Toplumsal entegrasyon ile sistemsel entegrasyon mekanizmaları, birbirlerini etkileyen ama tamamen ayrı dinamiklerle çalışan süreçler biçiminde tanımlanır. Siyasal entegrasyonda devletin ekonomik kurumlarıyla siyasal kurumları arasındaki süreklilik arz eden gerilimli ilişkiler düzenlenirken, toplumsal entegrasyon, toplumun belirli norm ve değerler etrafında kenetlenmesini sağlar. Lockwood da devletle toplumu birbirinden ayırır ve asıl çatışmanın devletin kendi iç işleyişinde, siyasal ve ekonomik kurumları arasında yaşandığının altını çizer. Ancak sistemin içindeki bu kriz ve çatışmanın toplumsal ilişkileri çok etkilemediği tespitini de yapar. Yani devlet krize girdiğinde (ekonomik, askeri, politik vb.), toplumsal norm ve değerler de krize girmezler. Bu yüzden esas belirleyici ve kalıcı olan toplumsal entegrasyondur. Sistem entegrasyonu ilkinin içeriğine ve biçimine göre form ve işlev kazanır. Çünkü her iki entegrasyon mekanizmasının hem yapıları hem de aktörleri farklıdır. Toplumsal entegrasyon değer odaklı ve toplumla iç içe gelişirken, sistem entegrasyonu çıkar odaklıdır ve toplumla karşı karşıya yürür.

Görüldüğü gibi, süreç özelinde silahlar tamamen bırakılıp pozitif barış aşamasına geçildikten sonra bile, sistemle toplum arasındaki gerilimli ilişki biçimi varlığını sürdürecektir. Bu noktada önemli olan şeyin topluma tekabül eden birey, aktör ve grupların iç ilişki dinamiklerini ve diyalektiğini doğru tanımlamak olduğunu, bunun da adının demokratik entegrasyon olduğunu önemle vurgulamak gerekir. Bu yapıldıktan sonra veya yapılırken sistemsel entegrasyonun aynı düzeyde gündeme gelebileceği, hukuki çerçevesinin kurumsal zeminde politika marifetiyle oluşabileceği anlaşılmaktadır.

O zaman şu sonuca varmak yanlış olmasa gerekir; toplumsal entegrasyonun ana gücü örgütlü toplum gerçekliğidir. Toplum entegre olduğu oranda (kendi içinde), devleti de entegre edecektir.

entegrasyonalist yaklaşımın en önemli temsilcisi Amerikalı sosyolog Talcott Parsons›dur. Kavrama merkezi bir önem atfeden Parsons›un Normatif İşlevselci sosyolojisi, özellikle 1950›lerden sonra Avrupa ve Amerika›da yaygın kabul görmeye başlar. 2. Dünya Savaşı›nın yarattığı travmaların tazeliğini koruduğu ortamda, Parsons›un entegrasyonalist sosyolojisi ön plana çıkarılır.

Parsons «Sosyal Sistem» ve "Toplumlar: Evrimsel ve Karşılaştırmalı Perspektif" adlı kitaplarında öncelikle işe çatışmacı sosyolojiyi eleştirmekle başlar. Özellikle Marx, Dahrendorf, Pareto ve Weber gibi çatışmacı toplum sosyalizmini savunan kuramcılara göre; toplumda yerleşik norm ve değerler yoktur, çıkarlar ve baskı vardır. Dolayısıyla toplumsal düzeni konsensüs değil, güç dengesi sağlar. Güç dengesini kuran özne

ise, ekonomik-politik çıkarlarını iyi örgütleyerek, iktidar otoritesini ele geçiren sınıf veya zümredir. Toplumu kabaca her dönem açısından iki karşıt kutba ayıran çatışmacı kuram, toplumsal düzenin muhtevasını «otoriteyi elinde tutanlar» ve «otoritenin dışında kalanlar» arasında vuku bulan sürekli çatışma halinin belirlediğini ve çatışmanın sadece yıkıcı rol oynamadığını, düzenleyici işlevinin de bulunduğunu savunur.

Toplumlardan ziyade devletler ve iktidar odakları kendi bekaları için savaşmakta, toplumlar bu savaşların nesnesi haline getirilmektedir

İktidar öznelerinin otoritelerini ellerinde tutmak için, nesnelerinin ise otoriteye ulaşmak için verdikleri mücadeleyi doğal karşılayan çatışmacı toplum kuramı, bu yönüyle iktidar ilişkilerinin tahakkümcü yapısını da zımnen meşrulaştırmış olur. Marx›ın «Sınıf teorisi», Pareto›nun «Seçkinler teorisi», Dahrendorf›un «Sürekli çatışma teorisi», Weber›in «Demir kafes» gibi önermelerinin tümü bu yaklaşımın ürünüdür. Toplumda farklı tonların, derinlikli iç içe geçmiş katmanların ilişki biçiminin çatışmadan da sürdürülebileceğini tahayyül etmezler. Yıkıcı diyalektik anlayışları, çatışan gruplar arasında bile birbirini tamamlayıcı ilişki sistematiğinin bulunduğu kabulüne cevaz vermez.

İşte kabaca «Otorite konumunda olanlar statüyü sürdürmek, tabi olanlar değiştirmeye çalışmak zorundadır. Bunun da kaçınılmaz sonucu çatışmadır» mantığıyla yaklaşılır. Bu aynı zamanda özne-nesne ayrımına dayanan pozitivist zihniyetin sosyolojik alanda tecessüm etmesi anlamına gelir. Devlet/iktidar özne, halk/toplum nesnedir. Roller zaman zaman değişebilir ama döngü devam eder, denklem olduğu gibi kalır.

Kuşkusuz toplumda çıkar çatışmaları ve baskı alanları mevcuttur. Özellikle devletli toplumun mülkiyet ilişkileri çıkar ve baskı alanlarını bir hayli derinleştirmiştir de; ama bu olgusal sonucun toplumu düzenleyen yegane gerçeklik olduğunu iddia edemeyiz. Baskı ve çıkar çatışmasının belirginlik kazandığı toplumsallığın toplam ömrü 5-6 bin yıllık sınırlı bir geçmişe dayanır. Ama toplum, minimum 300 bin yıllık bir hakikattir. Devleti 5 bin yıllık, maksimum 15 bin yıllık hafızayla ele aldığımızda bile, onlardan önceki yüzbinlerce yıllık toplumsallığı düzenleyen unsur neydi? sorusu havada kalmakta, çatışmacı toplum kuramının kapsayıcılığını ve yeterliliğini sorgulatmaktadır. Toplumsallığın belirli bir döneminde, belirli koşulların sonucu olan bazı olağan dışı davranışları (çatışma gibi), onun varoluşsal kimliğiyle özdeşleştirme yaklaşımı, dili kıllarıyla tanımlama yanılgısından farksız olacaktır.

Parsons da çatışmacı kuramın bu dar ele alışını eleştirir ve doğal yaşamdaki çeşitli yaşam koşullarının kaçınılmaz sonucu olan sosyo-politik, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik farklılaşmaların kategorik olarak sürekli kaos ve çatışma üretme eğiliminde olmadığını vurgular. Toplumsal farklılaşma, yaşamın çeşitliliğinin sosyolojik izdüşümü gibi algılanır. Deniz kıyılarında farklı, dağlarda farklı, çöllerde farklı, ovalarda farklı yaşam koşulları vardır. Bu farklı koşullar insanın davranış biçimleri, alışkanlıkları ve genel yaşam tarzlarında kültürleşerek yeni toplumsal formlar oluşturur.

İşte Parsons, toplumun tam bu aşamada iki temel sorunla yüzleşmek zorunda kalacağını belirtir. Bunlardan ilki dışsaldır ve ekonomiyi ilgilendirir. Sınırları kaynakların üretimi ve paylaşımı toplumsal farklılıkları germe tehlikesi barındıran temel tehlikedir. İkincisi ise, daha çok içsel olan bütünlüğü koruma ve düzeni sağlama sorunuyla ilgilidir.

Toplumun sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik açılardan farklılaşması, çıkarların da farklılaşması ve karşıtlaşması anlamına gelir. Farklılaşan çıkarların gerilim üreteceği ve doğru yönetilmezse çatışmalara dönüşme riskini barındırdığı tespitini yapan Parsons, norm ve değerler etrafında sağlanan entegrasyonalist çözümlerin çatışma ihtimalini ortadan kaldıracağını belirtir. «Sosyal Sistem» adlı kitabında bu süreci «Hareketli denge» ve «dengesizlik» kavramlarıyla izah etmeye çalışır.

Toplumda mutlak anlamda denge sağlanmasının değişimin kaotik doğasına aykırı olduğunu savunan Parsons, zıt görüşte olan güçlerin veya

eğilimlerin sınırlarını belirleyen ortaklaşmış sosyal, siyasal ve ekonomik kurumlarla nötralizasyonun sağlanabileceğini vurgular. Dengesizlikten hareketli denge durumuna, zıtlıkla nötrleştirilen entegrasyon yaklaşımıyla geçilir.

Parsons toplumu «Biyolojik sistem», «Kişilik sistemi», «Kültürel sistem» ve «Toplumsal sistem» gibi dörtlü sacayaklarının üzerine oturtur ve bu sistemlerin birbiriyle tamamlayıp bütünleşmesini bir zorunluluk olarak görür. Bu bütünselliğin sağlıklı işlemesini de dört metodolojik şarta bağlar. Bu şartları da; «Adaptasyon» (ekonomik alan), «Hedefe varma» (siyasal alan), «Entegrasyon» (toplumsal alan) ve «Potansiyel kalıpları koruma» (kültürel alan) biçiminde sınıflandırır. Görüldüğü gibi toplumun çevreye adapte olmadan, hedeflerini gerçekleştirecek yönetim biçimleri oluşturmadan, kendi içerisinde entegrasyonu sağlamadan ve kültürel birikim yaratmadan varlığını sürdüremeyeceğini belirtir. Parsons›un bu taksonomik sosyolojisi, demode olmuş gibi görünse de güncellenmeyi hak etmektedir.

c- Politik Zemin

Demokratik entegrasyon çözümünün paradigmal yaklaşımına geçmeden önce, güncel politik atmosferin genel durumuna özetle bakmak gerekmektedir. Her toplumsal değişim-dönüşüm süreci özünde politiktir. Bu yüzden çok sancılı geçmekte, savaş ve çatışma alanları üretebilmektedir. Tabiattaki her düzenin düzensizliğe doğru hareket etme özelliği (sosyal entropi), değişim-dönüşüm dinamiğinin alameti farikası gibidir. Eğer kastik katil zihniyetinin tahakkümcü devlet düzeni toplumu bu denli sıkı kuşatmamış olsaydı, bu neviden sosyo-politik dönüşümler daha az sancılı ve belki de çok eğlenceli süreçler olabilecekti. Ama insanlığın içerisinde bulunduğu gerçeklik böyle değildir. Eril zihniyet, tahakküm algısı ve devletli düzen, sosyo-politik değişim ve dönüşüm süreçlerinde son derece yıkıcı savaşlarla saptırılmasına veya kadük bırakılmasına yol açmaktadır. Kuşkusuz bu gerçeklik çatışmacı kuramın sosyolojik çözümlemesini haklı çıkarmaz; yıkıcı savaşlara yol açan mekanik toplumun dönüşüm arzusu değil, devletin toplumsal dönüşüm arzusunu bastırma çabasıdır. Bu da meseleyi sosyolojik değil, politik bir olay haline getirmektedir. Çünkü toplumlardan ziyade devletler ve iktidar odakları kendi bekaları için savaşmakta, toplumlar bu savaşların nesnesi haline getirilmektedir. Kimi toplumsal direniş odaklarının devlete karşı geliştirdiği savunma direnişlerini ayrı bir bağlamda ele almak gerekirse bile, her savaş doğası itibariyle devletin topluma karşı başlattığı şiddet ağırlıklı politik saldırı dalgasıdır.

Çin-ABD, AB-Rusya, İran-İsrail gibi güç odaklarının arasında temayüz eden gerilimler yapay kriz alanlarıdır

Bu gerçeklikten hareketle, demokratik entegrasyon ihtiyacını arttıran temel faktörün, 3. Dünya Savaşı ortamında yaşadığımız sosyo-politik tıkanma olduğunu belirtmek abartı değildir. Kapitalist modernitenin ulus-devlet formu, var olduğu yer olan Ortadoğu/Kürdistan hattında «görkemli» çöküşünü yaşamaktadır. Ama onun yerini neyin alacağı ve hem Ortadoğu›nun hem dünyanın geleceğini nasıl şekillendireceği hala belirsizliğini korumaktadır. İki kutuplu dünya (ABD-Sovyet), Soğuk Savaş, tek kutuplu dünya (ABD), çok kutuplu dünya (ABD-Rusya-Çin, AB-Hindistan), üç kutuplu dünya (Çin-ABD-Rusya) düzeni arayışları derken, dünyada yeniden ABD›nin, Ortadoğu›da da İsrail›in hegemon olacağı bir düzenden, yeni bir vahşi kapitalizm dönemine girilmesinden bahsedilmektedir. Bu yeni siyonist-evangelist egemenliğin 2030›a kadar tesis edileceği ve en az 50 yıl sürecek negatif barış dönemine girileceği ifade edilmektedir.

Çok gerçekçi ve nesnel bir öngörü gibi durmasa da diyelim ki kapitalist modernite 2030›a kadar Çin ve Rusya›yı entegre, İran›ı enterne etmeyi başardı; İbrahim Anlaşmalarıyla bütün Ortadoğu›yu kendisine bağladı ve Sykes-Picot düzenini revize etti; ABD bütün su yollarını, boğazları, enerji ve sermaye dolaşım hatlarını tamamen kontrol altına aldı; insanlığın tüm anakronik hale gelmiş sorunları çözülmüş mü olacak? Öyle olmayacağı çok açık. Toplumsal çözülme,

değer erozyonu, ahlaki bunalım, çevre sorunu, su sorunu, göç sorunu, gıda krizi, nüfus patlaması, küresel istikrar, dijital faşizm, siyasal sistem boşluğu gibi makro sorun alanları giderek büyümeye devam edecektir. Bu sorunların askeri bir çözümü yoktur. Napolyon›un dediği gibi «Kılıçla her şeyi yapabilirsiniz ama üstüne oturamazsınız!» Düzen, kılıçla asla sağlanamaz. Devletli zihniyet 5 bin yıldır toplumu, insanlığı adeta kılıcın üzerine oturtmaya çalıştığı için doğa-toplum ve insan denklemi yıkım noktasına gelmiş durumdadır. Zaten kapitalist modernitenin toplumsal sorunları çözmek gibi bir iddiası veya iradesi de bulunmamaktadır. Onun odaklandığı şey, kendi iç krizini aşmak ve yeniden yapılanmaktır. Yapılandırmaya çalıştığı şey ise zorba güce dayanan, yıkıcı, acımasız, vahşi ve kuralsız bir kapitalizm kategorisidir.

Bu yüzden ABD ve İsrail›in fütursuz saldırılarını, Trump ve Netanyahu›nun dönemsel hezeyanlarıyla izah etmeye çalışan söylemlerin son derece apolitik kavrayışlar olduğunu belirtmek gerekir. Söz konusu olan şey kapitalist modernitenin ve onun idari modeli olan ulus-devlet sultasının yaşadığı ve yaşattığı varoluşsal krizdir. Çin-ABD, AB-Rusya, İran-İsrail gibi güç odaklarının arasında temayüz eden gerilimler yapay kriz alanlarıdır. Bunların tamamı kastik katiller kulübünün daimi unsurları oldukları için, asıl yapısal kriz devletle toplum/komün arasında yaşanmaktadır.

Genel bağlamda devletli uygarlık, özel bağlamda kapitalist modernite her krize girdiği zamanlarda, sistemin kendisini resetlemesi işlevinde olan savaş tuşuna basmıştır. Yaşanan dünya savaşları bunun en somut örneğidir. 5 bin yıllık yazılı devletli uygarlık tarihinin sadece 30 yılında lokal veya genel savaş yaşanmamış olması, sürekli ve sistematik krizin derinliğini ortaya koymaktadır. Devlet, kapitalizm ve ulus-devlet formu tam bir yıkım, kaos, sömürü ve talan sistemidir; savaşlar olmadan varlığını sürdüremeyecek olan bu kötülük örgütlenmesidir. Komünal toplumsallığın kolektif emeğiyle oluşturduğu artık ürüne, kültürel zenginliğe, bilgi birikimine ve güç potansiyeline el koyan sapkın bir oluşumdur.

Her savaşın gerçek faturası topluma kesilir. İster "yensin", isterse de «yenilsin» çatışan taraflar savaşlardan hep kazançlı çıkmışlardır. Fetih savaşları, din savaşları, köle savaşları, sömürgecilik savaşları, hammadde savaşları, pazar savaşları, enerji savaşları, su savaşları vb. hepsi bu kastik katil kulübünün iktidarını pekiştirmiş, tahakküm alanlarını genişletmiştir. Buna karşın komünal toplumsallığın hareket alanını giderek daraltmıştır. Kimin kazandığı veya kaybettiğine bakmaktan ziyade, bu objektif sonuca göre pozisyon almak gerekir; tahakküm sistemi kazanarak ilerlerken, komünal kaybedip gerilemektedir.

Köklü ve kalıcı bir komünal devrim ihtimali kaotik ortamlarda oldukça güçlenmektedir

Fakat gelinen aşamada durumların biraz farklılaşmış olduğunu belirtmek gerekir. Savaşlar eskisi kadar "karlı" bir iş değil; sistemi tahkim etme, geçişleri yumuşatma, toplumsal talepleri öteleme ve komünal öbekleri dağıtma işlevi oldukça zayıflamış durumdadır. Üstelik sistem açısından savaşların son derece ciddi riskleri de oluşmuş durumdadır. Köklü ve kalıcı bir komünal devrim ihtimali kaotik ortamlarda oldukça güçlenmektedir. Özellikle Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının ürkütücü deneyimleri, egemenleri bu konuda daha dikkatli hareket etmeye ve savaşların karakteristiğini değiştirmeye zorlamaktadır. Şimdiye kadar Üçüncü Dünya Savaşı›nı konvansiyonel temelde yaşanmamasının nedeni budur. Savaşları parçalı, zamana yayılmış, bölgesel, asimetrik ve proksitif yöntemlerle yürütmektedirler. Topyekün bir dünya savaşının bu defa sistemi kökten yıkacağı görülmektedir. 91›deki Birinci Körfez Savaşı›ndan bu yana 35 yıldır sürmekte olan 3. Dünya Savaşı›nın örtülü karakteristiğinin nedeni budur. Kimi politik analistler nükleer silahların oluşturduğu «dehşet dengesi»nin topyekün savaşı önlediği analizini yapmaktadırlar. Bu, meselenin görünen veya gösterilen yüzüdür. Topyekün bir savaş çıkmamasının asıl nedeni dünya çapında komünal bir devrimler dalgasının yaşanması korkusudur. 1. Dünya Savaşından Sovyet Devriminin, 2. Dünya Savaşından Çin Devrimi ve Ulusal Kurtuluş Mücadelelerinin çıkmasından önemli dersler alan kastik katil sistem, savaşma tarzını tamamen

değiştirmiş, tedrici ve örtülü bir hale getirmiş durumdadır. Bu nedenle «kaos derinleşecek, büyük savaş tırmanacak ve egemenler kontrolü tamamen kaybedeceği için, toplumsal devrimler başlayacak» beklentisi fazlaca naif bir duygusallığın ürünüdür. Egemenler dönüşümlerini ince, kontrollü ve aşamalı metodlarla sürdürmektedirler. Eskiden olduğu gibi «önce savaş sonra düzenle» stratejisinin yerini, «savaşırken düzenle» yaklaşımı almıştır. Komünal devrimci dinamizm, egemenlerin bu yeni tarzına ayak uyduramadığı için gelişim gösterememekte, parçalı kalmamaktadır. En basitinden, 30 yıldır 3. Dünya Savaşı yaşanmaktadır ama insanlığın en az yarısının bundan haberi bile yoktur! İşte kastik katilin ve aristokratik düzenbazların en büyük başarısı budur; bihaberlik!

d- Demokratik Entegrasyon Çözümü

Egemen güçlerin "örtülü savaş", «sessiz dizayn» tarzına karşılık, yeni dönemin temel mücadele stratejisinin hukuk ve siyaset zemininde vücut bulan «Demokratik Entegrasyon Çizgisi» olacağı netleşmiş durumdadır. Bu çizginin halka ve harekete silahlı mücadele stratejisinden daha büyük kazandıracağı, geçen 2 yılın pratik sonuçlarından anlaşılmaktadır. Temelinde toplumun kurumsal zeminde derinlikli örgütlenmesini ve devlet karşısında tutunabilecek kadar etkili bir güç haline getirmesini amaç edinen demokratik entegrasyon çözümü dışsal değil daha çok içsel bir mücadele hattını açığa çıkarmaya odaklanır. Klasik sosyalist çizgideki devrim modellemelerinin, mücadeleyi daha çok dışsal zeminde örgütlemeye çalıştıkları için başarısız kaldıklarını görmek gerekir. İşte « bir sınıf egemenlik vardır, önce onu yok etmek gerekir» gibisinden sorunun kaynağını kendi dışında arayan 200 yıllık pratiğin objektif sonuçları, kapitalizmin kendini yeniden üretimi olmuştur.

Toplumun parçalanmış, komünal yaşamın dağıtılmış, farklı kimliklerin düşmanlaştırılmış, kadının tahakküm altına alınmış ve doğanın tüketilmiş durumda olması gibi sorun alanlarının nedeni dışsal (devlet odaklı) olsa da çözümü içseldir. Yani toplum odaklıdır; toplumun kendi içerisinde tartışması, alternatiflerini üretmesi ve aşması gereken sorun alanlarıdır. «Sınıfı/devleti silahlı mücadeleyle ortadan kaldırayım, sonrasına bakarım» yaklaşımının doğurduğu dramatik sonuçlar bilinmektedir. Bu durumun atı arabanın arkasına koyan, hatta atı kaldırıp kendisi arabanın arkasına geçen temel bir metodolojik sorun olduğu yeterince anlaşılmış durumdadır. Temel sorun, sapkın mülkiyet duygusu geliştirilerek toplumun komünsüzleştirilmesidir.

Toplumun devlete entegre olması kadar, devletin de topluma entegre olması beklenmektedir

İnsanın doğayı, erkeğin kadını, egemen ulusun ezilen ulusu, dinin mezhebi, sermayenin emeği sömürmesi gibi sonuçların tamamı bu sapkın mülkiyet duygusundan saçılmaktadır. Dolayısıyla egemenin toplumda mülkiyet duygusunu diri tutmaktan başka bir kötülük yapmasına gerek kalmıyor, bu düzende toplum zaten kendisini hızla tüketiyor. Bu yüzden demokratik entegrasyon çizgisinin özü içseldir ve toplumun tekrardan komünal yaşam doğrultusuna girmesini hedeflemektedir. Devlete eklemlenen, devletin yerine geçen veya devletten beklentiye giren değil, devleti dönüştürüp kendisini alternatif haline getiren yeni bir «Eksen Çağı»nın başlatılmasından bahsedilmektedir.

Kuşkusuz konunun dışsal boyutları da mevcuttur. Demokratik entegrasyonun ana odağı toplumu tüm boyutlarıyla demokratik ulus ekseninde örgütleyip kurucu irade haline getirmek olduğu kadar, devletle toplumun ilişki diyalektiğini hukuk zemininde tanımlamak, ana odağının ikinci ayağını teşkil etmektedir. Toplum kendi içerisinde bütünleşip hukuk, politika, kadın, çevre, ekonomi, diplomasi, özsavunma, kültür ve özyönetim gibi boyutlarda varlığını güçlendirirken, devletle de demokratik müzakere anlayışıyla bir uzlaşı arayışına girmektedir. Bu nedenle demokratik entegrasyonun içsel boyutunu politika, dışsal boyutunu hukuk olarak yapılandırmaktadır.

Elbette tam da bu noktada devletin rolü ve misyonu devreye girmektedir. Toplumun örgütlenme, bütünleşme, özgürleşme ve kendisini yönetme gibi

meşru talepleri mevcuttur. Devlet bu talepleri kabul edip yasal çerçeveye oturttuğunda entegrasyonun dış ayağı çalışmaya başlar. Oluşan hukuki teminat aynı zamanda entegrasyonun politik ayağına alan açmak anlamına gelir. Devlet-toplum ilişkisinde hukuk varsa «demokratik müzakere», yoksa «demokratik mücadele» ön plana çıkar.

Demokratik entegrasyonun bir anda başlayıp biten kısa bir süreç olmadığını, süreklilik arz eden uzun erimli bir mücadele dinamiğini açığa çıkardığını belirtmek gerekir. Genel anlamda 5 bin yıllık devlet-toplum çatışmasının sonlandırılmasından, özel anlamında Kürt'ün 200 yıllık inkar-isyan denkleminin değiştirilmesinden bahsedilmektedir. Dolayısıyla asıl mesele olan inşa aşamasına yasallaşıp, politik kulvarı açtıktan sonra geçileceği anlaşılmaktadır. Bunun açık anlamı şudur; toplumun devlete entegre olması kadar, devletin de topluma entegre olması beklenmektedir. Bu da ancak demokratik ulus paradigmasının devlet tarafından kabul edilmesiyle mümkün olacaktır.

Konuya ulus-devletin tekçi zihniyetiyle yaklaşıldığı zaman ne içsel ne de dışsal anlamda köklü entegrasyon gelişebilir. Ulus-devlet paradigmasının dinci, milliyetçi, cinsiyetçi, tekçi ve merkeziyetçi perspektifi, çeşitlenen toplumsal sorunlara çözüm üretme kapasitesinden yoksundur. Toplum mücadelesini bu zamanı geçmiş paradigmayla sürdürdüğü zaman parçalılığı, devlet de yönetim tarzını bu akılla sürdürdüğü müddetçe darlığı aşamamaktadır. Dolayısıyla demokratik ulus paradigmasının son derece geniş, esnek, kapsayıcı, yaratıcı ve bir o kadar da ilkeli perspektifi hem devlet hem de toplum için tek çıkış noktasıdır.

Devlet farklı, toplum farklı bir düzlemdir. Ama ikisinin kesişim noktası ekonomik alandır. Devletli toplumun ilişkisinde de çelişkisinde de çatışması da ekonomik alanda gerçekleşir ve bu çatışmalı ilişki devlet kurulduğundan beridir temel sorun alanıdır. "Ekonomik alanı toplum üretir, devlet yönetir" pozisyonda olduğu için bu gerilim hep devam etmektedir. Şimdi toplum ürettiğini yönetmek isterken devleti doğru yere oturtmaya çalışıyor. Toplum üretimden devlete pay, devlet yönetimden topluma pay verecek; meselenin öz budur. Karşılıklı kabul ve sınırların yeniden belirlenmesine dayalı yeni ilişki biçimi demokratik entegrasyon kavramsallaştırmasıyla tanımlanmaktadır.

Sonuç:

Türk devletinin mevcut sürece taktiksel yaklaştığı, bazı küresel güçler tarafından mecbur bırakıldığı, bunun bir oyalamaca olduğu, konjonktür değiştiğinde inkarıcı çizgiye geri dönüleceği ve dolayısıyla Kürtlerin yeni yüzyılda Ortadoğu›nun statüsü değişirken tekrardan zamanın ruhunu kaçırmış olacağı yorumları yapılmaktadır. Bu neviden yorum, beklenti ve kaygıların mevcut reel politiği doğru okumaktan uzak olduğunu belirtmek gerekir. Türk devletinin veya küresel güçlerin amacı gerçekten de çözüm odaklı olmayabilir; mevcut iktidar, sistem ve siyaset tarzının doğası gereği, süreci ikbal hesaplarına alet etmek isteyebilir. Bu olasılıklar var diye, açığa çıkan tarihi fırsattan yüz çevirmek politikanın yaratıcı özüyle bağdaşmaz. Kaldı ki, öyle bir durumda da kaybeden Kürtler olmayacaktır.W Zaten Kürtlerin kaybetmekten korkacağı bir şeyi olmadığı gibi, birden fazla farklı mücadele yoluna, alternatifine sahip olduğu bir gerçekliktir.

Sözün özü; Kürt entitesinin yeni yüzyılda Ortadoğu siyasal sistemine bir şekilde entegre olacağı netleşmiş durumdadır. Bunun dayanaklarını, dinamiklerini ve doğrultusunu Türk devletinin tercihleri belirleyecektir.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Tarihin Topluma İadesi ve Demokratik Entegrasyonun Zemini

Esra Bilen

"Bugün gibi bir günde
Sonumla başlangıcımın buluştuğu yerde olacağım"[1]

Modern tarih anlayışı büyük ölçüde devletlerin tarihidir. Tarihin öznesi olarak devletler kabul edilirken toplum çoğu zaman bu anlatının arka planına itilir. Böylece insanlığın büyük kısmını oluşturan toplumsal tarih görünmez hale gelirken, devletlerin birkaç bin yıllık tarihi insanlığın ortak tarihiymiş gibi sunulur, ancak burada temel bir sorun vardır; Tarih devletle başlatıldığında, devlet kurmayanlar da tarihin dışına itilmektedir. İlk toplumlar, komünal yaşam biçimleri, sözlü kültürler, halkların toplumsal hafızaları ve devlet dışındaki siyasal deneyimler tarihin merkezinden uzaklaştırılmaktadır. Böylece tarihin ölçüsü toplum değil devlet haline gelmektedir. Devletin tarihin doğal öznesi olduğu fikri sadece modern tarih yazımının değil, uzun bir felsefi geleneğin de ürünüdür. Platon'dan Hegel'e uzanan idealist çizgide toplum çoğu zaman kendi başına kurucu bir güç olarak değil devlet içinde anlam kazanan bir alan olarak düşünülür. Platon'da düzen, ruh ile devlet arasında kurulan hiyerarşik analojiyle açıklanır; akıl yöneten, diğer güçler ona tabi olan konumdadır. Devlet de bu düzenin siyasal biçimi olarak ele alınır.[2] Hegel'de ise devlet, tarihsel aklın gerçekleşme alanına dönüşür. Dünya tarihinde asıl söz konusu olanın devlet kurmuş halklar olduğu, insanın tinsel değerini devlet yoluyla kazandığı ve devletin özgürlüğün nesnelleştiği alan olduğu açıkça ifade edilir[3] Bu yaklaşımda devlet, toplumdan kopuk ya da onun dışında duran bir yapı olarak değil toplumun kendi etik özünü gerçekleştirdiği en yüksek siyasal biçim olarak düşünülür. Aile ve sivil toplum bu bütünün uğraklarıdır ve kendi anlamlarını devlet içinde tamamlarlar. Marx'ın Hegel eleştirisinin önemi tam da burada ortaya çıkar. Marx, Hegel'in aileyi, toplumu ve devleti nesnel ahlaklılığın ardışık dereceleri olarak kurduğunu ve gerçek ilişkileri tersine çevirerek devleti özne, toplumu ise onun yüklemi haline getirdiğini ileri sürer. Marx'a göre gerçek hareket tersinedir. Devlet, toplumun dışında kendi başına var olan bir idea değildir. Toplumsal ilişkilerin, çelişkilerin, sınıfsal ve siyasal mücadelelerin tarihsel ürünüdür. Bu nedenle Marx, Hegel'in idealist kurgusunun devletin toplumsal temellerini görünmez kıldığını savunur.[4]

Tarihin devletle başlatılması işte bu felsefi zeminden beslenir. Devlet aklın, düzenin, ilerlemenin ve özgürlüğün taşıyıcısı kabul edildiğinde, devlet dışındaki toplumsal deneyimler tali hale gelir. İlk toplumlar, halkların ortak hafızaları ve devlet dışı siyasal deneyimler tarihin merkezinden uzaklaştırılır. Tarihin ölçüsü toplum değil devlet olur. Devlet kurmuş olanlar tarihin kurucu öznesi sayılırken, devlet biçiminde örgütlenmeyen toplumsal varlıklar eksik, geri ya da tarihsiz gösterilir. Oysa insanlık tarihi devletlerin tarihinden ibaret değildir. İnsanlığın en uzun dönemini devletli uygarlık değil, toplumsal yaşam biçimleri

1- Mahmud Derviş, "On a Day Like Today", İngilizceye çev. Fady Joudah

2- Platon, Devlet, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, çev. Sabahattin Eyüboğlu-M. Ali Cimcoz. s 131 vd.

3- Hegel, Tarih Felsefesi, çev. Aziz Yardımlı, İdea Yayınları. s 312 vd

4- Karl Marx, Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi, Sol Yayınları. çev. Kenan Somer, s 222 vd

oluşturmuştur. İlk ortak yaşam deneyimleri, ahlaki-politik değerler, dayanışma, paylaşım ve karşılıklılık ilişkileri devletlerden çok daha eski bir toplumsal tarihe aittir. Abdullah Öcalan'ın "tarih günümüzde gizli ve biz tarihin başlangıcında gizliyiz" tespiti bu açıdan önemlidir. Bugünü anlamak için yalnızca devletlerin tarihine değil, görünmez kılınan toplumsal tarihe bakmak gerekir. Tarihin başlangıcında gizli olan şey devlet değil, toplumdur. İnsanlığın ilk örgütlenme biçimleri, ilk ortak yaşam, ilk ahlaki ve politik değerler bu toplumsal tarihin içerisinde şekillenmiştir. Bu nedenle tarihin devlet kurmaya indirgenmesi yalnızca tarihsel bir hata değildir. Aynı zamanda siyasal bir tercihtir. Devleti tarihin merkezine yerleştiren her anlatı, kaçınılmaz olarak toplumun tarihsel rolünü küçültür. Devlet kurmayı uygarlığın ölçütü haline getiren her yaklaşım ise devlet kurmayan halkları eksik, başarısız ya da tarihsiz göstermeye başlar. Böylece tarih üzerinde kurulan egemenlik, toplum üzerinde kurulan egemenliğin en kalıcı biçimlerinden biri haline gelir.

Bugün demokratik entegrasyon tartışmalarının karşı karşıya olduğu temel sorunlardan biri de budur. Çünkü halkların ortak yaşamının önündeki engeller sadece güncel siyasal krizlerden kaynaklanmamaktadır. Bu engellerin önemli bir kısmı, tarihin nasıl yazıldığıyla ve kimler adına yazıldığıyla ilgilidir. Halkların birbirleriyle kurdukları ilişki kadar, tarihle kurdukları ilişki de belirleyicidir.

Negatif Entegrasyonun İdeolojik Zemini

Tarih yalnızca geçmişi anlatan bir bilgi alanı değildir. Aynı zamanda bugünü meşrulaştıran ve geleceği biçimlendiren bir anlam alanıdır. Kimlerin tarihin öznesi olarak kabul edildiği, kimlerin görünmez kılındığı, hangi olayların hatırlandığı ve hangilerinin unutturulduğu doğrudan siyasal bir meseledir. Zira tarih yazımı hiçbir zaman sadece geçmişe ilişkin değildir, aynı zamanda iktidarın kendisini nasıl kurduğuna ilişkindir. İdealist tarih anlayışı geçmişi doğrusal bir ilerleme olarak okur. Tarih, başlangıcından itibaren tek bir yöne doğru ilerleyen büyük bir hareket gibi düşünülür. Her dönem kendinden sonrakini hazırlayan zorunlu bir basamak haline gelir. Böyle bir tarih tasavvurunda farklı toplumsal gelişme çizgileri aynı anda var olamaz; yalnızca aynı hedefe farklı hızlarda yürüyen toplumlar vardır. Çizginin sonunda devlet yer alır. Devlet artık tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkmış kurumlardan biri değil, tarihin ulaşması gereken son biçimdir. Bugüne yerleşen tarih anlayışı da bu şekilde ortaya çıkar. İnsanlık tarihini devletlerin tarihi olarak okur. Sümerlerle başlar, imparatorluklarla devam eder, ulus-devletlerle günümüze ulaşır. Tarihin merkezinde devlet vardır. Toplum ise çoğu zaman bu büyük anlatının içerisinde silik bir arka plan olarak yer alır. Bu yaklaşımın kendisi ideolojik bir tercihtir. Zira tarihin başlangıcını devlet olarak kabul ettiğiniz anda, devlet öncesi bütün toplumsal deneyimleri de ikincil hale getirmiş olursunuz. İnsanlığın on binlerce yıllık toplumsal birikimi birkaç satırlık giriş bilgisine dönüşürken, devletlerin birkaç bin yıllık tarihi insanlık tarihinin tamamıymış gibi sunulur. Tarih, devletin ortaya çıkışını açıklayan bir anlatıya dönüştüğünde, devlet öncesindeki toplumsal yaşam "henüz tamamlanmamış" bir evre gibi okunmaya başlanır. İlk toplumlar, komünal örgütlenmeler ya da yerel siyasal yapılar kendi tarihsel bütünlükleri içerisinde değerlendirilmez, devletin yokluğu üzerinden tanımlanır. Devlet tarihsel bir olgu olmaktan çıkar ve tarihsel değerin ölçüsüne dönüşür.

Oysa yukarıda da değinildiği üzere insanlık tarihinin büyük bölümü, devletlerin ortaya çıkışından çok önce şekillenen toplumsal yaşamın tarihidir. Bu gerçek bir tek tarih yazımı açısından değil, demokratik entegrasyon tartışmaları açısından da belirleyicidir. Tarih devletle başlatıldığında, devlet dışında gelişen toplumsal yaşam biçimleri de ister istemez eksik ve geçici kabul edilmeye başlanır. Eğer devlet insanlığın kaçınılmaz kaderiyse, devlet dışında kalan bütün toplumsal varlıklar da tarihin dışında kabul edilecektir. Negatif entegrasyonun düşünsel zemini burada oluşur. Tarih tek çizgili bir ilerleme olarak kurulduğunda, bu çizginin dışında kalan her toplumsal deneyim eksiklik üzerinden okunur. Farklı olan artık başka bir toplumsallık değildir, henüz devlet biçimine ulaşamamış olandır. Çeşitlilik tarihsel bir zenginlik olmaktan çıkar, gelişmişlik derecesine indirgenir. Negatif entegrasyon yalnızca farklılıkların bastırılması değildir. Aynı zamanda farklılıkların tarihsel varlığının görünmez hale getirilmesidir. Halkların, inançların, kültürlerin ve toplumsal kimliklerin ortak yaşam içerisinde eşit özneler olarak yer almasını engelleyen şeylerden biri de budur. Görünmez kılınan bir geçmiş, zamanla görünmez kılınan bir bugüne dönüşür. Devlet

merkezli tarih anlayışı bu nedenle salt bir tarih okuması değildir. Aynı zamanda bir iktidar teknolojisidir. Devlet kuranlar ilerlemenin taşıyıcısı ve tarihin öznesi ilan edilirken, devlet kurmayanlar geri kalmışlığın simgesi ve tarihin nesnesi haline getirilir. Böylece tarih, toplumsal çeşitliliğin değil siyasal merkezileşmenin hikayesi olarak anlatılmaya başlanır. Siyasal dışlama da çoğu zaman bu tarihsel dışlamayla meşruluk kazanır. Tarihin öznesi olarak kabul edilmeyen bir toplumsallığın siyasal özne olarak tanınması giderek zorlaşır.

Abdullah Öcalan'ın uygarlık çözümlemelerinde üzerinde durduğu temel noktalardan biri de budur. Uygarlığın tarihini sadece devletlerin ve iktidar aygıtlarının tarihi olarak okumak, toplumun tarihsel rolünü görünmez hale getirmektedir. Oysa uygarlığın karşısında ve yanında sürekli varlığını sürdüren bir toplumsal tarih de bulunmaktadır. Devletli uygarlık kendisini tarihin tamamı gibi sunarken, toplumun tarihini kendi gölgesi altında bırakmaktadır. Zira bugün birçok halkın yaşadığı temel sorunlardan biri tek başına siyasal haklarının inkar edilmesi değildir, tarihsel varlıklarının da inkar edilmesidir. Egemen tarih anlatısı içerisinde yer bulamayan halklar zamanla tarihin dışına itilir. Tarihin dışına itilenler ise siyasal olarak da dışlanmaya daha açık hale gelir. Bu nedenle tarihsizleştirme, inkar politikalarının en etkili biçimlerinden biridir. Ve yine demokratik entegrasyon tartışması aynı zamanda tarih tartışmasıdır. Çünkü demokratik entegrasyonun önündeki en büyük engellerden biri yalnızca siyasal eşitsizlikler değildir. Halkların birbirlerini ve kendilerini hangi tarih içerisinde gördükleri de belirleyicidir. Eğer tarih yalnızca devletlerin tarihi olarak okunmaya devam ederse, toplumun demokratik hafızasına ulaşmak mümkün olmayacaktır. İşte demokratik entegrasyon bu tekil tarih anlayışına itiraz eder. Farklı toplumsal deneyimleri aynı tarih çizgisine yerleştirmeye çalışmaz. Her toplumsallığın kendi tarihsel gelişimini tanır ve ortak yaşamı da bu çoğulluğun üzerine kurar. Negatif entegrasyon ise tek bir tarih anlayışını evrensel kabul ederek farklı toplumsal hafızaları bu çizgi içerisinde eritmeye çalışır. Yani sorun tarihin nasıl düşünüldüğüne ilişkindir. Bu sebeple tarihin devletle başlatılmasına yönelik eleştiri demokratik toplumun yeniden inşası açısından güncel ve yaşamsal bir meseledir. Halkların ortak geleceği ancak ortak geçmişin üzerindeki egemenlik perdesi kaldırıldığında görünür hale gelebilir.

İlk Toplumlar Neden Görünmez Kılındı?

İlk toplumların tarih yazımındaki sessizliği, eldeki bilgilerin yetersizliğiyle açıklanamaz. Son yarım yüzyılda antropoloji, arkeoloji ve tarih alanında yürütülen çalışmalar, devlet öncesi topluluklara ilişkin bilgi birikimini önemli ölçüde genişletti. Buna rağmen tarih anlatılarının büyük bölümü insanlık serüvenini devletlerin yükselişi üzerinden kurmayı sürdürüyor. Sorun bilgi eksikliği değil, hangi bilginin tarihsel değer taşıdığına ilişkin kabuldür. Resmi tarih anlatıları ilk toplumları çoğunlukla "devlet öncesi" kavramıyla tanımlar. İlk bakışta masum görünen bu tanımlama, bütün bir dönemi başka bir yapının yokluğu üzerinden tarif eder. İlk toplumlar kendi toplumsal özellikleriyle değil, henüz devlet kurmamış olmalarıyla anlam kazanır. Tarihsel özne yine devlet olur. Toplum ise devletin ortaya çıkmasını bekleyen bir ara evreye indirgenir. Bu yaklaşım, ilk toplumların siyasal kapasitesini de görünmezleştirir. Devletin bulunmaması, toplumsal düzenin de bulunmadığı anlamına gelmez. Akrabalık ilişkileri, ortak üretim biçimleri, kolektif karar alma mekanizmaları, karşılıklılık ilkesi ve ahlaki yükümlülükler, insan topluluklarının binlerce yıl boyunca yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlayan temel örgütlenme biçimleriydi. Malinowski'nin saha araştırmaları, devlet aygıtı bulunmayan toplumlarda yaptırım gücü yüksek örf, gelenek ve karşılıklı sorumluluk ağlarının toplumsal düzeni sağlayabildiğini göstermiştir.[5]

Pierre Clastres'in çalışmaları ise tartışmayı daha ileri taşır. Uzun süre antropolojide hakim olan anlayış, ilk toplumları "henüz devletleşememiş" yapılar olarak değerlendirmişti. Clastres bu varsayımı tersine çevirir. Bazı toplumların devlet kuramadıkları için değil, siyasal iktidarın merkezileşmesini engelleyen mekanizmalar geliştirdikleri için bu biçimde örgütlendiklerini ileri sürer.[6] Başka bir ifadeyle, devletleşmeye karşı kendi siyasal örgütlenmelerini uzun süre korudukları için bu biçimde örgütlendiklerini söyler. Böyle bakıldığında

5- Bronislaw Malinowski, Yabanıl Toplumda Suç ve Gelenek, İthaki Yayınları çev. Şemsa Yeğin, s 55 vd

6- Pierre Clastres, Devlete Karşı Toplum, Ayrıntı Yayınları, çev. Mehmet Sert-Nedim Demirtaş s. 175

ilk toplumlar eksik bir siyasal gelişmenin değil, farklı bir siyasal tercihin ifadesi olarak okunmaya başlanır. Bu tartışma bir tek antropolojiyi ilgilendirmez. Tarihin nasıl kurulduğuna ilişkin temel kabulleri de sarsar. Devlet dışındaki toplumsal örgütlenmeler kendi içinde sürdürülebilir siyasal formlar geliştirebildiyse, devlet artık tarihin zorunlu sonucu olarak görülemez. Devlet, birçok tarihsel ihtimalden sadece biri haline gelir. Tarih tek çizgili ilerleme fikrinden uzaklaşır ve farklı toplumsallıkların birlikte var olduğu çoğul bir zemine kavuşur.

Öcalan'ın demokratik uygarlık çözümlemeleri de bu çoğulluğu esas alır. Uygarlık tarihini bir tek devletli gelişmeler üzerinden okumaz. Devletli uygarlığın yanında ve çoğu zaman ona rağmen varlığını sürdüren demokratik toplumsal çizgiye dikkat çeker. Bu yaklaşım, ilk toplumları geçmişte kalmış ilkel yapılar olarak değil, insanlığın ahlaki ve politik birikiminin temel kaynaklarından biri olarak değerlendirmeyi mümkün kılar. İlk toplumların görünmez bırakılması, toplumun kendi kurucu kapasitesinin unutulmasına yol açan epistemolojik bir tercihtir. İnsanlık tarihinin en uzun dönemini oluşturan toplumsal deneyim silikleştikçe, devlet insan yaşamının tek mümkün örgütlenme biçimi gibi görünmeye başlar. Tarih, toplumsal çeşitliliğin hafızasını taşımak yerine belirli bir siyasal modelin meşruiyetini yeniden üretir. İlk toplumların görünmezleştirilmesi ile halkların tarihsizleştirilmesi aynı düşünsel mekanizmanın ürünüdür. Birinde toplumun devlet öncesindeki varlığı değersizleştirilir, diğerinde devlet dışındaki halkların tarihsel sürekliliği önemsizleştirilir. İkisi de aynı ölçüte dayanır ve tarihin değeri, toplumun kendisinden değil, devletle kurduğu ilişkiden türetilir.

Halkları Tarihsiz Kılmak

İlk toplumların görünmez kılınması ile halkların tarihsiz bırakılması aynı tarih anlayışının iki farklı sonucudur. Birinde toplum devlet öncesine hapsedilir, diğerinde halklar devlet dışına itilir. Her iki durumda da tarih, toplumsal çeşitliliği görünür kılan bir alan olmaktan çıkar ve devletin meşruiyetini yeniden üreten ideolojik bir zemine dönüşür. Bu nedenle tarihsizleştirme, geçmişe ilişkin bir çarpıtma değil, negatif entegrasyonun en etkili araçlarından biridir. Negatif entegrasyonun temel karakteri, farklılıkları tanımak değil, onları egemen merkezin siyasal ve tarihsel sınırları içerisinde yeniden tanımlamaktır. Mesele tek başına farklılıkların bastırılması değildir. Daha önce de vurgulandığı gibi, farklılıkların kendi tarihsel varlıklarından koparılarak egemen tarihin içerisinde yeniden anlamlandırılmasıdır. Bir halkın tarihini inkar etmek kadar, onu egemen tarihin bir uzantısı olarak anlatmak da tarihsizleştirmenin farklı biçimleridir.

Ulus-devletin inşa süreçleri bu bakımdan dikkat çekicidir. Modern ulus-devlet sadece ortak bir yurttaşlık hukuku üretmez aynı zamanda ortak bir geçmiş de üretir. Bu geçmiş ise çoğu zaman çoğul toplumsal hafızaların buluştuğu bir tarih değildir. Aksine, farklı toplumsal deneyimlerin tek bir ulusal anlatı içerisinde eritildiği siyasal bir kurgudur. Böylece tarih, toplumsal çoğulluğun değil, siyasal tekliğin kurucu unsuru haline gelir. Bu noktada tarihsizleştirme, fiziksel imha ya da açık inkar kadar görünür değildir. Çoğu zaman daha incelikli biçimlerde işler. Bir halkın dili bütünüyle yasaklanmasa da tarihsel sürekliliği kesintiye uğratılır. Kültürü folklorik bir unsur olarak kabul edilirken, o kültürü ortaya çıkaran toplumsal hafıza görünmez kılınır. Geçmişi bütünüyle reddedilmese bile, egemen tarihin dipnotuna dönüştürülür. Böylece halk yaşamaya devam eder fakat kendi tarihinin öznesi olmaktan uzaklaştırılır. Tarihsizleştirme tek başına geçmişin kaybı değildir, bugünün siyasal sınırlarını da belirleyen bir müdahaledir. Çünkü kendi tarihini kuramayan ya da kurmasına izin verilmeyen bir toplum, siyasal varlığını da çoğu zaman başkalarının tanımladığı sınırlar içerisinde ifade etmek zorunda kalır. Tarihsel öznenin yerini siyasal nesne alır. Negatif entegrasyonun başarısı da burada ortaya çıkar. Halkları ortadan kaldırmadan, onları kendi tarihsel hakikatlerinden uzaklaştırarak egemen merkezin içerisinde yeniden konumlandırır.

Devletli uygarlık yalnızca ekonomik ve siyasal bir merkezileşme yaratmamış aynı zamanda bilgi, tarih ve hafıza üzerinde de tekelleşmiştir. Devletin tarihi uygarlığın tarihi olarak sunulurken, toplumun tarihi ikincilleştirilmiş ve böylece halkların tarihsel sürekliliği görünmez hale getirilmiştir. Bu sebeple demokratik toplum perspektifi sadece yeni bir siyasal örgütlenme önerisi değildir. Aynı zamanda tarihin devlet merkezli okunmasına yönelik bir itirazdır. Bu itiraz, ilk toplumların yeniden tartışılmasını da anlamlı kılar. İlk

toplumlara yönelmek, geçmişte ideal bir dönem aramak değildir. Devlet merkezli tarih anlayışının görünmez kıldığı toplumsal sürekliliği yeniden görünür hale getirmektir. Clastres'in devlet öncesi toplumlara ilişkin çözümlemeleri ile Malinowski'nin toplumsal düzenin devlet aygıtı olmaksızın da kurulabildiğine ilişkin tespitleri bu nedenle yalnızca antropolojik veriler değildir. Devletin tarihin zorunlu sonucu olduğu yönündeki kabulü sorgulayan güçlü tarihsel kanıtlardır.

Tarihsizleştirmenin en ağır sonuçlarından biri de halkların birbirleriyle kurdukları ilişkinin devlet merkezli tarih üzerinden şekillenmesidir. Egemen tarih anlatısı, halkları ortak bir toplumsal geçmişin özneleri olarak değil, devletin merkezine olan yakınlıklarına göre tanımlar. Böylece farklı halklar arasındaki tarihsel ilişki, karşılıklı tanınma yerine hiyerarşik bir kabule dayanır. Demokratik entegrasyonun önündeki en önemli engellerden biri de budur. Çünkü ortak yaşamın zemini, farklılıkların tarihsel varlığının tanınmasına değil, egemen tarihe uyum göstermelerine bağlanmaktadır. Yani tarihsiz bırakılan halklar meselesi sadece geçmişin nasıl anlatıldığına ilişkin değildir. Aynı zamanda geleceğin nasıl kurulacağına ilişkindir. Tarihsel olarak görünmez bırakılan bir halkın demokratik ortak yaşamın eşit kurucu öznesi haline gelmesi, ancak kendi tarihsel hakikatinin tanınmasıyla mümkündür. Demokratik entegrasyonun toplumsal zemini de burada başlamaktadır. Çünkü demokratik entegrasyon, halkların ortak bir tarihe sahip olmalarını değil birbirlerinin tarihsel varlığını tanımalarını esas alır. Bu noktada tartışma bizi kaçınılmaz olarak Kürt halkının tarihsel anlatısına götürmektedir. Devlet kurmaya indirgenen tarih anlayışının en yoğun biçimde uygulandığı örneklerden biri olan Kürtler, bir tek siyasal olarak değil tarihsel olarak da görünmez kılınmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla tarihsizleştirmenin somut siyasal sonuçlarını tartışmak, aynı zamanda devlet merkezli tarih anlayışının Kürt meselesindeki yansımalarını tartışmayı da zorunlu kılmaktadır.

Devlet Kurmaya İndirgenen Tarih Tezi

Tarih yazımının en dikkat çekici özelliklerinden birinin, siyasal örgütlenmeleri kendi toplumsal bağlamlarıyla değil, merkezi devletle kurdukları ilişki üzerinden değerlendirmesi olduğunu söyledik. Uzun ömürlü imparatorluklar tarih sahnesinin başlıca aktörleri olarak anlatılırken, daha yerel ölçekli siyasal oluşumlar çoğu zaman dipnotlara sıkıştırılır. Tarihin ölçüsü siyasal varlığın kendisi değil, kurduğu merkezi egemenliğin kapsamı haline gelir. Kürt tarihine ilişkin yerleşik kabullerin önemli bir bölümü de bu bakış açısından beslenmektedir. Yaygın anlatılarda Kürtler çoğu zaman devlet kuramamış bir topluluk olarak tanımlanır. Tarihsel veriler bu genellemeyi doğrulamaz. Kürt tarihinde Medlerden Mervanilere, Şeddadilerden Hasanveyhilere, Eyyûbîlerden Botan, Soran, Baban ve Erdelan emirliklerine kadar uzanan geniş bir siyasal deneyimine rastlanır. Mesele bu siyasal oluşumların var olup olmadığı değildir. Asıl mesele, bu tarihsel birikimin imparatorluk merkezli ve devlet ölçeğini esas alan tarih anlatıları içinde ikincilleştirilmiş olmasıdır. Bununla birlikte, Kürtlerin tarih boyunca farklı dönemlerde devletler kurmuş olması, devleti tarihsel gelişimin ya da siyasal başarının ölçüsü haline getirmez. Çünkü devlet hangi halk tarafından kurulmuş olursa olsun, belirli bir merkezileşmiş iktidar biçimini ifade eder. Bu sebeple bir halkın devlet kurup kurmaması tartışmasından ziyade tarihi devlet kurma ölçütüyle okuyan anlayışı sorgulamak gerekir.

Merkezi devlet mantığıyla kurulan tarih yazımı, siyasal geçmişi tek bir gelişim çizgisi içinde okur. Bu yaklaşım, farklı siyasal örgütlenmeleri kendi tarihsel bağlamları içinde değerlendirmek yerine, onları merkezi devlet modeline ne kadar yaklaştıkları üzerinden anlamlandırır. Böylece tarih, farklı siyasal deneyimlerin birlikte düşünüldüğü bir alan olmaktan çıkar, devletleşme düzeylerine göre sıralanmış bir gelişim şemasına dönüşür. Kürt tarihine ilişkin yerleşik kabullerin önemli bir bölümü de bu bakış açısından beslenmektedir. Ancak Kürtlerin tarihsel deneyimi, bir tek modern ulus-devlet ölçütüyle değerlendirilemeyecek kadar çeşitlidir. Şeref Han'ın XVI. yüzyılın sonunda kaleme aldığı Şerefname, Kürt beyleri ve hanedanlarını sistematik biçimde ele alarak bu siyasal hafızanın en önemli kaynaklarından birini oluşturur.[7] Benzer şekilde modern Kürt tarihi üzerine yapılan çalışmalar da Kürt emirliklerini, yerel siyasal yapıları ve farklı yönetim biçimlerini ayrıntılı biçimde incelemektedir. Bu çalışmaların gösterdiği temel gerçek, Kürtlerin tarihsel varlığının tek bir devlet modeli

7- **Şeref Han, Şerefname: Kürt Tarihi, Ant Yayınları, çev. Mehmet Emin Bozarslan**

üzerinden açıklanamayacağıdır. Burada belirleyici olan, Kürtlerin tarih boyunca hangi siyasal biçimlerde örgütlendiklerinden çok, bu örgütlenmelerin hangi tarih anlayışı içerisinde değerlendirildiğidir. Devlet merkezli tarih, siyasal çeşitliliği tek bir ölçüye indirger ve modern devlet biçimine uymayan deneyimleri ikincil görme eğilimindedir. Böyle bir okuma Kürt tarihini eksik bırakmakla kalmaz, Kürt meselesinin nasıl tanımlanacağını da etkiler. Tartışma, toplumsal süreklilikten çok devlet kurma ölçütü etrafında şekillenmeye başlar. Demokratik modernitenin açtığı perspektif ise farklı bir yerden hareket eder. Mesele, belirli dönemlerde hangi devletlerin kurulduğunu sıralamak değildir. Asıl mesele, Kürt toplumunun bütün tarihsel kırılmalara rağmen hangi toplumsal, kültürel ve siyasal süreklilikleri koruyabildiğini görebilmektir. Bu sebeplerle Kürt meselesini ulus-devlet paradigmasının sınırları içinde tartışmak yerine, Ortadoğu'nun uzun toplumsal tarihi içerisinde değerlendirmek daha açıklayıcıdır.

Kısacası Kürt tarihinin görünmezleştirilmesi geçmişe ilişkin değildir, siyasal sonuçları bugün de devam etmektedir. Kendi tarihsel sürekliliği eksik okunan her toplum, bugünün siyasal tartışmalarında da eksik temsil edilir. Tarihsel hafızanın daraltılması, siyasal ufkun da daraltılması anlamına gelir. Kürt meselesi bir tek hakların tanınması meselesi değildir, tarihsel öznenin yeniden görünür hale gelmesi meselesidir. Demokratik entegrasyon burada klasik entegrasyon modellerinden ayrılır. Amaç Kürt tarihini başka bir ulusal tarihin içine yerleştirmek değildir. Amaç, Kürtlerin tarihsel deneyimini Ortadoğu'nun çoğul toplumsal tarihi içinde yeniden görünür kılmaktır. Demokratik ortak yaşam, farklı halkların birbirini aynı tarihin nesneleri olarak değil, farklı tarihsel deneyimlerin özneleri olarak tanımasıyla kurulabilir. Kürt meselesinin temel sorusu "Kürtler neden devlet kurmadı?" değildir. Asıl soru, tarihin neden büyük devletlerin hafızası üzerinden yazıldığıdır. Bu sorunun cevabı, yalnızca Kürt tarihini değil, demokratik entegrasyonun tarihini de yeniden düşünmeyi gerektirir.

Demokratik Entegrasyon Mümkün mü?

Bir halkın tarihini tanımadan onunla demokratik bir gelecek kurmak mümkün değildir. Siyasal uzlaşmalar yapılabilir, anayasal düzenlemeler gerçekleştirilebilir, hukuki güvenceler oluşturulabilir. Bunların hiçbiri önemsiz değildir ancak ortak yaşam salt hukukla kurulmaz. Toplumlar birbirlerini hangi hafızayla tanıdıkları ölçüde birlikte yaşayabilirler. Demokratik entegrasyonun zemini hukuktan önce tarihte kurulmaktadır. Modern siyasette uzun süre birlikte yaşamı ortak bir kimlik üzerinden kurmaya çalıştı. Ortak dil, ortak yurttaşlık, ortak kültür ve ortak tarih fikri bu arayışın ürünüdür. Ancak böyle bir modelde farklı toplumsal hafızalar ortaklığın kurucu unsurları olarak değil, zamanla aşılması gereken farklılıklar olarak değerlendirilmiştir. Entegrasyon çoğu kez çoğullaşmayı değil, benzeşmeyi ifade etmiştir. Demokratik entegrasyon ise farklı bir yerden başlar. Ortak yaşamı farklılıkların ortadan kalkmasına değil, karşılıklı tanınmasına dayandırır. Buradaki tanınma sadece kültürel hakların kabul edilmesi değildir. Her halkın kendi tarihsel sürekliliğiyle siyasal yaşamın eşit öznesi olarak kabul edilmesidir. Bu yönüyle demokratik entegrasyon, geçmişi yeniden yazmayı değil, geçmiş üzerindeki tekeli sona erdirmeyi hedefler. Öcalan'ın demokratik toplum paradigması bu açıdan yeni bir tarih okuması önerir. Devletli uygarlığın tarihini insanlığın tek tarihi olarak kabul etmek yerine, uygarlığın yanında kesintisiz biçimde varlığını sürdüren demokratik toplumsal çizgiyi görünür kılar. Bu yaklaşım ilk toplumlarla günümüz arasında romantik bir süreklilik kurmaz. Daha önemli bir şey yapar; toplumun kendi kendisini örgütleme kapasitesinin hiçbir dönemde bütünüyle ortadan kalkmadığını gösterir. Bu bakış demokratik entegrasyonun anlamını da değiştirir. Amaç farklı toplumsallıkları tek bir siyasal merkezin içinde eritmek değildir. Her toplumsal deneyimin kendi tarihsel varlığıyla ortak yaşamın kurucu unsuru haline gelebileceği demokratik zemini oluşturmaktır. Entegrasyon, egemen merkeze uyum sağlama süreci olmaktan çıkar ve toplumların birbirlerini tarihsel özne olarak tanıma sürecine dönüşür.

Tarihin topluma iadesi geçmişe dönmek anlamına gelmez. Toplumun elinden alınmış kurucu niteliğin yeniden görünür hale gelmesidir. Tarih, devletlerin kuruluşunu anlatan bir kronoloji olmaktan çıktığında, halkların birbirleriyle kurdukları ilişkiler de başka türlü okunmaya başlanır. Rekabetin yerini karşılaşma, hiyerarşinin yerini çoğulluk, inkarın yerini tanınma alır. Demokratik entegrasyonun tarihsel altyapısı burada oluşur. Kürt meselesi bu perspektif içinde

farklı bir anlam kazanır. Tartışma bir tek anayasal statü ya da yönetsel modeller etrafında yürütüldüğünde eksik kalır. Esas mesele, Kürtlerin kendi tarihsel varlıklarıyla ortak yaşamın kurucu bileşeni olarak kabul edilmesidir. Bu kabul yalnızca Kürt toplumunu ilgilendirmez, Türkiye'nin demokratikleşmesinin de temel koşullarından biridir. Bir halkın tarihini tanımayan siyasal düzen, onun geleceğini de eşit biçimde kuramaz.

Öcalan'ın Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı da bu zemine oturur.[8] Çağrıda Kürt-Türk ilişkilerinin uzun tarihsel ittifak zeminine, Cumhuriyetin tek tipçi yorumlarının bu ilişkiyi kırılganlaştırdığına, demokratik toplum ve siyasal alanın kimliklerin özgürce ifade edilmesi için zorunlu olduğuna vurgu yapılır. Barış burada tek başına çatışmanın sona ermesi değildir. Halkların birbirini inkar üzerinden değil, karşılıklı tanınma üzerinden ilişkilendirebildiği yeni bir tarihsel zeminin kurulmasıdır. Çünkü demokratik entegrasyon yeni bir tarih yazma iddiası taşımaz, tarihin tek bir özne adına yazılmasına itiraz eder. Toplumu yeniden tarihin kurucu öznesi olarak düşünmeyi önerir. Halkların birbirini aynı geçmişin içinde eritmesi değil, birbirlerinin tarihsel hakikatini tanıması üzerine yükselen bir ortak yaşam fikri geliştirir. Demokratik toplumun tarihsel imkanı da burada açığa çıkar.

Tarihin Öznesini Yeniden Düşünmek

Tarihin kimin adına kurulduğu sorusu, aynı zamanda geleceğin kimin adına kurulacağı sorusudur. Çünkü geçmiş yalnızca geride kalan değildir, bugünün siyasal sınırlarını, toplumların birbirini görme biçimini ve ortak yaşamın imkanlarını da belirler. Bir halkın tarihi daraltıldığında, onun bugünkü varlığı da daraltılır. Hafızası başkalarının kavramlarıyla kurulan bir toplum, geleceğini de çoğu zaman başkalarının çizdiği sınırlar içinde düşünmek zorunda kalır.

Bu yazı boyunca tartışılan mesele tam da budur. Tarihin devlet kurmaya indirgenmesi, toplumların geçmişini eksiltmekle kalmaz; halkların birbirleriyle kurduğu ilişkiyi de hiyerarşik hale getirir. Devletin merkezde olduğu bir tarih anlatısında farklı toplumsal deneyimler ya eksik görülür ya da merkeze yaklaştıkları ölçüde anlam kazanır. Böyle bir tarih anlayışıyla demokratik ortak yaşam kurulamaz. Çünkü ortak yaşam, bir tarafın tarihinin ölçü, diğerlerinin ise sapma kabul edildiği bir zeminde gelişemez. Bu yaklaşım, halkları tek bir tarihe yerleştirme arayışı değildir. Aksine, her halkın kendi tarihsel varlığıyla ortak yaşamın kurucu öznesi olabilmesini savunur. Tarihi topluma iade etmek de geçmişe dönmek değil, toplumun elinden alınmış kurucu niteliği yeniden görünür kılmaktır. İlk toplumlara, halkların sözlü hafızasına, devlet dışı siyasal deneyimlere ve bastırılmış toplumsal sürekliliklere bakmak bu yüzden nostaljik bir arayış değildir; demokratik geleceğin imkanlarını aramaktır.

Kürt meselesi de bu çerçevede yalnızca kimlik ya da statü meselesi olarak ele alınamaz. Kendi tarihsel varlığı eksik okunan bir halkın siyasal varlığı da eksik tanınır. Bu nedenle demokratik entegrasyon, Kürtleri mevcut tarih anlatısına eklemekten ibaret olamaz. Daha köklü bir şey gerektirir. Tarihin hangi ölçüyle yazıldığı, kimin hafızasını meşru kabul ettiği ve kimleri suskun bıraktığı yeniden düşünülmelidir. Demokratik toplum, yeni bir resmi tarih kurarak değil; resmi tarihin daralttığı toplumsal hafızayı çoğaltarak mümkün olabilir. Amaç geçmişi idealize etmek değil, devlet odaklı tarih anlayışının görünmez kıldığı toplumsal imkanları yeniden düşünmektir.

Demokratik entegrasyon üzerine yürütülen tartışmaların en temel katkısı burada aranmalıdır. Sorun yalnızca birlikte yaşamanın hukuki koşullarını oluşturmak değildir; birlikte yaşayacak toplumların birbirlerini hangi tarihsel zeminde tanıyacaklarıdır. Demokratik toplum ortak bir geçmiş üretmeye çalışmaz; farklı geçmişlerin birbirini inkar etmeden ortak bir gelecek kurabileceği siyasal ve ahlaki zemini inşa etmeyi hedefler. İnsanlığın ortak geleceği de belki ilk kez burada görünür hale gelir. Tarih, devletlerin birbirini izlediği kesintisiz bir iktidar anlatısı olmaktan çıktığında, toplum yeniden tarihin öznesi olarak konuşmaya başlayacaktır. O zaman demokratik entegrasyon yalnızca siyasal bir model değil, tarihin yeniden toplum tarafından kurulmasının da adı olacaktır.

İçindekiler İçin Tıklayınız

8- Abdullah Öcalan, Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı, 27 Şubat 2025.

Pozitif Entegrasyon İçin Demokratik Müzakere

Murat Aslan

Entegrasyon, en basit anlamda, birbirinden farklı olan tarafların birbirleriyle bütünleşmelerini ifade eder. Barış ve demokratik toplum süreciyle beraber bu kavram, özel olarak Bakur ve Rojava'da Kürt sorununun çözümü için temel bir yöntem olarak öne çıktı. Elbette şunu vurgulamak gerekir ki, geleneksel olarak statükocu ulus-devletlerin entegrasyon kavramına yükledikleri anlam ile Abdullah Öcalan'ın bu kavrama yüklediği anlam birbirinden farklıdır.

Geleneksel olarak statükocu ulus-devletlerin entegrasyon kavramına yükledikleri anlam; parçanın, kendinden vazgeçerek, yani kendi kimliğini ve toplumsal haklarını reddederek, egemen ulus ile bütünleşmesi, onun içerisinde eriyip tamamen ona dönüşmesidir. Malum olduğu üzere bunun adı asimilasyondur.

Oysa Öcalan; "Biz ayrılıkçı bir devlet olmayacağız; ama sizin içinizde de erimeyeceğiz" diyerek, hem statükocu ulus-devletlerin entegrasyon kavramına yüklediği anlamları reddettiğini hem de demokratik temelde bütünleşmekte kararlı olduğunu göstermektedir. Öcalan'ın entegrasyon kavramıyla ifade ettiği şey, asimilasyonun tam tersidir. Bu yüzden entegrasyon kavramını demokrasi sözcüğüyle birlikte de almaktadır. Her topluluk kendi öz kimliğini koruyarak birbiriyle bütünleşecektir.

Peki bu kavramın kökeni nedir? Entegrasyon Fransızca bir kelime olup "integration" sözcüğünden gelmektedir. Temel iki anlamından biri "bütünleşmek", öbürü ise "uyum"dur. Kavramın objektif anlamı demokratik entegrasyon yorumuna daha yakındır. Zira ne bütünleşme ne de uyum tek taraflı olabilecek şeyler değildirler. Nitekim bir taraf uyumsuzlukta ısrar ettikçe, öbürü tek başına istediği kadar uyum sağlamaya çalışsın, başarılı olması mümkün değildir. Böyle bir tabloda uyum sağlanamayacağı için bütünleşme de sağlanamaz. Nitekim bütünleşmenin temeli "uyum"dur. Doğası gereği "uyum" karşılıklı olur. Her iki taraf da birbiri ile uyumlu hale gelebilmek için uyumsuzlukta ısrar etmeyi veya yalnızca öbür tarafın kendisine uyum sağlamasını dayatmayı bırakıp, birlikte dönüşmeyi esas alırlar. Bu dönüşümün adil zemini demokrasi, ekseni ise bütünsel hukuktur.

Demokratik entegrasyon, parça-bütün ilişkisinin diyalektiksel bir temelde; siyaset, sosyoloji ve hukuk başta olmak üzere tüm toplumsal alanlarda yeniden kurulmasıdır. Ne "bütün" egemen tek bir kimlikten oluşur, ne de parça kendi kimliğinden ve toplumsal haklarından vazgeçer. Uyum; tüm toplumsal kesimlerin (etnik, inançsal, ideolojik fark etmeksizin) kimliklerinin tanınması ve kimliklerinden doğan özerk haklarının tanınması temelinde ancak mümkün olur. Asimilasyoncu, totalitarist zihniyetin aksine, demokratik entegrasyon ile yakalanacak olan genel toplumsal bütünleşme, demokratik toplumdur. Böylece toplumsal konfederalizmin yolu açılır.

Özcesi demokratik entegrasyon; taraflardan birinin tek taraflı dönüşümünü ve uyumunu değil, her iki tarafın da toplumsal kimliklerini korumaları suretiyle, birlikte dönüşerek birbiriyle uyumlu hale gelmelerini, ancak bu bütünleşme içerisinde kendi öz varlıklarını mutlaka korumalarını ifade eder. Zaten gerçek anlamda uyum denilen şey, tarafların

birbirlerinin kimliklerine ve öz varlıklarından doğan haklarına saygı duymalarıyla mümkündür. Peki bu nasıl gerçekleşecek? Hukuki, siyasi ve sosyal boyutlarda demokratik entegrasyon nasıl sağlanacak?

Önderliksel Politika

Abdullah Öcalan'ın 5. cilt kitabında, "Demokratik Ulus Boyutları" bölümünde dokuz özel başlıkla bu konu detaylıca açıklanmıştır. Burada özce vurgulayacak olursak; öncelikle bütünsel hukuk ile Kürt varlığı, kimliği, kültürü, dili güvence altına alınır. Belki devlet buna belli düzeyde negatif yaklaşabilir. Devleti pozitif yaklaşıma zorlamak için demokratik siyaset en aktif biçimde işletilir. "Hak verilmez, alınır" düsturuyla mücadele edilir. Söz konusu bütünsel hukuk yalnızca Kürtler için olmayıp, Türkiye'deki herkesi kapsayacağı için potansiyel olarak bütün toplumsal kesimler buna destek vermeye adaydırlar; yeter ki doğru anlatılabilsin.

Toplum komünler bünyesinde örgütlendikçe, kendini yönetme ve sorunlarını çözme kapasitesi artar. Eğer doğru anlaşılırsa bu, bilindik anlamıyla idari özerklikten falan çok daha fazlasını ifade ediyor. Bu, ne devleti bölmektir ne de kendimizi yönetmekten vazgeçmektir; ülkenin bütünlüğü içerisinde yönetime ortak olmaktır. Yönetim iktidardan farklı olarak, kolektif bir irade organizasyonunu ifade eder. Bu durumda tüm toplumsal kesimlerin bu kolektif iradeye kendi renkleriyle ve dilleriyle dahil olmaları en temel haklarıdır. Asıl bütünleşmek böyle olur. Asıl "bölücülük" ise farklı dil, kültür ve kimlikleri reddetmekle veya ötekileştirmekle başlar.

Demokratik entegrasyonu demokratik siyaset stratejisinden ve pratiklerinden bağımsız ele aldığımızda ondan hiçbir şey anlayamayız. Nitekim demokratik entegrasyon, demokratik siyasetle hayat bulur. Stratejiye yakın olması nedeniyle de kendi içinde aşamaları, süreçleri olan bir şeydir. Yani Öcalan'ı anlamak için uzun erimli bakmak ve geniş düşünmek gerekiyor. Günübirlik ele aldığımızda ondan hiçbir şey anlayamayız. Sürece anlık olarak bakıp "Ne aldık? Ne verdik?" gibi değerlendirmelerle bu stratejiyi anlamak mümkün değildir.

Burada tarihten bir örnekle konuyu biraz daha açıklayıcı kılabiliriz: Tarih ehli olanların iyi bildiği üzere Hudeybiye Antlaşması uzun vadede Ortadoğu'nun bütün dengelerini değiştiren, İslamiyet'in çıkış yapmasına ve hızla küresel çapta yayılmasına imkan sunan en temel antlaşmadır. Bu antlaşma, Medine'ye hicret etmek zorunda bırakılmış olan Hz. Muhammed ve beraberindeki Müslümanlar ile henüz Müslümanlığı kabul etmemiş olan Mekkeliler arasında imzalanmıştır. Haziran 628 (miladi takvim) yılında bu anlaşma yapıldığında, çoğu Müslüman bu anlaşmadan rahatsızlık duymuş; "Biz bu anlaşmadan hiçbir şey kazanmadık, kazanan müşriklerdir" gibi itirazlarda bulunmuşlar. Antlaşmanın maddelerine yalnızca maddeler itibariyle bakıldığında belki bu itirazların haklı olduğu düşünülebilirdi.

Anlaşmanın maddeleri şöyledir:

1. Müslümanlar o yıl umre yapmayacak ancak ertesi yıl umre için Mekke'ye gidebileceklerdi.

2. Mekkeli bir kişi Medine'ye sığınırsa o kişi iade edilecekti; ancak Medine'deki bir kişi Mekke'ye sığınırsa o kişi iade edilmeyecekti.

3. Her iki taraf da hakimiyetleri altındaki toprakları, ticaret kervanlarının geçişi, Hac ve Umre için emniyet altında tutacaktı.

4. Diğer Arap kabileleri istedikleri tarafta yer alabilecek ve onlar da bu şartlara uyacaktı.

5. Bu barış anlaşması on yıl sürecekti. Bu süre zarfında her iki taraf birbirine saldırmayacaktı. (Yani Hz. Muhammed bu anlaşmayla silahı ve çatışmayı devre dışı bırakmıştı!)

6. Taraflardan biri bu ittifaka dahil olmayan herhangi bir kabile ile savaşa girerse diğeri pasif kalacaktı (yani karşı tarafa yardım etmeyecekti).

Dar bir bakışla bu anlaşma gerçekten de Medinelilerin aleyhine, "pek bir şey almamışlar" gibi görünüyor. Oysa büyük önderlerin temel özelliklerinden biri, hamlelerin uzun vadede yol açabileceği süreç ve sonuçlara müthiş odaklanmaları, öngörebilmeleri ve buna göre hareket etmeleridir. O dönem kimin nasıl tepki göstereceğine aldırmayan Hz. Muhammed, tarihsel sorumluluğu kendi üzerine alarak bu anlaşmayı imzaladı. Hz. Muhammed'in haklı olarak bu anlaşmada en önemli bulduğu şey; içeriğine fazla takılmaksızın, resmi bir anlaşmanın taraflarından biri olarak tanınmaları nedeniyle Müslümanların ve Müslümanlığın resmi olarak tanınacak olmaları ve dolayısıyla siyasi statülerinin bu barışla birlikte meşruiyet ve resmiyet kazanacak olmasıydı. İkincisi

ise silahı ve çatışmayı aradan çıkartarak Medinelilerle Mekkelilerin bütünleşmelerinin (entegrasyon süreci) yolunu açmış olmasıydı.

Tarih, çok değil yalnızca birkaç yıl sonra onun haklı olduğunu; Hudeybiye Antlaşması'nın asla Medineli Müslümanların aleyhine olmadığını, aksine onların çok büyük kazanımlar elde etmesini sağladığını gösterdi. Ama bu Mekkelilerin kaybedişi ya da zarar ettikleri anlamına da gelmiyordu. Günün sonunda, Hudeybiye Antlaşması sayesinde her iki taraf da bütünleşerek birlikte çok büyük kazandılar. Nitekim kısa bir süre sonra sürgündeki Müslümanlar örgütlü olarak Mekke'ye dönebildiler. Savaşa, şiddete ve zora başvurmadan Mekke'ye geldiler; Mekke ve Medine bir oldu. Mekke Müslümanlaştı ve hatta Müslümanlığın en kadim merkezlerinden biri haline geldi.

Bu anlaşmanın imzalanmasından sonraki on yıl içerisinde İslamiyet tüm Arap Yarımadasına; otuz yıl içerisinde tüm Ortadoğu'ya; elli küsür yıl içerisinde dünyanın üç kıtasına yayıldı. Medineli Müslümanların Hudeybiye Antlaşması sayesinde imkan buldukları bu büyük başarılar, Mekkelilerin yenilgisi ya da zararı pahasına değil, demokratik entegrasyon sayesinde onların da bu başarı ve kazanımların öznesi ve ortağı olması suretiyle gerçekleştirildi. Yani herkes kazandı; hem de çok büyük kazandı.

Bu tarihsel örneği hatırlatmamızın nedeni, Hudeybiye Antlaşması'nın amaç ve neticeleri itibariyle, Öcalan'ın başlatmış olduğu Barış ve Demokratik Toplum sürecine çok benziyor olmasındandır. "Ne aldık, ne verdik?" gibi dar hesaplarla bakanların, bu sürece Hudeybiye açısından bakmaları hem ufuk açıcı olacaktır hem de esasın görünmesini sağlayacaktır. Nitekim "Tarih günümüzde gizlidir; biz tarihin başlangıcındayız" *(Abdullah Öcalan)*.

Unutmamak gerekir ki, körpe ideolojiler, kartlaşmış ideolojilerden daha fazla yayılma potansiyeline ve hızına sahiptir. Çünkü körpe olanda hem umut vardır hem de oluş durumu ön plandadır. Kartlaşmış ideolojilerin elinde bayatlamış aştan, yani statükoculuktan başka bir şey yoktur. Türkiye, İran, Irak, Suriye başta olmak üzere tüm Ortadoğu ülkelerinin ve halklarının mevcut girdaptan kurtulabilmelerinin yegane yolu körpe, toplumcu ve konfederalist bir ideolojidir. Açıkça görüldüğü üzere halihazırda böyle bir ideolojiye sahip tek önder Abdullah Öcalan'dır. Onun ideolojisi dışında, Ortadoğu'da, taze ve tüm toplumsal kesimleri kapsayan başka bir ideoloji görünmemektedir.

Öcalan'ın geliştirdiği bu ideoloji; yüz yıldır Ortadoğu'yu cehenneme çeviren tekçi ve inkarcı ulus-devlet zihniyetine karşı, bütün toplumsal kimliklerin kendi varlıklarının ve kültürlerinin bütünsel hukuk ile güvence altına alındığı ve bu temelde hepsinin bir birlik haline gelerek yekvücut olup demokratik toplumu açığa çıkardıkları sistemdir. İşte bunun pratik inşası ile somutluk kazanabilmesi için demokratik entegrasyon çok hayati bir öneme sahiptir. Yereldeki örgütlenme birimi ise komünler şeklindedir. Elbette bunun gerçekleşebilmesinin bir boyutu halkların, ulus-devletlerin negatif tutumlarına rağmen ısrarla demokratik temelde örgütlenme, komünler kurma yoluyla defacto özerklikleri yaşamalarıyken; diğer bir boyutu da mevcut ulus-devletlerin totaliter, inkarcı zihniyetten vazgeçip demokratik cumhuriyet formuna dönüşmeleridir.

Denilebilirki "Söz konusu devletler niye böyle bir dönüşüm yapsınlar ki? Nihayetinde devletlerin gerçekte toplumun menfaatleri gibi dertleri yoktur." Kuşkusuz bu haklı bir kaygıdır. Ancak her ne kadar var olabilmek için toplumun devlete ve iktidara ihtiyacı olmasa da, devletlerin ve iktidarların var olabilmek ve var kalabilmek için her zaman topluma ihtiyaçları vardır. Israrla Gazze hattında 7 Ekim tuzağıyla ve akabinde tüm Ortadoğu'ya yayılan yeni dizayn savaşı, bölgedeki tüm devletler için ve tüm iktidarlar için gerçek bir beka sorunu yaratmış durumdadır. Şu an Filistin, İran, Lübnan ve Körfez hattında yaşananlar bu yeni dizayn stratejisine bağlı olarak gelişen durumlardan yalnızca bazılarıdır. İran'da şu an için kağıt üzerinde bir ateşkes konusu gündemde olsa da, mevcut haliyle bunun bir kalıcılığı yoktur. Bu savaş, iki taraftan biri kesin olarak yenilinceye dek sürecektir. İran'dan sonra sıranın Türkiye'ye geleceği yönünde çok ciddi iddialar ve açıklamalar vardır. Bunları yabana atmamak gerekiyor. Nitekim bu iddiaların sahiplerinden biri olan İsrailli bir muhalefet lideri, yakın zaman önce ana muhalefet partisiyle ortaklık ilan etti. Başbakanlığa aday olacağını da açıkladı; ilk seçimde Netanyahu'nun yerine geçeceğine kesin gözüyle bakılıyor.

Demokratik Entegrasyonda Müzakere

Bundan otuz küsür yıl önce BOP kapsamında,

bölgedeki tüm devletlerin yeniden dizayn edileceği, bunun startının Irak'ta verileceği, Suriye ile devam edileceği, sonra İran'ın hedef alınacağı ve İran'dan sonra sıranın Türkiye'ye geleceği söylendiğinde, insanların büyük çoğunluğu bu söylemi boş bir komplo teorisi olarak görmüşlerdi. Ancak gelgelelim zaman nehrinin akışıyla beraber bu söylemin gerçek olduğu ortaya çıktı. Nitekim Irak'ta start verildi, Suriye'de devam ettirildi. Şimdi İran ateş altına alınmış, hem de korkunç bir ateş! Yalnızca bir ay içerisinde on üç bin nokta bombalandı İran'da! Tüm bunlardan sonra bu söylemin boş bir komplo değil, gerçek bir tespit olduğunu anlamamak için politik ve öngörü bakımından kör olmak gerekiyor.

Irak, Suriye ve İran'da en örgütlü güç olan Kürtler, bu savaşlarda bölgedeki ulus-devletlere karşı küresel emperyalist güçlerden yana olmayı reddettiler. Ancak bu söz konusu bölge devletleri de inkarcı, tekçi ve Kürtlerin tüm toplumsal haklarını inkar eden bir zihniyete sahip oldukları için, gayet haklı olarak Kürtler onlardan yana olmayı da reddedip "Üçüncü Yol" stratejisini izlediler. Kürtler her defasında bu bölge devletlerine: "Demokrasiye ve özgürlüklere açık olun. Kürtlerin, kadınların ve tüm farklı toplumsal kesimlerin haklarını tanıyın ki biz de sizinle bütünleşelim, hep beraber büyük bir güç oluruz. Çünkü o zaman ülke hepimizin olur" şeklinde çağrılarda bulundular. Ne yazık ki faşizm yüzünden idrak yetisi iyice körelmiş olan bu statükocu yapılar, son ana kadar bu hakikati idrak edemediler. Haliyle her üç devlet için de akıbet felaket oldu.

Şimdi İran'dan sonra sıranın kendisine geleceği söylenen Türkiye'nin bu konuda nasıl bir strateji izleyeceği merakla takip ediliyor. Bir an önce bütünsel hukuk ile demokratik entegrasyonu sağlayacak mı; yoksa artık bıktırıcı ve güven kırıcı bir düzeye varan oyalamacı, ertelemeci politikayı sürdürmeye devam mı edecek? Halihazırda Türkiye'nin içine girdiği (daha doğrusu iktidarın) bu "bekle-gör" pozisyonu, kendisi için her geçen gün risk oranını daha da artırıyor. Nitekim demokratik yollarla çözüme ve Türkiye'nin demokratik cumhuriyete dönüşmesine ciddi manada karşı olan küresel güçler ve onların yerel işbirlikçileri her saniye fırsat kolluyorlar ve hiçbir fırsatı kaçırmıyorlar. Bu nedenle, devletin içinde çözümü isteyen kesimin elini çabuk tutması, barış ve demokratik entegrasyon yasalarını bir an önce çıkartması hayati bir öneme haizdir. Aksi halde Ortadoğu'daki felaket dalgasının ülkeyi sarması çok uzak bir durum değildir. Hükümet açısından da böyledir. Şayet hükümet böyle adımlar atmamaya devam ederse, Kürtler bir dönem daha sabretmeyi göze alıp AKP'den sonra yeni bir muhatapla bu sorunu önlerine koyabilmeye seçeneksiz değildir.

Kürtler açısından demokratik entegrasyonun iki boyutu vardır:

Birincisi; Kürtlerin, sınırları içerisinde yaşadıkları dört ulus-devlet ile kimliklerinin ve toplumsal haklarının tanınması, bu devletlerin demokratik cumhuriyete dönüşmesi suretiyle onlarla bütünleşmeleridir.

İkinci boyutu ise; dört parçadaki Kürtlerin Demokratik Birlik altında birbirleriyle bütünleşmeleridir.

Bu durum hem Kürtlerin (Hudeybiye örneğinde anlattığımız üzere) hem de diğer dört ülkenin tüm halklarının çok büyük kazanımları olacaktır; yeni küresel emperyalist müdahaleye karşı hep birlikte direnebilecekleri büyük ve güçlü bir cepheyi oluşturabileceklerdir. Ayrıca halkların da demokratikleşme sayesinde biraz rahatlayıp, özgürce yaşayabilecekleri tek yoldur.

Sonuç:

Elbette bütün bunlar, her şeyden önce demokratik müzakereyi zorunlu kılıyor. Demokratik müzakere olmaksızın entegrasyonun ve bütünsel hukukun gelişmesi, gerçekleşmesi ve anlaşılması çok zordur. Demokratik müzakere, tüm tarafların eşit ve özgür koşullarda müzakere sürecine dahil olmasıdır. Bu da Abdullah Öcalan'ın siyasi statüsünün hukuki olarak tanınması ve özgürlük koşullarının sağlanmasıyla mümkündür.

Demokratik müzakereden Kürtlerin de, devletin de, Türklerin de çekinmesini gerektirecek hiçbir şey yoktur. Demokratik entegrasyona giden yolda en etkili araç demokratik müzakeredir. Ve demokrasi cephesinin baş müzakerecisi olan Abdullah Öcalan'ın hala "mahkum" statüsünde tutulduğu bir zeminde demokratik müzakere mümkün değildir. Bu yüzden Abdullah Öcalan'ın statüsü en acil adım olarak talep edilmektedir.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Komün ve Meclisler Eliyle Kozmik Simetriden Özgür Topluma

Cemile Turhallı

"Erd û ezman tu hebûn
Dinya fire bê binî bû
însan heywan jî tune bû
Te xa lê saz kir
Di behra da tenê hebû dur
Ne dîmeşiya, ne dîmeşiya
Te xaş rûh anî ber
*Nûra xa lê peyda kir"**

Ezidilik inancında evrenin yaratılış hikayesini anlatan bu dizeler, yüzyıllar boyunca hiç değişmeden qewllerle[1] sözlü bir şekilde nesilden nesile aktarılmıştır. Bu qewlin özgünlüğü, yaratılış olayını, evreni duyguları olan bir bedenmiş gibi tariflemesidir. Beden maddi evrenken ruh ise onsuz olamayacak bir manevi varlığın yansıması olan enerji olarak ilahileştirilmiştir. Bu dizelerde varlık incinin içinde tanrının bir parçası olarak çıkmayı bekler. İncinin çatlaması, dünyanın yaradılışıyla sonuçlanan olaylar zincirinin bir başlangıcı oluverir. Başlangıçta tanrının da içinde tek başına olduğu söylenir. İnci kendi ışığını açık hale getirdi ya da kendisi "ışık olup kendisine taptı". İncinin içinden ayrılan tanrı farklılaşma ile evren vücut buldu ve dünya görünür oldu"[2]

Ezidi dinsel anlatısı bazı anlatımlarıyla diğer tek tanrılı dinlerden farklı olarak ruhun önce var olduğu maddi evrenin sonradan yaratıldığı anlatının aksine maddi varlık (evren) ile manevi varlığın (tin) iç içe olduğu, birbirinin içinden doğduğu ve ardından bir enerji akışı olarak yaşam formlarına nasıl dönüştüğünü idealist bir bakış açısıyla açıklaması bakımından çarpıcıdır.

İnsanlık da var olduğu ilk günden beri aynı can alıcı sorunun cevabını aramış, her şeyin nasıl başladığını, bizi var eden akışın sırrının ne olduğunu ve bu akışın toplumsal varoluşumuzu nasıl şekillendirdiğini kendi hakikat arayışında sürdürmüştür.

Modern bilim, bu sorunun cevabını bulmak için kuantum laboratuvarlarında atom altı parçacıkları çarpıştırıp evrenin ilk saniyelerini formüle etmeye çalışırken, Mezopotamya'nın kadim ve sır perdeleriyle örtülü inancı Ezidilik, yüzyıllardır sözlü qewlleriyle aynı kozmik hikayeyi anlatmaktadır. Kadim Ezidi şiirinde ve nesilden nesile aktarılan bu qewllerde muazzam bir sadelikle dile getirildiği gibi yerin ve göğün henüz şekilsiz, dipsiz bir boşluk olduğu, okyanusta sadece tek bir incinin durduğu ve zamanın adeta 'ilerlemediği' o mutlak durağanlık anı, hem bilimin hem de felsefenin ortak arayışının merkezi olmuştur. Biri matematiğin, fiziğin ve rasyonalizmin diliyle konuşurken diğeri sembollerin, mitolojinin ve mistisizmin diliyle konuşur. Ancak her iki anlatı da insanlığın ortak hafızasında aynı muazzam başlangıç noktasında kesişir. Bu kesişim, yalnızca fiziksel evrenin doğuşunu açıklamakla kalmaz aynı zamanda insanın biyolojik varoluşu sonrası toplumsallaşma diyalektiğini nihayetinde anlam ve özgürlük arayışının en gelişmiş

1- Ezidilik inancını hece vezni ile Kürtçe söylendiği kutsal dini metinler.

2- Phılıp G. Kreyenbroek/Xelil Cindi Reşow, Tanrı ve şeyh Adi Kusursuzdur-Yezidi Tarihinden Kutsal Şiirler ve Dinsel anlatılar, Avesta Yayınları, 2011, s. 57.

toplumsal ve siyasal formları ile kendini ifade etmeyi nasıl başardığını, birliktelik tahayyülünü sağlamak adına toplumsal ve sosyal beceriyi nasıl edindiğini, toplumsal ilişkileri düzenleyen toplumsal katılım araçlarında görmek mümkün. Tarih içerisinde klan ile başlayan ve meclislere dönüşen toplumsal birliktelik tahayyülü, komün ile neolitik dönemin bir güven mekanıyken; Sümerlerle başlayıp antik Yunan›ın Agora mekanlarında devletleşerek, Collesium'da kontrolsüz bir şiddet üretim mekanı olarak sahneye çıkmıştır. Arenalardaki tek sese dönüşen istek soyluların imtiyazlı taleplerini bir haykırışa dönüştürmüştür. Duyulmayan sesler ise arenadaki kırmızı bayrağın kana karıştığı, ölmemek için öldürmeye zorlanan Spartalı köleler ve savaşan esirlere ait olmuştur.

Kozmik Tekillik ve Beyaz İnci

Yüzyıllar önce, Mezopotamya'nın kadim dağlarında ve vadilerinde yankılanan Ezidi kozmolojisi ise bilimin bu 'sonsuz yoğunluktaki enerji noktası' olarak tanımladığı saf başlangıcı, şiirsel ve muazzam bir metaforla Dur-ı Beyza yani Beyaz İnci ile adlandırır. Ezidi inancına göre, maddesel evren ve bildiğimiz zaman var olmadan önce sadece mutlak güç (Xweda) ve O›nun kendi nurundan yarattığı, içinde tüm varoluşun tohumlarını barındıran saf, parlak bir inci vardı. Okyanusun ortasındaki o tek inci, zamansızlık boyutunda içindeki gizli evreni korumuştur.

Modern astrofizik, evrenin yaklaşık 13.8 milyar yıl önce, hacmi sıfır, yoğunluğu ve sıcaklığı ise sonsuz olan bir «tekillik' noktasından var olduğunu kabul eder. Zamanın, mekanın ve bildiğimiz anlamda maddesel formların henüz doğmadığı, her şeyin tek bir noktada sıkışıp kaldığı, potansiyel haldeki saf bir enerji alanıdır bu. Henüz ilk hareket başlamamıştır, evren şiirdeki tabirle 'ne dîmaşiya, ne dîmaşiya' (ilerlemiyor, akmıyor) durumundadır.

Bilimin formüllerle ifade ettiği sonsuz potansiyelli o ilk nokta ile kadim bilgeliğin «içinde her şeyi barındıran okyanustaki tek incisi» özünde aynı kozmik gerçeğe işaret eder: Evrenin biçim almadan önce mutlak bir bütünlük ve parçalanamaz bir enerji halinde gizli olduğuydu.Evrenin bütünlük ve parçalanamaz enerji halinin gizi ile insanın toplumsal bir varlık olarak doğadan doğan uyumu aslında insanın toplumsal varlığı ile maddi evrenin diyalektik kesişimselliği bilimin tam da içinden doğduğunu gösterir. Tıpkı Bing Bang (Büyük patlama) teorisinin zamana kırılan ışığı gibi.

Big Bang (Büyük Patlama) teorisine göre, o sonsuz yoğunluktaki noktanın aniden genişlemesiyle birlikte zamansızlık kırılmış ve evren kendi maddesini yaratmaya başlamıştır. Ancak kuantum fiziğinin bize gösterdiği en büyüleyici gerçek, enerjinin maddeye dönüşmesi sürecinde her parçacığın kendi zıddıyla birlikte doğmuş olmasıdır.

Bu iki zıt kutup, evrenin kurucu simetrisini oluşturur. Büyük Patlama›nın ilk saliselerinde madde ve anti-madde parçacıkları muazzam bir hızla çarpışmış ve birbirlerini yok ederek saf enerjiye dönüşmüştür. Eğer bu kozmik simetri içinde maddeden yana milyonda bir oranında bile olsa küçük bir asimetri yani bir kusur ve esneklik oluşmasaydı, evren kendi içine çökecekti ve dolayısıyla ne galaksiler, ne yıldızlar ne de yaşam var olabilecekti. Kurucu dünya da bu zıt kutupların bu hassas dengesinden doğmuştur.

Dikkat çekici olan şey Ezidi yaratılış mitinde fiziksel evrenin doğuş sahnesi, kuantum simetrisini ve büyük patlamayı birebir andıran benzer bir anlatıyla tasvir edilir. İlahi bir irade ve sarsıntıyla o saf Beyaz İnci ansızın çatlar ve büyük bir gürültüyle infilak eder. İncinin bütünlüğü bozulur ve içindeki muazzam enerji dışarı taşar. Şiirde «Te xaş rûh anî ber / Nûra xa lê peyda kir» (Ona hemen ruh verdin, kendi ışığını görünür kıldın) denilerek anlatılan an, durağan enerjinin kırılıp harekete geçtiği, evrenin kendi nurunu ve maddesini saçtığı o patlama anıdır. İncinin kırılması, saf ve tek olan enerjinin, biçim alabilmesi için ikiye, yani zıtlıklara bölünmesidir. Bu bölünme ile Evrensel makro düzeydeki madde ve anti-madde uyumu, Ezidi felsefesinde insanın mikro varoluşuna gelindiğinde beden ve ruh olarak fiziksel ve metafiziksel bir boyuta taşınır. Ezidi felsefesi de ruh (saf enerji) ve bedenin (maddi kütle) kozmik bir ritimle birleşmesinden yaşam enerjisinin doğduğunu savunur. Ve aslında insan, evrendeki o büyük kuantum simetrisinin canlı bir anıtıdır.

Canlılığın Şifresi: Kök Hücre, Maya ve DNA

Maddenin düzen kazanması ve ruhun bedenle buluşmasının ardından, evrensel evrim en radikal sıçramasını canlılığın doğuşu ve sürekliliği ile

gerçekleştiririr. Hem doğa hem de toplum bilimleri bize gösterir ki, bir yapının var olabilmesi, korunabilmesi ve kendini yeniden üretebilmesi üç temel sacayağı gereklidir. Bunlar Kök Hücre, Maya ve DNA'dır.

Sürecin temel potansiyel merkezinde Kök Hücre yer alır. O henüz özelleşmemiş, içinde her türlü dokuya, organa ve canlı yapıya dönüşme potansiyelini barındıran, yaşamın tükenmez menbaıdır. Bu durağan potansiyeli harekete geçiren, ona karakter kazandıran, cansız olanı canlandıran aktif güç ise Maya›dır. Maya aslında dokunduğu her şeyi dönüştüren, dönüştürürken çoğaltan, sıcaklık ve hareket katan o dişil, kurucu katalizördür.

Ancak mayanın bu dinamik, dönüştürücü esnekliği, üretilen hayati bilginin nesiller boyu bozulmadan korunması için kalıcı bir hafızaya ihtiyaç duyar. İşte bu yüzden yaşam, kurucu hafızasını kalıcı hale getirmek için DNA'nın o çift sarmallı, korunaklı yapısı evrilmiştir. DNA, zamana meydan okuyan bir anayasa arşividir. Canlılık, kök hücrenin potansiyeli, mayanın dönüştürücü gücü ve DNA›nın kalıcı hafızası sayesinde nesiller boyu aktarılan genetik bir süreklilik kazanır.

Birinci Doğadan Toplumsal Doğaya

İnsanın toplumsallaşma serüveni doğanın bu muazzam kurucu mimarisini sosyolojik düzeyde birebir yeniden üretir. İnsan, sadece biyolojik bir gen aktarımıyla sınırlı kalırsa, evrensel evrim eksik kalacaktır. Canlılığın sürekliliği için bu biyolojik şifreler ne kadar zorunluysa toplumun sömürüye, katılaşmaya ve yok oluşa karşı direnerek özgürce var olabilmesi için de bu kozmik üçlemenin toplumsal alandaki izdüşümleri zorunludur.

Toplumsal yapının "Kök Hücresi" Komündür. Komün, içinde her türlü toplumsal çözümü, meclisi ve öz savunma ve özyönetim biçimini doğurma potansiyeli barındıran, hiyerarşisiz kurucu kaynaktır.

Toplumun kök hücresi olan komünü canlandıran, oradaki potansiyeli somut bir yaşam pratiği ile ahlaki politik değerlere dönüştüren toplumsal kurucu öznesi olan 'Maya' ise kadındır. Kadın, toplumu mayalayan, yaşamı örgütleyen, komünleşme çağından beri dili, kültürü, yaşamı ve üretimi dönüştürerek var eden o dişil enerjidir. Bu devingen toplumsal yapının ürettiği tüm tarihsel kodları, hukuku, kültürü, yaşamı ve bilinci çift sarmalında taşıyarak geleceğe aktaran toplumsal "DNA" ise 'Dil'dir. Dil, bir toplumun hafıza anayasasıdır. O sarmal koptuğunda toplum kimliğini kaybeder. Qewllerde de ifade edildiği gibi, o geniş ve dipsiz dünyada her şeye 'ana düzeni getiren' 'Te xa lê saz kir' ve nûru görünür kılan o ilk kurucu irade, toplumsal doğada kadının mayalayıcı gücü ve dilin hafıza zinciriyle yaşam bulur.

Yeni Kozmik Ufuk

Tam da bu noktada, kadim Mezopotamya bilgeliğinin bu yaratılış felsefesi ile modern toplum bilimleri arasındaki en güncel ve sistemli köprü, PKK Kurucu Önderi Abdullah Öcalan'ın «Demokratik Toplum Manifestosu» teziyle kurulur. Öcalan, felsefi çözümlemelerinde evrenin katı, mekanik ve determinist bir dogma olmadığını aksine esnek, yaratıcı, çok seçenekli ve sürekli bir oluşum içinde bulunduğunu vurgular. Bu bağlamda Öcalan, evrimi üç ana aşamada ele alır: Birinci Doğa (fiziksel evren), İkinci Doğa (biyolojik canlılık) ve Üçüncü Doğa (toplumsal yaşam).

Manifestonun özüne göre hiyerarşik, devletçi, tekelci, merkezi sistemler, toplumsal doğaya (üçüncü Doğa) yapılmış birer kanser müdahalesidir. Bu yapılar, toplumun dilsel DNA'sını yani toplumsal belleğini parçalayarak hafızasını sıfırlamak, kök hücrelerini (komünleri) kurutmak ister. Katı merkezi ulus-devletler, toplumun o esnek ve canlı hücresel yapısını felç eder.

Bu nedenle insanlık, varlığını ve tarihsel aktarımını artık tahakkümcü devlet aygıtlarıyla değil ancak ve ancak kendi doğasına uygun olan demokratik katılım araçlarıyla sürdürebilir. Demokratik Toplum Manifestosu, canlılığın o kurucu mimarisini modern çağ bağlamında Demokratik toplum teziyle yeniden formüle eder. Varoluşsal aktarımın sürekliliğini şu hayati üç sütun üzerinden kurar.

Birincisi; toplumsal yaşamın özünü oluşturan kadındır. Toplumsal doğanın ve demokratik katılımın en birincil öznesi olan toplumsal özgürlük alanı ile kendi özgürlüğünü buluşturan kadın özgürlüğüdür Demokratik toplum felsefesinde kadın, komün geleneğinin yaratıcısı, yaşamın kurucu öznesidir.

Kadın, toplumsal organizmanın Mayasıdır. Bilgiyi, ahlaki ve politik değerleri, toplumsal adalet ve vicdan dengesi kuran ve bunu pratik yaşama dönüştüren,

toplumu bir arada tutarak ona can veren dönüştürücü güçtür. Kadının demokratik katılım araçlarında (özgün meclisler, eş yaşam, eş başkanlık sistemi, eş temsiliyet) özneleşmesi, evrenin o ilk baştaki dengesine, yani ruh ve bedenin kusursuz eşitliğine geri dönme çabasıdır. Kadın özgürleşip toplumu mayalamadan, toplumsal organizmada hayat üretilemez.

İkincisi, ortak hafızayı taşıyan toplumsal DNA olarak ifade edeceğimiz anadilidir. Biyolojik varoluşumuz nasıl ki fiziksel kodlarını DNA sarmalında koruyorsa, toplumsal doğa da kendi zihniyetini, geçmişini, ahlakını, hafızasını ve kozmik algısını, anlam arayışını anadili yoluyla aktarır. Dil, toplumsal hafızanın DNA zinciridir. Bir halkın dilini yasaklamak veya asimile etmek, onun toplumsal DNA›sını parçalamak ve tarihsel genetiğini bozmakla aynıdır.

Ezidi inancında kutsal qewllerin ve şiirlerin yüzyıllarca sözlü olarak, kendi anadilinde aktarılması tam da bu toplumsal DNA'yı bir değerler sistemi olarak aktaran bir koruma refleksidir. Yani aslında toplumun öz savunmasıdır.

Üçüncüsü; bir ekolojik dengenin komünal değeri olarak özerk ekonomidir. Maddesel evrenin var olabilmesi için elementlerin birbiriyle kurduğu adil ve akışkan bir enerji alışverişi vardır. Toplumsal doğada bu enerji akışının adı ekonomidir. Ancak kapitalist modernite, ekonomiyi toplumun elinden alarak endüstriyel bir kar ve talan mekanizmasına dönüştürmüş, ekolojiyi de çöküşün eşiğine getirmiştir. Manifesto'nun önerdiği özerk ekonomi, ekonominin yeniden toplumun, ihtiyaçları doğrultusunda komünlerin ve meclislerin denetimine geçmesidir. Özerk ekonomi, karı değil ihtiyacı, sömürüyü değil ekolojik dengeyi ve paylaşımı esas alır. Toplumun kendi geçim kaynakları üzerinde söz sahibi olması, demokratik katılımın maddi güvencesi olarak kabul eder.

Hak Öznesi Olarak Evren

Manifesto'nun çizdiği bu yeni kozmik ufkun tamamlayıcı en temel paradigması, evrendeki her varlığın aslında kendi başına bir hak öznesi olduğu gerçeğidir. Geleneksel Batı rasyonalizminin ve endüstriyalizminin dayattığı insan merkezli yaklaşım, insanı doğanın öznesi olarak efendisi , diğer tüm canlı ve cansız varlıkların ise ikincil olarak ona tabi olduğu, sömürülecek birer nesne olarak kurgulamış olmasıdır. Oysa Üçüncü Doğa diyalektiği, bu kibri tamamen reddederek insan merkezli bakış açısından doğa merkezli bütünsel bir ilişki modeline geçişi şart koşar.

Bu doğa merkezli ahlaka göre sadece insan değil, nehirler, dağlar, ormanlar, gökyüzü, su ve tüm canlılar kendi varoluşsal haklarına sahip birer öznedir. Dağ sadece bir taş kütlesi, su sadece endüstriyel bir kaynak değil, evrenin o ilk kutsal incisinden kopup gelen enerjinin, ruhun ve hafızanın somutlaşmış birer bedenidir. Doğa, parçaların tesadüfi bir araya gelişi değil, tüm varlıkların birbirine organik bağlarla bağlı olduğu derin, kolektif bir biraradalık ve ekolojik ortaklıktır. İnsan, bu bütünselliğin üzerinde aşkın bir egemen değil, ancak onun içindeki uyumlu tahakkümü reddeden bir halkadır. Hak kavramı, insan sınırlılığından kurtarılarak doğanın bütününe yayıldığında, ekolojik krizlerin aşılması ve kozmik dengenin yeniden kurulması mümkün olabilecektir.

Komün, Meclis, Konfederasyon

Evrensel varoluşun en temel yasası, tekleşmek veya yok etmek değil çeşitlenerek çoğalmak ve bu çeşitliliği muazzam bir uyum içinde birleştirmektir. Kuantum fiziğinde atom altı parçacıklar bir araya gelerek atomları, atomlar molekülleri, moleküller ise evrenin en karmaşık bilgi deposu olan canlı hücreyi oluşturur. Bu birleşme sürecinde elementler kendi özgün niteliğini kaybetmez aksine bir araya gelerek yaşamın kaynağı olan su' gibi yepyeni, kolektif bir mucizeyi doğururlar.

İşte evrenin bu makro düzeydeki birleşme ve büyüme diyalektiği, toplumsal doğada karşılığını biyolojik adaptasyonun toplumsal doğaya bir adaptasyonu olarak ifade edebileceğimiz Pozitif Entegrasyon olarak bulur. Pozitif entegrasyon; hiyerarşik imparatorlukların veya ulus-devletlerin uyguladığı cinsten farklılıkları yok sayan, yok edici bir entegrasyon değildir. Aksine, her yerel birimin, her farklı kimliğin kendi özgün doğasını ve iradesini koruyarak, gönüllü bağlarla daha büyük bir toplumsal bütüne katılması eylemidir.

Abdullah Öcalan'ın Demokratik Toplum Manifestosu'nda somutlaşan bu model, toplumsal örgütlenmeyi tabandan tavana doğru tıpkı bir organizmanın biyolojik ağları gibi örer.

Bu biyolojik ağların kendini örmesi ile oluşan komünler yaşamın yeniden üretildiği toplumsal mekanlara dönüşürken pozitif entegrasyon ile yeni değerler

sistemi yaratılarak yeni bir uyumun kolektif ifadesine dönüşür.

Bütün canlıların çevre ile adaptasyonu da pozitif bir uyum sonucu gerçekleşir. Bunu toplumsal bilime uyarladığımızda Sosyal Darwinist tezlerin aksine pozitif entegrasyon olarak göreceğimiz bir süreç ile bütünlüğe kavuşur. Toplumsallaşmanın ilk ve kurucu iradesi hiç şüphesiz komündür. Komün, tam anlamıyla toplumun Kök Hücresidir. Dokuları yenileyen, tıkanan yerleri açan, ihtiyaç duyulan her türlü yönetsel organı (meclisleri, akademileri, kooperatifleri) kendi bağrından çıkarıp farklılaştıracak olan ana kaynaktır. Bir sokakta, bir köyde ya da bir mahallede yan yana gelen insanların doğrudan doğruya kendi yaşamları üzerine karar aldıkları yerdir. Komün düzeyinde siyaset, katı merkezi, hiyerarşik bir bürokrasi olmaktan çıkar ve kök hücrenin o muazzam, tazeleyici canlılığına bürünür.

Ancak yerel kök hücrelerin tek başına ve dağınık kalması, onları dışarıdan gelecek tahakkümcü müdahalelere karşı kırılgan kılabilir. Bu nedenle komünler, kadının (Maya) o birleştirici, canlandırıcı enerjisi ve dilin (DNA) aktardığı ortak şifrelerle yan yana gelerek bir üst aşamaya, yani halk meclislerine evrilirler. Meclisler, o dağınık kök hücrelerin bir araya gelerek oluşturduğu makro dokular ve koruyucu organlardır. Komünlerin ürettiği o taze enerjiyi yapısal bir koda, kalıcı bir halk iradesine ve ortak bir toplumsal akla dönüştürür. Meclis, hiçbir komünün özgün iradesini gasp etmeden, onları ortak bir yaşam iradesinde entegre eden koruyucu sarmaldır.

Bu koruyucu sarmalda meclisler de pozitif entegrasyon ile kendi aralarında kurdukları coğrafi, dinsel, dilsel, inançsal, kültürel ve siyasal ağlarla Demokratik Konfederasyonlara dönüşmesi onu ağaçlardan ekosistemin ormanı haline dönüştürerek güçlü bir öz savunma hattı oluşturur. Bu güçlü yapı esasında Demokratik Konfederalizm ile ulus-devletin katı, sınırlarla bölünmüş tekçi yapısına karşı çok kültürlü, çok dilli ve esnek çatı modeli olacaktır.

Demokratik Konfederasyon, evrenin sınır tanımayan genişleme yasasına benzer. Ezidi toplumu kendi inancı ve meclisiyle, Alevi toplumu kendi öz savunma hakikati ile bir başka halk da kendi dili ve kültürü ve komünüyle bu konfederasyonun içinde yer alır. Güç tamamen tabana, yani o ilk canlı kök hücreye yani komüne aittir.

Kozmik Yıldız Tozundan Özgür Topluma

İnsanlığın varoluş serüvenini başlatan ve kadim dizelerde «okyanusta sadece bir inci vardı, ilerlemiyordu» diye tasvir edilen o kozmik kırılmadan toplumsal maya olarak kadının o kurucu kıvılcımına, DNA'sı olarak dilin anıtsal hafıza sarmalına ve kök hücre olarak komünün tükenmez doğurganlığına kadar geçen milyarlarca yıllık hikaye, aslında tek bir amaca hizmet etmektedir. O da maddenin, ruhun ve bilincin özgürleşmesi.

Bizler, kuantum fiziğinin de kanıtladığı gibi, sadece bedenlerimizde o ilk patlamadan kalan yıldız tozlarını taşıyan biyolojik varlıklar değiliz. Bizler, o ilk kutsal incinin nurundan kopup gelen, bedenle ruhun, kütleyle saf enerjinin o muazzam dengesini ruhunda taşıyan kozmik yolcularız.

İnsanın toplumsallaşma tarihi, klanların o ilk komünal birliğinden, Atina arenalarının meclis arayışlarına, anadili ile korunan hafızadan, kadının özgürlük çığlığına ve özerk ekonominin adil bölüşümüne kadar uzanan kesintisiz, görkemli bir nehir yatağıdır. Abdullah Öcalan'ın Demokratik Toplum Manifestosu'nda formüle ettiği Üçüncü Doğa, yani toplumsal doğa, bu nehrin artık kendi özgür yatağına kavuşma anıdır.

Varlığımızı ve tarihsel aktarımını ulus-devletlerin askeri ve endüstriyel barajlarıyla boğmak isteyenlere karşı kadının dinamizmiyle kurulan, komünün canlılığıyla beslenen ve dilin kararlılığıyla yükselen meclislerden demokratik konfederalizme uzanan Pozitif Entegrasyon, insanlığın tek kurtuluş ve özgürlük rotasıdır.

Ancak ve ancak yerel veya yerinde demokrasinin işletildiği, her komünün kendi sözünü söylediği ve her halkın kendi toplumsal ve kültürel genetiğini koruyarak evreni selamladığı bir demokratik konfederal dünyada, o ilk incinin kırılmasıyla etrafa saçılan kozmik ışık parıltıları yerini bulacak kadim sözlerin fısıldadığı gibi, o dipsiz karanlık ve durağanlık sarmalı kırılacak, evren kendi bilincine, yani 'Demokratik ve özgür Topluma' kavuşacaktır.

***(Yer gök vardı/ dünya genişti, dipsizdi/ ne insan vardı ne hayvan / Sen kendinle onu düzeni getirdin/ okyanusta sadece inci vardı / İlerlemiyordu, ilerlemiyordu / Sen ona ruh verdin / onda kendi ışığını görünür kıldın.)**

İçindekiler İçin Tıklayınız

Farklılıkların Ortak Yaşamı Demokratik Entegrasyon

Fikret Çalağan

Son bir iki yıl boyunca en çok üzerinde konuşulan iki kavram komün ve entegrasyon oldu. Her kesim, kendince bu kavramların bir ucundan tutup tartışmaya çalıştı. Ancak bu tartışmalar, kavramların kökenleri, tarihsel-toplumsal içerikleri ve geçmişten bugüne geçirdiği süreçlerden kopuk bir biçimde ele alınmaktadır. Tartışmaların daha çok bugünkü algılarımızın hâkim olduğu bir düzlemde yürütüldüğünü söyleyebiliriz. Komün kavramına ilişkin değerlendirmelerde egemen olan eğilim, komünü daha çok tarihte kalmış ve günümüz modern toplumuna uygun olmayan arkaik bir form olarak görmektir. Entegrasyon kavramına ilişkin değerlendirmeler ise daha çok egemenlik ilişkilerine ve egemenlerce bu kavrama biçilen içeriğe daralmıştır.

Halbuki demokratik toplum süreci, toplumun kendine ait olanları yeniden kazanması ve içi boşaltılmış, çarpıtılmış kavramları doğru bir temele oturtarak demokratik toplumun inşasına zemin yapma sürecidir.

Özgürlük hareketinin yürüttüğü mücadele ile birçok kavramı toplumsal içeriğiyle buluşturma konusunda epeyce yol aldığını söyleyebiliriz. Bu kavramların en önemlilerinden biri de "demokrasi" kavramıdır. Toplumun öz örgütlülüğünü ifade eden demokrasi kavramı, özellikle modern toplum sürecinde ulus-devletler eliyle içi boşaltılarak anlamsızlaştırılmaya çalışılmıştır. Toplumu savunma adına mücadele eden toplumsal-sosyalist hareketler ise bu kavramı yeniden kazanarak gerçek içeriğine kavuşturmak yerine, ağırlıklı olarak kenarından dolanmayı, daha çok da kaçmayı tercih etmiştir. Sosyalistler açısından demokrasi kavramı "demagoji" ile özdeş görülmüştür. Egemenler açısından ise demokrasi kavramı, kendi iktidarlarının sürdürülmesinin aracı olarak demagojiye dönüştürülmüş olabilir. Ancak toplum için demokrasi yaşamsaldır. Demokrasi, toplumun kendini var etmesinin ve sürdürmesinin yolu ve yöntemidir.

Komün ve Entegrasyon İlişkisi

Komün ve entegrasyon, tam da demokrasi kavramı ile ilişkilendirildiğinde anlam kazanabilir. Komün, toplumun öz örgütlülüğü olan demokrasinin ruhunu ve biçimini belirlerken; entegrasyon, toplumun farklı toplulukları, bireyleri, yaş grupları ve yapıları arasındaki ilişki biçimini belirlemektedir.

Güncel algılarla en çok içi boşaltılan kavramlardan biri olan entegrasyonun sözlük anlamına baktığımızda bile, yürütülen tartışmalarda bu kavrama yüklenen olumsuz anlamlarla hiçbir ilişkisi olmadığını görebiliriz. Entegrasyon; iki veya daha fazla sistemin, uygulamanın ya da birimin bir araya gelerek uyumlu bir şekilde iletişim kurması ve ortaklaşa çalışma yürütmesidir. Görüldüğü üzere, en yalın sözlük ifadesinde bile entegrasyon; farklılıkları yok saymayan, birbirini gören, inkâr etmeyen, karşılıklı iletişimi esas alan ve en önemlisi ortaklaşmayı, yani müzakereyi, zorunlu gören bir anlam taşır. En genel anlamıyla da ortak yaşamı hedeflemektedir.

Aktüel tartışmalardaki ana başlık "demokratik müzakere ile demokratik toplumun ulus-devlete entegrasyonu"[1] iken, bu yazının konusu daha çok komünal oluşumun bileşenlerinin neler olduğu, bunların özü ve bunlar arasındaki demokratik entegrasyondur.

Komünal yapı derken bir teklikten çok, farklılıklardan ve bu farklılıkların oluşturduğu çokluktan bahsediyoruz. Komün, demokratik toplumun form alışıdır. Demokratik toplum ise gücünü tekliklerden değil; çeşitlilikten, farklılıklardan ve bunların birlikte ortak bir yaşamı inşa etmesinden alır. Teklik, ulus-devletin hedeflediği bir toplumsallıktır.Komünün bileşenleri; farklı etnisite, inanç ve kültürel topluluklar olmakla birlikte, bu toplulukların içinde de var olan gençler, kadınlar, çocuklar ve yaşlılardan oluşan farklılıkları da kapsamaktadır.

Her ilişki, birbirini tanımayla başlar. Birbirini anlama, saygı duyma ve karşılıklı olarak birbirini kabullenme ile başlayan ilişkiler, esasında kelime anlamıyla entegrasyondur. Ancak tanımlama, biçimlendirme ve kendine benzetme ile başlayan ilişkiler sağlıklı olmadığı için sürekli çatışmayı ve zoru barındırır. Bunun kelime anlamı ise hükmetme ve yok saymaktır. Dayatılan bu çarpıtma biçimine entegrasyon denilerek kavramsal çarpıtma tam da burada başlatılmaktadır. Kavramı doğru zemine oturtmak için demokrasi kavramı önemli bir işlev görmektedir. Bu kavramı yeniden kazanmak için "demokratik entegrasyon" kavramı bir ihtiyaç gibi duruyor.

Toplumsallık, karşılıklı ilişkilenmeyi zorunlu kılar. Farklı topluluklar tarihsel olarak sürekli birbirleriyle ilişkilenmiştir. Önemli olan, bu ilişkilenmelerin nasıl bir seyir izlediğidir. Toplumsallığın ilk formu olan klanlar, komün formunda olmuştur. Komün ruhu, insan toplumsallığının gelişimini sağlamıştır. Farklı mekânlarda ve zamansallıklarda gelişen bu toplumsallıklar, kendine has bir kültür yaratmıştır. Farklılaşmak, bir çatışmadan daha çok toplumsallığın gelişim anahtarıdır. Klanların birliğinden oluşan kabile de yine komün formundadır. Ancak kabile içinde bir sapma olarak gelişen hanedanlık, iktidar ilişkilerinin serpilmesine neden olmuştur. Erk olarak kendini dayatan hanedanlık, farklı olanı kabul etmek yerine onu kendine göre tanımlama ve bu tanımlamaya uymayanı dışlama, baskı altına alma ve yok etme yoluna gitmiştir. Hanedanlık ile başlayan ve bugün ulus-devlet ile somutlaşan iktidar bloğu, sürekli olarak komünün ruhu olan farklı toplulukların ortak yaşam ilişkisini parçalayarak toplumu denetim altına almıştır.

Komün ve entegrasyon, tam da demokrasi kavramı ile ilişkilendirildiğinde anlam kazanabilir

Tanımlama ve belirlediği sınırlar ile kendine benzetmeye çalıştığı topluluklardaki her itiraz, ihanet ile suçlanmış; böylece sürekli olarak nefret duygusu yayılmaya çalışılmıştır. Çatışma ve savaşların kaynağı olan bu nefret duygusu, anlamayı ve anlaşılmayı engellediği için topluluklar arasında sağlıklı bir ilişkinin kurulması mümkün olamamaktadır. Dün olduğu gibi bugün de toplumsallığın ve toplumun sürdürülmesi için yaşanan tüm mücadelelerin amacı, bozulan bu ilişkinin yeniden kurulmasıdır.

Tarihi-Toplumsal İlişkiler

Bozulan ilişkiler sadece farklı topluluklar ve halklar arasında yaşanmamaktadır. Aynı zamanda yaşanan bu süreçler, aynı toplulukların kendi iç hücrelerinde de yaşanmaktadır. En başta kadın-erkek arasında bozulan ilişkiler, tüm ilişkileri etkilemektedir. Özellikle hanedanlık kültürü ile başlayan eril egemen anlayış, kadını ikincilleştirip erkeğe göre tanımlamaktadır. Belirlenen tanımlamaya uymayan her kadın dışlanmakta; onu tanımlamaya uygun hale getirmek için baskı ve şiddete başvurulmakta, bu durum giderek bir kadın kırımına yol açmaktadır. Kadın özgürlük mücadelesi, bu ilişkinin yeniden kurulması için güçlü bir mücadele yürütmektedir. Bu ilişkinin doğru zemine oturtulması, öncelikle farklılığın kabulü ile özgür ve dengeli bir ilişkinin kurulmasını gerektirir. Kadın-erkek ilişkisindeki dengenin sağlanmasının, bu ilişkideki demokratik entegrasyonu ifade ettiğini söyleyebiliriz.

Komünün geleceği olan çocuklar ile özgür bir ilişki kurulmadan demokratik toplumun inşası mümkün

değildir. Çocukların özgür gelişim, ilişkilenme ve katılım olanaklarını sağlamak yerine, doğumdan itibaren anne-babanın ölçüleri ve toplumun algılarıyla biçimlendirilmeleri, daha sonra da ulus-devletin ihtiyaçlarına göre biçimlendirilmek istenmeleri, büyük sorunların temel kaynağıdır. Çocuğu beklentiler ve algılar üzerinden tanımlamak yerine onu anlamak, çocuğun kendini gerçekleştirme olanaklarını ortaya çıkaracaktır. Biçimlendirilmemiş bu ilişkiler, yeninin açığa çıkmasını sağlayacaktır. Toplumsal canlılık ancak bu ilişkinin doğru kurulması ile mümkün olacaktır.

Farklılaşmak, bir çatışmadan daha çok toplumsallığın gelişim anahtarıdır

Komünün dinamik ve dönüştürücü gücü gençliktir. Ancak toplumsallığın parçalanması için egemenler tarafından gençlik sürekli olarak denetim altına alınmak istenmekte; aynı zamanda gençlik ile toplumun diğer kesimleri arasındaki ilişkiler çarpıtılarak toplumsal bağlantılar koparılmaya çalışılmaktadır. Egemenler tarafından geliştirilmeye çalışılan bu çarpıtma, toplumsal olarak bazı ön kabuller üzerinden gençliğe sürekli roller biçilmesiyle kendini göstermektedir. Gençliğin kendi iç dinamikleriyle taşıdığı dönüştürücü güce karşı önyargılı yaklaşımlar geliştirilmekte; ona mesafe konularak ve sınırlar çizilerek gençliğin yaratacağı dönüşümün önü kesilmektedir. Bu durum, toplumsal yapının muhafazakârlığına neden olmaktadır. Sürekli olarak dünün sınırlılıklarına hapsetme yaklaşımı; daraltıcı, ön kesici ve tanımlayıcı yaklaşımlarla birlikte toplumsallığın karşılıklı beslenme süreçlerini engellediği için, birbirini karşılıklı olarak reddeden yaklaşımların gelişmesine neden olmaktadır. Giderek bu durum, kuşaklar arası çatışmaya, birbirine karşı konumlanmaya ve birbirine yabancılaşan yapısallıklara dönüşmektedir. Bu ilişkinin yeniden doğru bir temele oturması için, roller biçen anlayıştan uzaklaşıp karşılıklı olarak birbirini gören ve ortaklaşmaya açık bir ilişki biçimi geliştirmek, demokratik toplumun kendini yeniden kurmasının olanaklarını yaratacaktır.

Komünün hafızası olan yaşlıların, işlevsiz ve toplumsal bir yük olarak görülmesi, toplumu belleksizleştirerek saldırıya açık hale getirmektedir. Kent uygarlığı ile birlikte yaşlılar, evlere veya yaşlı bakım evlerine kapatılarak toplum dışına itilmiş durumdadır. Çocuk ve gençlerle buluşmayan yaşlılar için bu durum, toplumsal ölüm demektir. Yaşlılık, tarihsel bellekle birlikte ele alınmayıp bakılması gereken bir nüfus olarak görüldüğü takdirde, yıkıcı bir duruma neden olmaktadır. Yaşlılarla ilişkiyi bakıma indirgeyen anlayış açısından bu durum tamamlanması gereken bir göreve dönüşürken, yaşlılar açısından ise uzamış ve anlamı daraltılmış bir sürece dönüşmektedir. Ayrıca yaşanmışlıklar bir kalemde yok sayıldığında ve yaşlıya, içinde yaşadığımız günümüzün değer yargıları ve yaşam biçimiyle şekil verilmeye çalışıldığında, doğal olarak yaşı itibariyle yeniye alışması mümkün olmadığından, birden tüm yaşanmışlıkları sıfırlanmış olmaktadır. Bu durum, giderek yaşlılarda bellek yitimine neden olmaktadır. Gerontokrasi demokratik toplum için bir risk taşımaktadır. Ancak bunun, yaşlılara karşı bir yok saymaya ve onları toplum dışına atmaya dönüşmemesi gerekir. Demokratik toplum, toplumun tüm bireyleri ile ortak bir yaşamı ördüğümüz oranda mümkündür. Önemli olan, bu ilişkilerin doğru zemine oturtulmasıdır. Modern toplumun, daha doğrusu kapitalizmin, öncelikle toplumu hücrelere bölmesi; çocuk, genç ve yaşlıları bunların hapsedildiği kurumsallıklar ve yapılar içinde, yani kreşler, gençlik merkezleri ve yaşlı bakım evlerinde, yönetilebilir ve biçimlendirilebilir ilişkilere tabi kılması söz konusudur. Aynı zamanda bunları kapitalist bir işe dönüştürerek kendi döngüsünü sağlamaktadır. Demokratik toplum için tam da bu parçalanmışlığa son vermek, toplumun tüm kesimlerinin bir arada yaşayacağı ortak alanlar yaratmak ve demokratik toplumsal bir ilişki kurmak gerekir.

Diğer taraftan, kentte ve mahallede yaşayan farklı toplum kesimleri arasındaki ilişkilerin parçalanmasına neden olan bir diğer durum da, oluşturulan yöre dernekleri aracılığıyla toplumun birbirinden ayrıştırılarak içe kapatılmasıdır. Dayanışma amaçlı kurulan bu dernekler, zamanla dar yöresel ilişkiler etrafında yeni güç ve iktidar odaklarına dönüşmektedir. Yine aşiret ilişkileri bazı

diziler aracılığıyla köpürtülmektedir. Yeni kurulan aşiret dernekleri ve örgütlenmeleri de benzer şekilde ortaklaşmadan çok kapanmaya ve bir başkasına göre konumlanan iktidar odaklarına dönüşmektedir. Bu tür içe kapanmaya neden olan yapıların yerine; birbirini gören, anlayan ve yaşamı ortaklaştıran komün çalışmaları, yaşamı güzelleştirecektir.

Anlamak ve tanımak yerine biçimlendiren, tanımlayan ilişki biçimleri, sorunların temel kaynağı olmuştur. Aynı zamanda tanımlayan için tanımlanan şey çekici olmaktan çıkar; çirkinleşir. Biçimlendirilmeye çalışılan Kürt, Türk'e güzel görünmez. Kadim bir uygarlığı temsil eden Kürt yok olur; egemen algıda "Kıro"ya indirgenir. Anne-babanın biçimlendirdiği çocuk, bir de bakıyorsun, "bu benim çocuğum olamaz" denilen bir duruma geliyor. Sürekli misyonlar biçilen genç, "hayırsız gençliğe" dönüşüyor. Dahası, bir zamanlar birbirinden ayrı düşerse veya birlikte olamazsa "ölürüm" dediği sevgilisi, farklı biri olur ve bir yabancıya dönüşür. Halbuki başlarken farklı kişi ve kişilikler oldukları için birbirlerini sevmişlerdi. Zamanla farklılığı yok sayma, sürekli olarak birbirine biçim verme çabası ve zorlamalar öyle bir noktaya gelir ki artık o kişi, başlangıçta sevdiği ve âşık olduğu kişi olmaktan çıkar. Kendi ölçülerini ve tanımlamalarını dayattığı, dönüştürdüğü kişi artık ilk tanıdığı kişinin özelliklerini kaybetmiştir. Artık o kişi, bildiği kişi değildir; yabancılaşmıştır. Biçimlendirirken çirkinleştirir. Çirkinleşen ise sevilmez olur.

Sonuç:

Her ilişki entegrasyonu barındırır. Önemli olan, bunun seyrini neyin belirleyeceğidir. Demokratik bir ilişki mi, yoksa baskının ve sınırların belirlediği bir ilişki mi? İlişkiler dinamiktir. Aynı zamanda demokratik bir mücadeleyi barındırır. Bu mücadele dönüştürücüdür. Karşılıklı olarak birbirinden öğrenmeyi ve aynı zamanda birbirini etkilemeyi sağlar. Bu dinamik süreç bozulmadığında, toplumsal etkileşim güçlenir. Bu doğru ilişkilenmede halkların kültürleri birbirine karışır; yaşlı, çocukluk hayallerini çocukta arar; çocuk ise geçmişin izlerini ve belleğini yaşlıda bulur. Demokratik ilişki mücadele ile inşa edilir. Mücadele ederek kendimizi gerçekleştirebiliriz. Kendimiz olmayı başardığımız oranda kendimizi tanımaya başlarız. Kendimizi tanıdığımız oranda bir başkasını tanıyabiliriz; o da bizi tanıyabilir. Özgür olmak bununla mümkündür. Özgürleştikçe ve birbirimizi tanıdıkça sevebiliriz, sevilebiliriz. Çünkü insan ancak kendisi olduğu oranda güzelleşir. "Savaşan özgürleşir, özgürleşen güzelleşir, güzelleşen sevilir"[2]

Komün, tam da bu bileşimlerin kendi özüyle var olmasıyla mümkündür. Özleriyle kurulan demokratik bir ilişki, gerçek demokratik toplumun inşasını sağlayabilir. Bu mümkündür. Çünkü hâlen devlet tarafından kontrol edilemeyen şey, bizim birbirimizle kuracağımız ilişkilerdir. Bu bizim elimizdedir; önemli olan, tanımlamalardan vazgeçip birbirimizi tanımaya başlayabilmektir. Neden olmasın?

Kaynaklar:
1- Abdullah ÖCALAN- Barış ve Demokratik Toplum Manifestosu
2- Abdullah ÖCALAN

İçindekiler İçin Tıklayınız

Entegrasyon ve Kamusallığın Yeniden İnşası

Muhammed İnal

20. Yüzyıl başlarında kuruluş aşamasında Cumhuriyete hakim olan jakoben modernleşmeci karakter, halen ağır etkileri yaşanan, birçok toplumsal sorunu da beraberinde getirdi. En önemli sorunlardan biri, yapısal karakterleri ile bağlantılı olarak ulus- devlet modelinin oluşturmak istediği "kamusallığın" genel olarak var olan toplumsal kodlara ve toplumun kadim yapısal geleneğine düşman bir tarzda yıkıcı bir nitelik taşımasıydı. Modern Türkiye Cumhuriyeti yeni kamusallığı inşa ederken 'eski', 'geri' veyahut ulus-devlet bekçiliğine aykırı gördüğü tüm etnik, dini, mezhebi unsurları tasfiyeyi amaçladı. 'Ulus' kavramı devletin elinde diğer tüm etnisiteleri inkar aracına dönüşürken, "laiklik" kavramı da İslam başta olmak üzere dini inançlara karşı bastırma ve savaşa dönüştü."Kemalist elitin din konusundaki hassasiyeti ve laikliği çok katı bir biçimde uygulamaya yönelmelerinin nedeni, İslamiyet'i karşı ideoloji olarak görmeleridir. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki devrimlerin çoğu yapısal değişiklikler yerine, Türk toplumundaki değerler sistemini değiştirmeye yöneliktir." (Binnaz Toprak, Türkiye'de Dinin Denetim İşlevi, A.Ü.S.B.F Dergisi, 1978, 1-2,173-185) Her iki kavram da yapıcı değil yıkıcı nitelikte geliştiler. Bu durum, ulus-devletin egemenlik sınırları içinde kalan diğer etnik, dini-mezhebi unsurların sadece pozitif hukuk bağlamındaki haklarının değil, varlıklarını sergileyip geliştirecekleri tüm varlık sahasının -ki kamusallık başta gelir- inkarı ve imhası anlamındaydı.

Güncelde Kürt sorununun çözümü ekseninde Kürt kimliğinin tanınması ve devlet ile entegrasyonu konusu tartışılırken, başta gelen konulardan biri de, sakatlanan kamusallığın yeniden tanımlanması ve yeniden inşa edilmesi olmak durumundadır. Zira Kürt varlığının (ve diğer etnik- dini unsurların) inkarı, aynı zamanda kurulan kamusallıktan deport-nefyedilmeleri bağlamındaydı. Eğer entegrasyon tartışılacaksa, bu yeni kamusallığın nasıllığı üzerinden şekillenecektir. Kamusallık tartışmasının en önemli boyutunun 'devlet' ile 'toplum' ilişkilerinin bütün boyutlarıyla düzenlenmesi olduğu göz önünde bulundurulursa, eski kamusallık ile yeni entegrasyonunda gerçekleşemeyeceği ortadadır.

Bu nedenlerle genel hatlarıyla modern kamusallığın karakteri üzerinde durarak yeni kamusallığın dayanabileceği öncülere işaret etmeye çalışacağız.

Kamusallık Hayaleti

Kamusallık kavramı, neredeyse bütün modern ideolojik eğilimler tarafından merkezi bir kavram olarak kabul edilmesine rağmen, özellikle modern devlet yapısallığı içinde, belki de en muğlak kavramlardan biridir. Genelde bir 'alan' olduğu ve bu alanın 'özel' ile zıt ilişki içinde olduğu önermesiyle izah edilmeye çalışılsa da, 'özel' ve 'kamusal' ayrımının çoğu zaman belirsiz kaldığı ve izah etmekten ziyade gizlemeye daha fazla hizmet ettiği söylenebilir. Zira özel ve kamusal çelişkisi üzerinden yapılan tanımlamalar, öz itibariyle birey-toplum çelişkisini temel önerme olarak kabul eden modern aydınlanmacı ideolojilerin ve ulus-devletçiliğin

yaklaşımını yansıtır. Ve 'devlet' mutlak bir güç olarak bu ikisini belirlediğini/tayin ettiğini ve bunlar üzerinde otoritesini tesis eden tek meşru güç olduğunu kabul eder. Bu haliyle kamusal ve özel, birbirine zıt ve çoğu zaman düşman; ve ancak devletin tahakkümü ile ayakta kalabilecek olan iki ayrı alan olarak tabir edilir. Bu yaklaşımlardan ister özel, ister kamusalı önceleyen hangisi olursa olsun, devletin belirleyiciliğini esas almaktadır.

Modern-öncesi toplumlar/topluluklarda kamusal-özel ayrımının modern anlamıyla pek bulunmadığı, modern batı ulus-devletçiliğinin gelişimi ile bu çelişkinin ortaya çıktığı söylenebilir.

Modern 'ulus' ve 'vatandaş' inşası, modern devletin zorunlu bir üretimidir

Filistinli akademisyen Wael b.Hallaq, modern devletin 5 esas biçim özelliğini; "(1)kendine özgü tarihsel bir oluşum (2) mutlak egemenlik (3)yasama tekeli ve buna bağlı meşru şiddet üzerindeki tekeli (4) katı bir bürokratik çark ve (5) sosyal düzende ulusal özne üretimi dahil kültürel hegemonik katılım" olarak tanımlar. (*Wael b. Hallaq, İmkansız Devlet. Çeviri Aziz Hikmet. Sayfa 56-57,5. baskı Babil kitap, 2022 İstanbul*) Bu tanımın önemli boyutlarından biri devletin sadece siyasal-yasa ve askeri güç tekeli olarak değil, egemenlik kavramının doğal sonucu olarak toplumsal alanın bütün boyutları üzerinde kendini yegane hükümran ilan etmesidir. "Eğer egemen iradenin devletin esaslarından biri olduğu doğruysa , o zaman devlet içerisinde hiçbir otonom otorite herhangi bir birimi ya da tüzelliği üzerine alamaz. "(*Hallaq, Age, sayfa 73)* Modern devlete affedilen varlık , birleşik, bölünmez ve mutlak bir iktidarı belirtir. Bu iktidar herhangi bir alanda egemenliği paylaşamaz, bölemez, devredemez ve bunların dillendirilmesine bile tahammül edemez.

Modern 'ulus' ve 'vatandaş' inşası, modern devletin zorunlu bir üretimidir ki, toplum içindeki otonom birimlerin (komünal toplulukların) imhasını ve atomize vatandaşlardan oluşmuş homojen bir ulus inşa edilerek egemenliğin pürüzsüz bir şekilde ulus-devletle toplanmasını mümkün kılınmış olur. Modern devletin temel mantığı daima toplumu oluşturan özerk birimlerin (çeşitli etnik , dini, sosyal, kültürel veya ekonomik cemaatlerin/komünal birimlerin) dağıtılarak homojen 'ulus' içinde eritilmelerini esas alır. Burada birey artık vatandaştır ve bütün komünalitelerden 'kurtarılmış' ve tek birim olarak devlete bağlanmıştır. Ulus, Benedict Anderson'un "Hayali Cemaatler" dediği tanıma uygun olarak, belki de en hayal-kurgusal fakat devlet zoruyla kurulmuş ve dayatılmış tek birim haline dönüşür.

Bu durumda, kamusal alanı ister siyasi ve toplumsal aktörlerin yönlendirdiği, soyut bir alan veya ister 'sivil toplum' ve devlet arasındaki ilişki ve kesişim noktaları olarak tanımlayalım; karşımıza bir paradoks çıkar; devlet mutlak egemen iken, toplum ve birey bu mutlak egemenliğin ancak nesnesi olabilir ki bu durum "sivil toplum" kavramını da anlamsız hale getirir ve kamusal kavramı yine bir yanılsamaya dönüşür. Zira eğer ki devlet, Hallaq'ın tanımında geçtiği gibi mutlak egemen ise ve kendisinden başka otonom bir otorite ve tüzellik kabul etmiyor ise o zaman 'sivil toplum' ancak devletin evrensel kümesinin basit bir alt kümesi olur ve iki 'ayrı' küme bulunmadığından, devletin ve sivil toplumun kesişim alanı olarak 'kamusal'lıktan da bahsedilemez.

Nasıl Bir Kamusallık?

Anlaşılıyor ki kamusallık kavramı, modern devlet oluşumuyla daha ön plana çıkmış olsa da, aynı nedenlerle çok daha muğlak bir duruma düşmüş ve anlam yitimine uğramıştır. Bu muğlaklığın esas sebebi, devletin kamusalı tümüyle işgal ve ilhak etmesi ve kendini yegane kamusal alan belirleyicisi kılmasıdır. Modern öncesi toplumlarda da kamusallık tartışması (teorik bir tartışma değil, pratik bir gerçeklik olarak) vardır. Fakat bu kamusal alan büyük oranda merkezi siyasal otoritenin egemenin hükümranlık alanı olmaktan uzak, farklı otonom toplumsal birimlerin, komünalite, cemaatlerin kendilerinin etkin olduğu ve diğer farklılıklarla iletişim ve müzakerede bulundukları ortak imkanlar alanı olarak anlam bulmuştu. Dolayısıyla modern öncesi kamusallık büyük oranda devlet-dışı bir alan olarak toplumsal alana daha yakındı. Günümüzde 'kamu hizmetleri' çerçevesi neredeyse tümüyle devlet işleri kapsamında iken, modern öncesi toplumlarda kamusal hizmetlerin kahir ekseriyeti devlet- dışı organizasyonlar, komünal

birlikler tarafından gerçekleştirilmekteydi. Örneğin Osmanlı'da merkezileşmenin oldukça hız kazandığı 1826'lara kadar toplumsal hizmet ve faaliyetlerin (yol-yapım-su tedariki ve dağıtımı, hastane ve yaşlı-aciz kimselerin bakım hizmeti, eğitim, ulaşım, savunma faaliyetleri, belediye hizmeti ve benzeri) %90'dan fazlası cemaat- topluluklara ve bireylere ait vakıf ve benzeri sivil toplum kuruluşları eliyle gerçekleştirilmekteydi. 1800'lerin başında gayrimenkullerin %50'den fazlası kamu hizmeti gören özel ve cemaat vakıflarının elindeydi. (*Bakınız Hallaq, Şarkiyatçılığı Yeniden Düşünmek, sayfa 200 çeviri Ahmet Demirhan, Ketebe yayınları, 2020-istanbul*)

Bu durumda kamusal-özel çelişkisi yok denecek düzeyde ve belirsiz iken; kamusallığın alanları ve ifade biçimleri de sadece devlet-politik güç tarafından sınırlandırılmamıştı. Toplumsal-kamusal alan, sadece 'politik' değil, değerler-inançlar-kültürler dünyası olarak pozitif kesişim alanı idi. Bu aynı zamanda toplumsal farklılıkların, otonom birimlerin varlığının teyidi alanı olur ki çoklu kamusallık olarak da tanımlanabilir.

Modern devlet-egemenlikli kamusallık ise, yukarıda vurgulanan 'mutlak egemenlik' niteliği nedeniyle bu çoklu-çoğulcu kamusallığı yıkarak merkezi politik iktidarın tahakküm alanına dönüştürür. Ki formel olarak da kamusallık kavramı devlete bağlanmış idari faaliyetlere ve bunların yürütüldüğü mekanlara (devlete ait kılınmış kurumlara) sıkıştırılır.

Devletin kamusal alanı tümüyle domine etmesi ve devletin politik alanına bağlı-bağımlı kılması, önemli oranda kamusalın tahribini ve ölümünü beraberinde getirdi. Modern kamusallığın tektipçiliği bütün seküler modernleşmeci hareketlerde görülür. Seküler modernleşmeci kamusallık, tek tipçiliğin ana aktörlerindendir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında hakim ulus hariç eskiye ait olan bütün toplumsal kültürlerin, etnisitelerin, dini inançların reddedilip yerine laik-seküler, tekçi-ulusçu ideolojinin yerleştirilmesi, yeni tekçi kamusallığı da beraberinde getirmişti. Ulusun üniter kuruluşu, Türk dışındaki bütün etnik kimliklerin reddini ve imhasını esas aldı. Aynı tutum dine karşı da sergilendi. İnsanların hangi dili konuşacağından, hangi elbiseyi giyeceğini hatta nasıl düşüneceğine dair yasalar 'devrim' olarak topluma dayatıldı. İslam'a karşı ikili bir politika yürütüldü; bir yanda 'devrim yasaları' ile İslam'ın kamusal alanda varlığı ve etkisi zor yoluyla da olsa ortadan kaldırılmaya çalışıldı. Bu, devlet eliyle dinin baskılanmasıydı. İslam'a ait (dini ayet neredeyse bütün kamusal görünümler, faaliyetler ve semboller yasaklandı. İslami olduğu iddiasıyla kadın ve erkeklerin bazı geleneksel giysileri yasaklandı, dini kurumlar (medreseler , tekke ve zaviyeler, dini vakıflar, hatta İslami olduğu gerekçesiyle Arap alfabesi ile yazılı birçok eser) yasaklandı. Diğer yandan devlete bağlı bir dini-mezhebi yorum devlet işlerine karışmayacak fakat toplumu kontrolü altında tutacak şekilde desteklendi.

Modern öncesi kamusallık büyük oranda devlet-dışı bir alan olarak toplumsal alana daha yakındı

Devletin dine ait alana müdahalesinin nasıl uç noktalara vardığı, 28 Haziran 1928 tarihli "dini ıslah beyannamesi" örneğinde çarpıcı bir şekilde görülür. Bu beyanname ile devlet, daha önce hiçbir kralın-padişahın hayaline dahi cesaret edemeyeceği tarzda dini yaşayış biçimini ve hatta onun itikadi kurallarını biçimlendirmeye başladı. 'Beyanname'ye göre bütün içtimai-dini müesseseler millîleştirilecek (devletin tam denetimine tabi kılınacak), camilerin batıdaki kiliseler gibi modernleşmesi için camilerin içine oturaklar konulacak , herkes ayakkabı ile içeri girecek ve camilere kiliselerdeki gibi müzik aleti (org veya piyano) konulacak , ibadet esnasında müzik çalınacaktı. Ayrıca namaz esnasında Kur'an'ın orijinal dilinde okunması gereken sure ve duaların Türkçesi okunacaktı. (*Aktaran, Sibel Özbudun, Ayinden Törene, Anahtar Kitaplar, 1997-İstanbu*l) Kemalist kadroların talimatıyla bu beyannameyi hazırlayan ilahiyat fakültesi ve devlet görevlilerinin, bu şekilde namazın kılınamayacağını bilmemeleri mümkün değil. Açıkça beyannamedeki bu zorunluluklar (ki bunların yerine getirilip getirilemediği kolluk kuvvetleri marifetiyle denetlenecekti) ile camilerde namazın kılınması fiili olarak yasaklanmış olacaktı. 1932'deki ayrı bir 'Nizamname' ile devletin belirlediği kriterlerce cami ve mescid sınıflandırması adı altında bir düzenleme

getirildi; böylece camiler tümüyle devlete bağlandı ve çoğu da bu sınıflandırmaya uymadığı gerekçesiyle kapatıldı.

İlginç bir şekilde benzer ama daha katı bir uygulama aynı tarihlerde Sovyet Rusya'da hayata geçirildi. 1928'i 1929'a bağlayan Noel gecesi, komünist parti tarafından 'dinci-gericiliğe karşı savaş'ın başlangıcı ilan edildi. Çıkarılan devlet kararnamesi ile Hristiyan kiliseleri, Yahudi sinagogları, Şaman tapınakları ve Müslüman camileri farkı gözetilmeksizin on binlerce tapınak-mabet kolluk kuvvetleri ve özellikle komünist partinin paramiliter güçleri tarafından yakıldı-yıkıldı; bu dinlere mensup on binleri aşan sayıda rahip, haham, şaman ve din insanı katledildi.

Cumhuriyetin 1924 anayasası ve sonrasındaki yasal düzenlemeleri, Kemalist söylemin ifadeleriyle 'devrim yasaları', devletin bütün yasal-hukuki ve askeri zor gücünü kullanarak (Kürtlere karşı yürütülen tedip-tenkil ve isyan bastırma katliamları, Şark Islahat Planı, Dersim kanunu, Rum ve Yahudilere karşı 1934 ve 6-7 Eylül olayları) tekçi-ulus inşası için, buna aykırılık teşkil eden etnik yapıların, İslam ve Alevilik başta olmak üzere inançların, mezheplerin, dini cemaatlerin inkar edilmesini, yeni ulusun ve dolayısıyla yeni kamusallığın bu inkar-imha üzerinden kurulmasını ifade ediyordu.

R. Sennett, modern ulus-devlet ve aydınlanmacı zihniyetin toplumsal/alana dayattıkları bu yıkımı, her tür modern toplum ve cemaat kuruluşunun bir tür "kardeş katli" olduğu tarzında değerlendirmektedir. Ona göre bu nedenle modern kamusallık, büyük oranda kamusal insanın çöküşüdür. (*Bakınız Richard Sennett, Kamusal İnsanın Çöküşü, sayfa 371, Ayrıntı yayınları. 7 baskı. 2020-istanbul*) Modern çağda her bir ulus inşası gerçek manada bir kardeş katli deneyimi/süreci oldu, olmaya da devam ediyor.

Özel ve Kolektif Haklar

Devletin kamusalı belirleme gücü, sadece yasal ve şiddet tekeli üzerinden de gerçekleşmez. Devlet, egemen kültürü de belirler ve kamusalda hakim olan semboller ve 'dil' üzerinden bunu gerçekleştirir.

Buna geçmeden önce, kamusal ve özel ayrımının mevcut durumda Kürt sorunu gibi kolektif kimlik ağırlıklı konuda iki açıdan sorunlara yol açtığını ve önerilecek çözümünde iki boyutu göz önünde bulundurması gerektiği açıktır. Kürtlerin entegrasyonunun, bir kimlik yani kolektif haklar konusu olduğu ortadadır. Kamusal alan, en azından şu anda esas alabileceğimiz tanımla sivil toplum ve devlet arasındaki ilişki ise, bu ilişkinin hem bireysel, hem kolektif haklar boyutu vardır. Ancak burada kolektif haklar meselesini de dikkatle ele almak gerekir, zira bu boyut da bazı çıkmazlara sahiptir. Şöyle ki;

Modern kamusallığın yıkıma uğramasının ve devletin alanına bağlanmasının temel sebebi, atomize birey olarak vatandaş üzerinden kurduğu ulusu yegane kolektivite olarak esas almasıdır. Yani sanıldığının aksine , ulus-devlet kolektif haklar kavramını inkar etmemekte, ancak kolektif alanın hangisi olduğunu belirleme hakkını elinde tutmaktadır. Kolektif haklar talebini, aynı 'ulus' anlayışı ekseninde dillendirmek, aynı üniter ulusçuluğa götürecektir.

Kürtlerin entegrasyonunun, bir kimlik yani kolektif haklar konusu olduğu ortadadır

Cumhuriyette, Kürt birey kendi ana dili ile veya Müslüman kadın kendi başörtüsüyle kamusala katılmaktan men edildiğinde, mevcut kollektif kimlikle çelişkili oldukları içindir. Zira devlet kamusal alanda kullanılan dili de, sembolleri de, hatta giyim kuşamı da belirleme hakkına sahiptir. Devlet bu otoriter kamusallık anlayışından geri adım atmadıkça, buna karşı kolektif ya da bireysel hakları savunmanın da bir mantığı olmayacaktır.

Mevcut otoriter ve üniter kamusalcılık, diğer yönüyle birey ve cemaat kimliklerine kitleleşme ve sürüleşmeyi dayatmaktadır. Burada temel sorun, modernist sistemin birey veya topluluk olsun 'tikel' dertler ile toplumsal dertler arasındaki köprüyü (Zygmunt Bauman,Siyaset Arayışı-Metis yayınları. 2000,İstanbul) yıkmış olmasıdır. Sorun sadece kolektif haklar talep etmek de değildir. Zira mevcut durumdan kollektif haklar tanınmış olsa bile, mevcut kamusal alan bu kolektif kimliklerin konuşma, ortak dertler etrafında buluşma düzlemi olamayacaktır. Kamusallık, bir köprü, bir iletişim ortamı olma özelliğini yitirmiştir.

Egemen sistem, bireyleri ve toplulukları sürüleştirmiş, birbirine yabancılaştırmıştır. Bu yabancılaşma ve sürüleşme ortamında bireyler kadar kolektif kimlikler de Hobbes'çu "İnsan İnsanın Kurdudur" durumuna dönüş yapar ve kolektif kimliklerin gettolaşmasını, 'mahalle'lerin birbirine düşmanlaşmasını izleriz.

Genel olarak da modern aydınlanmacı zihniyetin kolektivitesi, kitleleşmeye-kendine yabancılaşmaya yol açar. Faşizm ve komünizmin (reel sosyalist pratiğin) Tanrı mesabesine çıkardıkları toplum kolektivitesi, bireyin ve kamusal birimlerin inkarı oldu.

Kamusal siyasetin demokratikleşmesinin en önemli göstergesi, siyasal konuşmanın öznesinin kim olduğudur

Modern sanayi uygarlığı, kitlesel meta üretimi yaptığı gibi, onun aydınlanmacı ideolojilerini de (ister liberal demokrasi, ister real sosyalist pratik veya ister dini olduğunu iddia eden modernleşmeci Selefilik) zorunlu olarak 'kitleler' üretirler. Zira modern iktidar yapısı, rıza üretimi için toplumları/halkı 'kitle'ye, yani entitesiz, iradesiz bir sürü varlığına dönüştürmektedirler. Kitle, herhangi bir otoriteye teslim olmuş kolektivitedir. Fakat aynı zamanda ortak kimlik yanılsamasıyla yaşayan atomize bireyler toplamıdır, fakat özünde bir kimliği yoktur.

Her kitleleştirme, aynı zamanda kitlenin kontrolü sorununu da beraberinde getirir ki 'kitle ideolojileri' ve modern politika kurumu (modern siyasal partilerden tutalım, seçim sistemi ve temsili demokrasi aygıtları) her şeyden önce bir kitle kontrol mekanizması yani iktidar aygıtıdırlar. Bu haliyle politika, halkın kendi kendini yönetmesi değil, özellikle siyasal partiler eliyle halkın kitleleştirilmesi-ehlileştirilmesi ve kontrol edilmesidir. Her türlü despotizm, burjuva sistemi veya sosyalist totalitarizm, kitle ideolojileri olarak bu karakteri özleri gereği sergilerler.

Entegrasyon Arayışında Bir Örnek

Şu an Kürt entegrasyonunun gerçekleşmesinin birincil şartı, devlet-egemenlikli kamusallık anlayışının terk edilmesi, demokratik toplumu engelleyen zihniyet ve kamusal-yasal manialarının ortadan kaldırılmasıdır. Kamusal alan gerçek manasıyla toplumsal alanı yansıtmalıdır. Eğer doğru manada yeniden yapılanacaksa bütün kültürel, etnik, dini-mezhebi sınıfsal, kadın-erkek kimliklerinin eşit ve özgür biçimde siyasal irade ve kültürel katılım yeri/zemini olmalıdır. Demokrasi, sadece siyasal değil, topluma dair bütün alanların kendini ifade ve örgütlenme/katılma imkanı olarak ele alınmalıdır. Fakat en az bunun kadar önemli diğer husus ise, Kürt kamusallığının/kimliğinin kendi içinde demokratik zihniyet ve yapılanmayı oluşturabilmesidir. Kürt siyasal aktörleri, özellikle siyasal parti temsilleri halkı iradesizleştiren kitlecilikten kopmadıkça, demokratik bir niteliğe ulaşmayacaktır. Zira, kitleleştirilen bir toplumsal gerçeklik üzerinden demokratik toplum inşa edilemez.

Siyaset kurumu, 'halkı' bir özne olarak değil, siyasetin nesnesi 'kitle' olarak tasarladıkça- ki mevcut demokratik siyaset, 'temsili' demokrasinin sınırlarının içinde kalmakta ve bunu iradi olarak esas almaktadır- demokratiklik iddiası sadece bir manipülasyon olacaktır. Mesele sadece söylem olarak temsili demokrasi ile doğrudan demokrasi iddiası arasında değildir. Birçok pratikte, biçimsel olarak doğrudan demokrasi uygulamalarının da en az temsili demokrasi kadar kitleleştirici iradesizleştirici sonuçlar doğurduğu görüldü. Görünüşte doğrudan demokrasi mekanizmaları olsa da, eğer doğru toplumsal iradeye dayanmazsa, aynı anti-demokratik duruşa kayar.

Sorun katılımın niteliğindedir. Temsili demokraside de katılım vardır ve kimi yerlerde bu, aktif olarak da tanımlanabilir. Ancak bu aktifliğin gerçek manada 'aktiflik' (öznelik, faillik) olmadığı açıktır. Kürt demokratik siyasetinin de içinde yer aldığı mevcut siyaset kurumunda kamusal-siyasal aktivite, devletli veya partili siyasal elitler tarafından belirlenmiş siyasal gündem seçenekleri arasında halkın/kitlenin pasif seçimi vardır. Bu ise, 'politikanın yüce rahiplerinin her şeyi belirlediği, halkın kitleleştirildiği ve sadece pasif tercih haklarının bulunduğu (bu parti politikaları da olabilir, bir seçimde adayların merkez tarafından belirlenmiş olması ve halkın ancak bu zaten

belirlenmiş adaylar arasından seçim yapması gibi) bu irade yanılsamasını demokrasi olarak tanımlamaktır.

Kamusal siyasetin demokratikleşmesinin en önemli göstergesi, siyasal konuşmanın öznesinin kim olduğudur. Mevcut kamusal siyasetin temel karakteri, halkın salt dinleyici olduğu, siyasal elitlerin ise aktif konuşmacı olduğu bir diktasyondur. Siyasal elit, kitleleştirdiği, pasif dinleyici kıldığı halk adına konuşmayı tekeline almıştır. 'Halkın sesi olmak' ifadesi slogan olarak güzel yankılansa da, özünde halkın sessizleştirilmesidir. Bu haliyle siyasal partilerin gücü, her zaman toplumu ne kadar kitleleştirdiği, ne kadar pasifleştirdiği ile doğru orantılıdır. Mevcut Kürt siyaseti ve kamusal alanı, aşırı derecede politize olma, hemen her şeyin salt politik alana endekslenmesi sorunuyla da karşı karşıyadır. Doğru siyasal bilinç, kamusal siyasal alanı en geniş tanımı ile bir kültürleşme, toplumsallaşma ve iradeleşme imkanı olarak ele alması gerekirken; aşırı derecede politize olma, kamusal alanı yani halkı katı bir politik hiyerarşiye mahkum eder.

Bunun bir örneğini 2009 yılında Amed de yapılan Newroz alanında oldukça şatafatlı bir 'protokol' bölümünün inşa edilmesinde gördük. Protokol sistemi, Sümerlerden beri 'sıradan halk' ile 'yüce devletli seçkinlerin' keskin bir hiyerarşi ile birbirinden ayrışmasını ifade eder. Halen de bütün devlet seremonilerinde, resmi geçitlerde veya bayram kutlamalarında halk ile devlet elitlerini ayrıştıran 'protokol sistemi' bir amentü gibi esas alınır. Herkesin nerede duracağı çok keskin belirlenir. Bunun en ufak bir ihlali, yasal olarak ağır cezalara tabi tutulur.

Hem tarihsel boyutuyla, hem de Kürt halkının son 50 yıllık özgürlük mücadelesindeki yeniden anlamlandırmasıyla en güçlü toplumsal özgürlük ve eşitlik idealinin sembolü olmuş, uğurda binlerce can verilmiş olan Newroz kutlamaları için yapılan meydanda, devletçi-eşitsizlikçi zihniyetin en çıplak uygulamalarından olan 'protokol' uygulamasının dayatılması açık bir zihniyet sapmasıdır. Söylem düzleminde ulus-devletçi sistematiğe, onun hiyerarşik, baskıcı, eşitsizlikçi uygulamalarına paradigmatik olarak karşı olduğunu iddia ederken kendi kamusal alanını inşa etmede elde edilen en ufak bir imkanda ulus-devletçiliğe öykünmek , 'halk ve elitler' ayrışmasını meşrulaştırmak ve halen Newroz meydanında ki bu ayıbı gidememiş olmak ciddi bir sorundur.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Demokratik Entegrasyon: Devlet, Kadın ve Ekoloji

Elif Bulut

Barış ve demokratik toplum süreciyle hayatımıza giren entegrasyon kavramı, üzerinde çok konuştuğumuz, düşündüğümüz, tartıştığımız bir konu değildi. Son zamanlarda özellikle süreç içinde ilerleyen ve literatürümüze giren, kendini hatırlanan bir sistem oldu. Entegrasyon, geçmiş deneyimlerin de etkisiyle ilk anda olumsuz şeyler çağrıştırıyor. Bu ülkede hatta dünyanın birçok yerinde aslında ait olmadıkları sistemlere, uluslara, toplumlara, yapılara, inançlara zorla entegre edilmeye çalışılmış bunun için bedel ödemiş, topraklarından ve canından olmuş, soykırıma maruz kalmış, açlık, göç, her türlü istismara ve savaş koşullarına maruz kalma hali hafızalarda yeniyken bu kavramın demokratikleşebileceğini düşünmek, bunu anlatmak epey mesai gerektirecek bir durumdur. Entegrasyonun demokratikleşebileceğine inanmanın zor olduğu bir toplumsal dönemde, Abdullah Öcalan'ın Demokratik Toplum Manifestosu ile tartışmaya açtığı, demokratik entegrasyon kavramı birçok içerikle, tanımıyla, anlayışıyla konuşulurken tersine uygulanan negatif entegrasyonun yarattığı sorunların da beraber tartışılmasının da önünü açtı.

Demokratik entegrasyon kavramı farklı kimlik, inanç, kültürlere sahip olanların asimile olmadan, farklılıkların olduğu gibi kabulü ve ortak yaşam alanlarının yaratılması ve gönüllü bir birliktelik ifade edilirken; negatif entegrasyon ise farklılıkları egemen olan gücün içinde zor ve baskı aygıtlarını kullanıp eriterek asimile edilmesi; tarihsel dönemler boyunca toplumsal, siyasal, ekonomik yapıların tek bir egemen güce göre dizayn edilmesi ve buna uymayan farklılıkların tasfiye edilmesiyle beraber ulus-devletin homojenleştirilmesi adına hukuki, kültürel, askeri gibi birçok yasaklamanın verdiği güçle mekanizmaların yerleştirilmesi sürecidir.

Birinci Dünya Savaşı Dönemi

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu kurucu düzende kimler olmalı kimler olmamayı tarif ederken, baskın kimlik Türk, Sünni, beyaz erkek olarak belirlendiği için geriye kalan halkları ve inançları asimile ederek silikleştirilmeye çalıştığı kodlarla yapılmıştır. Bu süreç öyle çok sıradan olmamış; maalesef sonunda birçok katliam, yerlerinden zorla edilmeyle sonuçlanan toplu göçler; kimliksizleştirmeyi, ötekileştirmeyi yasal düzenlemelerle beraber sağlayarak toplumsal dokuyu da dizayn etmeye çalışmışlardır. Eğitimden sağlık sistemine, basın yayın organlarından sosyal hayata kadar her alana bu çerçevede bir asimilasyon politikasını uygulayarak yeni devlet düzeninin temelleri atılmıştır. İşte o günlerde atılan yanlış temeller bugünün çatısının ortak ve sağlam olmasını zorlaştıran birçok sorunun temel kaynağı olan bir hal almıştır. Kuruluş sürecinde kısa vadeli değil çok uzun vadeli, bir sonraki asır düşünülerek geçmiş Osmanlı izlerinin tekrar canlanmasını engelleyecek şekilde bir düzen kurmak üzere yola çıkıldı. Bu düzeni kurarken de nelere mal olacağı değil, nelerin nasıl şekillendirileceğinin hesapları yapılarak ve 1. Dünya Savaşı'ndan yeni çıkmış uluslararası konjonktür ve ülkeye olası yansımaları düşünülerek hareket edildi. Savaşın ardıl sorunlarının devam ettiği Avrupa,

sarsılmış bir dünya düzenini yeniden kurmaya uğraşırken yıkılmış ülke sistemleri, darmadağın olmuş toplumları ve ekonomileri toparlamaya çalışıyordu. Kimsenin kimseyi görme hali ya da müdahale hali yoktu. Ulus-devletlerin kaderini büyük ölçüde değiştiren 1. Dünya Savaşı'ndan sonra Rus, Alman, Avusturya-Macaristan, Osmanlı gibi çok uluslu imparatorlukların yıkılmasıyla yeni birçok ulus-devlet doğdu. Milliyet esası ön plana alınarak kurulan ulus-devletler bölünmeyi önleyen ve devletlerin merkezi olarak güçlenmesini hedefleyen bir şekilde, kurumlarını kurmaya başladılar. Böylelikle farklılıkları giderecek, her türlü alanda tekdüze homojen bir yapı oluşturulmaya başlandı.

Savaş sonrası yapılan anlaşmalarla çizilen sınırların yanı sıra, cetvelle çizilen sınırlarla yeni ülkeler oluştu

Savaş sonrası yapılan anlaşmalarla çizilen sınırların yanı sıra, cetvelle çizilen sınırlarla yeni ülkeler oluştu. Bu yeni dünya düzeni ve oluşan ulus-devletlerle egemen ulustan olmayanların katliam tehlikesiyle karşı karşıya kalması, kalanların göçe zorlanması akabinde gelişen ağır ekonomik buhranların yarattığı krizler, çözülemeyen yapısal sorunlar kısa vadede yeni bir dünya savaşına yol açtı. Uzun vadede ise bugüne kadar devamlılığı olan sorunlara dünya düzenin kaderini belirleyen sosyal, toplumsal olaylara, kaoslara, bölgesel savaşlara ülke düzenlerinin yıkılmasına, sınırların değişmesine, yeni ülkelerin kurulup kurulup dağılmasına, büyük küresel göçlere, sosyolojik, politik, ekonomik, ekolojik yıkımlar gibi köklü değişikliklere yol açtı.

1.Dünya Savaşı sonrası "homojen bir ulus-devlet kuracağız" diyerek yola çıkıldı; yapıldı da ancak aynı zamanda bu sistemin bir parçası olamayan, ulus-devletin içinde de erimeyen, kurulmaya çalışılan yeni dünya düzenine de uyum sağlamayan ulusların varlığının kabul edilmediği bir dünya sistemi yaratıldı. Farklı kimliklerin baskın kimlik içinde eritilmeye çalışılması, asimilasyon politikaları, hukuk dışı uygulamalara yol açtı. Kimi coğrafyalarda farklı kimliklere sahip olmak sistematik katliamlar ve soykırım tehlikesiyle karşı karşıya kalmaya yol açtı. "Her ulus için bir devlet" öngören politika tam bir sistem kuramadı ancak birçok yapay devlet kurarak, çoklu jeopolitik ve siyasi sorunlara yol açarak geçtiğimiz yüzyılı ve günümüzün politikalarının olumsuz yönde belirleyen çözümü halen mümkün olamayan sorunlara yol açtı ki, bu sorunlardan önemli biri de Kürt sorunudur.Türkiye Cumhuriyetin ikinci yüzyılında halen demokratik bir entegrasyon gerçekleşememiş, sorunlarını çözememiş bir ülke gerçeğinde yaşıyoruz. Bırakın demokratik entegrasyonu sağlamayı sorunları konuşma aşamasına bile getirmek, son derece zorlayıcı, büyük mücadeleler ve bedeller ödemeyi gerektiren süreçler yaşanmasıyla mümkün olabiliyor. Devlet olamamış ulusların kaderi sanki negatif entegrasyonmuş gibi, tersine bir entegrasyona zorlandı. Devletler tıpkı dört parça Kürdistan'da olduğu gibi yakıcı, yıkıcı, yok edici, gücü kendisinde toplayan, bunu topluma mutlak egemenlik baskı ve şiddet şeklinde dayatan kastik bir sistemle negatif entegrasyona zorlandılar.

1.Dünya Savaşı'nın sonrasında ulus-devletleri kurma sürecinde destek almak, uluslararası ilişkileri düzenlemek amacıyla bugünkü Birleşmiş Milletlerin temelini oluşturan, Milletler Cemiyeti kuruldu. Görünürde uluslararası ilişkileri düzenlemek ve barışı tesis etmek için kurulan Milletler Cemiyeti aslında egemen devletlerin dünyayı şekillendirmeye çalıştığı, kendi aralarındaki anlaşmazlıkları çözmek için kurulan bir örgüt oldu. Ancak bu amaçla kurulan örgüt yine de savaşı engelleyemedi ve 2. Dünya Savaşı çıktı. Bu tür organizasyonlar devletleri korumak ve ilişkileri düzenlemek için kurulsa da aslında düzenledikleri şeyler egemenlik ilişkilerini yeniden dizayn edilmesi ve sağlamlaştırılmasıdır. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Birleşmiş Milletler ulus-devletin varlığını koruma çabası içinde olurken bir yandan da, ne kadar soykırıma maruz kalmış halklar için bir koruma sağlama amacını gütse de, aslında yaptığı ulus-devletlerin hegemonyasını korumuş olmak ve egemenlerin farklılıkları yaşatmadaki bilinçli başarısızlığı göz yummak olmuştur.

Ulus-Devlet: Negatif Entegrasyon

Tek dil, tek kültür, tek kimlik ideolojisini uygulamaya

çalışırken aslında zarar verdikleri, kurmaya çalıştıkları dünya düzenin kendisi olmuştur. Farklılıkları tasfiye etme sistemi kuruluyor. Bunu yaparken de zorunlu tek tip eğitim, kanunlarla çerçevelendirilmiş farklılıkları yok sayan ve silikleştirmek için kurulmuş bir yönetim sistemi, yasaklanan diller, merkeziyetçiliğin çok baskın hale getirilmesi, kültürel bir yaşam alanının tanınmaması, herhangi bir toplumsal, tarihsel birikimlerinin olmasını engelleyerek; kendi kimliklerini inkar ederlerse ülkenin makbul vatandaşı olabileceklerinin vurgulanması, negatif entegrasyonun uygulanması ile hayat bulan durumlardır. Devletin tüm kanallarından basın yayından, devlet kurumlarına militarist araçlardan, ekonomik araçlara kadar her alanı kullanarak yapıyı oluşturmaya ve yönlendirmeye çalışırlar. Böylece kimlik bilincinin oluşmasının önüne geçen egemenlerin tekleştirme ve kendi ideolojilerine uygun makbul vatandaşlarını yaratma politikası sonucunda bu duruma uygun bir yaşam sürme dışında bir olasılık bırakmazlar.

Demokratik entegrasyon, gönüllü birlikteliğe bağlı alternatif bir arada yaşam modelidir

Sonuç olarak; ya bu sisteme dahil olacaksınız ya sürüleceksiniz ya da öldürüleceksiniz. Bu tür durumlarda çoğunlukla ezilenlerin ellerinde kalan tek şey direnmek olur.

Negatif entegrasyon zor aygıtları kullanılarak uygulanırken karşıtında yer alan demokratik entegrasyon, gönüllü birlikteliğe bağlı alternatif bir arada yaşam modelidir. Kimse kimseye tahakküm kurmaz; kimliğinden, inancından, kültüründen vazgeçmesini beklemez; tam tersine bu sistemde toplumun her kesiminin farklılıklarıyla bir arada yaşaması beklenir. Eşit vatandaşlık, ortak değerler demokratik ilkeler çerçevesinde farklılıkların ortadan kaldırılması gereken bir durum olarak değil aslında bir zenginlik olduğunun, kültürel çoğulculuk gibi birçok durumun anayasal güvence altına alındığı bir sistemdir. Devletin yasaklayıcı bir yöntem kullanmaması başlı başına yeterli olmaz; halkın farklı inanç ve kimliklere sahip herkesin ihtiyaçlarını karşılaması beklenir. Devlet mekanizmaları gibi karar alma süreçlerinin merkezi değil yerelden alındığı süreçleri içerir. Çok dilli hizmet ve eğitim, demokratik anayasa, tarafsız yargı sistemi, gibi birçok durumla yaşam hakkı korunur. Oysa ulus-devlet sisteminde şiddetin ve baskını meşrulaştığı, hak görüldüğü hatta baskın ulusun mensuplarının bile kimi zaman onayladığı bir şiddet sarmalı uygulanabilir. Bu tür devletler halkın farklılıklarını kabul ettiği bir dayanışma ve ortak ruh hali istemezler. O yüzden sürekli bir ötekileştirme, düşmanlaştırma, yok sayma çalışmaları içindedirler. Sürekli bir birlikten, ruhtan ve ortak paydadan bahsederler ama aslında varlıklarını sürdürebilmek için birlikten çok bölmeye ihtiyaç duyarlar.

Sisteme Entegre Olmama

Ulus-devlet modeli elbette erkek devlet modelidir. Negatif entegrasyonda kadınlar, erkek sisteme angaje olmaya zorlanırlar. Kadınlar makbul vatandaş sınıfına dahil olsalar bile arka planda yer alırlar. Ortak ve eşitlikçi bir ilişki kimi devlet sistemlerinde kurulmaz; kimi sistemlerde de üstü örtük bir şekilde yapılır. Negatif entegrasyon tekçi bir vatandaş tanımı yaparken elbette kadını burada iki kez ötekileştirir. Kimlik, sınıf, köken, kültürel yapı hepsi kadın üzerinden değişime zorlanır. Kadın toplumun hafızası ve taşıyıcısıdır. Negatif entegrasyonu homojenleştirmek için ilk önce kadını hafızasızlaştırmaya çalışırlar. Kadınların kamusal alanda görünmesi engellenir. Kadın ev içine, bakım işlerine, ailenin makbul devamlılığı için dolayısıyla devletin ideolojik yapısının sürekliliğini sağlayacak bir şekilde entegre olamaya zorlanır. Tüm bunlar kadının toplum içinde daha da değersizleştirilmesine, görünmez olmasına yol açar.

Kadına yönelik her türlü cinsel, fiziksel, psikolojik şiddet olağanlaştırılır. Kadın aklı, kadın bedeni, kadının kamusal alandaki varlığı her şeyiyle tehdit olarak görülür. Kadınlar kendilerini koruyan yasal düzenlemelerden mahrum bırakılırken, erkek devlet düzeninin adaleti "erkekçe" olur. Dolayısıyla erkek adalet, gerçek adalet olmadığı gibi kadınların hayatını iyice kabusa çevirir. Böylece kadınlar erkek sistemin içinde entegre edilmeye çalışılır. Toplumu değiştirecek asıl gücün kadınlar olduğunun bilinciyle

kadınların örgütlenmesini, dolayısıyla özgürleşmesini engellerler. Devletin makbul vatandaş anlayışı burada baskın bir şekilde devreye girer. Kadınlar için çizilen çerçevede, egemen ulus kimliği, baskın din ve beyaz olmanın yanı sıra ataerkil düzene biat etmekte yer alır ki ancak böylece "makbul kadın" olabilirler. Her alanında iktidar odaklı kurumsallaşmaya gidilirken kadınlar bu iktidarın ortağı asla olamazlar, en fazla iktidarları pekiştiren destekçi olabilirler.

Kadın bedeni bu tarzda metalaştırılır, sömürü düzenin bir parçası haline getirilmeye çalışılır.

Negatif entegrasyon tekçi bir vatandaş tanımı yaparken elbette kadını burada iki kez ötekileştirir

Negatif entegrasyon, kadının sistematik bir şekilde ayrımcılığa uğramasına; toplumda eşitsizliğin kadınlar lehine düzeleceğine daha da derinleşmesine, yoksulluğun kadınlar için daha da artmasına eğitim, sosyal, kültürel her türlü olanaklardan mahrum bırakılarak "terbiye" edilmesine yol açacak bir sistem inşa etme çabasındadır. Bunları yapabilmek için kadınları öz örgütlülüğü sağlayacak her türlü araçtan ve imkandan yoksun bırakmaya uğraşır. Ev içinde görünmez bir emek sarmalı içinde bırakır; eşit koşulları engeller, toplum içinde itibarı anne, iyi bir eş, iyi bir ev hanımı diye tanımlayarak ölçülür, yüceltir; ortak yaşam alanından çıkararak özel alana hapseder. Bunu yaparken kimi toplumlarda din baskın bir araç olarak kullanılır. Kadınların nasıl yaşayacağından nasıl giyineceğine nasıl evleneceğinden kaç çocuk sahibi olacağına, çocukların nasıl bakılacağından aile içindeki erkeğe nasıl itaat edeceğine kadar birçok tanım ve görevlendirmeyle kadınları toplum içindeki asıl yerleri sürekli hatırlatılır. Kadınlar, hem kimliksizleştirilmeye çalışılırlar hem de çifte sömürüye maruz bırakılırlar. Bu görevlere ya da kurallara uyum sağlamayan, karşı çıkanlar olursa toplumda ahlak kisvesi adı altında itibarsızlaştırılır, yalnızlaştırılır ve dışlanırlar. Kısacası; sisteme entegre olmazsa sistem dışı bırakılır. Oysa demokratik entegrasyonda bunun tam tersi bir sistem savunulur. Kadınların özgürleşmesiyle ancak toplumun özgürleşeceği yoksa aksinin mümkün olmayacağı savunulur. Negatif entegrasyonda kadına yönelik her türlü ayrımcılık ve şiddet toplumda görünmez kılınmaya çalışılırken demokratik entegrasyon sistemlerinde bunun tam tersine karar alma mekanizmalarından toplumun her alanından hukuk sistemine, eğitimden kamusal alana kadar kadının eşitlikçi bir yapı içinde hareket etme zemini örmeyi öngörür.

Kadınlar bir yandan devletin tek tip olmaya zorlayan yasal düzenlemelerine bir yandan da nüfus politikalarına kurban edilmek istenir. Diğer yandan ataerkil hiyerarşinin içinde ailenin dar baskıcı sınırlarına hapsedilmek istenir. Kadın bedeni ulus-devletin devamlılığını sağlamak için kurgulanan nüfus politikalarının bir objesi gibi düşünülürken kapitalist sistemde de bir pazarlama objesine döner. Kadınları sadece fiziksel şiddet uygulayarak zaptetmeye kalkmaz aynı zamanda kadına ve topluma dair oluşacak entellektüel birikimi de sarsarak yeniden yaratmak ister. Sosyal ve siyasal alanı gasp ederek özgürlük alanının aralanmasını istemezler çünkü değişimin oradan başlayacağını iyi bilir. Sistemlerinin sürekliliğini sağlamak ve bekasını korumak toplum içinde herhangi karşıt fikri açığın olmamasına çok bağlı olduğu için tüm dokularıyla kendi yapılarına iyice eklemlenme çabasında olurlar. Bunlar için sanattan siyasete, basından spora kadar her alanı ideolojik olarak şekillendirmeye çalışırlar.

Negatif Entegrasyon: Ekoloji

Negatif entegrasyon, sadece kadını sömürü aracı kılmaya çalışmaz; kadınla beraber başlayıp yaşamı üreten tüm alanları da sömürmeyi amaç edinir.

Ulus-devlet sisteminin homojenleştirme politikalarında ağır sömürüye maruz kalanlar sadece kadınlar değil aynı zamanda ekolojik sistem de kadınlarla birlikte en çok sömürülen alanlardan biri olmuştur. Ötekileştirdiği tüm alanlar gibi doğayı da ortak bir sömürü aracı olarak görür. Doğal yaşamla barışık olup onun ihtiyaçlarına göre hareket etmek ya da onu korumak için yapılması gerekli olanları önceleyerek bir sistemi değil tam tersine doğayı ele geçirerek, sömürerek, kapitalizmin hizmetine göre şekillendirerek gerekirse yok ederek, vahşi kapitalist

sistem lehine kar odaklı yağmalayarak dizayn etme politikası güderler. O ekosistem üzerinde yaşayan halkların ihtiyaçları görülmez hatta aynı zamanda halka politik bir baskı aracına da çevrilir. İnsanın doğayla bağı koparılarak yaşam eksenleri daraltılır, göçe zorlanır, mevcut coğrafyanın demografik değişikliğine kadar her alanı şekillendirme aracı olarak kullanabilir. Ekolojik denge büyük sermayedarlar lehine bozulabilir her zaman halkın ihtiyaçları sermayenin ihtiyaçları ön planda olur.

Negatif entegrasyonda en önemli sorun alanlarından biri de göç konusudur. Yıllardır yürütülen savaşlar, soykırımlar, ekolojik yıkımlar, baskı ve şiddetin çok artması, farklılıkların yaşam alanı bulamaması; ekonomik krizlerden doğan yoksulluk, insan haklarına yönelik yapılan ağır ihlaller, tüm bu gibi ya da buna benzer sebeplerle göçler her zaman insanlık tarihinin önemli sorunların biri olma haline gelmiştir. Dünya genelinde doğduğu ülkede yaşamayan 300 milyondan fazla uluslararası göçmen bulunduğu tahmin edilmektedir. Göçmenler gittikleri ülkenin sistemi, kimliği, kültürü, toplumu için bir arada yaşamada sorun çıkaracak gibi bir ön kabulle kendi toplumlarına karşı büyük bir tehlike olarak görülürler. Bu yüzden kendileriyle birlikte getirdikleri kültür yok edilmeye çalışılarak mevcut toplum düzeni içinde eritip entegre etmek isterler. Bu yüzden göçmenlere yönelik uygulanan politikalar devletler tarafından çok olumsuz yöntemlerle ele alınır, demokratik uyum süreçlerinin yerine asimilasyonun en sert biçimde uygulandığı uluslararası bir sorun yumağı haline getirilir. Böylece sürekliliği olan çözümü de bir türlü demokratik yollarla bulunmak istenmeyen bir sorun hali devam eder.

Sonuç;

Ulus-devlet sistemi Fransız İhtilali ile ilk ortaya çıktığında yönetim gücünün Tanrı'dan ya da hanedanlardan alıp halka verme amacını taşıyordu. İlerleyen süreçlerde mevcut dünya düzeni üzerinde savaşları, çatışmalı hali çözecek ve yeni dünya düzenini şekillendirecek bir sistem beklentisini de artırmıştı. İlk çıkışta ortak bir tarih, dil, toplum, hukuk, eğitim gibi birçok alanda toplumu tek bir ulusla bir çatıda toplama gayesi vardı. Ancak günümüze gelene kadar kat edilen yollarda negatif entegrasyonun kurumsal dönüşümüyle ulus-devlet aygıtlarının artan tahakkümü küresel yıkım, göç, katliamlar, yoksulluk gibi sonuçları tetiklemiştir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda sistemlerin çok uluslu ve farklılıkları kabul eden, bir arada yaşamanın ortak yolunu bularak demokratikleşmeden başka çaresi kalmadığını görüyoruz. Kaynakların sınırsız, otoriter güçlerin de dokunulmaz olduğu sanılan günümüzde birçok güçlü, köklü ve sarsılmaz olduğu düşünülen sistemlerin nasıl yıkıldığını da hatırlatmak lazım. Sistemin demokratik olmayışı ülkenin tüm alanlarını olumsuz etkiler. Toplumun tüm dokularıyla geleceğini ipotek altına alır. Ekonomisinden sosyal yapısına kadar ortak yaşamdan refahına kadar her şey birbirine bağlı olarak ilerler, dolayısıyla baskın bir şekilde sorunları çözmek geçici palyatif çözümler yaratır; belli bir sınıfın hayatını kolaylaştırıp tahakkümünü artırır. Ve günün sonunda ezilen halkların aleyhine olan bu sistem dönüp dolaşıp yine egemenlerin ayağına dolanır.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Resmi Tarihten Demokratik Hakikate

Hasan Kılıç

Giriş:

Ulus-devletçi egemenlik paradigması sadece tahakküm aracı olan merkeziyetçi ve tekçi ulus-devleti ortaya çıkarmadı. Bu paradigma aynı zamanda tarihi yeniden kurguladı. Topluluklara istikamet belirledi. Sermayeye birikim alanları açtı. Bireylerin duygulanma/düşünme/davranma biçimlerini de şekillendirdi.

Ulus-devleti bir tahakküm aygıtı, bir araç veya sınıfsal tahakkümün zor aygıtı şeklinde çevrelemek eksiktir. Bu devlet formunu, ruhunu aldığı egemenlik paradigmasıyla birlikte değerlendirmek gerekir. Bu değerlendirme ise resmi ve ana akım tarih yazımını eleştirel biçimde değerlendirmeyi ve geçmişi ana akım bilinenden farklı şekilde tanımayı gerektirir. Bu yönüyle makale, ulus-devletçi egemenlik paradigmasına dair tartışmalarla başlayarak ulus-devletçi paradigmanın her yönüyle hayata geçirilmek istendiği Türk modernleşmesinin hikayesini ele alacaktır. Katı ulus-devlet inşasında kurucu öteki olarak Kürtlerin resmi tarihten silinmesi ve homojen ulus için kurgulanmış tarih anlatısına başvurulması üzerinde duracak ve negatif entegrasyon tartışması yürütülecektir.

Kürt özneleşmesinin tarihsel evriminin ve mücadeleyle elde edilen kazanımların yeni bir entegrasyon zeminini ortaya çıkardığını teşhis ettikten sonra pozitif entegrasyon için tarihin hakikatle birlikte okunmasına odaklanılacaktır. Alt üst oluşlar çağında tarihin yeniden ve hakikatle keşfi an'ı doğru yorumlama ve geleceği demokratik kuruluşla gerçekleştirme şansı sağlayabilir.

Ulus-Devletçi Egemenlik Paradigması

Modern devlet, İmparatorluklar Çağı'nın yıkıntılarından oluşan bir devlet formudur. Ulus-devlet ise egemenlik kipine dönüştüğü bir Leviathan'dır. Modern devlet, 1648 yılında Vestfalya'da krallar ile burjuvalar arasındaki mücadelenin sonucuydu. Geçmişten bir kopuşa işaret ediyordu. Bu kopuş felsefik olarak kati şekilde gerçekleşmese de hem form hem de içerik bakımından önemli bir kerteyi işaret ediyordu.

Modern devlet formunun özü merkezîleşmedir. İmparatorluk çağının kapanmasını sağlamasında sınıfsal mücadelelerin payı ciddi düzeyde olmuştur. Kapitalist modernitenin sacayaklarından biri olarak yeni bir dönemin başlangıcının göstergelerinden biri olmuştur.

1648 yılıyla geçilen Vestfalyan düzen, modern devletin tarih sahnesine çıkışının sembolik tarihidir. Modern devlet, meşruiyetini yeryüzünden gökyüzüne indirmiş, daha sonra yeryüzünde bulduğu kavramlarla bir kez daha mistifiye etmiştir. Modern öncesi çağda yöneticilerin meşruiyetlerini aşkın olandan, yani tanrıdan aldıklarını; yönetilenlerin rıza üretiminde bu aşkın referansın önemli olduğunu biliyoruz. Vestfalya düzeniyle birlikte meşruiyet önce yeryüzüne indiriliyor. Tanrı artık yönetenlerin hükmetme, yönetilenlerin biat etme referansı olmaktan çıkıyor. Halk egemenliği esas alınıyor. Meşruiyetin kaynağı halk oluyor. Auctoritas, yani yönetim ilkesi Tanrı'dan halka geçiyor. 1648

Vestfalya düzeniyle devlet tanımlanıyor, halk referans odağı haline getiriliyor. Ama halk tanımlanmıyor.

On yıllar aradan geçtikten sonra 1789'da Fransız Devrimi gerçekleşiyor. Fransız devrimi monarşiye yani merkezileşen iktidara karşı yapılmıştır. Bugünkü anlamıyla katı-merkezi ulus devlet ise Fransız Devrimiyle gerçekleşiyor. Fransız Devriminin "Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik" sloganı ulusçuluğun gelişmesine ve ulus-devletçi egemenlik çağının açılmasına zemin hazırlıyor.

Modern devlet, 1648 yılında Vestfalya'da krallar ile burjuvalar arasındaki mücadelenin sonucuydu

Böylece tanımlanan devlet, ulusu tanımlama kapasitesini kazanıyor. Ulus tekçileşiyor. Leon Duguit'un dediği gibi "Yüzyıllar boyunca, hükümdarların sahip olduklarını ileri sürdükleri tanrısal yetkilendirmeye inanıldı. 1789'da aynı ateşle, ulusal egemenlik denen şu bir tür dünyevi tanrısallığa inanıldı."

Zygmunt Bauman'ın bahçıvan metaforundan referans verirsek "ayrıksı otlar" yani merkezi modern ulus-devletin hâkim millet ilan ettiği ulus -dünyevi tanrısallık- dışındaki kimlikler "ayıklanıyor." Otoriterlik, ulus-devletçi egemenliğin kılcal damarlarına kadar sirayet ediyor. Carl Schmitt yaklaşık yüz elli yıl sonra bu otoriter özü, demokrasi adı altında yeniden formülize ediyor ve diyor ki "demokrasi homojen ulus olgusu içerisinde mümkündür." Bu formülizasyonla birlikte demokrasinin içi boşaltılıyor ve ulus-devletçi egemenlik paradigmasının hizmetine sunuluyor.

Demokratik devrim fikrine karşı devlet eksenli karşı devrimci bir fikir gelişiyor. Özcesi modern devlet, imparatorluk çağından sonraki yönetsel-idari-siyasi form iken, ulus-devlet bir egemenlik paradigmasının özünü oluşturur. Merkezîleşmiş, anti-demokratik devlet form, ulus-devletçi egemenlik ise paradigmasıdır. Biri kapitalist modernitenin diktiği gömlek ise diğeri de bu gömleğe giydirilmek istenen beden olageldi.

1789 Fransız Devrimi'nden sonra dünyada hâkim olan egemenlik paradigmasında dönüşüm yaşanıyor. Ulus-devletçi egemenlik paradigması, ulusal pazara dayanan burjuva eksenli bir sistem inşa etmişti. O günden bugüne piyasa mekanizması hakimiyetinde önce fordist, sonra post-fordist ve güncelde algoritmik bir birikim mantığı değişimlerle süregeldi ama özü hep sermaye birikimine ve artı-değere el koymaya dayandı.

Ulus-devletçi egemenlik paradigması 1789 Fransız devrimiyle ortaya çıkan soyut eşitlik fikrinin yaşam bulmasını sağlayan bir paradigmaydı. Soyut eşitlik söylemi, somut eşitsizliklerin üstünü örtmek için kullanılıyordu. Özgürlük deniyor ama devlet dolayısıyla sınırlanıyor; eşitlik deniyor ama sınıfsal eşitsizlikleri derinleştiriyor; kardeşlik diyor ama etnik, dinsel, cinsiyet eksenli eşitsizlikleri derinleştiriyordu. Ulus-devletçi egemenlik paradigması ve katı ulus-devletin tahakküm yüzü, düzenli ordular ve erkekliğin yeniden üretimiyle toplumsal yaşamı domine etmeye çalışıyor. İdeolojik açıları sağdan sola şekilde sıralansa da her birine sinen milliyetçilik-ulusçuluk ontolojik kodlar haline geliyor.

Osmanlı'dan Türkiye'ye Kapitalist Modernleşme

Osmanlı modernleşmesi, cumhuriyet ilanından yaklaşık iki yüzyıl önce başlayan bir süreçtir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Batı ve Rusya karşısında zayıf konuma düştüğünü fark eden yönetici akıl, çareyi modernleşme sürecini başlatmakta bulmuştur. Bu süreç, seçici bir modernleşme şeklinde ilerlemiştir. Yani, kapitalist modernleşmenin belli veçheleri alınmış ve uygulanmak istemiş; bu da ulus-devletçi paradigmanın tüm yönlerini ele almadığı için sürekli kendi hedefi karşısında başarısızlığa uğramıştır.

Metodolojik tartışmaların ötesinde Osmanlı/Türk modernleşmesi genel modern devlet ve daha sonra daraltılmış/özelleştirilmiş ulus-devletçi paradigmanın ana hatlarıyla bu topraklara uygulanması sürecidir. Bu süreçte devletin merkezileştirilmesi, âdem-i merkeziyetçi yapı ve uygulamaların tasfiyesi, modern-merkezi-düzenli ordunun organize edilmesi, merkezi bürokrasinin yenilenmesi, pozitivist dünya görüşüne hâkim yaklaşımların siyasal ve toplumsal yaşamı düzenlemesi gibi süreçler yaşanmıştır.

Osmanlı'nın âdem-i merkeziyetçi yapısı tasfiye edilmek suretiyle, bu topraklarda binlerce yıllık yaşam ve yönetsel biçimlerin tasfiyesi gündeme gelmiştir. Bu toprakların uzun dönemli geçmişine baktığımızda merkeziyetçilik istisna bir tarihsel aralıktır. İktidarlar hep merkezîleşmeyi arzulamış ama bu toprakların dinamikleri özgünlüklerini ve farklılıklarını hep korumaya çalışmıştır.

Merkezi Devletten Ulus-Devlet İnşasına

1921 Anayasası modern anlamda bir merkezi devlet arayışının yansımasıydı. 1921 Anayasası merkezi ama merkeziyetçi olmayan, yerel demokrasiyi merkezin varoluş zemini haline getiren, siyaset hakkını fark üzerinden koruyan ve güvenceye alan bir felsefik yorumla karşılanabilir. Bu karşılama, tarihsel olarak egemenliği gökyüzünden alıp yeryüzüne verme girişiminin filizlenmesine denk düşüyordu. Fakat bu eşzamanlılık, "dünyevi tanrısallıklar" üretmeden, yerel demokrasiye ve halkların tanınmasına dayanarak daha nesnel-gerçekçi zeminlerde ortaklıkları büyütmeyi imkanlı kılıyordu.

1921 Anayasası'nın bu karakteristik özellikleri, Cumhuriyete geçiş sürecinde bir kurucu dönüşüm niteliğindeydi. Fakat karşı müdahale 1924 Anayasasıyla gerçekleşti. 1924 Anayasası ulusal modern devlet arayışının tekçi, ulus-devletçi egemenliğin tüm karakterini taşıyan devleti daraltma/özelleştirme girişimiydi. Bu daraltma/özelleştirme, ulusal devletten ulus-devlete; 1921'de tanımlanan yerelliklerin, farkın ve siyasetin zemininden katı merkeziyetçiliğin, aynılaştırmanın ve anti-siyasetin zeminine taşınma girişimiydi.

Bu süreci dört eksende incelemek önemli sonuçlar üretebilir.

Birinci eksende, halkın devletinin devletin ulusuyla ikame edilmek istenmesi bulunuyordu. Kongreler marifetiyle kurulan ve 1921'de temel mutabakatının hatları çizilen halk ve ona ait devletin yapısı tamamiyle tasfiye edilerek halk mistifize edilerek ulusçuluk tornasından geçirildi. 1924 Anayasası ve 1925 yılında Takrir-i Sükûn Kanunu ve Şark Islahat Kanunu ile devletin ulusunun inşası süreci başladı. Derrida'ya göre ulus, var olan ama yine de gerçekleştirilmesi gereken bir varoluş halidir, bir akıştır. Bu yönüyle 1924 tarihin net şekilde kesintiye uğratılarak devlete ulus inşa etmenin başlangıcı sayılabilir.

İkinci eksen, kurucu çokluğun kurumsal tekliğe indirgenme çabasıydı. Bu tarihsel aralık aynı zamanda politik özne olarak çokluktan oluşan kimliklerin birlikte hareket ettiği hakikati tekliğe indirme girişiminin eşiğidir. Kongreler iktidarının çoklu yapısı, ulus-devletçi egemenlik altında eritilerek tekliğe indirgenmek istendi. Tek merkez, tek kimlik gibi çok sayıda tek'lik devletin ve siyasal alanın kuruluş zeminine yerleştirilmeye çalışıldı.

Üçüncü eksen, farkı aynılığa indirgemeye çalışan siyasi akıldı. Fark, siyasetin ve toplumsal kuruluşun varoluş zemini, ontolojik bilgisidir. Fark, birçok düşünüre göre siyaset yapmayı mümkün kılan şeydir. Bu yönüyle, aynılık hem varlığın hem demokrasinin hem de siyasetin reddi; fark ise varlığı tanımlamayı, demokrasiyi yaşamayı, siyaseti gerçekleştirmeyi imkân dahiline alandır.

1921 Anayasası modern anlamda bir merkezi devlet arayışının yansımasıydı

Dördüncü eksen ise demokratik potansiyelin kriz üreten otoriter rejime doğru evriltilmesiydi. 1920 Meclisi ve 1921 Anayasasının ürettiği demokratik potansiyel, 1924 Anayasası ve 1925'te devreye konan Takrir-i Sükûn ile otoriter dinamiğe teslim edilmek istendi. Negatif entegrasyon süreciyle birlikte rejim sürekli kriz üreten bir yapısal dinamikler bütünü kazandı. Darbe hem klasik anlamda emir-komuta zinciri içinde gerçekleşmekte hem de daha özelleştirilmiş yöntemlerle hayat bulmaktadır. Bu yönüyle rejim, sistem veya iktidarlar değişse de topluma mesafeli, demokrasiden korkan, sürekli şiddet üreten ve bunu bir yönetme stratejisi haline getiren karaktere büründü.

Bu dört eksenin hayata geçmesiyle devlete ulus, sermayeye ulusal piyasa-işgücü, siyasi iktidarlara vergi veren yurttaş üretildi. Bunu süreklileştirmek için tabiiyet stratejileri geliştirildi. Bu stratejilerin başında ise resmi tarih yazımı ve yayılması geliyordu. Büşra Ersanlı Behar'ın yerinde tespitiyle ulus-devlete geçilmesiyle tarihin yeniden yazılması eş zamanlı

gerçekleşiyordu. Resmi tarih tabiiyetlerin yaşamsal kılınmasında harç işlevi gördü. Bu tarih yazımı, gerçeklerle çok fazla ilgilenmiyordu. İlhan Tekeli'nin dediği gibi resmi tarih gerçeği yansıtmaktan çok, gerçeğin kendisi haline geldi. Bu gerçek kabul edildikçe "yurttaş"lar özgürlüklerini tabiiyetle değiştirmek şartıyla düşünme-duygulanma-davranma biçimleri alıyor; makbul vatandaşlar olarak resmi tarihin gerçeklerini kendilerinde topluyordu.

Resmi tarih, Türkiye'de halkların ve inançların inkarına zemin hazırlayarak negatif entegrasyonun en kök neden-sonuç ilişkisini üretti. Denebilir ki, negatif entegrasyonun en şedit ve gerçek-dışı hali resmi tarih anlayışıyla yaşam buldu. Cumhuriyetin ilk günleriyle birlikte başlayan, kendisini sürekli üretmek ve doğrulamak zorunda kalan negatif entegrasyoncu anlayış Sünni olmak şartıyla laik, erkek, Türk ve piyasa ekonomisine iman eden şeklinde beş temel karakteristik özelliğe sahip insanlar üretti. Böylelikle devletin ulusunu oluşturan insanlar erkekliği hep yeniden üreten ama hep erkeklik kriziyle yaşamaya çalışan; Türklük içinden düşünen ve hisseden ama Kürt'ü "düşman" tahayyül etmezse kendisini tanımlayamama krizi içinde var olmaya çabalayan; devlet gibi görmenin sınırlarını ihlal edemeyerek demokrasi ve toplumsallıktan uzaklaşan; böylelikle de kendisine, yaşama, topluma, siyasete yabancılaşan bir nüfus oluştu. Otoriter kriz rejimi, otoriteryen kriz kişilikleri ortaya çıkardı.

Negatif entegrasyon bir yandan Kürt halkını kolonize etmeye çabalarken, diğer yandan ise Türk etnik kökene sahip olanları da oto-kolonize etmeye yöneliyordu. Dolayısıyla negatif entegrasyon biri belirgin ve inkârcı, diğeri ise daha incelikli tahakküm stratejilerinin uygulandığı bir süreç sonunda gerçekleşti. Bu gerçekleşmeyle, demokratik potansiyel ortadan kaldırılarak tarihi bir fırsat kaçırıldı. Aynı şekilde Türk etnik kimliğine sahip olanlarla kurulan patolojik ilişki de negatif entegrasyonun derinleşmesine neden olarak tarihi bir hataya neden oldu. Kürt'le tarihi fırsat kaçıran rejim, Türk'le tarihi bir hataya imza attı; kendi iktidarı, ideolojik fantezileri ve çıkarları uğruna…

Kürt Özneleşmesi ve Pozitif Entegrasyon

Negatif entegrasyonun ideolojik zirvesi felsefik düzeyde pozitivist düşüncedir. Türkiye sınırları dahilinde yaşayan insanların "muasır medeniyetler" seviyesine ulaşması, özelde Kürt halkının ise "medenileşmesi" gerekliliğine olan kör inancın kökleri pozitivizmin toplum mühendisliğinde bulunuyordu. Negatif entegrasyonun siyasi zirvesi ise teorik düzeyde devletçi akıldı. Bunun yaşama yansımaları merkeziyetçilik ve insanların toplum olmaktan kaynaklı kudretlerini sürekli devlete hediye olarak sunmaları ve kendilerine, yaşama yabancılaşmalarıydı. Tek tipleşmenin ilk eşiği böyle aşılarak daha sonra etno-dinselleştirildi.

1936'nın sonunda Kürtler, Türk olmayı unutmuş Türkler olarak kabul edildi ve 'Dağ Türkleri' olarak adlandırıldı

Negatif Entegrasyon, 1921 Anayasasının ilga edilmesi ve kurtuluş döneminden kuruluş dönemine geçişle gelişen reddi mirasıyla başladı. 1925'te Şark Islahat Planı ve İskân Kanunu gibi uygulamalarla negatif entegrasyonun kristalize olduğu döneme girildi. İnkara yerinden edilme ve mekânın dönüşümüyle siyasal olanı biçimlendirme politikaları devreye girdi. Öyle ki, dönemin Genelkurmay raporları göç ettirme ve yeniden iskanlaştırma uygulamalarının politik hedefini şu şekilde ifade ediyordu: Muhtarlar dahi Türk olmalı.

Toplum, siyaset, tarih ve hakikat dışlanıyor; ideolojik fanteziler yaşamsal hale getiriliyor. Ekrem Baydoğan ve Ramazan Çeper, "Irkçı Bir Psişe Türkomani" adlı eserinde kapsamlı şekilde değerlendirerek negatif entegrasyonun zihniyet, uygulama ve dökümüne dair kapsamlı bir tartışma yürütüyorlar.

Negatif entegrasyonun söylemsel tertibatı temelde iki sütun üzerine yükseliyordu. Bunlardan biri asimilasyon, ikincisi ise medenileştirme söylemiydi. Medenileştirme söylemi nispeten daha az eleştirel okumaya tabi tutuldu. Ama negatif entegrasyonun kök hücrelerinden birini oluşturuyordu. Bu söylem içerisinde Kürt, dehümanize edilerek çerçevelendiriliyordu. Nitekim negatif entegrasyonun boşa düşürülmesini ve pozitif entegrasyona alan

açılmasını sağlayan kudret demokratik modernitenin geliştirilmesiyle kuvveden fiile doğru ivme kazandı.

Demokratik modernite yaklaşımı, Türk-Sünni etno-dinsel projenin yaslandığı kapitalist modernitenin çelişkilerini aşarak yeni bir varlık ve varoluş hali üretti. Bu yönüyle negatif entegrasyon başarısız oldu. Negatif entegrasyonun reel-politik düzlemde başarısız olması, Kürt halkının öznellik deneyimlerine bakılarak anlaşılabilir. Bu deneyim her aşamada kendi çelişkilerini üretmiş ve aşmıştır. Her yeni aşamada bir tez ve antitez koordinasyonunu sağlamıştır. Çelişki farka yaslanarak siyaset potansiyelini canlı tutmuştur.

Kürtlerin özneleşme serüvenini dört tarihsel-toplumsal aşamada incelemek mümkündür.

İlk tarihsel-toplumsal aşamayı 1978 yılından öncesine götürebiliriz. Bu, bir anlamda negatif entegrasyonun tarihidir. Kısaca ifade edersek, 1923'te Kürtleri dışarıda bırakan ve bunu uluslararası hukuk düzleminde Lozan Anlaşması ile kabul ettirerek kurulan Türkiye Cumhuriyeti, 1924 anayasasıyla bu dışarıda bırakmayı kurumsallaştırmış, 1925 itibariyle bir rejimin kurucu momenti olarak inşa etmiştir. 1936'nın sonunda Kürtler, Türk olmayı unutmuş Türkler olarak kabul edildi ve 'Dağ Türkleri' olarak adlandırıldı. 1950'lere gelindiğinde durum daha vahimdir. McDowall 1956 yılında Kürt beldelerinde üç hafta seyahat eden İngiliz diplomatı Anthony Parsons'ın Kürt milliyetçiliğinin Türkiye'de en ufak bir izine rastlanmadığını anlattığını aktarıyor. 1970'lere gelindiğinde Kürtler, deyim yerindeyse tarihin ve toplumun dışına itilmişti.

İkinci tarihsel-toplumsal aşama 1978 ile 1990 yılları arasındadır. Bu dönem, aynı zamanda erken Kürt Özgürlük Hareketi dönemidir. Bu dönemde Kürtler için mücadelenin ana bağlamı varlığı kanıtlamaktı. Söz konusu dönemde Kürtlerin siyasi hakları için faaliyet gösteren Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın bildirisi şöyle bir başlık içeriyor: "Kürt halkı var mıdır yok mudur?" Ve bildiri şu kelimelerle devam ediyordu: "Cevap: Kürt halkı vardır". Benzer tarihsel aralıkta Kürt Özgürlük Hareketi ise bildirisinde soruyu tersten bir yargı cümlesi haline getiriyor: "Kürt halkı yok edilemez". Yani Kürt varlığı yok sayılamaz olandı. İnkara karşı varlık, redde karşı mücadele dönemin temel dinamiğiydi. Hegel dolayımıyla ifade edersek köle-efendi diyalektiğinin biçim kazandığı ilk odak 'kendini kabul ettirme uğruna savaş'tır. Dolayısıyla o dönemde toplamda bir varlık sorunsalı tespit edilmektedir.

Üçüncü tarihsel-toplumsal aşama, 90'lı yılları içeriyordu. 90'lara gelindiğinde egemenler için resmi politikalar açısından hala bir Kürt varlığını veya sorununu tanımlama durumu yok, bir PKK sorunu vardı. Norm dışı devletin dominasyonunu arttırması ve "düşük yoğunluklu savaş" fazına geçilmesi önemli gelişmelerdi. Buna karşı PKK cephe savaşı ve alan örgütlenmesi gibi kitleselleşmenin de etkisiyle yeni bir planlama sürecini hayata geçirmeye başladı. Çubuğu güvenlik söylemine bükmek isteyen devletli akla karşı Kürtler giderek daha görünür hale geliyor, hakikatini eline almaya daha fazla yaklaşıyordu. Nitekim ana akım Türkiye medyasına ait bazı veriler çarpıcı gerçeği ortaya koyar. Hürriyet Gazetesi 1984 ve 1985 yıllarında Türkiye'deki Kürtlerle ilgili yalnızca 25 haber yayınlamış, bunların yalnızca 3'ünde Kürt kelimesi geçiyordu. 1991 ve 1992 yıllarında ise bu gazetede Türkiye'deki Kürtlerle ilgili 658 yazı yayınlandı.

2000'ler 'Kürtler vardır' yargısının kesin başarısıyla sonuçlanıyordu

Dördüncü tarihsel-toplumsal aşama, 2000'li yıllardı. Kürt Özgürlük Hareketi bu aşamada daha fazla kitleselleşme, meşruluk dairesini genişletme ve sivil toplum üzerinden kendini gerçekleştirme taktikleri geliştirdi. Tüm bu taktikleri sarmalayan strateji inşa stratejisiydi. Belediyeleri kazanarak demokratik belediyecilikle en yerelden örgütlenmek ve yaşamı inşa etmek, kültür-sanat ürünleri üretmekle yetinmeyerek kurumlaşmaları da çoğaltarak devrimcileştirmek, kitleselleşmeyi geliştirecek şekilde siyasi partiler kurmak ve sistemin içerisine girerek mücadele alanını derinleştirmek gibi örnekler verilebilir. Bu dönemle birlikte artık Kürt varlığı hem Türkiye'de hem de dünyada inkâr edilemez hale geldi. Kürtler var mı yok mu sorusunun cevabı netleşiyordu. 2000'ler 'Kürtler vardır' yargısının kesin başarısıyla sonuçlanıyordu. Fakat yakın dönem modern Kürt özneleşmesi üçüncü tarihsel düzlemde varlığını artık Türkiye devletine kabul ettirdi.

Beşinci tarihsel-toplumsal aşama, 27 Şubat 2025 tarihinde deklare edilen Barış ve Demokratik Toplum Çağrısıyla başladı. Bu aşama, Türkiye halkları için demokratik öznenin açığa çıkarılmasına dönük gelişen, Kürtler için ise varlığın kanıtlandığı özgürleşme sürecinin başladığı bir dönem olarak ifade edilebilir. Abdullah Öcalan'ın varlık tanındı, sıra özgürlükte tespiti bu aşamanın en kristalize ifadesidir.

Bu bağlamda beş tarihsel-toplumsal aşamanın toplamında Kürtlerin Türkiye'ye demokratik-pozitif entegrasyonunun siyasal zemini sağlanmıştır. Barış ve Demokratik Toplum Süreci'nin nihai hedefi pozitif entegrasyonu demokratik siyaset stratejisi ve demokratik müzakere yöntemiyle gerçekleştirmektir.

Altüst Oluşlar Çağında Entegrasyon

27 Şubat Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı, pozitif entegrasyona dönük tarihi bir davettir. Bu dönem, pozitif entegrasyonu sadece bir şans olarak değil, bir zorunluluk olarak da öne çıkarmaktadır. İngiltere'nin 2025 yılı Ulusal Güvenlik Belgesi'nin dünyayı "radikal belirsizliklerle şekillenen dünya…" olarak tanımladığı bir dönemdeyiz. Rusya-Ukrayna Savaşı devam ediyor. Ticaret Savaşları başladı. Yüzyıllık Sykes-Picot düzeni sarsılıyor. Seksen yıllık Bretton Woods düzeninin yıkılışı gerçekleşiyor. Ortadoğu'da 7 Ekim'deki Aksa Tufanı Operasyonu hem bölge hem de dünya için kaçınılmaz bir dönüşümün kapılarını ardına kadar araladı. Soğuk Savaş sonrası Baasçı son rejim olan Esad devrildi. İran üzerinden ifade edilen "ahtapotun kolları" kesilmeye başlandı ve bir bütün olarak devlet dışı aktörlere yönelindi. İran ile İsrail ve ABD ortaklığının savaşı, sadece bölgede değil, küresel dinamiklerde dönüşümlere gebe olmaya devam ediyor.

Küresel ve bölgesel siyasette ise alt üst oluşların yaşandığı bu aşamada pozitif entegrasyon, Anadolu ve Mezopotamya'nın bir arada yaşam iradesidir. Pozitif entegrasyonun sağlanması için devlet + demokrasi formülüyle ilerlemek mümkündür. Tahakküm ve zorun alanı olan devleti, rızanın ve özgürlüklerin alanıyla sınırlayarak çerçevelemek pozitif entegrasyonun esası olabilir. Devlet gibi gören yurttaşa karşı özgür yurttaşı yaşamsal kılmak önemli bir penceredir. Yine otoriterliği, erkekliği, sömürüyü üreten devletçi toplumla karşı demokratik toplumu, öz yönetimler şeklinde yeniden düşünmek yabancılaşmayı ve semptomatik etkilerini ortadan kaldırabilir.

Türkiye'nin demokratik dönüşümü ile Ortadoğu'nun kadim tarihine uygun şekilde yeniden parselizasyonu altüst oluşlar çapında pozitif entegrasyon gerçekleştirilebildiği ölçüde demokratik temelde gelişebilir. Çünkü Barış ve Demokratik Toplum Süreciyle Türkiye özelinde ortaya çıkan pozitif entegrasyon imkânı gerçekleştirilirse, bu bir model olarak başta Irak, Suriye ve İran olmak üzere Ortadoğu ve giderek daha geniş coğrafyalara yayılabilir.

Ulus-devletçi egemenlik paradigmasının aşıldığı bu dönemde, geniş mekansal politik tahayyüllerin Ortadoğu'nun geleceğinde X faktör olacağını görmek mümkündür. X faktör, ulus-devletçi paradigmanın sadece yönetsel değil, zihinsel sınırlarını da aşan Demokratik Konfederalizm olabilir.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Toplumsallığın Oluşumunda Doğal Entegrasyon

Zozan Kutum

Abdullah Öcalan'ın Türkiye siyasetinin gündemine koyduğu Türkiye'nin demokratikleşmesine katkı yapabilecek olan Demokratik Entegrasyon formülü, belli kesimler tarafından ideolojik dogmatik ve şovenist bakış açılarıyla ele alındığı için bu formül Türkiye halklarının genelinde henüz yeterince anlaşılabilmiş değildir. Tarihselliğin ve güncel siyasetin gerçekleri ışığında tartışılması, günümüz hakim siyaset tarzının yol açtığı politik tıkanıklığı anlamasa, belki de kısmi de olsa aşmaya yardımcı olabilir.

Demokratik Entegrasyonun ne olduğunun bir değerlendirilmesinin yapılmasından önce entegrasyon kavramının tanımının yapılması önem arz eder. Entegrasyon (integration) kavramının birebir sözlük anlamı "bütünleşme, kaynaşma ve birleşmedir." Algılananın aksine bu tanım tekleşmeyi, teke düşmeyi, homojenleşmeyi ya da baskın olabilecek herhangi bir tarafın içerisinde erimeyi, sönümlenmeyi içermez. Aksine iki ya da fazla sayıda olan varlıkların sahip oldukları özellikleriyle bir araya gelerek, birbirinden beslenerek etkileşim halinde yeni bir ortak oluşuma, form kazanmaya doğru yol almalarıdır.

Bu kavram günümüzde daha çok reel politik çerçevede kullanılsa da, içerdiği anlamı göz önüne aldığımızda, doğada bulunan hemen hemen tüm canlı varlıkların da doğal oluşum hallerinde ve form kazanma aşamalarında hakim bir olgu olduğunu görebiliriz. En basit varlık yapısından en karmaşık yapıda olanlarına kadar bunlar, çeşitli organizmalar halinde birleşip yeni bir form kazanırlar. Örneğin; kimyasal elementleri düşündüğümüzde neredeyse birçoğunun iki veya daha fazla bileşenden meydana geldiğini biliyoruz. Yine insan varlığının, binbir çeşitlilikte benzer şekilde canlı organizmalardan oluştuğunu biliyoruz. Bu organizmalarının her birinin işlevleri ayrıdır ve kendilerini yeniden üretemedikleri takdirde yok olmaları vücudun normal işleyişinde etkiler oluşturacaktır. Her birinin de ayrı bir önemi olduğundan, farklı yapıdaki organların birbirlerinin yerine geçmeleri (görev ve işlevleri açısından) ya da vücudun dengesini sarsacak sonradan ortaya çıkan zararlı organizmalar söz konusu olmadıkça, organizmaların birbirlerini yok etme halleri olmaz. Bu iki örnekte de varlığın çeşitlilikleri ve farklılıklarıyla bir bütün oluşturduğunu ve bu bütün içerisinde her bir parçanın (organizmanın) sahip olduğu özelliği ve işlevinden vazgeçmeksizin yer aldığını fark edebiliriz.

Bütünlük Tartışmaları

Klasik felsefe döneminden günümüze değin hangi durumun, etkileyici/farklı özellikler gösteren organizmaların birleşip, bütünleşip yeni bir formasyona sahip olduğu da hâlâ tartışılmaktadır. Aristoteles fail neden olarak maddeyi harekete geçiren, içsel nedeni final olarak da tüm canlı varlıklar için geçerli olabilecek evrensel bir neden ortaya koyar. Aristoteles doğrudan olmasa da aslında dolaylı diyebileceğimiz bir şekilde varlığın oluşum potansiyelini gerçekleştirip, yeni form kazanmaya çalışırken içsel bir bilince sahip olduğunu ve harekete geçmesine yol açanın da bütün canlı organizmalar için ortak neden olduğunu ima eder. Ortak neden olarak

isimlendirdiğimiz final nedenin ne olduğunu Aristo tam netleştirmemiş ve bundan dolayı nihai nedeni Tanrı olgusuyla özdeşleştirenler olduğu gibi, doğasal konunun değişim ve dönüşümü sonucu oluştuğunu ifade edenler de vardır. Aydınlanma akımının düşünürlerine baktığımızda ise varlığın içkin bir nedene bağlı olarak harekete geçtiği konusunda Aristo ile benzer fikirde olduklarını söyleyemeyiz. Bu düşünürlere göre maddeyi harekete geçirenin içkin bir neden olması değil, organizmasal hareketlerin rastlantısal ve tesadüfü şekilde gerçekleştiğidir. Bu düşünürlere göre maddeyi harekete geçirenin ilahi bir neden olması değil, organizmasal hareketlerin rastlantısal ve tesadüfi şekilde gerçekleştiğidir. Maddenin kendi kendisini harekete geçirebilecek belli bir formu hedefleyecek herhangi bir tercih, nedenine sahip olma ihtimalini dışlarlar.

Benzer şekilde zekaya, herhangi bir tercih yeteneğine, sadece insan bireyinin sahip olduğunu iddia ettiler ve doğadaki diğer canlı oluşumların bu özelliklerden mahrum olduğunu gösterme çalışmaları sadece doğal yaşamı bütünüyle ölü ele alış şeklinde değerlendirmeleriyle sonuçlanmadı.

Aristoteles fail neden olarak maddeyi harekete geçiren, içsel nedeni final olarak da tüm canlı varlıklar için geçerli olabilecek evrensel bir neden ortaya koyar

Aynı zamanda insanın doğaya köksel bağını görmezden gelerek hem doğa yaşamının hem de insan ve toplumsallığının da doğru anlaşılmasının önüne engel oldular. Esasında binlerce yıllık mitsel, dinsel ve felsefi düşünce geleneği, doğanın canlılığını, insanın doğayla olan özsel bağını, birbirinden farklı açıklama tarzıyla da olsa, ifade ederlerdi ve doğanın üretkenliğine vurgu yaparak doğaya saygıyı insana emanet olduğu yönündeki telkinleriyle de doğaya karşı duyarlılığın ve doğru bir ilişkiselliğin kurulmasına da katkı yapıyorlardı. Ancak bu düşünce geleneğinden kopmuş düşünürler ve bu düşünürleri bilinçli ya da bilinçsiz şekilde referans alan uygulayıcılar, hem insanın doğayla olan ilişkilerinde ciddi tahribatlar yaratmışlar hem de doğayı sınırsız sermaye kaynağına dönüştürmüşlerdir. Murray Bookchin "Ekolojik Toplum" adlı eserinde bu düşünürlere ciddi bir itiraz geliştirerek doğal varlıkların canlılığına yeniden vurgu yaparak, maddenin özsel niteliklerini, amaçlılığını şu belirlemelerle ortaya koyar: "Şurası çok açıktır ki, rastlantısal olarak bir araya gelip canlı özü oluşturan edilgen bir "ölü" maddeyle artık tatmin olamayız. Evren, en dinamik ve yaratıcı niteliğiyle giderek daha karmaşık formlar halinde sonu gelmez bir örgütlenme yeteneği olan, hep çabalayan, sadece hareket etmeyip gelişen bir töze tanıklık ediyor!"

Birinci ve İkinci Doğa Anlamsallığı

Maddenin sürekli olarak bir hareket halinde olup, mevcut potansiyelini hep bir adım ileri şeklinde aşmaya çalışıp yeni değişim ve dönüşümlerle çeşitlenerek çok farklı form ve yapılarda kendisini oluşturmaya çalıştığını daha somut halde yaşadığımız canlı dünyasının oluşum öyküsünden anlayabiliriz. Evrenin aşırı sıcak, yoğun bir kütle durumundayken büyük patlamayla parçalandığını, oluşan toz zerreciklerinin uzayda dağılarak ve kimyasal organizmalar halinde birleşerek zamanla gezegenleri oluşturduğunu, dünyanın bunun sonucunda meydana geldiğini, uzun evrimsel gelişmelerle bakteri benzeri mikroorganizmaların meydana geldiğini, bunların ilk önce bitkilere, daha sonra hayvanlara ve en sonunda insan varlıklarına dönüştüğünü biliyoruz.

Birinci doğanın değişim ve dönüşüm evresini tamamlaması ile ikinci doğa denilen esasada doğanın dönüşümünün bir devamlılığı olan insan ve toplumsallığının gelişimiyle yepyeni bir evreye geçirilir. Bu yeni evrenin bariz özelliği, insanın diğer canlılara oranla oldukça esnek, gelişkin zeka potansiyeline sahip olmasıdır. Doğadaki tüm diğer canlı varlıklarda, mikroorganizmalar da dahi, belli bir zeka düzeyinin var olduğunu ve bu zekanın içkin amaçlılığa sahip olup, bu amaç doğrultusunda daimi hareketlilik içerisinde birleşme, kaynaşma ve zaman zaman da ayrışma yöntemleriyle farklı formlar kazandıklarını görmüştük. İnsandaki zeka da doğadan kopuk bir zeka değil; onun devamlılığı,

yalnızca doğa nasıl ki her canlı evriminde potansiyel evrim gücünü bir üst evreye taşımak hedefindeyse, son evrimsel canlı varlık olan insanda da daha gelişen zeka potansiyelini yansıtmaktadır.

İkinci doğa olarak insan toplulukları da birinci doğadaki canlı yaşamına benzer şekilde zaman içerisinde çeşitli maddi formlar edinmişlerdir. Yanlış anlaşılmaması için şu noktaya açıklık getirelim: Burada biyo-merkezci bakış açısıyla insan ve toplumsallığını doğadaki tüm diğer canlı yaşamlarıyla özdeşleştirmiyoruz veya aynı kategoriye indirgemekten ziyade, doğadan çıkmış ve onun devamlılığı olmasından kaynaklı doğanın evrimsel oluşum mantığından kopuk olmadığını vurguluyoruz.

İnsanlar topluluklar halinde yaşamlarını sürdürürken devamlı yeni değerler üretirler ve bu değerlerin etrafında şekillenen siyasal, ekonomik, sosyal yapılar inşa ederler. Doğayla iç içe henüz fiziksel ve düşünsel kopuşun söz konusu olmadığı organik topluluklardan zamanla klan, kabile, aşiret, kavim vb. gibi zaman içerisinde çeşitlenen toplumsal yapılar meydana gelir. Niceliksel ve niteliksel değişimler arttıkça bu yapılarda çeşitlilik gösterir. Yine gelişen ihtiyaçların daha karmaşık bir hal alması ve karşılanmasının gerekliliği de çeşitliliği artırır. Henüz devletlerin ortaya çıkmadığı, insanların katı hukuki yasalar çerçevesinde suni bağlarla bağlanmadığı dönemlerde, insanları bu tarz örgütlenmelere, birleşmelere nelerin sevk ettiğini tartışmak hem toplumsal örgütlenmelerin oluşum mantığını anlamak hem de devletler gibi üstten dayatılan sistemlerin temel farklılıklarını görebilmek için bize bazı ipuçları verebilir. İlk etken olarak doğasal canlı yaşamını belirleyici bir gerçekliği olan canlılar dünyasındaki yeni formlar kazanma eğilimi yönündeki hareketliliği ve arayışını ortaya koyabiliriz.

İnsan varlığının daha esnek ve durmaksızın gelişkin zekaya (toplumsallık geliştikçe insandaki zeka düzeyi de artar) sahip olması itibariyle de daha yoğun tercih şansına sahip olması, değişim-dönüşüm kapasitesi daha fazla olduğundan yeni form ve yapılara, kavuşma arzusu da aynı oranda artacaktır. Diğer yandan gelişen, toplumsal bilinci ve yaratılan her türlü değerin oluşturduğu maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılama zorunluluğu da önemli bir nedendir. Bu konuda ne materyalistler gibi salt maddi ihtiyaçların ne de metafizikçiler gibi sadece manevi ögelerin belirleyici olduğunu söyleyebiliriz. Canlı yaşamın çoğunluğunda geçerli olduğu gibi insanlarda da beslenme, korunma, çevresel zorluklarla mücadele etme gibi maddi gereksinimlerin karşılanmasında birbirlerine ihtiyaçları vardır. İlksel organik topluluklardan günümüzün giriftleşmiş toplumsal yaşamına kadar bu durum geçmişe kıyasla çok daha fazla geçerlidir. Bununla birlikte toplulukların toplumsal bir yaşama evrilmesiyle insanların, bir arada olmaktan dolayı aldıkları keyif, gelişen duygusal bağlar, ortaya çıkan etik-estetik ve inançsal motifler gibi manevi-ruhsal etkenler de toplumların ortak bir yaşam etrafında bir araya gelmelerinde vazgeçilmez değerlerdir.

Evrenin bariz özelliği, insanın diğer canlılara oranla oldukça esnek, gelişkin zeka potansiyeline sahip olmasıdır

Thomas Hobbes'un doğal yaşamı kaos ortamı şeklinde tanımlaması ve hayvanlar arasındaki doğal denge yaşamını toplumunun yaşamına indirgeyerek hayatta kalabilmek için birbirleriyle mücadele etmenin kaçınılmaz olduğunu belirtmesi, insanı her türlü toplumsal-ahlaki ögelerden soyutlayan ve diğer canlı varlıklarda dahi görülmeyecek bir acımasızlıkla özdeşleştiren değerlendirmesine atıfla Kessler'in yaptığı şu yorum, toplumsal ilişkileri ve yapılanmaları anlamada yardımcı olur:"Kuşkusuz, hayatta kalma mücadelesini inkâr etmiyorum, fakat hayvanlar âleminin, özellikle insanlığın tedrici gelişiminin, birbiriyle mücadeleden çok karşılıklı yardımlaşmadan güç aldığını savunuyorum. Tüm organik varlıkların iki temel ihtiyacı vardır: Beslenme ve türün üremesi. Birincisi onları karşılıklı mücadeleye ve imhaya yöneltir. Fakat organik dünyanın evriminde, organik varlıkların tedrici değişiminde tek tek varlıklar arasındaki karşılıklı dayanışma, onların birbirleriyle mücadelesinden çok daha önemli bir rol oynar."* Kessler'in de işaret ettiği gibi kuşkusuz toplumsal tarihte çelişki ve çatışmaların olduğu bir gerçekliktir. Ancak çatışma halinde olma, devletler dışında kalmış özerk topluluklardan ziyade devletler arasındaki ilişkilerde hakim olmuştur. Tabii ki iktidar duygusuyla

zehirlenmiş, inançsal ve kimliksel farklılıklarını diğer topluluklara hakim kılmaya çalışan, doğal özünden sapan kabile ve aşiret gibi oluşumlarla da kan dökmeler, kıyımlar gerçekleşmiştir.

Fakat Hobbes'un doğal ortamı kaos ortamı olarak tanımlayıp, kaosa karşı düzeni sağlayacak yegane güç olarak meşrulaştırdığı devletlerin bin yıllardır yapmış olduğu kıyım ve katliamları göz önünde bulundurduğumuzda; devlet dışı toplulukların savaş ve çatışmalarında verilen tahribatlarla kıyaslanamayacak düzeyde olduğunu görüyoruz.

Toplumun Komünal Özellikleri

Toplumların öz örgütlenmelerinde, devlete kıyasla halkın eğilimleri karşılıklı yardımlaşma, simbiyotik, destek ve dayanışma ilişkileridir. Bu ilişki tarzı hem aynı yapıyı meydana getiren kişiler arasında hem de her zaman olmasa da ekseriyetle farklı örgütlü yapılar arasında da vardır. Bu yapıların politik kurumlarını da komün ve meclisler oluşturur. Yerleşik yaşama geçilmesiyle birlikte oluşturulan komünal yaşam, toprakların ortak işlenmesi, ürünlerin paylaşılması, hayvanların ortak meralarda otlatılması gibi komün merkezli yaşam, yüzyıl öncesine kadar da dünya birçok bölgesinde kırsalın yaşam şeklindeydi. Komün, sadece dayanışmacı ekonomiyi de simgelemiyordu. Ruhsal, manevi, politik yaşamın her alanında etkindi. Dinsel faaliyetlerin yerine getirilmesinde, olası saldırılara karşı savunmada, önemli kamusal kararların alınmasında komünsel yaklaşım yeni tutum ve davranışların ortaklaşması ve bu doğrultuda harekete geçilmesi esastı. Kentlerin ortaya çıkmasıyla beraber köyden kentlere doğru göç artar ve oluşan kent devletlerinde köy komünleriyle özdeşleştirilemese de benzer işlevlere sahip olan meclisler karşımıza çıkar. Her ne kadar meclise katılanlar kentlerin çoğunluğu zaman geçtikçe seçkinler ve aristokratlar ve daha sonra da burjuvalarla sınırlandırılıyor olsa da kentin ekonomik, siyasi, mimari ve savunmasıyla ilgili her türlü karar meclisler tarafından alınırdı ve bu meclisler de köy komününün kültürel zihniyetinin mirasından gelir. Yine Ahilik, Loncalık isimleri altında örgütlenen esnaflar da kent yaşamında hakim ekonomik-politik bir güçtür. Sadece emeğin sömürüsüne karşı birbirine destek veren yapılar olarak ön plana çıkmıyorlardı. Politik bilinçleri ve herhangi bir saldırıya karşı savunmaya geçtiklerinde bazen bir kentin savunulmasında belirleyici olabiliyorlardı. Diğer dikkat çeken özellikleri ise emeği, kapitalist tanımlarıyla meta-değişim-değer üzerinden ele almamalarıydı. Emeği etik ve estetik duyarlılıkla işlemek, her türlü kazanç düşüncesinin önündeydi. Bu örnekler çoğaltılabilir kuşkusuz. Fakat temel fark edilmesi gereken; toplumun kendiliğinden doğal öz örgütlenmeleri olan toplumsal yapıların, toplumun yaşamsal ahlaki ve politik varlığını sürdürmek için hayati önemde görüldüğü ve dayandıkları esas mantalitenin ise karşılıklı yardımlaşma, zorluklarla beraber mücadele etme gerekliliği olduğu gibi ilerlemeyi, büyümeyi, çatışmadan sonra edinilen yengi zaferlerinde değil; ortak çıkarlarda bütünleşmelerde ve birleşmelerde görmeleridir. Büyük devrimsel mücadelelerde ilk olarak oluşturulmaya çalışılanın komünler, kent konseyleri olması ya da günümüzde de faaliyet halinde olan sendikaların, çeşitli sivil toplum örgütlerinin varlığı da hem tarihsel toplumsal hafızanın toplumların belleklerinde ne kadar canlı olduğunu hem de toplumlar açısından öz örgütlenme ihtiyacının vazgeçilmez olduğunu teyit etmektedir.

Diğer yönden dikkat edersek, bu yapı ve kurumlar tektipleştirici homojen yapıda da değillerdir. İçlerinde farklı inançtan, kültürden, katmandan topluluklar, ideolojiler barındırırlar. Günümüzün milliyetçi ve dinci ideolojileriyle henüz bir tanışıklıkları olmadığı için çeşitlilikleri, farklılıkları bütünleşmenin önünde ayrıştırıcı ögeler olarak görmüyorlardı. Ayrıca modernite düşünürlerinin çoğunluğunda hakim olan görüşlerinin aksine, sağ duyuları gelişmemiş, duygusal düşünmeye eğilimli, toplumsal ilerlemeyi sağlayacak herhangi bir potansiyele sahip olmayan topluluklar da değildiler. Modernitenin çokça övülen ve günümüzde olmazsa olmaz addedilen maddi ve manevi değerlerinin temel yaratıcıları da yine aynı topluluklar ve toplumsal yapılardır. Örneğin Rousseau'dan binlerce yıl önce sözlü ve yazılı toplumsal sözleşmeler benzeri akitler yapmışlardır.

Bu sözleşmelerin evrensel nitelikte olmaması, görece daha dar yerel birim ve topluluklar arasında olması önemlerini azaltmıyor. Önemli olan, bu ahitlerin topluluklar arasındaki ilişkiyi düzenlemesi ve günümüzde pek göremeyeceğimiz bir hassasiyetle

yaklaşılması ve bunun duyarlılığıyla sözleşmeye zarar verebilecek tutum ve eylem faaliyetlerinden uzak durmaya çalışmalarıdır.

Özcesi; toplumsal yapılanmalar devletten farklı olarak hem oluşturdukları kimliksel, kültürel formları (klan, kabile, aşiret vb.) hem de politik işlevlerini yerine getiren kurumları (komün, meclis, halk konseyi vb.) yaratırken belirleyici olan kendi istemleri ve eylemleridir. Aynı yaşamı paylaşanlar tarafından yürütülen bu yaşamda, bunun dışında olanların herhangi bir müdahalesine izin vermedikleri gibi birbirleriyle olan ilişkileri gerek aynı yapı topluluğunu paylaşanlar arasında, gerekse de farklı yapılar arasında dayanışmacı ve karşılıklı doğal yardımlaşmayı ve özerkliklerini tanıyan azami saygıya dayalıydı. Birbirinden oldukça farklı özellikler, kurallar ve ideolojiler gösteren bu toplulukların, toplumsal yapılarıyla yüzyıllar boyunca bir arada yaşamaları, kendiliğinden doğal bir entegrasyon (bütünleşme) halinde olduklarını bize gösteriyor.

Bu doğal toplum oluşumlarıyla devlet sistemleri arasındaki ortaya çıkış, kurumsallaşma ve yönetim zihniyeti bakımından farklılıkları anlamak için bazı yönleriyle devlet olgusuna eğilmek yararlı olabilir.

Devletin Ortaya Çıkışı ve Etkileri

Devlet esasında ilk çıkış itibariyle içerisinde barındığı toplumdan tamamen soyut değildir. Toplumların binlerce yıldır ürettiği birikimsel bir zemin üzerinde kendilerini inşa ederler. Ancak ne toplumun ortak eğilimiyle, isteğiyle ortaya çıkmış ne de toplumun kültürel, kurumsal mirasını olduğu gibi benimsemiş, özümsemiştir. Aksine bunları dejenere ve manüpile ederek toplum üzerinde her daim var etmeye çalıştığı iktidarına, hakimiyetine güç olarak eklemiştir. Yönetim erklerini kendisinde toplayan, istemediği egemenlik ve iktidarına paralellik oluşturabileceğini düşündüğü herhangi bir örgütlenmeye, yapıya tahammülünün olmaması, yerel toplulukların birbirleriyle kurdukları doğal entegrasyon haliyle bir arada yaşayabilme ilkeleriyle bağdaşmayacaktır. Devlet iktidarının büyüme arzusu, diğer yapıları tanımak istememesi, toplumda süreklileşen bir gerilim halinin var olmasına yol açar. Bu gerilimler zaman zaman çatışmalara, katliamlara, toplu kıyımlara yol açtığı gibi bazı dönemlerde de uzlaşmalarla sonuçlanmış; hem devlet hem de yerel topluluklar karşılıklı bazı sınırları ve hakları tanıyarak bir arada yaşayabilmişlerdir. Tabii ki bu durumu ulus-devlet öncesi devlet birimleri için belirtiyoruz. Çünkü önceki devlet sistemleri toplumsal hayatın her alanına uzanacak denli geniş bürokratik aygıtlara sahip değildi.

Toplumların öz örgütlenmelerinde, devlete kıyasla halkın eğilimleri karşılıklı yardımlaşma, simbiyotik, destek ve dayanışma ilişkileridir

Yine diğer bir önemli olgu ise bireyin devletlere tabiiyeti, birey için esas olan bir kural değildi. Önemli olan toplumun kültürüne aidiyetiydi ve zaten benimsenen de buydu. Benzer şekilde yerel toplulukların da devleti kabul etmesi, öz örgütlenmelerine karışılamaması, saygı duyulması koşuluyla mümkündü. Bu durum devletler de sistemin esas kaynağını oluşturanların profesyonel ordular olmadıklarını, bu çok çeşitlilik gösteren toplumsal yapılar olduklarının farkındaydılar. Aksi takdirde gelişebilecek dışsal bir fetih hareketinde topluluklar, ahlaki-politik yaşamlarına herhangi bir müdahalede bulunduğu takdirde fetihçileri destekleyebilirdi. Tarih bu gibi örneklerle doludur.

Diyebiliriz ki ulus-devlete kadar olan devlet birimlerinde gücü zamansal azaltılmış ve sınırlandırılmış da olsa, yerel toplumsal yapılar ve devletler arasında belli bir uzlaşım ve tanıma vardı. Ulus-devletle beraber gelişen ilişki tarzıyla ise tüm yetkileri bürokratik sisteminde merkezileştirmek için toplumların yönetim otorilerini ortadan kaldırmaya çalışır. Devletlerin toplumsal zeminden yükseldiğini ifade etmiştik. Bununla beraber yükselişini, topluma antagonistik bir cephede yer alıp saldırarak sağladığını da ekleyelim. Antagonistik özelliğini en fazla ulus-devlet biçiminde yansıtır. Kendini her türlü etik ve politik değerin üzerinde göstermesi, semavi alemler dahi özgür iradeyle donattığı ve bu

sayede ahlaki sorumluluk yüklediği kulu (vatandaşı) otoritesi dışındaki başka herhangi bir yapı ya da kişiye etik yükümlülüğü tanımayacak şekilde biat eden bireye dönüştürmesi; bireyin toplumla, toplulukların birbirleriyle olan ilişkilerine büyük bir darbe indirir.

Binlerce yıldır sürdürülen etik ve ahlaki değerlerle bezenmiş geleneksel bağların yerine, toplumların istenç ve iradeleri dışında oluşturulan suni hukuk yasalarını koyar. Böylece toplumla bireyin arasındaki mesafeyi aşama aşama açar. Bu mesafeler açıldıkça toplum, birbirleriyle herhangi bir bağı olmayan, birbirlerine karşı hiçbir sorumluluk taşımayan birey yığınlarına dönüşür. Sığınılacak bir toplum bırakılmamış, kendisine nasıl muamele ediyorsa etsin tek sığınağı devlet olarak benimsenmiştir artık.

Ulus-devletler tek tek bireyleri toplumdan koparmakla yetinmez; farklı ideolojik politikaları da kullanarak kimliksel, inançsal, genel olarak kültürel çeşitliliğe sahip olan halkların, toplumların birlikte yaşama koşullarını da ortadan kaldırmaya çalışır. Çalışır diyoruz çünkü iddia edildiği gibi toplumsal düzeni sağlamak değildir amaç. Tam tersine, binlerce yıldır doğal seyrinde izleyen bu düzeni ortadan kaldırmak ve toplumsal barışçıl yaşamı yıkmak yönündeki girişimlerini dün olduğu gibi bugüne de baktığımızda daha iyi görebiliriz. Kaldı ki bu devlet sisteminin oluşum mantığı, kesintisiz artan bir iktidar gücüne sahip olmak olduğundan, karşısında durabilecek olası herhangi bir muhalif güce izin vermezler.

Benimsediği politikalar sadece çıplak fiziki saldırıcılar değildir. Örneğin gelişen devrimsel mücadelelere karşı her ne kadar bastırma ve sindirme yönünde en vahşi yöntemleri uyguladıysa da revize ve reform programlarıyla da kısmi yenilemelere giderek, otorite ve egemenliğini artırmaya çalışır. Michel Foucault, "İktidar sanki bir tür paranoyak ve narsistik delilik içinde gelişiyormuş gibi, onun kendi içine kapalı bir tarihini yapmak değildir mesele."** derken zannederiz en fazla ulus-devlet olgusu için bu belirleme geçerlidir. Burada dikkate değer olan, uygulanan toplumsal devrimsel taleplerin özümsenmesi, benimsenmesi iktidarların, ulus-devletlerin bu talepleri gözeterek yeniden yapılanması değildir; kaçınılması olanaksız hale gelen bu taleplerin iktidar potası içerisinde eritilerek ehlileştirilip topluma yeni şekiller altında sunulmasıdır. 1789 Büyük Fransız Devrimi›nde halkın ve devrimcilerin talepleri; imparatorun kutsal addedilen yetkilerinden arındırılması, sınıfsal statülerin sonlandırılması ve herkes için eşitlik ve özgürlüktü. İmparatorun başının gitmesiyle kurulan yeni cumhuriyette, hükümette ve onu referans alarak kurulan diğerlerinde de ne statüler tam olarak kaldırılabildi ne de toplumun eşitlik ve özgürlük talepleri karşılandı. Fark edilmesi eskiye nazaran daha zor ve karmaşık statüler yerleştirildi. Özgürlük ve eşitlik ilkeleri ise resmi bildirilerde yer alan ama hayatta herhangi bir zemininde görülmesi ve hissedilmesi zor soyut kavramlara dönüştürüldü. Buradan da anlıyoruz ki devletler, bizzat yarattıkları intibahın ve çoğunluğun algıladığının aksine, tamamen dogmatizme saplanan sistemler değildir.

Egemenlik ve bekaları için herhangi bir tehlike sezer sezmez ve elbette bu olguları da güçlendirmeye çalışacak biçimde gerekli esnekliği ve tavizleri göstermekten imtina etmezler. Tam bu noktada devrimci önderlerin ve düşünürlerin devletlerin bu esneklik, taviz ve yenilenme politikalarıyla bir kıyaslamasının yapılması sanırız yapay olmaz. Devrimci liderler ve önderler her ne kadar toplumların talepleri, geleceği uğruna yola çıktıklarını iddia etmişlerse ve bu iddia uğruna büyük bedeller ödemişlerse de tarihsel-toplumsal mücadele geleneklerini, mücadele tarzlarını doğru çözümleyen, kapsayıcı bir program, paradigma altında toplayamadılar. Bunun yerine dogmatik özellikler de gösteren mutlak esnemez, katı ideolojilere hapsedilen yeni bir toplumsal sistem yaratmaya çalıştılar. Toplumun kendi öz dinamikleriyle değişimini ve dönüşümünü görmek yerine, «toplumsal mühendislik» rolüne soyundular.

Devrimsel mücadeleler için güçlü potansiyele sahip ve geçmiş dönemlerde de direniş geleneğiyle özsel nitelik taşımış dinsel, inançsal, kültürel motifler gerici addedilip hem devrimci düşüncenin içerisinde homojenleşmesine izin verilmemiş hem de aktif direniş hareketlerinde yer almalarının önüne geçilmiştir. Abdullah Öcalan "Marx ve Bakunin, anlaşıp ortak devrimsel düşünce ve mücadele zemininde buluşabilselerdi devrimsel geleneğin kaderi bambaşka olabilirdi,» derken esasında devrimci liderlerde hakim olan dogmatizme, aşırı tutuculuğa vurgu yapmaktadır.

Devlet sistemlerinin politikalarıyla devrimsel hareketlerin ve düşünürlerin ideolojik-politik

politikalarını karşılaştırmamızın nedeni elbette hedeflerin özdeşliği değildir. İlki egemenliğini, tahakkümünü, sınırsız sömürü ve tekelleşmesini artırmak için yol alırken; ikincisi komünalite, eşitlik ve özgürlük ideallerini gerçekleştirmek iddiasındadır. Dikkat etmeye çalıştığımız nokta, devlet, amaçlarını yerine getirmede tarz ve yöntemlerini sınırlayacak herhangi bir bariyeri kabul etmezken, devrimci öncülerin aynı menzile varmada kullanılabilecek birçok alternatif yol varken tek güzergahta ısrar etmeleri, daha doğrusu dayatmalarda bulunmalarıdır. Halbuki toplumsal çeşitlilikte ne tek güzergah vardır ne de tekliğe indirgenebilecek bir özelliktedirler. Bunu yapmaya çalışmak devletin homojenleştirme arzusuyla paralellik taşır ve bunun sonucudur ki kurdukları sistemlerde toplumlarla, halklarla bütünleşemediler ve devletin benzeri gibi ayrıksı kaldılar.

Gerek toplumsal tarihin gerekse de onun önemli bir kesimini içerisinde barındıran devrimci geleneğin çok farklı sonuçlarıyla günümüze bıraktıkları muazzam bir miras var. Bu mirası doğru okumak, anlamak günümüz toplumunun politik ve ahlaki gerçeklikleriyle ve ortada olan ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağını bu miras ışığında cevaplamaya çalışmak önemlidir.

Abdullah Öcalan'ın demokratik entegrasyon formülü, sözü edilen toplumun politik ve ahlaki işlevlerinin yerine getirilmesinde imkân sağlayan bir formüldür.

Demokratik Entegrasyon Formülü

Yazının geneli içerisinde değinildiği gibi toplulukların, halkların tüm farklılık ve çeşitlikleriyle bir arada yaşama tarzları doğal bir entegrasyon halinde sürmüştür. Demokratik Entegrasyon ise günümüzde hakim olan ulus-devlet sistemleriyle demokratik toplum örgütlerinin ve geliştirdikleri demokratik kurumların karşılıklı birbirini tanıyarak, hak ve yerelliklerine karşı saygılı olarak bir arada yaşama formülasyonudur. Ne çokça propagandası yapıldığı gibi belli bir kesimin, yapının veya bazı halk topluluklarının hakim kimlik veya siyasi yapı içerisinde eritilip tekleştirilip homojenleştirilmesidir ne de halkların kültürel özelliklerinden ve haklarından vazgeçip mevcut kültürü benimsemenin gönüllü bir asimilasyonu kabul etmesidir. Demokratik entegrasyon, Kürt realitesinin devlet nezdinde tanınması bağlamında tartışılsa da ve bu demokratik entegrasyonun çok önemli bir boyutu olsa da aslında çoklu örgütsel, siyasi, kültürel, ekonomik sivil yapıların yeni devlet dışı örgütlerle devlete uzlaşım noktalarında buluşabilmesi ve demokratik yasalarla güvenceye alınmasıdır. Burada söz konusu olan sadece etnik kimlik haklarının tanınması değildir ya da bireylerin eşitlik ve özgürlük hakkının tanınması değil; toplumların, halkların, topluluk haklarının tanınmasıdır. Dünyanın birçok bölgesinde toplumların bu hakları belli boyutlarıyla yasal güvence altına alınmıştır. Türkiye devletinin ise giderek otoriterleşen, merkezileşen yapısını ve artan antidemokratik uygulamalarını göz önüne aldığımızda, devletin demokratik entegrasyona gönüllü olmayacağı ve bunu sağlayacak herhangi bir girişimde bulunmayacağı sonucu çıkarılabilir ki, yerinde bir çıkarsamadır.

Zaten demokratik entegrasyon, devletlerle yasal bir statüye kavuşmadan önce halklar arasında, toplumsal birimler arasında sağlanmalıdır. Bunun için de öncelikle tabandan doğru komünler, kooperatifler, yerel meclisler ve ekonomik, eğitim, sosyal alanlarda özerk kurum ve birimler inşa edilmelidir. Ancak yaratılacak olan bu yapılar etrafında ortak ittifaklar, güç birliği oluşturulabilir. Tarihsel süreçlerden de biliyoruz ki, toplumlar devletin karşısında varlıklarını korumak için komünal, örgütsel birlikleriyle, ortak güçleriyle bir karşı denge oluşturabilmişlerdir. Devlet tarafından tanınma ve muhataplık, bu örgütsel yapılar sayesindeydi.

Kısaca sonuçlandırırsak; demokratik entegrasyon süreci sadece devletlerin çıkaracağı olası yasaları bekleyerek sağlanabilecek tek boyutlu ilerleyen bir süreç değildir. Devleti demokrasiye duyarlı kılmaya dönük diplomatik ilişkilerin ve söylem baskılarının yanında, esas belirleyici olan halkların oluşturacağı öz örgütlenmelerin gücüdür.

Dipnotlar:

*** Bu alıntı, Pyotr (Peter) Kropotkin»e aittir. Eseri «Karşılıklı Yardımlaşma: Evrimin Bir Faktörü» (Orijinal: Mutual Aid: A Factor of Evolution, 1902).**

**** Foucault, Michel. Güvenlik, Toprak, Nüfus: 1977-78 Derslerinden oluşan kitap (Türkçe çevirisi Ferhat Taylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları)**

İçindekiler İçin Tıklayınız

Ulus-Devletin Negatif Entegrasyonu ve Kürtler

Halil Doğan

Ulus-devlet ve Kürt kavramları, insan aklına, birbirinden ayrı, zıt düşünceleri getirir: Ulus-devlet denince "tek"lik üzerine kurulan egemen, sömürücü, baskıcı, dört başı mahmur bir sistem akla gelir. Kürt denildiğinde Huriler'den günümüze barışçıl, başkasının emeğinde-ekmeğinde gözü olmayan, dünyada nüfus yoğunluğu en fazla olmasına rağmen devleti olmayan kadim bir halk gelir.

'"Ulus-devletin negatif entegrasyonu ve Kürtler" denildiğinde de, zıtlık üzerine kurulan bu ilişki biçimini, çıkış noktası olarak kabul etmek gerekecektir. Kürtlerin ve devletin tarihselliği ve hakikatleri de böyle bir yaklaşım içerisinde olmayı gerektirmektedir.

Entegrasyon

Entegrasyon, Latince *integer* sözcüğünden dönüşerek diğer dillere geçmiş daha sonra da genelleşen bir kavram olarak kullanılmaya başlanmıştır. Öncesinde fen bilimleri ve matematikte kullanılıyor olsa da daha sonra bu kavram sosyoloji ile siyasal bilimce de kullanılmıştır. Bu yönüyle entegrasyon kavramı doğa, evren ve toplumda olanların, yaşananların, görülenlerin özgünlükleri ile var olanın anlamlaşmasında insan bilinci tarafından türetilen kavramlar arasında yer almıştır. Ancak türetilen bu kavramlar taşıdıkları ilk anlamlarla sınırlı kalmamıştır. Aynı zamanda, farklı buluşlara yol açan yeni arayışlarda tetikleyici olmuşlardır. Böylece ikili bir karaktere sahip hale gelmiştir. Bunlardan ilki; insan eliyle var edilmemiş olan evren, doğa, görünen-tutulan olanın dıştan insan bilincine yansıyan tarafını anlatan bir kavram olurken, diğeri ise; insan bilinciyle, eliyle, eylemiyle, çabasıyla oluşmuş olana verilen anlamı anlatmaktadır.

Birincisinde; insanın doğada, evrende var olan olgu ve olaylara ilişkin oluşum, gelişim ve dönüşümleri dışında olanlar; ikincisinde ise bilinci ve eylemiyle olanı, gelişeni ve dönüşeni, yani yaptıklarını kendisiyle açıklamaktadır. Bu durumda insan dışında olanlar doğa yasalarıyla, insan eliyle yapılanlar da toplumsallığı içerisinde bilinci, eylemi ve yaşam biçimi ile olan ilişkiye dayalı olarak açıklanmış olmaktadır. Bu şekilde doğa ve evrende yaşanan, görünen, dokunulan insan ve toplum dışında, insanın bilinci ve eylemiyle ilgili olan da insana dayanmaktadırlar. Abdullah Öcalan ise, bu duruma 'Doğada yasa, toplumda eğilim geçerlidir' tespitiyle açıklık getirmektedir.

Entegrasyon kavramını kullanılırken de benzeri bir tablo ile karşılaşılmaktadır. Bilim insanları doğada ve evrende olanları, yaşananları, görülenleri var olan bilgi ve anlamlaştırmaya bağlı olarak ele almakta ve kavramsallaştırmaktadırlar. Kullandıkları kavramlar içerisinde entegrasyona da yer vermektedirler. Maddeyi oluşturan atomları, biyolojik yaşamı oluşturan hücrelerden oluşan organları ve toplamın bedenselleşmesini 'entegre olma hali' olarak değerlendirirler.

Bu kapsamda hem doğanın kendi içerisinde hem de insan ile doğa arasındaki ilişkiyi tarihin bir dönemine kadar -ve hatta günümüzde de komünal ilişki ve yaşam

düzeni halinde kalmaya devam eden topluluklar arasındaki- var olan ekolojik uyumu, entegre olma hali olarak kabul etmek gerekmektedir.

Matematik, fen bilimi, sosyoloji ve siyasal bilimde de böyle bir ele alış söz konusudur. Matematikte 'toplama işleminin sürekli bir aralıkta alınma' hali 18. Yüzyılda Newton ve Leibniz tarafından geliştirilen adını Latince 'küçük çakıl taşı' anlamına gelen 'Kalkülüs'ten alır. 'Sonsuz küçüklerin hesabı' olarak anlam kazanan Kalkülüs temel teoreminin iki işleminden biri içerisinde belirli ve belirsiz diye adlandırılan yönler, taşıyan 'integral' ve 'tümlev' adıyla anılmıştır. Her ne kadar bu işlem 18. Yüzyılda modern matematiğe konu olmuşsa da matematikte ilk olarak da bir hesaplama işlemi çok daha önce, küçük çakıl taşları kullanılarak, milattan önceki yüzyıllarda yaşayan insan tarafından yapılmaya başlanmıştı. Bu yönteme dayalı olarak da ay ve güneşi gözleyip küçük taşlarla bunların tekrarlanan döngülerini kayıt altına alarak gün, hafta, ay ve yıl hesaplarına ulaşmışlar ve bundan hareketle, bütünü tanımlamaya çalışmışlardı. Yine doğadaki değişim ve sürekliliği belirten takvimleri oluşturmuşlar; ulaşım araçlarının kat ettiği mesafenin ölçümünü yapar hale gelmişlerdir.

Newton ve Leibniz tarafından adlandırılan ve dahada gelişkin bir seviyeye çıkarılan, mesafe kat ettiren bu yöntemle; doğadaki değişim, dönüşüm ve hareket ilk kez matematiksel olarak hesaplanabilir bir hale gelmiştir. Doğanın diyalektiğindeki parça-bütün ilişkisinin, değişim ve denge sürekliliğinin matematikteki karşılığı olarak da değerlendirilebilecek olan bu gelişme, o zamana kadar bir nesnede birçok bilinmeyenin bilinmesine ve farkında olunmayanın anlaşılmasını olanaklı kılmıştır. Teknolojide elektronik elemanlarının bir araya getirilmesiyle oluşturulan, 'entegre devre' olarak adlandırılan levha veya güç toplama paketleri, akü, güneş enerjisinin dönüştürüldüğü levha, su-rüzgâr- petrol gibi kaynaklardan enerjiye ulaşılmasını sağlayan aygıtlar kendi alanlarında benzeri bir anlam ifade etmektedirler. Benzeri bir anlamlandırma radyo, TV, bilgisayar, telsiz, telefon, kumanda cihazları gibi birçok parçanın bir araya getirildiği teknolojik araçlar içinde geçerli olmaktadır.

Evrende, doğada olan yaşanan ve görülenlerin ulaşılabildiği kadarıyla, özgünlükleriyle tanınması, bu yönleriyle çıkarılan sonuçlar, insanı tanıdığı, bildiği nesne üzerinde bir etken haline getirmiştir. Sadece tanıyan ve bilen değil, üzerinde hesaplar yaparak yeni icatlarda bulunmasına; tanıyan ve bilen olmasının ötesine geçmesine imkan sunmuştur. Enerjinin ve canlı hücrenin keşfi böyle bir rol oynamıştır. Bu sayedir ki, matematik ve fen bilimleri evrenin, doğanın, biyolojik yaşamın çok daha fazla tanınmasına, keşif ve buluşların yaşanmasına ve bugüne kadar yaşanan tüm teknolojik gelişmelere yol açmıştır.

18. Yüzyılın sonlarından itibaren yaşanan sanayi devrimi, yapılan tüm bu keşiflere bağlı olarak yaşanmıştır. Kapitalist modernite güçleri de sanayi üzerine kurduğu tekelle, kölelik sistemini, egemenlik, baskı ve sömürüyü daha da derinleştirmiş; başta siyaset olmak üzere kendini her yönüyle yapılandırma imkanına kavuşmuştur. Tekelci finans kapitalizm dönemiyle birlikte de küresel boyutta herkesi, her şeyi kapitalist pazarın ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Dikkat edilirse, yukarıda verilen ve daha da çoğaltılabilecek örneklerde doğada, evrende var olan ve yaşananı tanıma, anlamlaştırma ile insanda olan bilinç ve eyleme dayalı olarak oluşan özellikler çok belirgindir.

Böyle bir belirginlik içerisinde matematikteki integral kavramının kökü olan "integrare" kelimesi, ontologlar tarafından olduğu kadar; sosyologlar ve antropologlar tarafından da kullanılabilmektedir. Ön insansıdan devralınan, toplumsallaşarak kendini var eden insanın biyolojik varlığını, yaşamının düzenlenişinde öne çıkan birlikte, topluluk halinde var olarak oluşturulan komünal yaşamı da "entegre" kavramını kullanarak tanımlamak olanaklı bir hale gelmiş olmaktadır. Komünal yaşam içerisinde cins ve yaş gruplarına, beceri ve yapabileceklerine göre yapılan doğal iş bölümü ve doğal iş bölümde toparlayıcı ve oluşturucu rolü ile öne çıkan anacıl yaşam ve ilişki düzeninin varlığı ve belirleyiciliği de böyle bir ele alışı gerekli kılmaktadır. Benzeri bir kabulün, günümüze kadar insanın kendini var ederek geldiği klan, kabile, halk, kavim, ulus gibi toplumsal örgütlenme biçimleri ve cemaatler için de geçerli olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Tabii buraya kadar ifade edilenler entegre kavramının bilinçlerde ilk yüklendiği, kazandığı anlamla ilgili olanlardır.

Entegre kavramı ilk kullanımı tamamen pozitif bir anlamla yüklüdür. Böyle olması, insanın

toplumsallaşarak var olmasının sonucudur. Bu yönüyle de matematikte olduğu gibi parçaları bir araya getirerek bütünü oluşturma anlamı yüklenen "integrare" kelimesi toplumsal zeminde karşılığını bularak 'etik' bir anlam ifade eder bir hale gelmiştir. Bu etik değerler, insanın toplum olarak direnç duvarlarını güçlendirerek varlığını korumasında bir savunma gücü olarak rol oynamıştır. Klanların, kabilelerin, aşiretlerin, halkların, kavimlerin, ulusların, farklı cemaatlerin, kültür ve inanç toplulukların dıştan gelen yabancı istilalara, tehlikelere karşı bir araya gelerek hem kendilerini hem de birbirlerini savunarak, ortak müştereklerde birleşerek hareket etmeleri, tarihten günümüze hep böyle bir anlam ifade etmektedirler. Köleleşmeye karşı Sümerleri dağılışa, Asur ve Roma İmparatorluklarını çöküşe götüren klan ve kabile direnişleri bunun tarihe geçen örnekleridirler. Yine bu örnekleri izleyen tarihin ilerleyen yıllarında Avrupa, Asya başta olmak üzere, farklı anakaralarda insanlığın başına bela olan; monarşi, tiranlık ve diktatörlükler dönemlerinin, toplumsallığını temsil eden örgütlülük ve mücadeleler karşısında yıkılmaktan kendilerini kurtaramaz hale gelmelerini bu kapsamda ele almanın gereği vardır.

Entegre kavramının ifade ettiği bu anlam, toplumsallaşmayı anlatan tüm kavramlar içinde geçerlidir. Ancak kavramların yüklendiği pozitif anlam, kastik katilin sisteminin kadını eve kapatması, insanı toplum olarak var eden hakikatler üzerinde kurduğu tekelle, anlam yitimine uğratılmıştır. Nasıl öz bilinç, öz yönetim, öz savunma, ekonomi, ahlak ve politika, estetik kavramları özünden arındırılarak negatif bir anlamla yüklü kılınmışsa, aynısı entegre kavramının başına da getirilmiştir. Erkeklik; erkek egemenliği ve iktidarla anlamlı kılınan kavramlar olumlanarak kutsallıkla yüklü kılınmıştır. Kadınlık 'eksik' görülen, aşağılanan yüklü kılınan kavramlarla tanımlanmıştır. Erkekliğe ve kadınlığa yüklenen bu anlamlarla da insanı toplum olarak var eden temel özelliklerinden, erdemlerinden uzaklaştırarak, kendine yabancılaştırmıştır. Yaşanan bu kaybedişiyle de insan, temel hakikatinden; anacıl yaşam ve ilişki sisteminden uzaklaşmıştır. Bu yünüyle toplum, entegre olma halini; bütünlük, uyum ve tamamlayıcılığını kaybetmiştir. Bununla da kalmayarak ikinci entegre hali olan tarihsellikleri içerisinde öne çıkan toplumsal örgütlenmeleri, farklı inanç, kültür, kimlikler ve sivil toplum örgütlenmeleri olarak da adlandırılabilecek olan cemaat toplulukları arasında asgari müşterek koşullarda oluşturdukları; birlik, ortaklık dayanışma ve ortaklıklar bozulmuştur.

Böylece toplumsallaşarak var olan insanın; kadının eve kapatılması, klanın, kabilenin, aşiretin iç toplumsal örgütlülüğünün bozulması ve yerine erkek egemenliğine dayalı iktidarın, devletin inşasıyla bir bütün olarak da üyelerinin köleleştirilmesiyle iç entegre olma hali bozulmuştur. Sömürgeci tahakküm altında toplumsal örgütlenmeler arasında tehlike ve gelen saldırılara karşı oluşan ortaklaşmaların bozulmasıyla da farklı klan, kabile ve aşiretler arasında olan entegre olma hali önem ve anlamını yitirmeye başlamıştır. Buna rağmen hem toplulukların kendi içerisinde hem de topluluklar arasında entegre halinde olmaya devam eden toplulukların, halkların varlığı da söz konusu olmaya devam etmiştir.

Asimilasyon Entegrasyon Değildir

Anacıl olanla toplum ve toplumun üyelerinin arasında, döneminin toplumsal örgütlenmesinin her birinin diğeriyle olan ilişkisinde hem doğanın hem de insan ve doğa arasındaki uyum, tamamlayıcılık ve bütünlüğü anlatan entegre olma hali bozulmuştur. Buna neden olan da kastik katil ve sisteminin süreklileşen saldırıları olmuştur. Ve bu bozulma, tamamıyla kadının, toplumun ve doğanın aleyhine olan sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Yaşanan bu bozulma ise bir dönüşme değildir. Yine birinin diğeri ile bütünleşerek yeni bir oluşuma analık veya ebelik edilmesi de değildir. Tamamıyla birinin diğeri tarafından yok edilmesi ya da kendini semirtmeye yarayan bir tüketim nesnesi haline getirilmesidir. Bir başka değişle de köleleştirilmesidir. Kastik katilin saldırıları ile başlayan süreçten itibaren kadına, topluma ve doğaya yaşatılanlar hep bu doğrultuda bir yol izlemiştir. Ya birer ölü ya da canlı tüketim nesneleri haline getirilerek ölüden de beter hale getirilmişlerdir. O nedenle birinin diğeri üzerinde tahakkümünü, baskısını, sömürüsünü anlatan egemenlik ilişki biçimleri, entegrasyon kavramının içerdiği anlamın dışındadır.

Entegrasyon parçaların birbirine zarar vermeden, bir araya gelmesi, niteliklerini kaybettirmeden öz ve

biçimlerinin korunarak birleşmesi, birbirini onarması, tamamlama yoluyla sağlanan bütünleşmesi olduğuna göre; birinin diğerini yok sayarak egemenliğini, itaati dayatması, bir parçanın diğerinin niteliklerini, özelliklerini bozması, biçiminin törpülenmesine yol açan ilişkilenme biçimleri hiçbir şekilde entegrasyon olarak kabul edilemezler. Aksine gerçekleşen işlem; 'soğurma', 'eritme' ve asimilasyondur.

Kadın ve erkek arasında kurulan 'evlilik' ilişkisine dayalı anne-baba ve çocuklardan oluşan aile de böyle bir anlam ifade etmektedir. Aile, erkek soyu üzerine kurulduğu gibi içerisinde sürekli olarak hep iktidar üretir. Baba iktidar ve onu sırayla en büyüğünden başlayarak erkek çocuklar takip etmektedir. Kız çocuklar ise evin geçici üyeleridirler. Onlar da annelerinin 'kaderini' paylaşmakta ve gelin gidecekleri başka bir evde, anne ve babasının oluşturduğu ailenin bir kopyasını oluşturacaktır. Böyle bir aile içerisinde rolü tamamlayıcılık değildir. Erkeğin ektiği, biçtiği, sürdüğü "tarlası" olmaktır!

Kastik katil saldırıları altında kadının eve kapatılması, klan, kabile toplumsallığının dağıtılması ile yaşanan yarılmada, kendini iktidar olarak örgütlendirilen erkek ile boyunduruk altına alınanlar arasındaki ilişki de bir entegrasyon değildir. O da eve kapatılan kadın ile onun üzerinde iktidarını kuran erkek arasında olan ilişkiye benzer bir özellik taşımaktadır. Sömürü, baskı ve egemenlik üzerine kurulu bir ilişkidir.

Bir halkın toprağını işgal temelinde o halkın egemenlik altına alınarak tebaa haline getirilmesi, kimliğini, dilini kullanması, inançlarına göre yaşaması yasaklanarak yok sayılması da entegrasyon değildir. Kültürel bir soykırımdır. Tarihten günümüze kadar bunun yaşanmış örnekleri vardır. Tarihte büyük imparatorluklar kurulmuştur. Eski dünya olarak adlandırılan Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarında hükümdarlıkları altına aldıkları ülkelerde soykırımlar, katliamlar yapmışlardır; büyük göçlere, hastalıklara, kıtlığa neden olmuşlardır. Halkı haraca bağlayıp, kendi askerleri haline getirerek başka ülke topraklarının işgaline, talanına göndermiş ve savaştırmışlardır. Bunu yaparken de kurdukları ilişki hiçbir zaman birbirini kabul eden, tamamlayan, bütünlük oluşturan entegre olma halini almamıştır.

Doğa ile ilişkilerde de bir benzerlik söz konusudur. Tarihselliği içerisinde oluşan doğal toplumda hem doğanın kendi içerisinde hem de toplum ve doğa arasındaki ilişkide uyum, birbirini tamamlama ve bütünlük gibi entegre olarak değerlendirilebilecek bir ilişki biçimi, düzeni vardır. Bir başka ifadeyle ekolojik uyum söz konusuydu. Günümüzde bile doğal toplum ilişki ve yaşam düzenine sahip ya da etkisinin görüldüğü topluluklarda bunu görmek veya izlerine rastlamak mümkündür. Ancak doğal, komünal toplum karşısında kastik katil sisteminin kendini örgütlediği, güçlü ve etkin kılmaya başladığı, hegemonyasını kurduğu coğrafyalarda bu uyum bozulmuştur. Giderek de var olan bu ilişki yerini insanı esas alan bir ilişki düzenine bırakmıştır. Özellikle de kapitalist modernite sisteminin kendini dünyaya hükümran kılmasıyla, daha çokta bilimin ürettiği teknolojinin kullanıldığı, endüstri (sanayileşme) üzerinde kapitalistin tekelini oluşturduğu dönemle (18. Yüzyılın sonlarıyla birlikte) bireyciliği esas alan ilişki düzeni tamamen belirleyici bir hale gelmiştir. Daha önce kadın nasıl erkeğin istediği gibi sürdüğü bir tarla(!) olarak telakki edilmişse, bu dönemle birlikte, doğa aynı mantıkla ele alınarak can çekişir bir hale getirilmiştir. Doğadan alınabilecekler için her türlü yol ve yöntemin kullanılmasını mübah gören; insanın temel düsturu haline getirilen bu düşünce yapısı, insan-doğa ilişkisinin de belirleyeni olmuştur. O nedenle de doğa-insan arasındaki kurulan bu ilişki düzenini hiçbir şekilde entegre olma hali olarak görmek mümkün değildir.

Kapitalist modernitenin insan eliyle oluşturduğu teklikler üzerine kurulan ulus-devlet olgusu da bir entegre hali olarak değerlendirilemez. Yaşanan bu yanılgıda uluslaşmaya dair olan yaklaşımların payı büyüktür. Daha çok ulus denildiği zaman, kapitalist modernite koşullarda tekliklere dayanarak oluşan, oluşturulan iradi bir şekilleniş, tasarım ve yorumla karşılaşılmaktadır. Kapitalizm öncesinde oluşmaya başlayan kavim ve din bilincinin uluslaşmada rolü görülmez. Pazar etrafında yaşanan toplumsallaşma ve siyasallaşma hesaba katılmaz. Aksine her şeyi tekleştiren bir anlayış ve düşünce yapısıyla ulus tanımına gidilir. Buna göre de genel sözlüklerde 'dil, tarih, ülkü, duygu, gelenek ve görenek birliği olan insanların oluşturduğu topluluk' olarak tanımlanır. Sosyalistler tarafından da J. Stalin'in tarafından yapılan; dil, toprak, iktisadi yaşam ve kendini kültürel ortaklıkta dile getirilen ruhi şekillenme birliğine dayalı

tarih içerisinde oluşmuş kararlı bir insan topluluğu tanımına ulaşılmıştır.

Dikkat edilirse her iki görüşte de 'teklik' ve onun yerini tutan 'birlik' öne çıkarılmaktadır. Öne çıkan bu tanımlarla devletin, ulusla olan ilişkisi yeniden tasarlanmıştır. Bu tasarımda her şeyin başında gelen, mutlak itaati isteyen, koruyan, kollayan, ödüllendirdiği gibi cezalandıran olarak tanıma kavuşturulmuştur. Hegel'in deyimiyle 'Tanrının yeryüzüne inmiş hali' olarak tasvir edilmiştir. Buna göre 'koruyucu, kollayıcı' olarak bilinçlere kazınarak 'Tanrı-Kul' ikilemin de olduğu gibi; ulus ve devletin birbirinden ayrı düşünülemeyen, birbirini tamamlayıcı öğeler olarak kabul görmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Kuşkusuz kurgulanan ulus kavramında birbirinin ardı sıra yerlerini alan 'tek' lerin; 'tek bayrak', 'tek devlet, 'tek millet', 'tek vatan', 'tek dil' olarak kutsanmış olmasının da böyle bir kabulün sağlanmasında önemli bir rolü olmuştur. Çünkü kullanılan bu kavramlar devlet-ulus ilişkisini temeli haline getirilerek 'her şey' bunlar için 'andına' dönüşmüştür. Buna göre de devlet, uluslaşmanın toplumsal örgütlenme biçimi olarak Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya gibi ülkelerde, 'tanrının' görevini üstlenen bir rolle sorumlu kılınmıştır. Uluslaşma, toplumsal bir örgütlenme olarak değil, üstten, kapitalist sömürü ilişkisi temelinde oluşturulmuştur. Türkiye, Irak, Suriye gibi ülkelerde 'geliştirilen' uluslaşmalarda ise devlet 'Tanrı' olarak diğer uluslar karşısında üstlendiği role bir de 'yaratıcı' unvanını ekleyerek gücünü daha da arttırmıştır.

Hangi biçimde olursa olsun devlet üstlendiği bu rolü, kutsal kitaplar gibi, dokunulmaz kıldığı anayasalarıyla güvence altına almıştır. İster önce uluslaşmanın oluştuğu,isterse devletleşmenin önce oluştuğu ülkelerde olsun her ikisinde de öncelikli olan; ulus değil, devlettir. O nedenledir ki, her iki biçimiyle devlet, uluslaşma ve ulus sorunlarının çözümünde esas çıkış noktası olarak görülmekte ya da öyle kabul edilmektedir. Eğer ulusun oluşturduğu savunulan 'teklik' veya 'birlik'ler tam olarak oluşmamışsa veya öngörülen 'teklik' ve 'birlik'ler yoksa, yine devletin önüne bunları oluşturma görevi konulur. Verilen örneklerde öngörülen 'teklik' veya 'birlik'lerin oluşumunda ya zor, şiddet ya da zamana yayılan asimilasyon izlenen yol ve başvurulan yöntem olarak belirlenir. Bunların hiçbirinin adı, entegrasyon olmaz; rızasız, zor ve şiddet yoluyla yok ederek varlığına son verme olur. Bu da bir soykırım yöntemi olarak anlam kazanır ve kabul görür.

Bugün bile kendilerini dünyanın en demokratik, özgür ülkeleri gören Avrupa ülkelerinde rızaya dayanmayan, tamamen zora ve inkara dayanan bu yöntem hala geçerliliğini korumaktadır. Fransa'da Brütonların, Korsikalıların ve diğer toplulukların Fransız kültürü içerisinde eritilmek istenmesi, Almanya'da ulus-devletin yerel prensliklerde temsilini bulan farklı inançları bastırarak 'çözüm' bulma arayışları, İspanya'da hala Bask sorununun çözülmemiş olması, sürmekte olan 'tekleştirme' yönündeki asimilasyonu önceleyen politikalarda olan ısrarın bir göstergesidir. Dünyanın en diktatöryal, otokratik yönetme biçimlerinin hakim olduğu Türkiye, İran, Suriye gibi ülkelerde başta Kürtler olmak üzere, ulus, halk, kültür ve inanç gibi farklı kimliklere sahip topluluklar üzerinde doğrudan şiddet, yasaklama, soykırım, asimilasyon en bariz izlenen yol ve baş vurulan yöntemlerdir.

Buradan hareketle ister kendini en demokratik gören Avrupa'nın kapitalist, ister dünyanın en diktatöryal, otokratik ve faşist kabul edilen ulus-devletleri olsun bunların hepsi ortak olarak 'tek millet', 'tek devlet', 'tek dil', 'tek vatan', 'tek bayrak' gibi slogan haline getirilen 'teklik'te buluşmaktadırlar. Savundukları bu tekliklere ulaşılmasında da asimilasyon ve soykırıma varıncaya kadar mübah görülen her türlü yol ve yöntem öne çıkarılır. Bunların hiçbiri, yüklü olduğu anlam itibariyle entegre olma haliyle örtüşmezler.

Negatif Entegrasyon

Eğer bir kavramın önüne ya da ardına bir sözcük ekleniyorsa o zaman buna neden ihityaç duyulduğu sorusu akıllara gelir. Entegrasyon kavramının önüne konulan negatif sözcüğü de akıllara böyle bir soru getirmektedir. Bu soruda kuşkusuz neden entegrasyon değil de 'Negatif Entegrasyon?' olarak somutluk kazanacaktır.

Doğada yasa, toplumda eğilim olarak yaşanan entegrasyon her zaman doğa ve toplumun yararına bir rol ve işleve sahip olmuştur. Çünkü doğa ve toplumda yaşanan her entegrasyon; varlığın,

varlıkların kendi olarak var olmalarını sağladığı gibi, değişim ve dönüşümün bir sonucu olan yeni olanı oluşturulmasında önemli bir yere sahiptir. Bunu doğa olayları ve toplum yaşamın da her yönüyle görmek mümkündür. Bilim insanları da böyle bir gerçeklikten yola çıkarak entegrasyonu yaptıkları icatlara taşımışlardır. Bununla da doğayı, evreni tanıma ve anlama, doğada bulunan element ve alaşımlar hakkında bilgi edinilmesini sağlayarak daha bilinçli, örgütlü ve birbirini bütünleyen bir yaşama sahip hale gelmesine katkı sunmuşlardır. Ancak bu icatlar egemenlik, iktidarcı, köleci uygarlık sistemleri tarafından baskı ve zora dayalı daha fazla sömürü ve güce ulaşmak için doğaya ve topluma karşı kullanılır bir hale getirilmişlerdir.

Egemen iktidar güçleri tarafından esas alınan bu yaklaşımla topluma ait olan kavramların özü boşaltılarak yeniden anlamlarla yüklü kılınmaya başlamıştır. Buna özel bir önem verilmiştir. Bunlara dayalı olarak da topluma, toplumsallığa ait zihinlerde, bilinçlerde, yaşamda ne varsa onları silip-süpürmek ve yok etmek için emarelerine rastlanamaz hale getirecek olan çalışmalara yönelinmiştir. Bu temelde sıfırladıkları zihinleri içeriğini yüklü kıldıkları kavramlarla yeniden inşa etmeye, oluşturmaya başlamışlardır. Kadın, toplum ve doğa karşıtlığı temelinde, içerikli yüklü kılınan kavramlar arasında entegre veya entegrasyon kavramı da yer almaktadır. Kavram olarak entegrasyon kavramının önüne eklenen negatif sözcüğüyle de özünde anlatılan böyle bir gerçeklik olmaktadır. Bunu yaparken de içi boşaltılarak tahribata uğratılan, entegrasyon kavramını yüklü kılan asıl anlamının savunusuna duyulan ihtiyaçtır.

Entegrasyon kavramının sosyoloji ve siyasal bilimi tarafından ödünç alınmasıyla birlikte de birçok kavram gibi, entegrasyon kavramı da özünden boşaltılarak, yeniden içeriklendirilmek istenmiştir. Daha çokta kapitalist kölelik çağıyla birlikte, bilimlerin birbirinden koparılıp ayrı bilim disiplinleri olarak birer toplum mühendisliği temelinde yeniden örgütlendirilmesi böyle bir sonucun ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu etki sadece kavramlar boyutuyla sınırlı kalmayarak; düşünce yapıları, toplum ve kapitalizm çözümlemeleri üzerinde de kendisini göstermiştir. Yukarıda yer verilen ulus tanımında bunu çok bariz olarak görmek mümkündür. Öyle ki ulusa dair yapılan bu tanımlamalar, kapitalizme hiçte layık olmayan payelerin verilmesine neden olmuştur. Bununla birlikte, ulusal 'teklik'lerin oluşturulması adına, farklı dil ve kültürlerin asimilasyonunu olumlanabilmiştir.

Yine farklı kimliklere sahip ulusal toplulukların özgürlük taleplerinin baskı altına alınarak katliamlardan geçirilmesine kapılar açık tutulmuştur. Türkiye Komünist Partisi (TKP)'nin Kürdistan'da yaşanan yerel halk hareketlerini karşısında belirlediği tutum bu konuda örnektir. TKP, Yerel Kürt Hareketlerini 'gerici, feodal ayaklanmalar' olarak nitelendirmiş ve sömürgeci devletinin yanında saf tutarak Kürt soykırımı ve asimilasyonuna ortak olmuştur. Hala günümüzde bile 'Sol'. 'Sosyalistlik' adına Kürdistan halkının özgürlük ve demokrasi mücadelesi karşısında bu tutumda ısrar edenler vardır. Bu şekilde ulus-devlet adına onun 'tek, tekleri' için katliamlar, soykırımlar, asimilasyonlar olağan kabuller haline getirilmiştir.

Entegrasyon kavramının hiçbir somut dayanağı olmadığı halde asimilasyonla özdeşleştirilmiş olması da böyle bir gerçeklik içerisinde yer almaktadır. Öyle ki, asimilasyonun nihai aşaması olarak tanımlanabilmiştir. Belirli bir parçaya, diğer parçaların eritilerek dahil edilmesi, uyumlu hale getirilmesi olarak bilinçlere yerleştirilmiştir. Böylece entegrasyon kavramı; etimolojik kökeni, matematikteki karşılığı, doğa ve toplumsal zemindeki anlamı, bilim alanında yapılan icatlarla oluşturulan entegre devrelerinde, bütünün parçalarını bir araya getirme, onarma-uyum ve yeniden inşa etme anlamından yalıtılmıştır. Yerine de negatif bir anlam yüklenmiştir.

Ancak entegrasyon kavramına yüklenen bu negatif anlama rağmen sömürgeler, ulusal topluluklar kimliklerine, dillerine, kültürlerine, haklarına sahip çıkmış ve özgürlüklerinden vazgeçmemişlerdir. Bunun bir sonucu olarak da sınıf eksenli sosyalist mücadelelerinin, demokrasi hareketlerin büyük bir gelişme kaydettiği, egemen güçlerin iktidarlarını devirmeye başladığı bir süreçte de varlıklarını kabul ettirmişledir. Özellikle de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu kabul ettirişin etkileri kendini daha somut olarak göstermeye başlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı sadece dünya halklarının, insanlığın başına bela olan faşizmin yenilgisiyle

sonuçlanmamıştır. Bir bütün olarak kapitalist-emperyalist sistem büyük bir yenilgi almıştır. Kapitalist-emperyalist sistem karşısında kendini bir güç haline getiren SSCB, Doğu Avrupa ülkeleri, Çin gibi devletlerin varlığı dünya ölçeğinde yeni dengelerin kurulmasına neden olmuştur. Birleşmiş Milletler (BM) ise bu dengenin temsilinin sağlandığı uluslararası bir kurum olarak varlık göstermiştir. Oluşan bu uluslararası denge, uluslararası alanda değişimlere neden olmuştur. Bunun bir sonucu olarak görülmeyen, dikkate alınmayan, çözümsüz bırakılan sorun görünür olmaya, dikkate alınmaya, çözümü doğrultusunda adımlar atılmaya başlamıştır. Sömürge halklar ve ulusal sorunlarda bunlar arasında yerini almıştır. Bu doğrultuda BM kararlar almaya başlamıştır. Alınan bu kararlarda İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan dengelerin önemli bir etkisi olmuştur.

Bu süreçle birlikte de sosyoloji ve siyasal bilim tarafından entegrasyon; toplumsal bir grubun ortak değer ve kurallar çerçevesinde bütüne uyumu ve bir toplumdaki farklılıkların düzenli bir bütünlük oluşturma süreçleri şeklinde tanımlanır bir hal almıştır. Böyle de olsa, kavramın farklılıkların bir aradalığı, verimlilik ve işlevsellik kazanmasını içeren pozitif anlamı bir tarafa bırakılarak, sonradan yüklenen negatif içerik esas alınmaya devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nda genç ve çalışacak nüfusun azaldığı Avrupa ülkelerinde çok somut olarak kendini göstermiştir.

Avrupa ülkelerinde kapitalist köleci sömürü sistemi tarafından ucuz iş gücü ihtiyacını karşılamak için, dışarıdan getirilen işçiler üzerinde bir politika uygulamaya konulmuştur. Zamanla yabancı işçilerin aile ve yakınlarını yanlarına getirmeleri ile orada kalıcılaşmaya başlamaları nüfus yoğunluğunda da bir artışa neden olmuştur. Yine oluşan bu nüfus yoğunluğunun fabrika ile ev arasında kalan bir yaşamın dışına çıkmaya, sosyal ilişki ve yaşama dahil olmaya başlamaları, birçok alanda o ülke halkıyla ilişki halinde olunmasına yol açmıştır. Kurulan bu ilişkiler içerisinde farklı dil, kültür, kimlik, yaşam tarzı ve biçimleriyle karşılaşılmıştır. Oluşan bu farklılık bir zenginlik olarak kabul edilmek yerine, Avrupa devletleri tarafından aşılması, çözülmesi gereken bir sorun olarak ele alınmıştır. Bunun bir sonucu olarak da yabancı işçiler, aile ve yakınları yaşanılan ülke de ulus-devletin negatif anlamla yüklü kılınarak, entegrasyon politikalarının muhatabı haline getirildiler. Bu politikayla 'uyum' adı altında yabancı işçiler kendi dil, kültür ve kimliklerine yabancı kılınarak asimile edilmek istenildi. Bu amaç doğrultusunda bulundukları ülkenin dilini öğrenmeleri için ücretsiz zorunlu dil kursları açıldı; teşvik amaçlı 'sosyal yardım' adı altında primler verilmeye başlandı. Elde edilen sonuçlara bağlı olarak da 'ödüllendirmeler' gündeme getirildi. Böylece, o ülkenin dilini konuşan, kültürün yaşayan vatandaşları haline gelindi. Bunun bir sonucu olarak gelen ilk nesil yabancı işçilerin çocukları ve onları izleyen sonraki nesiller dil, düşünce, kültür ve yaşam biçim ve tarzlarında değişime uğratıldılar. 'Uyum' adı altında asimile edilerek 'beyaz soykırıma' tabi tutuldular.

Günümüzde ise daha çokta reel sosyalizmin çözülmesinden (1990) sonra entegrasyon kavramına içertilen negatif anlamın kapsamı daha da genişletildi. Sistem dışı güçlere karşı, o güne kadar öncelikli olan şiddet ve fiziki imha seçeneği reddedilmeden, en az onlar kadar tehlikeli olan farklı yöntemler devreye konuldu. Sistem içileştirmeyi hedefleyen politikalar geliştirildi. 'Ya içine gir kendine benzeştir ya da içine al dönüştür' söyleminde anlam kazanan bu politika ve uygulamaya konan yöntemlere de entegrasyon adı verildi. Bununla da amaç değişmedi sadece amaca ulaşmak için kullanılan yöntemlerde değişiklik yapıldığı anlaşılmış oldu.

Bu yönüyle de içerik olarak entegrasyon, özel savaşla yüklü kılınarak anlamlaşan bir kavram haline getirildi. Bu temelde de BM'den, ABD'ye, TC'ye varıncaya kadar kapitalist modernite sisteminin parçası olan devletlerden, siyasi, askeri, mali vb. tüm kurum ve kuruluşların ajandalarında negatif 'entegrasyon', doğrudan şiddetle, imhayla, fiziki soykırımla olmuyorsa 'beyaz soykırım'la (asimilasyon), bu da olmuyorsa içine sızarak kendine benzeştirme ve dönüştür talimatının yer aldığı bir plan konuldu.

Uygulamaya konan bu yöntemi 1999'da Birleşmiş Milletlerce kapsamlı inceleme ve araştırmaya dayalı sonuçlara dayanarak hazırlanan, 2006 yılında yayınlanan, 2023 yılına kadar birkaç kez güncellenen ve 'Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards (IDDRS)-Entegre Silahsızlandırma, Terhis, Yeniden Topluma kazandırma) olarak adlandırılan belgede görmek

mümkündür. Uluslararası alanda genel geçer olarak kabul gören bu belgeyle görünürde 'silah bıraktırma' öne çıkarılmaktadır. Ama kapsamı çok daha geniş ve boyutlu tutulmaktadır. O nedenle de adından da anlaşılacağı gibi salt 'silahların bırakılmasıyla' sınırlı değildir ve entegrasyon kavramının gerçek anlamıyla da hiçbir alakası yoktur. Çünkü hedefinde entegre olma halinin oluşması değil, sistemiçileştirme vardır.

15 Ekim 2025 tarihini taşıyan David L. Philips adının altında olduğu Amerika Dış Politikası Ulusal Komitesi tarafından hazırlanan 'PKK'nin Silahsızlandırılması, Terhis Edilmesi ve Yeniden Entegre Edilmesi' adıyla yayınlanan raporda BM'nin hazırladığı raporla tamamıyla bir paralellik arz etmektedir. Farkı ise; PKK üzerinde odaklanılarak özel savaş planlaması olma karakterinin çok bariz bir şekilde öne çıkarılmış olmasıdır. 15 Haziran 2026 tarihinde haber bültenlerine taşınan Cihad İslam Yılmaz adıyla, İndependent'te 'MİT'in terörle mücadele stratejisi: Çözülme eşiği' başlığıyla yayınlanan yazı ise, bahsi geçen raporlarla amaç ve hedef olarak belirlenen PKK'ye karşı özel savaş olarak nasıl uygulamaya konulduğunun bir delili olma gibi özellik taşımaktadır.

Sonuç

Anadolu ve Kürdistan coğrafyası üzerinde 1071 Malazgirt'ten 1800'lerin başlarına kadar geçen yedi yüz yılı aşan bir süre, içerisinde bazı ara kesintiler yaşansa da, Kürt ve Türk/Türkmen aşiretleri, beylikleri, boyları arasında birbirlerini kabul temelinde bir ilişki var olmuştur. Ortak tehlikelere karşı güçlerini birleştirdikleri gibi, yaşadıkları toprakları da birlikte savunmuşlardır, bir yönüyle aralarında bir entegre halini yaşamışlardır. Kürtler, Osmanlı devletiyle olan ilişkilerini, 19. Yüzyıldan 20.Yüzyılın başlarına kadarki yıllarda bozulan ilişkilerini, Birinci Dünya Savaşı yıllarında yeniden onarmak istemiştir. 1924'den sonra ise, o güne kadar olan karşılıklı kabul ve uyuma dayalı ilişkiler yerini Kürt inkârı ve soykırımına bırakmıştır. Kürtler, inkâr edilerek fiziki ve kültürel soykırım altında ulus-devlet Türkü haline getirilmek istenmiştir. Bu temelde, Kürdistan, Türk Devleti tarafından tek yanlı özel-kirli savaş saldırılarının hedefi olmuştur.

Türkiye'de entegrasyon kavramı daha çok, Amerika Dış Politikası Ulusal Komitesinin 15 Ekim 2007 tarihli ABD'nin yayınlanan rapordan sonra gündeme gelmiştir. Ancak TC. Devleti raporu almakla birlikte, bunun kavramını kullanmadan ona negatif bir anlam yükleyerek uygulamaya koymuştur. Buna bağlı olarak da asimilasyon ve toplum kırım politikalarına hız verilmiş; gençliğe ve kadına yönelik özel politikaları devreye konulmuştur. Uyuşturucu kullanımı ve fuhuş yaygınlaştırılmış, spor ve sanatı etkili kullanma çabaları öne çıkarılmıştır. Kürt sorunun çözümünde 'açılım' adı altında beklenti yaratma ve özgürlük mücadelesinden halkı uzaklaştırma amaçlı demagojik söylemler öne çıkarılmıştır. İhanetçi 'Kürtlüğü' geliştirme çabaları içerisine girilmiştir. Kürdistan Özgürlük Hareketine karşı negatif politikalar belirlenerek devreye konulmuştur. 15 Haziran 2026 tarihli MİT belgesinde yer verilen politikalar hep bu temelde belirlenerek uygulanmıştır.

Kimler tarafından ne amaçla yayınladığı tartışma konusu bu belgede hiçbir şekilde entegrasyon kavramına yer verilmemiştir. Yine 'Terörle mücadele' üzerine kurgulanan sözcükler dışında farklı anlama gelecek olan herhangi bir kelime ve cümle kullanılmamıştır. O nedenle Türkiye'de ulus-devletin Kürtlere karşı gerçek anlamıyla entegrasyonla bağlantılandırılabilecek herhangi bir politikadan bahsetmek mümkün değildir. Aksine Kürtleri fiziki ve kültürel soykırımla ulus-devletin Türkü haline getirilmesi, esas olan bir plan olarak canlı tutulmaktadır. Kürtlerin entegrasyonuyla (negatif anlamda) yapılmak istenen de böyle bir planın tamamlanmasıdır.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Kadının Tarihsel Gizemi: Demokratik Toplum Bütünlüğü

Rojdan Erez

Entegrasyon, kök olarak Latice'deki "integer" kelimesinden türeyen, Fransızcaya da "intégration" olarak geçen (bütünlemek) fiiline dayanır. Anlam olarak "bütünleşme, uyum sağlama" olarak bilinir. Türkçedeki karşılığı da Fransızcadan alınmış olup, anlam olarak aynıdır.

Bu kavramdan yola çıkarak aslında tüm bir evren ve toplum tarihini ele almak mümkündür. Tüm canlıların hatta dünyanın oluşumu olarak adlandırılan birinci doğa ve insanın insanlaşmasıyla beraber oluşturulan ikinci doğa aslında bir entegrasyon halidir. Nasıl ki evrende her madde birbiri ile ilişki, çelişki ve etki halindeyse, birinci ve ikinci doğa da birbiriyle aynı ilişki, çelişki ve etki-tepki durumlarıyla gerçekleşmiştir. Birbirini tamamlayan, bütünleyen, uyum sağlayan ancak aksi durumda da birbiri ile mücadele eden; "özne"nin kendi dışındaki "hastalık"ları yok etme, daha doğrusu bastırmaya çalışma mücadelesidir.

Çokça tartışılan insan ve toplum hakikati, tamamen bu gerçek üzerine inşa edilmiştir. İnsan türünün diğer türlerden kopuşunu, ayakta ve hayatta kalma mücadelesini "doğal entegrasyon" olarak ifade etmek mümkündür. Çünkü doğa, canlı varlıkların ve türlerin ihtiyaçlarına göre değil; kendi döngüsü içerisinde, sürekli bir değişim ve dönüşüm rotası oluştururken, canlıların da doğaya uyum sağlaması gerekmektedir. Birçok canlı türü değişen doğa karşısında değişim-dönüşümü gerçekleştirerek ayakta kalmıştır. Canlı varlığın serüveninin sudan başlayıp karada, evrimsel dönüşümlerle devam etmesi de bu entegrasyonun bir yansımasıdır; varolan ile bütünleşme, uyum sağlama ve aynı zamanda kendi olma hali.

Gelişen zihin ve beden diyalektiği insan türünü topluluk yaşamına doğru götürür. "Kom" yaşamına, diğer bir ifadeyle "kombûn" olma hali, insanlığın doğal entegrasyondan çıkışını ifade eder. "Kom" olma hali, inşa etme gücü ve doğa içerisindeki yaşamsal zorluklar karşısında oluşturulan bir öz savunmadır. Maddi olanı da kapsayan ancak onun da ötesine geçip aşkın duruma gelmiş olan insanın, "anlama ve anlamlandırma" ihtiyacının yarattığı boşlukları doldurma istemi olarak da anlaşılması gerekir. İnsan salt fiziki bir değişim-dönüşüm olayı değildir. İnsanı "insan" olarak tanımlamamıza neden olan asıl durumlardan biri de diğer türlerden farklı olarak düşünce gücü ve dilin gelişimidir. Buradan yola çıkarak "insanın bir hayvan olduğu doğrudur, ama hayvandan başka bir şey olmadığı doğru değildir" demek yanlış olmayacaktır. *(George Gaylord Simpson, Evrimin Anlamı)*

Doğa-Kadın Diyalektiği

Toplumsallığa giden yolda, tarihsel sosyoloji bize kadının doğa ile kurduğu bütünlüğün ne kadar önemli bir yerde durduğunu söylemektedir. Evren nasıl ki bir bütünün çelişkili parçalarının yarattığı muazzam bir senfoni ise, canlı yaşam da bu ikilemi kadın ve erkek cinsi üzerinden şekillendirip somutlaştırmıştır.

Kuşkusuz bu ikilem salt insan türüne ait değildir. "Farklılık" diye adlandırabileceğimiz bu durum, tüm canlı yaşamın milyonlarca yıl kendini var kılmasına, şekillendirmesine ve çoğalıp zenginleşmesine neden olmuştur. Farklılık veyahut farklılaşma, canlıların var olmasının en temel nedeni ve aynı zamanda amacıdır. Çünkü her "şey" bir değişim ve dönüşüm içerisinde var olabilir. Bu ,varoluş için en temel ilkedir. Bunun aksi olan stabilite veya durağanlık yaşam dışıdır ve doğada bunun yeri yoktur. Durağanlık, gelişmeme, dönüşmeme hali bir ölüm halidir ki o da kendi içerisinde bir değişim-dönüşümü ifade eder.

İkilem diye adlandırabileceğimiz bu yaşamsal döngü, varoluşun bizzat kendisi olmaktadır. Çünkü varoluş için temel olan şey ikilemlerin çelişme ve çatışmasıdır. Kavga olmadan yaşam mümkün değildir. Bunu tez-antitez ve sentez olarak da ele almak mümkündür. Her tez kendini var etmek için antiteze ihtiyaç duyar. Çünkü onun varlık nedeni karşıtının varlığıdır. Karşıt ile yaşanılan buluşma, onu, artık tez olmaktan çıkarıp bambaşka bir şeye, yani "senteze" dönüştürecektir.

Doğa temelde dişil özellikler taşır. Bunun için birçok özellik, ortaklık sayılabilir. Doğanın dişiliğinin form kazanmış hali olarak da "kadın" gerçekliği karşımıza çıkar. Bu biyolojik bir olay değildir sadece, bilimsel, tarihsel ve sosyolojiktir. Suyun altında gelişen ilk tek hücreli canlılardan başlayan ve kendi kendini çoğaltan (eşeysiz üreme) bir varoluştan söz ediyoruz. Zamanla gelişen evrimsel süreç ile bu hücre ikiye bölünerek farklılaşmış ve iki farklı cins açığa çıkmıştır. Bu doğal bir bölünmedir. Yaşamın zenginliğinin, çeşitliliğin ve renkliliğin temeli de ilk kez burada atılmıştır. İşte tam olarak burada insanlığın serüveni de başlamış olacaktır.

Kastik Şiddet ve Doğalın Yıkımı

Doğal entegrasyon sürecinden başarı ile çıkan, ayakta ve hayatta kalmayı başaran insan türünün bir sonraki evresi, birlikte yaşam dediğimiz "komünal" tarzda seyredecektir. Birlikte yaşam, aynı zamanda insanlığın geçmişten ve doğadan aldığı derslerin sonucudur. Doğanın fiziksel anlamda belki de en zayıf türlerinden olan insan, "kom" yaşamı ile toplumsal yaşama da adım atar. Doğada yalnız varlığını sürdürmek "ölüm" demek iken, "kom" yaşamı ile gelişen zeka ve olaylar arasında kurulan kolerasyon, insanlığa başka bir entegrasyon aşamasına götürmüştür: toplumsal entegrasyon. Bu tanım, doğanın içerisinde oluşturulan ikinci doğanın da tanımıdır. Tarihin seyri de bundan sonra başka türlü seyredecektir.

İlk komünal yaşam, klan dediğimiz toplumsal formlarda karşımıza çıkar. Yüzbinlerce yıl klan toplulukları halinde yaşayan insanlık, büyük bir tarihsel birikimi de oluşturur. Tüm bu birikimleri bugün "komün" olarak adlandırıyoruz. Hem fiziki yaşamsal ihtiyaçlar hem de bir arada yaşamanın gerekliliği olan ortak duygu-düşünce ve anlam birlikteliği, ilk komünal yaşamın temelini oluşturmaktadır.

Varoluş için temel olan şey ikilemlerin çelişmesi ve çatışması

Klan halindeki yaşam, belirli iş bölümleri gerektirdiğinden erkeğe düşen pay genel olarak avlanma olur. İş bölümleri esnek olmakla beraber genel geçer doğru bu yöndedir. Av ve avcı arasında gelişen duygu ve düşünceler, bizi, Abdullah Öcalan'ın müthiş tanımına götürür: Kastik katil.

Kastik katil dediğimiz şey tam olarak komün yaşamından sapan insan (erkek) demektir. Komün yaşamından sapan/sapmak isteyen erkek avcının ilk icraatı da kadına saldırmak olacaktır. İlk obsidyeni bulan atalarından kalan miras ile iktidarsal oluşumlara giden yolu döşeyen kastik grupların düşünsel ve fiziki sapmaları, doğal ve toplumsal ikilemi (entegrasyon) bozmuş ve krizlerini günümüze kadar taşımıştır. Ancak bugünü anlamak istiyorsak önce kastik katili ve onun toplumbozuculuğunu irdelemek gerekmektedir.

Kastik katil emarelerine ilk rastlanılan yer olan Göbeklitepe (Girê Mirazan-Dilek tepesi) bu konuda oldukça çarpıcıdır. M.Ö.12. bin yıla kadar giden bir tarihe sahip olan Göbeklitepe'nin kurucularının kastik katil temsilcileri olduğu gerçeğe daha yakındır. Neolitikten önce kurulan bu tapınak yerleşkenin kurucularının erkek olduğu, çok fazla erkek ve erkeğe ait sembollerin olması, kadına dair çok az simgenin olmasından ötürü çıkarsama yapmaktayız. En büyük sütunlarından birinde elleri önünde bağ kurmuş erkek motifinin olması da bu tezi doğrulamaktadır.

Kuşkusuz üzerindeki hayvan motifleri halen dahi totem inancının varlığına işarettir. Bilindiği üzere totem, ilk çıkışı itibariyle, kadının toplumsal kural ve yaşam anlayışının hem soyut hem de somut bütünlüğünü ifade eder. Bir şeylerin doğallığını korurken, bir şeylerin de bozulduğunun ispatıdır Göbeklitepe.

Göbeklitepe kültürünün, henüz net olmayan nedenlerden ötürü üstünün kapatılmasıyla, M.Ö 7-6 binlere doğru gelişen yerleşik yaşamın, neolitik dönemin, başlaması oldukça düşündürücüdür. Yüzbinlerce yıl klan formunda ve daha çok göçebe bir yaşam süren bu insanlar neden yerleşik yaşama geçti? Bu yerleşik yaşama geçişte bu kastik grupların etkisi neydi? Bu hakikatin farkında olan kadının tek kozu yerleşik tarım yaşamasına geçiş miydi? Daha sorulacak onlarca sorumuz olacaktır elbet. Ancak M.Ö. 7-6 bin ile başlayan neolitik dönemin M.Ö. 3000'lerde uygarlığa gebe kalması, tesadüf olmasa gerek. Bu noktayı bir çıkarsama ile açacak olursak; kastik katil grupların çeperinde kalan kadın öncülüğündeki klanların, zora dayalı yerleşik yaşama sığınmış olmaları ihtimal dahilindedir. Neolitik dönem ana-kadın tanrıçalığının otorite sayıldığı dönemin hem zirvesi hem de sonudur. Her ne kadar uygarlıklar ile beraber halen adı anılsa da etki gücü, söylem dışına çıkmamıştır. Toplum üzerinde erkeğin gücü ve hakimiyeti daha belirgin hale gelmiştir. Kadının yaratımlarını zor ve şiddet ile çalıp tamamen kendilerine mal eden kastik çetelerin, kendilerini somutlaştırdığı, ilahlaştırdığı şey de "uygarlık" olacaktı. Bu nedenle neolitik dönem, birçok açıdan devrim niteliğinde sayılsa da aslında Göbeklitepe'de yuvalanan sonrasında kendini "tanrı kral" olmaya hazırlayan avcı erkeğin tahakkümünün başlayacağı bir geçiş süreci olmuş gibi görünmektedir.

Şiddetin Sosyo-Psikolojik Tarihselliği

Bahsettiğimiz iki süreç arasında binlerce yıllık bir birikim, bir kültür söz konusu iken eskiye nazaran, daha hızlı bir geçiş sürecinin yaşanması oldukça düşündürücüdür. Uzaktan bakıldığında "erkeğin tarihsel intikamı" gibi de görünmektedir. Komün hayatı bu kadar iyiyse ve erkek de bu komün hayatında aynı süreçleri yaşamış ise bu zor ve şiddet, bu kıyım ve yok sayma pratikleri neden yaşandı? Kadın bu kadar kutsal ve hayati bir varlık iken musakaddimler neden ortaya çıktı ve bunda kadının payı var mıdır?

Tarihselliği ile beraber insan zihni, olanın/olması gerekenin dışında da seyreden bir akışkanlığa ve derinliğe sahiptir. Her tarihsel sapma aslında bir etki-tepki olayıdır. Hiçbir durum, olay ya da olgu tek yönlü değildir. Yaşam nasıl ki aklımızın alamayacağı milim milim şeylerin etkisi altında ise, insan ya da toplum yapısı da aynı etki/etkileşimin altındadır.

Tarihselliği ile beraber insan zihni, olanın/olması gerekenin dışında da seyreden bir akışkanlığa ve derinliğe sahiptir

Kadının tarihsel olarak ikinci plana itilmesi, erkeğin ön plana çıkarak her alanda bir "tek"el haline gelmesi de bununla bağlantılıdır. Gelişen tarihsel ve sosyal sürecin insan zihninde bir takım değişimlere neden olduğu açıktır. Bu değişimi en hızlı ve toplumsal olarak ele alırsak negatif yaşayan da erkektir. Bu konuda belki de en fazla bilinen teori Darwin'in teorisidir. Teorisini doğal ve cinsel seçilim üzerine kuran Darwin'in ilginç tezleri vardır. Doğal seçilim; adından anlaşılacağı gibi doğada güçlü olanın hayatta kalacağı ve güçlü olma durumu üzerine oluşturulan tezdir özetle. Diğeri de her iki cins arasında yaşanan iş bölümü ve cinsel tercih üzerine kurulur. Her ne kadar eleştirdiğimiz yanlar olsa da, Darwin, şiddetin ortaya çıkışı konusunda ipuçları vermektedir.

Bilindiği üzere doğadaki eş seçiminde başat olan kadındır. Bu tüm canlı türlerinde (istisnalar olabilir) bu seyirde gelişir. Doğal toplum sürecinde de, (antropolojik ve güncelde ayakta kalan doğal kabilelere baktığımızda) kadın ve erkek arasındaki ilişkinin bu şekilde ilerlediği görülecektir. Doğal toplumda, günümüz aşk efsanelerinin aksine, belirleyici olan klanın güçlü bir şekilde soyunu sürdürmesi ve hayatta kalma düşüncesi olduğu için, kadın klan içerisinde en güçlü 'erkeği' tercih eder ve onunla cinsel ilişki yaşardı. Bu durum, salt toplumsallık ile de ifade edilemeyecek kadar eski, ilk canlının hatta evrenin oluşumuna kadar giden bir özsavunma refleksidir. Milyonlarca yıl mutasyonlar halinde ayakta kalmaya çalışan ilk

canlıların genlerle aktardığı, biyolojik bir savunma güdüsünün toplumsallığa yansımış hali gibidir. Bu nedenle de doğal toplumun cinselliğe yüklediği anlam ile günümüz dünyasının yüklediği anlamsızlık arasında "hayat" farkı var demek yanlış olmayacaktır.

Darwin, bu seçilim sonucunda erkekler arasında rekabetinin başlığını vurgular. Ancak ne oldu da, doğal olan bu seçilim kadının sonunu getirdi? Kuşkusuz bu uzun bir araştırma konusudur. Ancak ön açıcı olması temelinde özetlersek;

Her canlı gibi insan da doğduğu çevre ve coğrafyanın etkileri ve verdikleri ile şekil alır, gelişir. Öğrenme dediğimiz süreç, salt verilenin dışında, gözlem yapma, deneyimleme ve "tabula rasa" (boş levha) teorisinin tersine, canlının kendi içsel bakışı ve genlerle aktarılan özelliklerin etkileri gerçekleşen çok giriftli, kompleks bir durumdur. Doğal toplumda gözünü açan çocuklar da, klanın değerleri ve içsel dünyası ile doğar ve gelişir. Toplumsal iş bölümünün burada büyük payının olduğu yadsınamaz. Erkek, genel olarak kadına nazaran fiziki yapısı farklı olduğundan, görece daha güç ve zaman (analık özelliğinin kadının zamanını daraltmasından) gerektiren iş bölümü ile sorumludur. Güvenlik ve beslenmenin bir bölümü onun görevidir. Kadın, doğuran (hayat veren), her ay kanayan ama ölmeyen, bitkileri tanıyan ve ondan hem şifa veren hem de besleyen olduğu için daha başka bir mertebeye taşınır. Ki doğa ve kadın arasında kurulan bağ, insan zihnini böyle şekillendirmiştir. Kadının neredeyse metafizik güçle doğduğunu ve yaşama da bu şekilde dokunduğunun anlamına kavuşan erkek için, kadın tarafından seçilmek bir gurur ve kutsallık meselesi olmalıdır.

İlk büyük rekabet ve bundan başarılı çıkmanın verdiği güç motivasyonunu erkeğin bu konuda yaşadığı söylenebilir. Bu seçilme halinin, diğer dönemlerde karşımızda "kurban töreni" olarak çıkması ihtimal dahilindedir. Birçok mit ve efsanede dile gelen bu "kurban etme" törenlerinde ana tanrıça (alfa kadın) ile yıllık bereket şölenlerinde (İnanna ve Dumuzi akla gelsin) cinsel ilişki yaşadıktan sonra, erkeğin adak olarak seçildiği bilinir. Bunun sosyolojisini yapmak ayrı bir araştırma konusu olsa da birkaç cümle ile değerlendirme yapmak gerekirse; buradaki kurban törenlerine, anakronist bir bakış açısıyla bakmak yanıltıcı olabilir. Erkeğin kurban edilmesinin birçok nedeni olabilir. Ancak ilk akla gelenler; erkeğin kutsal birleşme sonrasında doğacak çocuk ile tekrardan (reenkarnasyon ya da don değiştirmek) dünyaya gelmesi inancı; bir diğeri ise kadının, erkeğin bu "seçilme" olayından sonra kendini bir güç olarak görmesinin ve iktidar olmasının önüne geçmesidir. Buradaki kurban etme olayı sembolik de olabilir. Kan ve bereket arasındaki bağ tarihsel olarak bilinmektedir. Bir ritüel olarak gerçekleşip, vücudunun herhangi bir yerinden toprağa kan bırakılması da olasılık dahilindedir. Elbette bunlar sadece konu bağlamında ufak dokunuş minvalindedir. Daha geniş araştırma konusu olarak derin bir incelemeye ihtiyaç vardır. Ancak sonrasındaki aşamaları ve gelişmeleri düşününce de akla yatkın gelmektedir.

Av-avcı arasındaki hakim olma, tahakküm ve sonuç olarak "güçlü" olma düşüncesi, bunun psikolojik altyapısının oluşturulması açısından oldukça önemlidir. Bu aynı zamanda şiddetin ortaya çıkışının da temel nedenidir. "Güçlü" olma, kendisinden daha zayıf olduğunu düşündüğü her varlık üzerinde tahakküm kurabileceği fikrini geliştirir. Ve bu fikir zamanla, öğrenilmiş şeylerin üzerine yeni öğrenmişliklerin de eklenmesiyle, örgütlü ve bilinçli bir davranışa, saldırıya dönüşecektir.

Bu nedenle de insan türünde, özelde kadına yönelik şiddet ile diğer canlılarda yaşanan şiddet arasında büyük bir fark vardır. Burada "insan da canlıdır" diye bir soru karşımıza çıkabilir. İnsan ve diğer canlı türleri arasındaki "ikinci doğa" farkını unutursak böyle bir soruyu sorabiliriz elbet. İnsandaki şiddet, bilinçli ve inşa edilmiş olan, iktidar olma düşüncesiyle gerçekleşirken; diğer canlılarda salt özsavunma ve de hayatta kalma güdüsü ile hareket etme söz konusudur. Özcesi; insan güdüsel davransa bu kadar şiddet düşüncesini geliştirmez-geliştiremez. Çünkü güdüler, yaşamsal ve doğal olanı ifade eder. Güdülerin tahribatı da tam olarak burada gelişir: iktidar olmak!

Ulus-Devlet Şiddetine Doğru

Kadın, ilk kastik katil şiddetten, günümüz ulus-devletlerin oluşumuna kadar büyük oranda pasif ve edilgen kılınarak her türlü şiddete maruz bırakılmış ve ne kadar can yakıcı da olsa iradesini kaybetmiştir. Doğal toplumdan kastik gruplara, ilk uygarlıklardan tek tanrılı dinlere, imparatorluklardan ulus-devlete

kadar süren ağır ve sancılı bir süreçten bahsediyoruz. Bu noktada Sigmund Freud'un "uygarlık krizi" tezine başvurmak ön açıcı olacaktır.

Bu teze göre insan, uygarlığın (buna çevre, aile, ahlaki normlar vb. eklenebilir) ondan beklentileri ve kendi güdüleri, istemleri arasında kalarak, krizli bir kişilik yaşar. Bunu da nevrozlar yoluyla dışa taşır. Bastırılan enerjinin başka şekillerde açığa çıkma durumu. Açığa çıkan davranış ve düşünceleri de çeşitli tanımlar (bastırma, arınma, yüceltme, yön değiştirme vb.) ile açıklar.

Devlet, güçlenmek için erkeği, erkek de incinen "egosunu" telafi etmek için kadını ezer

Erkeğin, içsel olarak biriktirdiği enerjinin (öfke, nefret, öldürme ya da hükmetme isteminin) devlet ve daha sonra da ulus-devlet olarak neden karşımıza çıktığının ipuçlarını da burada görebiliriz. Yüceltme olarak adlandırdığı bu davranış biçimi, şiddetin toplum tarafından meşru hale gelmesinin açıklamasını yapmaktadır. Bu teoriye göre; kişi içinde biriktirdiği enerjiyi daha kabul edilebilir (öz olarak, kendinde duyduğu eksikliği, nefreti, öfkeyi güçlü olan bir nesne durumuna aktarma ve onun üzerinden kendini tatmin olayı de denilebilir) bir yapıya dönüştürerek rahatlama sağlar. Yani devlet dediğimiz olayı, erkeğin şiddet yüklü enerjisinin, daha meşru, kabul edilir bir yapıya dönüştürülmesi olarak tanımlamak, bu tez doğrultusunda mümkündür. Daha sonra da devreye girecek olan şey, aynı yansımayı toplumun her alanına yaymak ve içsel olarak yaşadığı "iktidardan düşme" ya da kadının onu tekrardan "seçilmiş" (Gılgameş miti misali) kişi haline getirmesinden duyduğu korkuyla bunun önüne geçmek olacaktır. Bunun için de Freud'un diğer bir tanımı devreye girmektedir: Yön değiştirme.

Yön değiştirme dediğimiz şey kısaca; asıl öfke duyulan şeyden ziyade enerjinin ya da şiddetin, daha zayıf olana yönelmesi ve orada görece yaşadığı tatmin olma hissidir. Bu tanım uygarlık krizi ile başlayan, oradan ulus-devlete evrilen, bin yıllar boyunca ezilen halkların ve kadınların yaşadığı ortak sorunların başında gelen, bir yönelim halidir. Etrafı kuşatılan birey, hakim olan ve ondan sürekli bir şey isteyen sistem karşısında sürekli ezilmişlik psikolojisi içerisinde, rahatsız ve huzursuzdur. O da tıpkı hakimiyeti altında olduğu yapı ya da düşünce gibi, kendinden güçsüz olana yönelecek ve kendinde olan enerjiyi oraya akıtacak; kendini "ezen" konumuna koyarak hareket edip, şiddet uygulayarak, rahatlama ya da tatmin yaşayacaktır.

Kadına yönelik devlet ve erkek şiddetinin ana nedeni de budur. Kadın toplumun en "zayıf halkası, (ezilen erkek, hatta başka hegemonlar tarafından ezilen devlet tarafından) "mülk", "obje" olarak görüldüğünden, en fazla yönelinen kesim olacaktır. Burada en temel vurgu şudur; bu şiddet bir güç halinden ziyade bir güçsüzlük halidir. Devlet, güçlenmek için erkeği, erkek de incinen "egosunu" telafi etmek için kadını ezer. Hepsinin temelinde de "güçsüzlük" hali mevcuttur. Çünkü güçlü olduğunu sürekli ispat hali aslında en derin zayıflığın göstergesidir. Şiddet olaylarının en fazla sömürge altındaki ülkelerde ve toplumlarda yaşanması da bunun somut ifadesidir. Hegemon olan da var olan gücünü korumak için, daha sinsi ve daha derin bir izahati gerektiren uygulamaları yapmaktadır. Bu da başka bir şiddet türüdür.

Uygarlık sorunsallığı dediğimiz şey 21. Yüzyıl bağlamında ele alınırsa; ulus-devlet ve onun ürettiği sorunsallıklardır. Bunun başında da kadın sorunsallığı gelir. Kadına yönelik şiddet ulus-devlet aşamasında son iki yüzyıl özelinde daha katmanlı ve derin hale gelmiş-getirilmiştir. 17. Yüzyıldan 21. Yüzyıla kadar devam eden bu süreçte kadının olmaması, ulus-devletin tamamen askeri yani erkek alanı olarak başlayan, yine bu erkeklerin kazanımlarına göre şekillenen bürokratik-siyasi merkezlerinin oluşması ile bağlantılıdır. Kadın tüm bu süreçler boyunca tamamen "özel alan" nesnesi olarak görüldüğü için, bu mantık, 21. Yüzyılda da değişmemiştir.

Şiddet, ulus-devlet ile siyasi, ekonomik, kültürel, sanatsal ve daha birçok alana yayılmış ve kadının, varolan ile bütünleşmesi bu alanlarda da ile sınırlandırılmıştır. Kuşkusuz bunun da yegane aracı hukuktur. Fransızların 1789 tarihli İnsan Hakları ve Yurttaşlık Bildirgesi'ndeki "insan" tanımı "mülk sahibi erkek" anlamına gelmektedir. Yine 1948 BM İnsan Hakları Bildirgesi'ndeki "insan" da tamamen

erkeği ve onun haklarını tanımaya dönüktü. (buna Magna Carta'yı, Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'ni de eklemek mümkündür). Bu bilindik örneklerin dışında, 17. Yüzyıldan itibaren gelişen ulus-devletlerin hemen hemen hepsinde hukuksal olarak "insan" derken kadın anlaşılmıyordu. Çünkü "insan", erkek ile özdeş kılınmış. Bu nedenle de uzun yıllar ulus-devlet aklı ile şekillenen yazılı ve yazısız normlarda kadın yoktu. Elbette bilinçli bir tercih ve uygulamaydı. Çünkü kadın, "erkeğin (insanın) sadece soy sürdürme ve zevk verme aracıydı" bunun dışında başka bir misyonu yoktu. Yeni dünya, zaten erkek elinde olan sitemi, daha fazla erkekleştirdi; toplum militarize edilerek kadının aklı ve duygusuna da bu doğrultuda şekil verilmek istendi. Kısmi olarak da başarılı oldukları söylenebilir.

Negatif Bütünleşme ve Kadın

Tüm bu tarihi toplumsal anlatımlar aslında bugünü anlamaya, "ne"ye, "ne" ile mücadele edeceğimizin anlaşılmasına yöneliktir. Bir süredir gündemimize giren "entegrasyon" kavramını tartışıyoruz, anlam vermeye çalışıyoruz. Girişte kelime olarak anlamına değinmiştik. Özetle; parçaların oluşturduğu bir bütünlük olarak belirttik. Ancak tarihsel olarak da açımlamaya çalıştığımız devlet-toplum, kadın-erkek, kadın-toplum vb. gibi tarihsel ikilemlerin arasındaki makasın iyice açıldığı, neredeyse birinin diğerini yok edecek kadar nefret ve düşmanlık ile donatıldığı bir yüzyılın içerisinde yaşarken, bunun olurunu tartışmak, sistematize etmek ve örgütlemek kolay bir iş değildir.

Negatif entegrasyon, adından da anlaşılacağı üzere; iradi olarak gelişecek bütünlüğün aksine, var olan öznenin doğasına aykırı şekilde yapılan; günümüz literatürü ile dile getirecek olursak asimilasyonun bizzat kendisidir. Pozitif olan, "kendi" olarak, bütünün bir parçası haline gelirken, negatifte ise kendi olmaktan çıkma durumu söz konusudur; tamamen hakim olan "tek"in içinde erime ve bir süre sonra da yok olmasıdır. İnsanlık tarihi bu "yok" olmaların acı trajedileri ile doludur. Binlerce yıllık kadim kültürler, diller ve inançlar hakim iktidar ile "kendi" olarak bütünleşemediği, dışlandığı ve daha vahimi kıyımdan geçirildiği için bugün dünya üzerinde adları bile bilinmemektedir. Yaşayanlar elbette vardır. Ancak nasıl bir yaşam ve hangi kimlikle?

Kadın tarihi de tıpkı uygarlıklar karşısında her daim özsavunma pozisyonunda olan ya da ona teslim olan/olmak zorunda kalan halklar ile paralel ilerlemiştir. Hatta denilebilir ki kadınlar ezilen halklardan daha fazla ezilmiş ve yok edilmek istenmiştir. Bu ezme ve yok etme istemi en fazla ulus-devlet sisteminde pekişme yaşamıştır. Ulus-devlet, ilk uygarlıklar ile öz olarak aynı olsa da, daha koordine ve bürokratik bir yapılanmadır. Uzun süren iktidarsal savaşlardan başarı ile çıkan bu sistemde de kadının adının, yerinin olmaması şaşılacak bir durum değildir. Kendini üzerine inşa ettiği eril miras, bu sefer de "modernlik" adı altında en büyük silahını devreye koyacak; bunu da "bilim", "hukuk", "siyaset" vb. adına yaptığını söyleyerek kadınların, gençlerin ve halkların kabusu olacaktır.

Ulus-devletin bu çok yönlü saldırıların kadın zihni üzerinde yarattığı en büyük tehlike karşıtına yani erkeğe (düşünsel hatta bazen fiziksel anlamda) benzeşmesidir. Bunun için de eğitim başta olmak üzere diğer kurum ve kuruluşlarıyla canhıraş bir ideolojik ve politik saldırı yürütmektedir. Erkeği, yasaları ve toplumsal "ahlak" kuralları ve ekonomi olarak zaten kendine bağlayan devlet aklı, kadını da aynı mantık ile kendine bağlamaya çalışarak, karşında en fazla direnme gücü olan bir kesimi yok etmek, bu gücü ortadan kaldırmak istemektedir.

Negatif entegrasyon dediğimiz şey de bu nedenle, kadının önce kendi doğasına sonra da topluma yabancılaştırılması ile başlamıştır. Salt haklar yönünde atılan adımlar, doğası gereği, tarihin yıkıcı tekerrüründen başka bir anlam ifade etmeyecektir. Kadının olmadığı hiçbir hareket, düşünce ve eylem nasıl başarı sağlayamayıp, yol olduysa kadının olmadığı bir diyalog ya da entegrasyon süreci de başarı üretemez. Örneğin Rojava Devrimi'nin en büyük toplumsal dinamiği, kadın hareketinin öncülüğü ve kazanımlarıdır. Rojava halkı özelinde, Kürt Özgürlük Hareketinin en büyük deneyimi, kadın devriminin toplumsal değişim-dönüşümünde belirleyici olmasının açığa çıkmasıdır. Ve kuşkusuz taviz verilmeyecek bir konu varsa o da budur. Başarı ya da başarısızlık, kadının varlığı ya da yokluğu ile kesinlik kazanacaktır.

Nasıl Bir Entegrasyon?

Demokratik entegrasyon sürecini, "nasıl"ını tartışırken, devlet ile nasıl bütünleşeceği konusunun yanında; kadının ve toplumun öncelikle dağılan bedensel,

düşünsel ve duygusal entegrasyonunu tamamlayarak, doğal ve demokratik bütünlüğünü tekrardan nasıl sağlayacağı konusunun da ele alınması elzemdir.

Bu bağlamda demokratik entegrasyonu irdelemek ön açıcı olacaktır. Demokratik entegrasyon, devletle olan müzakere sonucu onunla bütünleşme olarak adlandırılmaktadır. Ancak bu bilindik ya da bireysel yorumların ötesinde farklı bir bütünleşmeyi işaret etmektedir. Abdullah Öcalan bunu; "Ulus-devlet şu an asimilasyon uygulamaktadır. Oysa entegrasyon, asimilasyonun tersidir. Asimilasyon, ulus-devlet içinde erimeyi, çatışmayı yaratırken; demokratik entegrasyon kendi iradesiyle birleşmeyi yaratır. Asimilasyon, iki tarafın düşmanlıklarını büyütürken, demokratik entegrasyon barışı ve kardeşliği inşa eder" şeklinde açıklamaktadır.

Güçlü olduğunun sürekli ispat hali aslında en derin zayıflığın göstergesidir

Asimilasyon ya da demokratik inşa, önce zihinde başlar. Ve zihnin ilk toplumsal mayasını, pozitif olarak atan kadındır. Toplum sosyolojisi her ne kadar pozitif olarak ilk inşasını yapmışsa da bin yılları bulan fiziki ve zihinsel saldırılar durumu negatife doğru çevirmiştir. Ulus-devlet her şeyden önce "makbul vatandaş" yaratma amacını "makbul kadınlar", makbul analar" "makbul bacılar" üzerinden gerçekleştirmiş. Kadın bu sistemde "fedakarlığı", "vatanseverliği" ile yer bulmuş ve devletin bekası için nesiller yetiştirmiştir. Kendinden olmayan kadınlara ise tıpkı Osmanlı saray hareminde yürütülen akıl gibi, devletin ve iktidarın "malı" olup, istenildiği gibi yaklaşılmaktadır. 19. ve 20. Yüzyıl Kürt isyanlarında yaşanan vahşet bunun en somut örneğidir. Binlerce kadın tecavüze uğrayıp, öldürülmüştür. Binlercesi de emir-komuta zincirinde bulunanların yanına verilerek özünü bile unutacak hale getirilmiştir.

Kadın, savaşın sadece ganimeti değildir; amacıdır. Çünkü bir toplumu asimile etmenin en kolay yolu, o toplumun hafızasını, yani kadını yok etmektir. Kadının hafızası tarihtir, kültürdür; toplumun varoluşudur. Kadının hafızasını yitirdiği bir toplum, tüm kötülüklere açık, savunmasız ve yenilgiye mahkum bir toplumdur. Bu nedenle de ulus-devlet en fazla kadın zihni ve ruhu ile savaşmıştır. Hatta denilebilir ki en büyük savaşını bunun için vermiştir.

Bu nedenle, demokratik entegrasyon aşamasında ilk oluşturulması gereken toplumsal düzlemde kırılan, parçalanan, tabiri yerindeyse, darmadağın edilen bu tarihi bağların yeniden inşa edilmesidir. Bu inşanın öncüleri ve kurucuları da kadınlar olmalıdır. Asimilasyon, sadece bir dili, kültürü ortadan kaldıran bir uygulama değildir, en büyük icraatı cins asimilasyonudur. Asimilasyon en çok bu anlamda kadını, kadın sosyolojisine zarar vermiştir. Kadının aklını, bilgisini katletmiştir; her alanda eril saldırıya maruz bırakılmıştır. Açık veya örtük tamamen eril kodlar üzerinde inşa edilmiş ulus-devlet zihniyetinin kırılması, demokratik çizgiye çekilmesi, bahsettiğimiz bu kuşatmanın yok edilmesi ile ancak sağlanabilir.

Kadının özgürlüğü ile şekillenecek bir süreç olan demokratik entegrasyonun en önemli tamamlayıcısı olan ve militarist, cinsiyetçi ve dincilik gibi kalıplarla zedelenen toplumsal entegrasyon veya komünaliteyi tekrardan oluşturmak için önümüzde duran iki temel görevi başlıklar altında açımlarsak:

a-Cinslerin Demokratik Entegrasyonu

Doğanın ikilemler üzerinden değişim-dönüşüme uğrayıp çeşitlenip zenginleştiğini, toplumun da tıpkı doğa gibi, kadın ve erkek olgusu üzerinden form kazandığını vurgulamıştık. Bu iki olgu, bugün sahip olduğumuz tüm pozitif toplumsal değerlerin ana hücrelerini oluştururlar. Kadın ve erkek ikilemi çatışmaları ve uzlaşmalarıyla, toplumsal iş bölümü ve özsavunmasıyla yaşam içinde yeni bir yaşam kurmuşlardır. Bundandır ki en büyük toplumsal kırılma, bu iki olgunun, şiddet temelinde, zora ve baskıyla derin ayrışma yaşamasıyla başlamıştır. İkilemlerin bu anlamda birbirini yok etmesi (sapması), toplumu da bir sapmaya doğru sürüklemiştir.

İlk anlam arayışı sonucu insanlık, ikilemlerin yaşam için olmazsa olmaz olduğunu mitlerinde sık sık işlemiştir. Her tanrıça-tanrı bir "şey"i simgelediği için ölümsüzdür. Bazen mitlerde ölümün kıyısına geldikleri doğrudur ancak her bir parçası başka bir şeye dönüşerek, kendini tekrardan vareder. Mısır mitolojisinde geçen İsis-Osiris/Horus-Set miti bunun en yalın ifadesidir. İsis Mısır'ın kutsal tanrıçası, Osiris

kral, Horus da onların çocuklarıdır (aslında Horus, Osiris'in yaşamsal döngüsünün canlı ifadesidir. Yani Osiris öldüğünde Horus başa geçer, Horus aslında Osiris'in kendisidir. Ve bu döngünün dengesini kuran da İsis'tir) Set ise kötü ve karanlık tanrı diye adlandırılır. Yani düşmandır. Ve Osiris ile arasında amansız bir mücadele vardır. Aralarındaki mücadelede Osiris ölür ve Horus babasının intikamını almak ister ve Set ile savaşa hazırlanır. Horus, Set'i öldürmeye çok yaklaşır. Ancak tanrıçanın çığlığı Horus'un Set'i öldürmesini engeller ve Set kurtulur.

Tanrıça, yaşamsal döngünün kurucusu olduğu için Set'in hayatta kalması gerektiği sırrına vakıftır ve onu yaşamda tutmak en önemli vazifelerinden biridir. Çünkü Set yaşamın antitezidir ve yaşam için onun mevcudiyeti, varlığı gerekir. Bu mevcudiyet aynı zamanda "kendi" mevcudiyeti, kendi varoluşlarının nedenidir. Tıpkı Zerdüşt inancındaki Ehriman ve Ahura Mazda ve onun İslamiyet'teki yansıması olan Habil ve Kabil'in evrensel bütünlüğü gibi. Her iki anlatıda da bu iki karşıtlık aynı annenin rahminden dünyaya gelir. Yani karşıtlık kardeştir, eştir, evlattır. Kadın, bir anlamda yaşamı doğurmuştur. Bu da doğal toplumun, en derin anlamsallığına sahip, "yaşam-ölüm-yaşam" döngüsüyle açıklanır. Yaşam bu evrensel yasa üzerine kurulmuştur ve bu yasaların yegane koruyucusu, bu gizin sahibi de ana-kadındır, anatanrıçadır. Erkek de bu döngünün tamamlayıcı unsurlarından biridir.

Cinsler arasına konulan tarihi düşmanlığın ortadan kaldırılması, tıpkı bahsettiğimiz bu yaşamsal döngüde olduğu gibi, insan doğasının ve toplumsallığının bütünlüğünün; günümüz açısından söylersek, demokratik toplumsal entegrasyon açısından olmazsa olmaz niteliktedir.

b-Demokratik Toplumsal Entegrasyon

Üçüncü doğa olarak da adlandırabileceğimiz bu süreç, doğa ve toplumun kendi içerisinde barındırdığı ahlaki, politik, etik-estetik değerleri, kadın ve erkek arasında kırılan dengenin tekrardan oluşturulup, komünal yaşam tarzının inşa edilmesi ve yaşatılmasıdır. Öze dönüş olarak da tanımlayabileceğimiz bu süreç, aynı zamanda demokratik modernitenin de çekirdeğini oluşturacaktır. Bu, yeni bir doğadır; birinci ve ikinci doğa arasında, iktidarlar tarafından oluşturulan yabancılaşma, birbirini yok etme ve erk olma düşüncesi-duygusunun, her anlamda, yerini demokratik ve özgürce yaşam amacına ve mücadelesine dönüşmesidir. Köklü ve kalıcı bir demokratik entegrasyon, toplumsal bütünleşme ancak bu şekilde sağlanabilir. Üçüncü doğanın demokratik niteliği ile her kesimi ortaklaştırması, söz sahibi kılması (irade) kendi dili, rengi ve kültürüyle yaşama amacı ve ideali, kadın öncülüğü ve özgürlüğü olmadan mümkün değildir. Bu nedenle kadının demokratik entegrasyondaki rol ve misyonu tüm ezilen halkların, inançların, gençlerin, çocukların, işçilerin, emekçilerin kendilerini bulacağı, demokratik ulusa giden yolda kilit noktadadır. Birbirine kırdırılan kadınların, erkeklerin, halkların ve inançların tekrardan bu coğrafyada kucaklaşmaları toplumsal entegrasyonun bir gereği ve en önemli amacıdır.

Devlet ile yapılacak bütüncül hukuk ile ortaklaşma da bu bahsettiğimiz toplumsal bütünleşmenin bir sonucu olarak açığa çıkacak bir hususdur. Bu örgütlü demokratik yapı devleti buna çekecek, dönemin gerektirdiği yasal-anayasal düzenlemeleri bu sayede gerçekleştirilecektir. Bahsetmeye çalıştığımız kadın sorunsallığının çözümü ve bozulan bütünlüğün ahlaki ve politik temelde yeniden inşası, tüm sorunların çözüm kapısını aralamaya zorlayacak olan itici güçtür. Tekrardan vurgularsak; bütüncül hukuk bağlamında adım attıracak olan yegane güç; kadınların ve diğer toplumsal kesimlerin örgütlü, bilinçli ve ortak mücadelesi, çabası ve ısrarı olacaktır.

Sonuç:

Toplumsal bütünleşme, örgütlenme ve tekrardan modern bir öze dönüş, her zamankinden daha elzem bir eylem hali olarak karşımızda durmaktadır. Tüm bunların temelinde yatan ana nehir de kadının özgürlük yatağından akacaktır. Abdullah Öcalan, gerçek bir sosyalizmin kadın özgürlüğünden geçtiğini dün olduğu gibi bugün de vurgulamaktadır. 21. Yüzyıl demokratik sosyalizminin ön açıcı ve yürütücü gücü olan bu düstur, demokratik entegrasyonun pozitif yönde gelişebilmesinin mihenk taşı rolündedir. Kadının toplumsal özgürlük eğilimi ve ontolojik özellikleri, onsuz atılacak her eylem ve düşünceyi negatif kılacak bir tarihselliğe, hafızaya sahiptir. Ve kuşkusuz tarih bu derslerle doludur.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Barış ve Demokratik Toplum Sürecinde Hukuk ve Yasal Düzlem

Av. Faik Özgür Erol

On yıllık ağır çatışma ve tecrit şartlarında yürütülen tecride karşı demokratik mücadelenin gerçek önemi bugün daha iyi ortaya çıkmaktadır. "Tecrit eşittir savaş" denklemi kırılmış, diyalog ve görüşme ile barış seçeneğine kapı aralanmıştır. Abdullah Öcalan daha öncesinde şunu söylemişti: "İmralı tecridi, Kürt sorununun çözümünde siyasi ve hukuki seçeneklerin ortada kaldırılmasıdır." Bu tespitin doğruluğu, sorunun çözümüne dair ortaya çıkan ilk olanakta Öcalan'ın gerçekleştirdiği dönüşümün gücünde görülmektedir.

Öcalan Barış ve Demokratik Toplum sürecini herhangi bir dış dayatma olmaksızın tek taraflı bir inisiyatif ve irade beyanı olarak örgütlemiştir. Bu inisiyatifin bu dönemde geliştirilmesinin öznel ve nesnel nedenleri elbette vardı. Hakeza devleti de örgütü de göz ardı etmeyen bir tartışma yürüttü. Fakat temelde çok uzun yıllardır gerçekleşmesi gerektiğini düşündüğü stratejik bir dönüşümü, aynı zamanda ciddi ve kapsamlı bir barış hamlesine dönüştürdü. "Demokratik siyaset ve hukuk silahtan güçlüdür" dedi.

Bu yazıda genel anlamda hukuki seçeneğe, özel olarak da Barış ve Demokratik Toplum sürecinin gerektirdiği yasal çerçeveye odaklanılacaktır.

Hukuk, soyut kurgu ve kavramlarla değil bizzat bu kavramların tarihsel ve toplumsal boyutlarıyla incelenerek anlaşılabilir. "Kürdün hukuku nedir?" sorusunu bu bakışla yanıtlamaya çalışabiliriz. Daha öncesi de olmakla birlikte Kürdün hukukuna ilişkin tartışma bu yazıda Cumhuriyet dönemi ile sınırlandırılacaktır.

Belirli bir çevrede Kürt meselesinin Türkiye'nin beka sorunu olarak ele alındığı bilinmektedir. Burada sebep ve sonuç ilişkisindeki hatalı yerleştirmeyi artık değiştirebilmeliyiz. Meseleyi beka sorunu haline getiren şey Kürdün varlığı ve kimliği değildi; bunun keskin bir şekilde inkâr edilmesiydi.

Cumhuriyet Sürecinde Kürtler

Sivas ve Erzurum Kongrelerinden 1924'e dek süren ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş dönemi olarak adlandırabileceğimiz dönemde M. Kemal şahsında somutlaşan çizginin Kürtlere yaklaşım biçiminin, "Osmanlı Camiası" tanımlaması içindeki temel Türk-Kürt birlikteliğinin ifadesi olarak dile getirilmektedir. M. Kemal daha 16 Haziran 1919'da Cemilpaşazade Kasım Bey'i Sivas Kongresine davet için çektiği telgrafta "…Kürt kardeşlerimin hürriyet ve refah ve ilerlemesinin vasıtalarını sağlamak için sahip olmaları gereken her türlü hukuk ve imtiyazların verilmesine tamamen taraftarım. Fakat Osmanlı Devletini parçalanmaya uğratmamak kaydıyla…" demektedir.

20-22 Ekim 1919'da İstanbul Hükümeti ile Sivas Kongresi'nde oluşturulan Heyet-i Temsiliye arasında

imzalanan Amasya Protokollerinde, ikinci protokolün ilk maddesi şöyledir: "…Osmanlı Devleti'nin tasavvur ve kabul edilen sınırı Türk ve Kürtlerle meskûn araziyi ihtiva eylediği ve Kürtlerin Osmanlı camiasından ayrılması imkansızlığı izah edildikten sonra, bu sınırın en asgari bir talep olmak üzere elde edilmesinin lüzumu müştereken kabul edildi."

Birinci maddenin devamı da şöyle yazılır: "Bununla beraber Kürtlerin serbestçe gelişmelerini temin edecek şekil ve surette örfi ve toplumsal hukukumuzca müsaadelere mazhar olmaları dahi tervic ve yabancılar tarafından Kürtlerin bağımsızlığı altında yapılmakta olan tezviratın önüne geçmek için de bu hususun şimdiden Kürtlerce malum olması husus münasip görüldü."

M. Kemal, 27 Aralık 1919'da Ankara'ya vardığında yaptığı konuşmada Osmanlı hududunu ve Misak-ı Milli'yi anlatırken "Bu sınır, ordumuz tarafından silahla müdafaa olunduğu gibi, aynı zamanda Kürt ve Türk unsurlarıyla meskûn vatan kısımlarımızı sınırlar. Bunun güney kısımlarında Arapça konuşan dindaşlarımız vardır…" demektedir.

Buna benzer yazılı örnekler İzmit Basın Konferansı konuşmalarında da El-Cezire Cephe Komutanlığı'na yazılan talimatta da kurucu kadronun diğer iç yazışmalarında da çokça mevcuttur. Özetle, Kürt ve Türk unsurlarıyla meskûn bölgeler yeni kurulacak ve savunulacak ülkenin sınırlarını oluşturmakta, Kürt gerçekliği Türk gerçekliği ile birlikte kurucu unsur olarak kabul edilmektedir.

1921 Teşkilat-ı Esasiye yasasının da bu kuruluş mantığını sürdürdüğü, ademi merkeziyetçi, yerel meclislere/şuralara dayalı bir muhtariyet rejimini içerdiği, Meclis çoğulculuğu ve demokratizmine en fazla yaklaşan yasal ve anayasal metin olduğu söylenebilir. 1921 Anayasası günümüzde ırkçı ve şoven yapılarca reddediliyor olsa da bizzat Cumhuriyetin kurucularının ve ilk Büyük Millet Meclisinin eseriydi. 1924'e dek gerçekleşen savaşları, istiklali ve başarıyı getiren anayasa da oydu. Türk ve Kürt birlikteliğini ifade ediyordu; fakat bu birlikteliğin ve 1921 Anayasası'nın pratik gerekleri hiçbir zaman yerine getirilmedi. Hatta 1924 Anayasası ile muhtariyetten tamamen uzaklaşarak, devlet yönetimini katı biçimde merkezileştirerek, Meclis'in yönetim yetkilerini budayarak, Türklük ve Türkçe tekliğine odaklanarak çoğulcu ve demokratik bir anayasal rejim ihtimali çökertildi.

Bu tarihten sonrasını hukuk bağlamında anayasaya karşı anayasa yapmanın, sistemsizliğin ve kısır döngünün hakimiyet süreçleri olarak değerlendirmek mümkündür. Daha başlangıçta demokratik ilerlemeyi geri çevirerek oturtulamayan anayasa ve hukuk sistemi, sonraki yüzyılın darbe ve isyan dinamiklerinin zeminini oluşturmuştu.

Kürtlüğün Hukuk Dışına Çıkarılması

Öcalan, Kürtlüğün hukuk dışında bırakıldığını söylediğinde bazı çevreler Türkiye hukuk mevzuatının etnik ya da dini ayrım üzerine kurulmadığını, herkesin pozitif yasa karşısında eşit olduğu itirazını geliştirmektedir. Mesele sadece yazılı yasanın nötr olup olmadığından ibaret olsaydı, bu itirazın kısmi bir haklılığı olabilirdi. Kaldı ki, yazılı yasa ve anayasa hükümlerinin bazılarında etnik ya da dinsel nötrlüğün nasıl bulunmadığını da göstermek mümkündür. Fakat asıl mesele şudur ki, yazılı yasaların haricinde bütün bir hukuk düzeneğinde yerleşmiş kurumlar, mekanizmalar, içtihatlar, söylemler, uygulayıcılardan oluşmuş bir yapı ve bu yapının süreklileşen hukuk politikaları vardır.

1921 Anayasası günümüzde ırkçı ve şoven yapılarca reddediliyor olsa da bizzat Cumhuriyetin kurucularının ve ilk Büyük Millet Meclisinin eseriydi

Türkiye'de bu hukuk politikasının ilk ilkesi, başından beri "Devletin Bekası" olmuştur. Resmi hukuk-politikası bir olayın ilkin bu ilkeye uygunluğunu-aykırılığını inceler. Diğer anayasal ve yasal ilkeler, hukuksal prensiplerin nereye ve hangi ölçüye kadar uygulanacağı bundan sonra ortaya çıkar.

Kürtlüğün hukuk dışında, hatta sosyoloji dışında nasıl bırakıldığını inceleyerek ortaya koymak, önümüzdeki

dönemin eşit yurttaşlık talebinin resmi hukuk-politik karşısında da gerçek bir eşitlik talebine dönüşebilmesi için önemlidir.

Kazım Karabekir'in, anılarında anlattığı bir olay vardır ki, Kürtler gibi toplulukların hukukla kurduğu/kuracağı ilişkiye dair güçlü fikirler verir. Olay 1923'de Karaköse'de geçer. Karaköse'de seyahat halindeki iki devlet memuru yolda soyulur. Bu soygunun failleri tespit edilemez ama soyulanlar da devletin memurlarıdır! Daha sonra bölgedeki inzibat güçleri ve bunların komutanı Miralay Süleyman Sabri, memurlardan çalınan parayı (2.000 Lira gibi) bölgedeki rüesadan (aşiret reislerinden) zorla toplar. "Bu işi yapanlar mutlaka sizin aşiretlerdendir" diyerek bunu yapmayı kendine hak görür.

Bu, gerçek bir Kürdistan hukuku hikayesidir. Kolektif bir kimliği, varlığı, hukuku olmayan Kürdün, gerçekleşen fiillerden kolektif cezalandırılma hikayesinin ilk örneklerindendir.

Kolektif suçlanabilme ilkesi Kürtler için Cumhuriyetin ilk yıllarındaki tüm isyanlarda ve isyan sonrası sürgünlerde eksiksiz uygulandı. Bu isyanlara katılan aşiret fertleri Orta ve Batı Anadolu'ya sürgün edilirken isyanlara katılmayan hatta isyan esnasında bizzat Hükümet güçleriyle işbirliği yapan aileler de sürgün edildiler.

İlerleyen zamanda temel Kürt siyasi davalarının tümünün toplu davalar olarak biçimlendirildiğini görebiliriz: 49'lar davasından 12 Eylül Sıkıyönetim yargılamalarına, KCK davalarından Kobané davasına kadar.

Bir Kürt bölgesinde bir fiil mi işlendi, hele ki bu fiil "Kürtlük" adına mı işlendi? Artık o bölge, o köy, o aşiret tümden cezalandırılabilir haldedir. Islahat planları da zorunlu iskân yasaları da köy boşaltma pratikleri de bu toplu cezalandırma mantığının ürünleridir.

Anayasal, yasal ya da medeni bir Kürt tanıması yoktur ama Kürtler ceza hukukunun kolektif nesnesidir. Modern ceza hukukundaki suçun şahsiliği ilkesinin uygulanmasına gerek yoktur. Bütün bunlar Kürdün konumlandırıldığı alanla ilgilidir ve bu alan hukuk dairesinde değildir.

Gelelim meselenin diğer yönüne. Karaköse olayında dönemin Muş ve Ağrı mebusları Ankara'ya şikâyet bildirince Miralay hakkında soruşturma/muhakeme kararı çıkar. Bu muhakeme emrine, bizzat bölgedeki en üst rütbeli komutan olan Kazım Karabekir sert biçimde karşı çıkarak, bunun geri alınmasını ister. Bu itiraz telgraflarında der ki; "eğer böyle bir yargılama yaparsanız kumandanlar mıntıkalarında askeri ve harbi kuralları uygulamakta tereddüt ederler." Miralayın soruşturulması emrine karşı kullandığı önemli bir ibare daha vardır: "(Bu yapılan) kanunun bazı sefil maksat takip edenlere verdiği kuvvetin tatbikinden başka bir şey değildir."

Anayasal, yasal ya da medeni bir Kürt tanıması yoktur ama Kürtler ceza hukukunun kolektif nesnesidir

Kürt hukuk dışılığının devletin egemenlik gücünün uygulayıcılarının hukuka ve yasaya yaklaşımında yarattığı ikircikliği tam olarak anlatan bir cümledir bu. Bu bakışa göre hukukun ve yasanın "sefil maksat takip edenleri" kuvvetlendirmemesi gerekmektedir. İç düşmanla mücadele ve devleti her seferinde yeniden kurtarma arzusu, hukukun biçimsel sınırlılıklarından kurtulma isteğini güçlendirir. Sürekli savaş ve harekât hali, her kural ve kısıtlamadan bağımsız hareket etme kültürünü yerleşik kılar. Güncelde çokça tartışılan norm devleti ve norm-dışı güçler ayrımı ve geleneği de burada başlar.

Olağan bir hukuk rejiminde herhangi bir grup ya da bölge üzerinde hukuksal güvencesizlik rejimi oluşturulduğunda, bu rejimin kriz anında diğer gruplara ve bölgelere hızla yayılacağı aşikardır ve böyle olmuştur. 1925'de Şéx Sait isyanı gerekçe gösterilerek dört Kürt vilayetini kapsayacak Şark İstiklal Mahkemesinin kuruluş kararı alınmış ve bu mahkemenin vereceği idam cezalarının TBMM onayına gerek olmaksızın uygulanacağı kararlaştırılmıştı. Bu mahkemenin kuruluşu TBMM'de tartışılırken kanuna aynı yetkilerle bir tane de Ankara'da İstiklal Mahkemesi kurulması kararı eklendi. İsyanın bölgesel olarak Ankara'da bir uzanımı yokken Ankara'da da bir mahkeme tesis edilmesi dönemin Meclis oturumlarında epey tartışma konusu olmuştu. Bu itirazlara göre Şark İstiklal Mahkemesinin onay

aramaksızın idam yetkisini almasında bir sorun yoktu fakat Ankara'da neden bir mahkeme kuruluyordu? Bu itirazları TBMM'de en güçlü geliştirenlerden birinin Karabekir olması ise tarihsel bir ironiydi. Nihayetinde Şark İstiklal Mahkemesinde yüzlerce idam kararı verilirken Ankara İstiklal Mahkemesi de bir yıl sonra Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası yöneticilerini ve dahi Kazım Karabekir'i İzmir suikastine dahil olmaktan yargılayacak, bir kısmına idam ve diğer cezaları verecekti.

Kolektif olarak cezalandırılan ve ötekileştirilen bir toplumsal sorun ancak kolektif tanımayla çözülebilir

Bunlar başlangıçlardı. Kürdün yasallık dışına yerleştirilmesi, hukuksal güvencesizlik içinde tutulması anlamına geliyordu. Fakat Kürtlüğün yasadışı tutulmasının yarattığı karışıklıklar her dönem kolaylıkla yasaların askıya alınmasına bahane olabildi. Günümüze kadar sayısız benzer örnek verilebilir. Olağanüstü hâl uygulamaları, siyaset ve örgütlenme özgürlüğü kısıtlamaları, kayyım pratiği gibi Kürdistan'dan başlayıp Batı kentlerini de kapsayan bir hal alan nice örnek sayılabilir.

Kürtlüğün birkaç yıl içinde kurucu unsurluktan tehlikelilik unsuruna dönüştürülmesi, bu "tehlikeye" karşı durduğunu iddia eden kamu yetkililerini ve yasa uygulayıcılarını da çoğu kez yasal kısıtlamalardan azade kılmıştır. Günümüzde de bir kentte valiye on yıl boyunca aralıksız ve sistematik olarak toplantı ve gösteri hakkını yasaklama kararı aldıran güç, bu kısıtsızlık halinden beslenir. Otuz yıldan fazla mahpus kalmış bir siyasi hakkında, bir savcıya ya da cezaevi müdürüne defalarca kez "infaza devam" kararı aldıran gücün kaynağı da aynıdır.

Kürdün, yasallığın yani normun dışında tutulmasının doğal sonucu norm-dışı bir yönetim alanı üretmektir. Norm-dışı alanların varlığı da kaçınılmaz olarak norm-dışı güçleri ortaya çıkaracaktır.

Alman hukuk bilimcileri daha yirminci yüzyılın başında hukukun bazı içkin sınırları olduğunu tartışıyorlardı. Bunu Fraenkel anlatır bize. Bu teoriye göre, klasik güçler ayrılığı (yasama, yürütme, yargı) üçlemesinin dışında dördüncü bir kuvvet alanı daha vardır. "Devletin kendi amaçlarını gerçekleştirmeye dönük olarak hukuk düzeni sahasının dışına çıktığı bütün faaliyetlerini" kapsar. Kelsen buna şiddetle muhalefet eder. Fakat realite budur. Gerçekte olan şudur ki; Devletlerin bu dördüncü gücü ne sıklıkta ne şiddette ve ne sürede kullandığına göre değişir "demokratiklik" tartışmalarımız.

Bütün bunların total sonucunda ortaya çıkan şeye bir devlet yönetimi, sistem yönetimi de diyemeyiz aslında. Hayatın ve toplumun belli kısımları başka güç ve yönetim merkezlerine terk edilmektedir. Hayatın her alanını kapsayacak bir devlet ve hukuk kafesini önermiyoruz elbet. Fakat madem uygulanan eksiksiz bir güç ve özel bir hukuk var, bunun hem esaslı hem biçimsel güvencelere kavuşturulmasını talep etmek, sadece ayrımcılığa uğrayanlara nispeten hukuksal bir koruma sağlamaz. Belki daha önemlisi, belirli ölçülerde bir norm devletinin ve olağan bir anayasal sistemin inşasını sağlar.

Barış ve Demokratik Toplum Sürecinin Hukuki Boyutu

Yukarıdaki tarihsel gerçeklik ve sistemik sorun anlatısı, Kürtlerin varlığı ve hukuku meselesinin neden bireysel hak arayıcılığına indirgenerek çözümlenemeyeceğini göstermek içindir. Kolektif olarak cezalandırılan ve ötekileştirilen bir toplumsal sorun ancak kolektif tanımayla çözülebilir. Kürdün hukuku ve demokratik entegrasyonu, kolektif tanımayı gerektirir. Öcalan'ın "Kürt olgusu ve isyanını hukuksal sürece dahil etmek, Kürtleri Cumhuriyete hukuk kapısından dahil etmek istiyoruz" tespiti de bu anlama gelmektedir.

Barış ve Demokratik Toplum Süreci 2025 yılının genelinde önemli bir hızla ilerledi. Çünkü Öcalan ve hareketi hızlı adımlarla süreci ivmelendirmişlerdi. Bu gelişmelerin tümü, bugün tartışılan hukuksal düzenlemelerin zeminini, maddi temelini oluşturma işlevini taşıyordu. İlk üç görüşme, ardından 27 Şubat çağrısı, hazırlanan metinler ve Manifesto'nun yazımı sonrası Mayıs ayı başında örgüt kongresini yapan ve fesih kararını alan bir noktaya ulaşmıştı. Bu adımlar Temmuz ayında silah yakma töreniyle ve Eylül ayında

Türkiye sınırlarından çekilme pratiğiyle devam etti. Ve bu pratiklerin tamamı, hukuksal bir düzenlemeyle demokratik siyasete geçiş beklentisinin bir gereği olarak hayata geçirildi.

Türkiye'de ise 5 Ağustos 2025'de TBMM çatısı altında Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu kuruldu. Bu Komisyona birçok partinin ve özellikle DEM Parti'nin sunduğu raporlar Türkiye'de demokratikleşme, Kürt meselesinin çözümü ve çatışma sürecinin sonlandırılması için gereken yasal ve idari düzenlemelere dair geniş bir çerçeve sunuyordu. Bu önerilerin bir kısmı Komisyonun ortak sonuç raporunda da yer buldu. Raporun düşünsel çerçevesi ve diline dair DEM Parti'nin de dile getirdiği eleştirileri saklı tutarak belirtmek gerekir ki, raporda hukuksal olarak ön açıcı tespit ve öneriler yer alıyordu. Bunların içinde en önemlilerinden biri ise Kürt isyanıyla ortaya çıkan hukuksal ve idari sorunları çözebilecek özgün bir çerçeve yasanın TBMM'de düzenlenmesi önerisiydi.

1- Barış Yasası/Çerçeve Yasa

Bu yazının kaleme alındığı süreçte gündemin en önemli tartışma zeminini çerçeve yasa oluştursa da halen siyasi iktidarın hazırladığı taslak kamuoyu ile paylaşılmamıştır. Abdullah Öcalan, ihtiyaç duyulan bu düzenlemeyi Barış Yasası olarak isimlendirmişti. Bu yasa, Cumhuriyetin, isyan etmiş Kürtlüğün demokratik sınırlar içerisinde siyaset yapma ve kendini var etme hakkını tanıması anlamını taşır. İsyan eden Kürtler açısından da hukuk dışılık ve şiddet alanının terk edilerek demokratik hukuk ve siyasetin kurallarıyla siyasetini ve mücadelesini yürütme iradesini ortaya koyması anlamını taşır. Bu yüzden önemli ve kurucu bir eşiği oluşturmaktadır.

Böylesi bir yasa ve ona eklenecek diğer düzenlemeler etkili bir kapsayıcılıkta olursa inkâr ve isyan dönemi diye tanımlanabilecek negatif dönemin sonuçlarını tümden aşma imkânı doğurabilir. Hem sürecin hem de süreci nihayetine kavuşturmak isteyen öncülerinin önünü açacak bir rol oynayabilir.

Barış yasasından beklenen özelliklerin ilki, özgün ve bütünlüklü bir yasa olmasıdır. Özgünlükten kasıt, yasanın çözmeyi hedeflediği Kürt meselesinden kaynaklı çatışma sorununu hukuki, idari, mali vb. tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırmaya yetkin bir yasa olmasıdır. Bütünlüklü olma kriteri ise çatışmalı dönem nedeniyle hukuk dışına çıkmış/çıkarılmış herkesi kapsayabilme, PKK'nin ve müttefiki yapıların hukuksal düzleme entegrasyonunu kapsayıcı bir biçimde gerçekleştirebilme yeteneğinde olmasını ifade eder.

Öcalan'ın özgürlük mefhumunu fiziksel koşullarla açıklamayı kabul etmediği bilinmektedir.

Yasadan beklenen ikinci özellik, Barış ve Demokratik Toplum sürecinin devamlılığını ve sürecin kurucu muhatabı olarak Öcalan'ın katılımını sağlayabilecek bir kurumsallığı, kurullaşmayı ihtiva etmesidir. Adı ya da biçimi ne olursa olsun, doğru içerikte geliştirilecek böylesi bir kurullaşma, sürecin en sonuç verici demokratik kurumlaşması anlamına gelecektir. Yasal düzenleme, süreç açısından büyük bir eşiği oluşturmakla birlikte, sürecin son noktasını ifade etmemektedir. Yasanın uygulanma dönemi, yol ve yöntemleri, dönüşlerin biçimi, dönüşler sonrası ortaya çıkacak durum ve ihtiyaçların koordinasyonu ve en önemlisi de ikinci aşama olarak demokrasi düzenlemelerinin gündeme gelmesi sürekli takibi gereken durumlardır. Dünyadaki diğer çatışma çözüm örneklerinden de böylesi süreçlerin belirli bir zaman aralığını ve özenli bir planlamayı gerektirdiği deneyimlenmiştir.

Yasadan beklenen bir diğer özellik ise yasa ile ülkeye ve yasal düzleme dahil olacak olanların siyaset ve toplumsal örgütlenme hakkını kamilen tanımasıdır. Toplumsal bir sorunun siyasal tartışma ve aktivizm düzlemine davet edilmesi, demokratik siyasetin gerçek çözüm yeteneğini ortaya çıkarması anlamına gelecektir.

2- Umut İlkesi/Özgürlük İlkesi

Kamuoyunda "Umut Hakkı" olarak bilinen, adlandırılan Umut İlkesi, pozitif hukuk bağlamında şartlı tahliye imkânı tanınmaksızın ölünceye kadar ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını insanlık dışı

muamele kabul eden 2014 AİHM kararına dayanır. On iki yıldır uygulanmayı bekleyen bu karar, Öcalan şahsında kurulmuş bir karar olsa da hapisteki çok sayıda siyasinin durumunu da etkileyen genel bir hak kategorisindedir. Sürecin ulaştığı aşama itibariyle ise bu kararın sınırlılıklarını aşan bir "Öcalan'ın Özgürlüğü" mefhumu ve talebi ile karşı karşıyayız.

Öcalan'ın özgürlük mefhumunu fiziksel koşullarla açıklamayı kabul etmediği bilinmektedir. Bu, koşulların yarattığı sınırlamaları görmezden gelmek değil elbette. Özgürlük halinin, özgürlüğün düşünce ve eylemini sürekli geliştirmeyle bağlantılı olduğunu düşündüğü içindir. Zaman zaman "Ben burada sizden daha özgürüm" demesi bu gerçeği en yalın biçimiyle ifade etmektedir.

Abdullah Öcalan'ın şimdiye kadar oynadığı rol sınırlı koşullarda gerçekleştirilen barış kurucu bir roldü

Abdullah Öcalan'ın şimdiye kadar oynadığı rol sınırlı koşullarda gerçekleştirilen barış kurucu bir roldü. Barış sürecinin diğer aktörleri TBMM'de, siyasetin ve iletişimin tüm kanallarıyla siyasetlerini topluma anlatabiliyor iken Öcalan'ın hapishane gibi sınırlandırılmış, izole şartlarda etkili bir barış siyaseti geliştirmesinin, yaşanan hemen her tıkanıklığı aşmasının beklenmesinin bir haksızlık oluşturduğu ortadadır. Başmüzakereci sıfatıyla sürece etkin katkı sunabilmesi için, tüm taraflarla doğrudan ve engelsiz iletişim kurabilmesi ve topluma doğrudan hitap edebileceği iletişim kanallarının açılması elzemdir. Bu durum, yalnızca müzakere süreçlerinin başarısı açısından değil, aynı zamanda toplumsal barışın demokratik esaslar üzerinde inşası bakımından da önceliklidir.

Öcalan için gerçekleşen özgürlük etkinlikleri, bu gerçeğin görülmesiyle yakından bağlantılıdır. Benzer bir süreç ve kampanya 40 yıl önce Mandela için geliştirilmişti. Mandela da ANC'nin silahlı kanadının kurucusuydu, 27 yıl hapiste kalmıştı ve bunun bir kısmını Robben adasında geçirmişti. Güney Afrika devleti ile ANC ve Mandela arasında görüşmeler başladıktan sonra 1987'de İstihbarat servisi başkanı hapisteki Mandela ile görüşmeye gitmeden önce "Mandela bundan sonraki görüşmelerimizde bizimle aynı düzeyde, eşit olmalı, dolayısıyla böyle bir görüşmeyi hapishane binasında yapamayız" demiş ve görüşme bir evde gerçekleşmişti. Bu anekdot bir meselenin siyasal yollarla çözümünde izlenecek yolun etik niteliğini göstermektedir.

Öcalan'ın barış ve demokratik toplum sürecindeki kurucu rolünün yanında Kürtler açısından ifade ettiği anlam bütünlüğü de gözetilmelidir. Öcalan, hakkı, hukuku için isyan ve itirazını yükseltmiş ezilen Kürtlüğün temsilidir. Öz bilinci ve iradesi biçimlenen Kürt demokratizasyonunun önderidir. Kendinde birleştirdiği fikir ve eylem birlikteliği ile son 50 yıldaki Kürt isyanı fikrinin de eyleminin de kurucusudur. Bu niteliği itibariyle isyanın dönüşümü, silahların terki, demokratik siyaset ve hukuk yolunun tercih edilmesi fikri ve eyleminin de kuruculuğunu yapmıştır. Bugün de varlığını, dinamizmini ve siyasetini inşa etmiş Kürtlerin yaşadıkları ülkelerde soykırım tehdidi altında değil eşit ve özgür bir topluluk olarak yaşamasının mücadelesini vermektedir. Bugünün meselesi, isyan eden Kürtlüğün Cumhuriyete hukuk kapısından dahil edilmesi meselesidir. Öcalan, işte bu isyan eden Kürtlüğün temsilidir. Bu ülkede bir Kürt olarak yaşama, yetişme, okuma, yönetme ve yönetilme talebinin temsilidir.

O'nu mevcut konumunda tutmakta ısrar etmek, Kürt meselesini yasadışılık alanında tutmakta ısrar etmek olarak okunmaktadır. "Çözümlerinden, kararlarından, etkisinden yararlanalım ama yasallık kazandırmayalım!" anlamına gelmektedir.

Bu nedenle Kürtlerin ekseriyeti Öcalan'ın konumunu ve statüsünü dikkatle izlemekte ve siyaseten dile getirmektedir. O'nun şahsında kendi konumlarını ve statülerini gördüklerini anlamak gerekir.

Umut ilkesinin de bir özgürlük ilkesi olarak Barış Yasası kapsamında düzenlenmesi bu açıdan önemlidir. Öcalan barış ve demokratik çağrısı ile toplumsal ve genel bir özgürleştirme ilkesini hedeflemektedir. Özgürleşme ilkesinin Öcalan özgülünde hayata geçmesi, tabii olarak beklenen ve her dem savunulacak olandır.

3- Özgürlük Yasaları Aşaması

Barış yasası/Çerçeve yasa ile girilecek ikinci aşamada

ise Kürt isyanı kadar Kürt gerçekliğinin de yasallık kazanması, Cumhuriyete hukuk kapısından dahil edilmesi gerekir. Kürdün varlığının ve yaşamının, dilinin ve kültürünün, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün, yerel demokrasi ve yerel yönetim hakkının tanınması ve yasallık kazanması, hukuksal güvenceye kavuşması gerekmektedir.

İkinci aşama ile birlikte Öcalan'ın deyimiyle "demokrasi çarkının dönmesi gerekmektedir." Çerçeve yasa aşamasını "barış süreci" olarak kurabilirsek devamında gelişecek aşamayı da "demokratik toplum süreci" olarak tanımlayabiliriz.

Öcalan bu süreci sadece hukuksallığa dayanarak tarif etmemektedir. Dilini, kültürünü, yerel demokrasi çerçevesini belirginleştirecek olan şey, yüzde doksan oranında demokratik toplumun siyasal, sosyal ve kültürel inşa gücü ve demokratik mücadelesi olacaktır. Bununla birlikte devleti demokrasiye duyarlı hale getirecek, demokratik siyasetin üzerinde hukuk kılıcının sallanmasını engelleyecek yasal düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır.

Öcalan, ikinci aşamadaki yasal gereksinimlerden ilkini "Demokratik Toplum Yasası" olarak ifade eder. Buna, örgütlenme özgürlüğünün çerçeve yasası da diyebiliriz. Bu yasa kapsam itibariyle sivil toplumu hem geliştirmek hem de mevcut yasalarda sayılan dernek, vakıf, kooperatif formlarının yarattığı sınırlılığının ötesinde örgütlenme modellerinin hukuksallığını oluşturabilmeyi içerir. Demokratik toplumun, demokratik toplum örgütlenmelerinin (kongre, komisyon, komün gibi) hukuksal olarak tanımlanacağı ve görev-yetki alanlarının belirleneceği bir düzenleme olarak düşünülebilir.

Toplumsal ihtiyaç oluşturan bir diğer düzenleme tipi ise genişletilmiş yerel yönetim düzenlemeleridir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na konulan şerhlerin kaldırılması veya onun günün koşullarına uyarlanmasını, genişletilmesini ifade eder. Daha köklü, ekonomik, kültürel, siyasi boyutları olan bir model olarak düşünülebilir. Londra, New York, İskoçya kent modelleri bu bağlamda ve belki başka bir yazıda incelemeye değer örneklerdir.

Daha 2003 gibi erken bir tarihte AKP'nin TBMM'den geçirdiği kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması yönündeki kanun, yerel yönetim reformu niteliği taşıyordu. Aşırı merkeziyetçiliği ademi merkeziyet lehine yeniden bölüştürme, yerel yönetimlere yetki kaydırması yapma iddiasındaydı. Yerel yönetimler, yerel ihtiyaçların karşılanmasında "genel yetkili" hale getiriliyordu. Bu ve daha bir dizi değişiklik içeren düzenleme yasalaşmış fakat dönemin Cumhurbaşkanı Sezer tarafından veto edilmişti. Veto gerekçesi ise üniter devlet anlayışının yerel yönetim reformuna uygun olmadığı ve merkezin vesayet denetiminin sınırlandırılıyor olmasıydı. Temel felsefesi doğru olan bu reform, Veto sonrası bir daha gündeme getirilmemişti.

Bugünün meselesi, isyan eden Kürtlüğün Cumhuriyete hukuk kapısından dahil edilmesi meselesidir

Bu anlatı, yazı boyunca ifade edilen, Kürt gerçekliğinin yerleştirilme biçiminin, sistemin kendini reforme etme çabası önündeki en temel engel haline getirildiği iddiamızı kanıtlar bir olaydır. Barış ve Demokratik Toplum süreci, bu anti-demokratizmi aşma yönünde önemli bir fırsat yaratmıştır. Sezer'in oynadığı türden bir negatif vesayet mekanizmasının günümüzde geçmişteki gibi etkili olamayacağı ortada olduğuna göre, bizzat Adalet ve Kalkınma Partisi'nin formüle ettiği reform yasası daha güncel ve sorunlara yanıt olabilecek genişlemiş bir kapasiteyle gündeme gelebilmelidir. Ana muhalefet partisi ve ülkenin ikinci siyasi bloğunu oluşturan CHP'nin de TBMM Komisyon süreci boyunca ve öncesinde de yerel yönetim yetkilerinin sınırlandırılmasına dönük eleştirileri ve önerileri, siyaseten oldukça uygun bir zeminin varlığına işaret etmektedir.

Yerel demokrasi inşası, şiddet ve hukuk dışılığı tümüyle gereksiz hale getirecek, Cumhuriyeti demokrasiyle taçlandıracak bir toplumsal dönüşüm çalışmasıdır. Kuşkusuz yerel demokrasi açısından en acil hukuksal düzenleme, son on yılın en anti-demokratik müdahalelerinden biri olan kayyım düzenlemesinin kaldırılmasıdır. Yapılacak her işin temelinde hukuk olmalıdır. Güncelde ise halen yargılayan yasalar yürürlüktedir ve Öcalan'ın dediği

biçimiyle "Demokratik siyaset alanının üzerinde hukuk kılıcının sallanmaması gerekir."

Kürt meselesi bir diğer yönüyle de eşit yurttaşlık talebi ile anadilde eğitim gibi kültürel devamlılığı kolektif olarak sağlayacak hukuksal güvencelerden yoksunluk halidir. Elbette anadilde eğitim meselesi bir gecede çıkarılacak bir yasayla ertesi gün çözülebilecek bir sorun alanından daha fazlasıdır. Belki de yasadan önce, talepte bulunan her kesim açısından, tüm eğitim ve öğretim seviyelerine göre hazırlık çalışmasının yapılması, dil sadeliğinin ve müfredat derinliğinin sağlanması, eğitimci yetkinliğinin ve yaygınlığının hazırlanması gibi derinlikli bir çalışma sürecini gerektirir. Önümüzdeki dönemin en temel demokratik toplum çalışmasının bu yönde olacağı anlaşılmaktadır. Yasal düzlemin önceliğinin ise bu çalışma alanına engel oluşturmaması ve inşa süreci geliştikçe Kürtlerin anadilde eğitim ve öğretim haklarını gerçekleştirmelerini engelleyici hükümlerin kaldırılması olduğunu söylemek mümkündür.

Sürecin demokratik bir siyaset zeminine evrilmesi yönündeki ısrarlı mücadele, bu zemini sağlayacak ve güçlendirecek çok sayıda yasal mevzuat değişikliğini de gerektirmektedir. İnfaz yasası ve diğer ceza mevzuatında (bu kapsama TMK ve Terörün Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun özellikle dahildir) ayrımcılık oluşturan, ifade ve örgütlenme özgürlüğünü sınırlandıran hükümlerin kaldırılması ya da değiştirilmesi elzemdir. Negatif güvenlikçi idari pratiklerin ve ayrımcı uygulamaların sonlandırılması, seçilmişlerin görevlerine iadesi ile AİHM ve AYM kararlarının uygulanması ise yasal düzenleme gerektirmeyen idari düzenleme ve pratiklerdir. Bu talepler TBMM Komisyon çalışmalarına detaylı olarak sunulduğu ve bir kısmı Komisyon raporuna da yansıdığı için bu yazıda ayrıntılarına girilmemektedir.

Türkiye'ye özgü çatışma çözümünde belirli aşamalarda ilerleme sağlandıktan sonra başta eşit yurttaşlık talebini ve etnik aidiyete dayalı olmayan bir vatandaşlık tanımının oluşturulmasını kapsayacak biçimde yeni bir toplumsal sözleşmenin ve anayasal güvencenin ortaya çıkarılması önemlidir. Yeni bir toplumsal sözleşmenin inşasını, geniş anlamda demokratik entegrasyonun sonuç noktası olarak değerlendirmek mümkündür.

Sonuç Yerine;

Hukuksal düzenlemeler, salt bir siyasi iradenin yönetim mucizesi olarak önümüze koyacağı şeyler değildir. Bunlar zaten mücadeleyle yoğrulmuş, olgunlaştırılmış, bir tarihsel gereklilik olarak ortaya çıkmıştır. Mesele, bu demokratik doğuşun önünde engel oluşturulmamasıdır. Demokratik mücadele yürüten Kürtler, çözüm sürecini sahiplenen Türkler, destek veren tüm toplumsal kesimler bu hukuki-siyasi değişimin gerçek özneleridir. Onların eseridir.

Diğer bir sonucu da şudur bu anlatının: Mesele şu ya da bu yasanın inşa edilmesi ya da ilga edilmesinden daha fazlasıdır. Beğenelim ya da beğenmeyelim, hukukun bütünselliğini savunmak ve talep etmek durumundayız. Dördüncü erk, (Hukuksallığı ve hukuk dışılığı birlikte taşıyan sistemler) hayatlarımıza ve eylemlerimize bu denli sirayet ediyor, müdahale ediyor, sürekli isyan ve bastırma mekaniğine hapsetmeye çalışıyorsa, bu güçle hiçbir ilişki ve etkileşim kurmaksızın siyaset ve hukuk mücadelesi yürütemeyiz. Değişmek ve değiştirmek, dönüşmek ve dönüştürmek zorundayız. Ortak ve anahtar kavram demokrasidir. Siyaseten atılacak her adımda demokratik ve özgürleştirici ilkeyi, hukuksal her yapılanma ve düzenlemede demokratiklik ve bütünsellik ilkesini gözetmeliyiz.

Eğer başarılabilirse demokratik yasal düzenlemeler ve özellikle Barış Yasası, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde Kürt toplumsallığı ile devlet sisteminin diyalog, saygı, birbirini tanıma/anlama ve uzlaşı temelinde ortaya çıkarmayı başaracağı belki de ilk somut iş olacaktır. Birbirini dinleyerek ve ortaklaşarak birlikte iş ve sonuç üretebilmek, uzun vadeli "Nasıl bir arada yaşayabiliriz?" sorusuna verilecek olumlu yanıtların ilk ve en sağlam zeminini oluşturabilir. Birlikte kazanmanın en verimli yolu olduğu gözükmektedir. Üstten ve buyurgan "Ben böyle uygun gördüm" dili de sürekli bekleme ve isteme pozisyonundaki "Bunu şöyle yapmalısın" dili de uzlaşı ve ortaklaşma kültürüne hizmet etmez. Çözüm, birlikte "Bu iş böyle yapılır" diyebilmekte, bunun hukuk-politiğini inşa edebilmektedir.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Tarihin Gerçekliğinde Entegrasyon

Burak Büyükkaya

"Ne kölelere layık bir barışı ne de mezarda bir barışı asla istemiyoruz"

Abdullah Öcalan

Tarihsel bir dönem için son viraja yaklaşırken, varlık ve tarih olarak devleti, toplumu ve demokratik entegrasyon sürecini araştırmak, anlamak ufuk belirleyici önemdedir.

Dünya siyasal sisteminin temel faktörü olan devlet, toplumların idare aygıtı olarak kendini konumlandırmıştır. Devlet nedir, toplum-devlet ilişkisi tarihte nasıl oluşur, hangi koşullarda başlar? sorularıyla sorgulamak hem dünü anlamak hem bugünün meselelerine çözüm olabilmek hem de geleceğe rota çizmek için gereklidir.

Sümerler ilk devlet olarak tarihe geçmiştir. Yaklaşık olarak M.Ö. 3000 yıllarına tarihlendirilir. Sümer devletini ve onu oluşturan süreci anlamak, o tarihten günümüze kadar gelen döneme projeksiyon tutmamıza yardımcı olacaktır.

Devletin inşasına varan sürecin ilk işaret fişeği olarak kadın-erkek arasında yaşanan yarılmayla dile getirilebilir. Henüz insanlık toplumsallığın başlangıç dönemlerinde iken tarihsel veriler kadının toplayıcılık yapan, çocukları büyüten, doğayla erkeğe nazaran daha uyumlu ve klanın oluşumunda doğal otoritesi olduğunu ve ana-kadının veya ana-tanrıça bilinci ile yönettiğini gösteriyor.

Erkeğin ise avcılıkta uzmanlaştığı görülmektedir. Hangi canlıyı nasıl avlayacağını, tuzak-pusu konusunda uzmanlaştığını, analitik yeteneğinin geliştiğini gösteriyor.

Ana-kadının doğurganlık özelliği, yaratıcı yanı olması, klanı içerisinde kutsallık ve tanrıçalığa kadar giden yolu yaratmıştır. Saygı ve bağlılık oluşturmuştur. Erkeğin avcılık ve savaşçı özelliği ise bulunduğu grupta güç arzusu ve hırs yaratmıştır. Ölme-öldürme koşullarının sonucu olarak bu özellikler baskın hale gelmiştir. Zaman içerisinde ana-kadın etrafındaki klanla avcı-savaşçı erkek grubu arasında çelişki derinleşir. Bir tarafta doğasıyla uyumlu ve toplumsal özellikleri yoğun ana-kadın ve klanı; diğer yanda güç ve savaşı yaşamın merkezine alan erkek grubu. İki taraf da doğru olanın kendileri olduğuna ikna olur. Bu yarılma tarihsel olarak toplumdaki ilk büyük problemdir.

Devlet ve Tarihi Sorunsallık

Sümerler ilk sistematik devlet olarak ortaya çıkmıştır. Özünde devlet olgusu derinleşen kadın-erkek çelişkisinin erkek lehine sonuçlanmasıdır. "Devlet erkek üretimidir" demek bütün tarihsel süreç göz önüne alınca haklılığını ispatlayan bir tespittir.

Tarihsel olarak devlete ilişkin ilk tespit bu olmakla birlikte konu daha geniştir. İkinci tespit; devlet sınır çizicidir; egemenlik alanlarının sınırlarını belirler.

Devletin hakim olduğu toprak yani mülkiyetine çizdiği sınırlar kadar toplumun yaşamına yani kültür, ahlak, siyaset, sanata da sınırlar belirlemiştir. Hem fiziken somut hem de düşünce ve duyguda soyut sınırlar çizmiştir. Bununla birlikte tarihsel toplum bilinci bu sınırları aşmak için çaba vermiştir ve hayatın devamlılığını sağlayan da bu çabadır.

Devletin çizdiği sınırların doğal sonucu olarak içinde kalanlar olduğu kadar dışında tutulanlar da vardır. Dışında tutulanlara "yok" düşüncesiyle baktıkları için onlar "var"lık mücadelesi verirler. Sınır içinde olup dışarıya itilenler de olur; Ermenilerin Anadolu'dan göçertilmeleri gibi. Sınır içindeyken sınır dışı muamelesi görenler de olur; Kürt halkının varlığının yasal düzlemde kabul edilmemiş olması gibi.

Devlet toplum üzerinde mutlak iktidar, mutlak sınırlardır. Kendi sınırları içinde tutulan Türk halkı korkular üzerinden manipüle edilerek tarihsel gerçeğine yabancılaştırılmıştır . Laz, Pomak, Çerkez vb. halklar da sessiz-talepsiz kılınmıştır. Alevilik inancı düzen dışında tutulmak istendiği için İslamiyet içerisinde eritilmek istenmiştir. İslamiyet inancı ise iktidar endeksli tarikatlar ve güncel siyasete malzeme edilerek çürümeye götürülmüştür.

Demokratik Entegrasyon

Bunlar kabataslak şeklindeki sınırlardır. Bütün devletlerin sınırları vardır. Demokratik entegrasyonla kastedilen şey tarihsel devlet sınırlarını esneterek yola başlanmasıdır. Demokratik entegrasyon ana-kadının yarattığı toplum kültürünün somutlaşması için ortaya çıkarılmak istenen bir yol, bir başlangıçtır. Devlette demokrasi ilkesel kılınarak, devlet artı demokrasi yani tarihi devlet gerçekliğiyle tarihsel toplum gerçekliğinin bir arada yaşayabilmeleridir.

Bu tarihi çalışmada demokratik entegrasyon sürecinin gerekliliği ile ilgili geçmiş deneyimler güncel sistemin durumu, yaşanan savaşlar ve krizlerde birer sebeptir. Hannah Arendt; "Güç gücü yok eder ama yeni güç yaratmaz" der. Bu belirleme şöyle tamamlanabilir; "Silah gücü yok eder ama yeni iktidar yaratır."

Toplumsal sorunlar güç kullanmak dahil birçok yöntemle çözülmeye çalışılabilir, fakat doğru yöntemle çözülmedikçe kanserli ur gibi büyümeye devam eder. Dönemsel tedavilerle yavaşlatılabilir veya ilaçlarla ağrı azaltılabilir; fakat doğru çözüm geliştirilmedikçe ölüm kaçınılmazdır. Toplumsal sorunların yarattığı ölüm, tarihsel yanı çok boyutlu ve derin yıkımlar yaratırlar.

Silahlar, sözün anlamsız bırakıldığı yerde konuşmaya başlar. Demokratik entegrasyon sözünün anlam kazandığı ve kaybedenin olmadığı yöntemdir. Toplumun ölümden, düşmanlaştıran politikalardan, kaygılardan, korkulardan, ekonomik zorluklardan kurtulmanın ilk sağlam adımıdır. Özgür düşünce ve ifadenin zeminini güçlendirecek yasa ve hukukla hak aramanın ve bulacağına inanmanın zeminidir. Devlet ve toplum içine yerleşen, toplumsal gerçekliğine aykırı kişi ve kurumların zayıflatılmasıdır. Yıkıcı özelliklerin zayıflatılarak, pozitif yönlerin açığa çıkarılmasıdır.

1993 den günümüze Türkiye ile denenen demokratik entegrasyon süreçlerinde her defasında başarıya ulaşılmaması, karşılıklı çok büyük kayıplarla neden olmuştur. Can kayıplarının üzerine sosyal-ekonomik, toplumsal bilinç gibi ağır kayıplar yaşanmıştır ve çok şey kaybettirmiştir. O günlerden bugüne kalan şey tecrübedir; acıdan süzülmüş tecrübe. Eskiye dönmemin garantörü olması gereken tecrübe.

Dünya Deneyimleri

Dünyanın farklı coğrafyalarında benzer şekilde yaşanan silahlı çatışmaların çözümleri de Türkiye ile yürütülen demokratik entegrasyon sürecini kavramak için iyi birer kaynaktırlar. Ada ülkesi Britanya, İrlanda sorununu diyalog ve müzakere yöntemi ile çözmüştür. Bununla sadece siyasal bir sorun çözülmemiştir. Britanya dünyanın en güçlü devletlerinden biridir. Üzerindeki bu yükü doğru çözmeyi becererek sosyal, ekonomik, politik vb. alanlarda da güçlü olma iddiasını devam ettirmiştir. İrlanda sorununu mantık çerçevesinde çözmeyi başararak, toplumuna da sorunlarını demokratik yöntemlerle çözebileceğini göstermiştir. İrlanda sorunu çözülmemiş olsaydı İngiltere bugünkü güçte olabilir miydi? Veya yakın zaman önce bağımsızlık referandumu yapılan İskoçya halkı "hayır" oyu kullanır mıydı?

İspanya devleti hâlâ krallık ve cumhuriyetinin içiçe olduğu rejime sahiptir. Yıllarca iç savaş ve sorunlarla boğuştuktan sonra demokratik yöntemlere geçilmiştir. Katalonya ve Bask bölgelerindeki halkların özgürlük taleplerine yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve

toplumsal hakların anayasal güvenceye alınması ile cevap vermiştir. Toplumsal sorunlar demokrasi ile çözüldüğü için bugün krallık değil cumhuriyet baskındır.

Güney Afrika halkları sadece o coğrafyada olmaları nedeniyle çok ağır bedeller ödemişlerdir. 1488'de Ümit Burnu'nun 'keşfedilmesinin' ardından Avrupa'dan Hindistan'a gemi ticaretinin önemli bir durağı olmuştur. İngiliz, Fransız, Portekiz ve Hollandalıların güç mücadelesinin alanı dönüştür. 1652'de Cape Town'da Hollandalıların kurduğu küçük koloni zamanla çiftlikler inşa etmiş, İngilizlerin de koloniler kurmasıyla Güney Afrika halkı hem yeraltı kaynakları hem yerüstü kaynakları ile birlikte sömürülmüştür. Güney Afrikalı köle olarak çalıştırılmış, Amerika'ya köle olarak satılmıştır. Apartheid rejimi 1900'lü yılların son çeyreğine kadar devam etmiştir. Yaklaşık 30 bin Güney Afrikalı öldürülmüştür. Fakat sonunda yine sorun muzakereyle çözülmüştür. Nelson Mandela uzun yıllar süren mücadelesinde, 27 yıl cezaevinde kalarak Güney Afrika sorununu demokratik yolla çözmüştür. Varlığı inkar edilen milyonlarca Güney Afrikalının direnişi ve mücadelelerindeki ısrarın sonucunu haklarını almışlardır.

Tersi örnekler de mevcuttur. İsrail-Filistin sorunun yakıcı sonuçları bugün Gazze'de yaşanmaktadır. Filistin halkının demokratik haklarının tanınması ve entegrasyon dışında kalıcı çözüm olmadığı ayandır. Dünyanın farklı yerlerinde de bu yönlü çatışmalar olagelmiştir; Filipinler, Nepal, Hindistan, Çin, Kolombiya, Meksika, Cezayir gibi.

Tarihsel toplum-devlet ilişkisinde yüksek gerilimli dönemler hep var olmuştur. Dünyanın her yerinde, tarihin her döneminde bu gerilimli ve çatışmalı durumla rastlamak mümkündür. Ortak akıl ve demokratik yöntemlerle çözüm yoluna girmeyi başaranların dünden daha iyi gelecekleri olmuştur. Bunun dışındaki yöntemler ayrılık, çatışma, yıkım yaratmaya devam etmiştir.

Ortadoğu birçok yönüyle dünyanın trafo merkezidir. Bir çok iç ve dış nedenden dolayı yüksek gerilim yaşanmaktadır. Savaş ve çatışmalar sonu gelmeyen yıkımlar yaratmaktadır. Demokratik entegrasyon bu gergin zeminde başarı sağlayabilirse devrimsel etki yaratarak hem Ortadoğu'nun geneline hem dünyaya model olacaktır.

Her sorunun çözümü taşıdığı muhteva ve nitelikle orantılı olduğu için (Kürt sorunu gibi) kördüğüm halini almış bir sorun kısa, orta ve uzun vade şeklinde programlarla çözülebilir. Son yüzyıldır yaşanan olayların negatif etkileri inkar edilmeden çözümde yol alınabilir. Zoraki ne yasal, ne de toplumsal bir hat tanınmadan negatif entegrasyon yaşamanın olumsuz sonuçları çok taraflı olmuştur. Pozitif entegrasyonla çok taraflı kazanımlarla devreye girecektir. Yüzyıllık ulus-devlet gerçekliğine demokratik kurumları ve toplumuyla güç kazanacaktır. Devlet artı demokrasi ile ifade edilen formülasyonu yaşam bulması olacaktır. Demokrasi, devletin sınırları içinde yaşayan kesimlerin sorunlarını özgürce tartışarak çözme olanaklarının güçlendirilmesi olduğu gibi bugüne kadar bütünün parçadan güç alması olacaktır. Daha özgür bilim, edebiyat, sanat gibi alanları da kapsar.

Sonuç olarak; demokratik entegrasyon yeni bir dönemin kapısıdır. Her kesimin ortak geleceği için göstermesi gereken çabadır. Bütün sorunların çözümü değildir; fakat çözüm için alan inşasıdır. Özgür düşüncenin gelişerek toplum karşıtlığının gerilemesidir.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Yerelde Komünalizm ve Entegrasyon

Pınar Işık

21. Yüzyılın ilk çeyreğinde insanlık ve uygarlık büyük bir kriz içinde. Geldiğimiz aşamada siyasal sistemler de dahil olmak üzere büyük altüst oluşlar yaşanıyor. "Büyük belirsizlikler çağı" dersek yersiz olmaz sanırım. Ne geleneksel değerlerin tutuculuğu ne de modernitenin "akışkanlığı" toplumsal krizleri çözmek şöyle dursun, sorunları daha da katmerleştiriyor. Geçen yüzyıl içinde sorunların bilimsel çözümü iddiasında olanlar ise yöntemleriyle modernitenin ve esasta da toplumsal sorunların krizini büyütmenin manivelası durumuna geldi. Toplumsal yaşama ilişkin her şeyin geçici, belirsiz olduğu ve anında tüketilmesi gereken bir metaya, nesneye dönüştüğü gerçeği, her gün yüzümüze çarpıyor.

Diğer yandan çağın hâkim toplumsal formu olan ulus-devlet ve merkezi yönetim biçimleri büyük oranda insan ilişkilerine, yani doğrudan toplumsal dokuya nüfuz etmiş durumda. İktidarını toplumun tüm kılcal damarlarına yayarak varlık kazanıyor. Fakat diğer yandan kendine ezel-ebet olmayı atfeden kapitalist modernite, iktidar aygıtlarını ve sömürü sistemini meşru ve kabul edilebilir hale getirmek adına bilimi araçsallaştırıyor. İnsanlığın özgürlük potansiyelini ve arayışını "omnia fluunt, nihil manet" (her şey akar, hiçbir şey kalmaz) mottosu ile günlük yaşamın kalabalıklarında hapsediyor. Kapitalist Modernite denen olgu öldürücü bir umutsuzluğu, köreltici bir düşünüşü, yalnızlığa mahkûm edilen bireyi bir karıncaya dönüştürmeyi başarmış sayılır. Dolayısıyla geldiğimiz evre büyük bir kötülük çağıdır. Umut ise: toplumsallığın ahlaki- politik değerlerle yeniden anlam kazanmasındadır.

Özgür Yaşam Alternatifi: Komünalizm

Kapitalist modernite çağında bireycilik, yalnızlık, yabancılaşma ve köksüzlük krizleri, insanın varoluşuna aykırı bir yaşam biçiminin sonucudur. Kapitalizm yalnızca bir ekonomik tekel değildir, aynı zamanda hatta en fazla da iktidardır. Bu nedenle yalnızca ekonomik düzeni değil, insani olan her şeyi çözer. Doğayı talan eder. Toplum özüne ilişkin olanı kaybettikçe, birliğini de kaybeder.

Bu nedenle komünalizm ve topluluk temelli tüm ahlaki-politik gelenekler hep bir hakikati işaret ederler. İnsanlığın kolektif bilinç katmanlarında hep aynı gerçeğe temas edilir: Birlikte yaşamak bir seçenek değil, ontolojik bir zorunluluktur ve bugünün çok katmanlı, iç içe geçmiş krizlerine karşı tartışılmaz bir çözüm önerisi sunar.

Komünal yaşam, tarihin herhangi bir dönemine ait nostaljik bir kalıntı değildir; insan türünün kolektif bilinç dışına kazınmış en eski varoluş örgütlenme kültürü ve düzenidir. Karşılıklı paylaşım, dayanışma, birlikte düşünme ve birlikte var olma, yalnızca etik bir tercih değil, insanın varoluşsal doğasının bir

gereğidir. Komünal değerlerin özü, bireyin kendini topluluk içinde eritmesi değil; kolektif varoluş içinde kendi varlığını anlamlandırması ve yeteneklerini çoğaltmasıdır. Paylaşım, maddi olanla ilgili değil; duyguların, zamanın, bilginin ve etik sorumlulukların ortaklaşmasıdır.

Bu durumda komünalizm nedir? diye bir soruyla başlamak yerinde olabilir.

Komünalizm; bireycilik ve merkezi devlet otoritesi yerine, yerel toplulukların (komünlerin) özerkliğini, doğrudan demokrasiyi ve ortak yaşamı savunan felsefik, politik, sosyal ve ekonomik bir düşünce sistemidir. Karar alma süreçlerinin tabandan tavana işlediği, ademi merkeziyetçi bir örgütlenmeyi ve kolektif yaşamı hedefler. Yani kendi kendini yöneten toplulukların veya kentlerin etrafında yapılanmış olan demokratik kurumsallaşmaların bütünü olarak tanımlanabilir. Her şeyden önce komünalizm ya da komün ütopik bir soyutlama değildir. Bugün için eldeki verilere dayalı olarak söylersek insan toplulukları tarihsel serüveninin % 98'lik gibi bir oranı komünal topluluklar olarak yaşamışlardır. Yine ardı sıra bir Adem-i merkeziyetçi eğilim olarak komünalist hareketlerin farklı formlarda günümüze kadar geldiklerini birçok tarihsel veriden biliyoruz.

Kenneth Rexroth, "Komünalizm Tarihi" kitabı ile ilk çağlardan yirminci yüzyıla kadar dalgalanma halinde ortaya çıkmış komünalist eğilimleri ve hareketleri inceler. Merkeziyetçi eğilimlerin ve devletçi geleneğin yok saydığı kolektif topluluklara hakkını vermeye çalışır. Komünal yaşamın, ilk insan topluluklarının ontolojik yaşam biçimi olduğunu vurgular. Oradan kentleşmeyle oluşan merkezileşmeye rağmen, komünalist eğilimin farklı topluluk ve cemaatler içinde kendini ne şekilde sürdürdüğünü incelikle anlatır. Kitap boyunca anladığımız şey insanlığın orjinal kimliği olan komünalite farklılaşsa da, yok olup gitmemiş, dinsel komünal hareketlerden seküler ütopyalara kadar varlığını sürdürmüştür. Rexroth'un dikkat çektiği önemli tespitler vardır: Bu tespitlerden biri; "güncel olarak verili toplumsal ilişkiler insanı kendine yabancılaştırıyor" tespitidir. Merkezileşme eğilimleri insan iradesinin alanını daraltıyor ve en önemlisi de amaçsızlık ve anlamsızlık bir virüs gibi yayılıyor. Özellikle "Marksizm insanı, emeğine, çevresine ve kendisine yabancılaşması gerçeğinden ekonomik sistemi değiştirerek kurtulabileceği fikrini önerdi" der ve devamla " Ekonomik sistem değişti ancak insanın kendine yabancılaşması daha da arttı. İster sosyalizm, ister kapitalizm densin, insani tatminler ve hayatın anlamı, Doğu'da da Batı'da da aynı. Bu sebeple bugünkü asıl mesele politik ve ekonomik yapıyı değiştirmek değil, insanın kendisine yabancılaşması gerçeğine bodoslama saldırmaktır."

Kenneth, kapitalist sistemin tüm dünya genelinde insansızlaştırmasına karşı yaygın bir isyan dalgasına tanık olunduğunu da belirtir. Bu kadar umutsuzluk içerisinde olanca gücüyle bu isyanın bir ürünü olan alternatif toplumun da giderek yaygınlık kazandığını, geçmiş devrim hareketlerinin mevcut seçenekleri tükettiğini ve yeni bir devrim fikrine ihtiyacımız olduğunu umutla hatırlatır.

Komünalizm fikrinin tarihsel toplumla çok sıkı bir bağı varken diğer yandan güncellenmiş halini de bir çok devrimci gelenekte ifadesini bulduğunu görürüz. Rexroth'un da belirttiği gibi tarihsel olarak bir çok harekette ifadesini bulan komünalizm, Fransız devrimde güçlü bir şekilde görünür oldu. "Komün" kent belediyesi ya da "yerel halk yönetimi" anlamında kullanılıyordu. Ancak "komünler komünü" daha olgun ve ideolojik biçimini esas olarak ilk defa 1871 Paris Komünü süresinde bilinçli olarak bir siyasal eğilim olarak dile geldi. Komünalist hareket, Büyük Fransız Devrimi'nin bölge meclislerinde erkenden en yüksek noktasına ulaştı. Paris Komünü yalnızca bir belediye modeli değil, kendi kendini yönetme modeli olarak tarihe yazıldı. Mahalleler, işçi birlikleri ve yerel meclislerin aşağıdan yukarıya doğru örgütlenmesini ifade etmesi anlamında kavramlaştı. Sonraları anarşistler ve komünalist düşünürler "komünlerin federasyonu" yani birbirlerine bağlı özyönetim ağları fikrini geliştirerek günümüze taşıdılar. Tıpkı Abdullah Öcalan'ın "devlet ve komün " ikileminde altını çizdiği gibi bu çatışma merkeziyetçi eğilim ile komünaliteyi geçerli hale getirmeye çalışan eğilim arasındaydı. Kendi dönemi içinde sonucu belirsiz olan bu mücadelenin nasıl sonuçlandığı hepimizin malumudur. Yani bu tarihsel düellodan ulus-devlet zafer kazanan siyasal model olarak ortaya çıktı. Günümüzde dünya ulus-devletlere bölünmüş durumda ve gittikçe globalleşen dünyamızda bu temel siyasal ve idari bir çerçeve olmaya devam etmektedir.

Son yıllarda komünalizm daha belirgin ve bağımsız bir radikal ideoloji olarak öne çıkıyor. Daha çok sosyal kuramcı Murray Bookchin'in ve Abdullah Öcalan'ın fikirleri ile somutlaştı. Öncü ekolojik filozof olarak Bookchin, kapitalizm ve ulus-devletin siyasal alternatiflerini arıyordu. Çünkü onları aslında toplumsal örgütlenmelerin anti-ekolojik ve anti-toplumsal biçimleri olarak görüyordu. Kendisinin toplumsal ekoloji perspektifinden, komünalist toplumsal düzen, daha insani ve ekolojik bir toplumsal örgütlenme olarak gözüküyordu ki daha rasyonel ve etik idi. Bookchin, "Toplumsal ekoloji" fikri ile kentleri "etik insan birliği" olarak tanımlar; yani yabancılaşmanın kaynağına dönüşmüş kentler komünalist örgütlenme ve ilişki biçimi ile eko-topluluklara dönüşebilir.

Bookchin komünalizmi şöyle tanımlar : "Komünalizm hayal ürünü, uydurma bir şey değildir, politik yaşama değin, toplumsal gelişme ve aklın diyalektiği sonucu oluşmuş dayanıklı bir kavram ve pratiği ifade etmektedir." Bookchin gibi birçok tarihçi, komünalizmi tüm çağlar boyunca sürmüş olan çeşitli yerel yönetim sistemlerini tanımlamak için kullanışlı bir terim olarak görmektedir.

Komünalizmin İki Temel Özelliği

Birincisi; komünalist felsefe kapitalist sistemin topyekûn bir eleştirisine dayanır. Kapitalist modernitenin çözdüğü tüm alanlara ilişkin alternatif çözümler inşa eder. Salt politik yaşamı değil ekonomik ve sosyal yaşamı da değiştirmeyi hedefler.

İkincisi; komünalizm en fazla iktidar problemi ile ilgilidir. İktidarın nüfuz ettiği her yerden arındırma ve demokratik, dayanışmacı bir ağ oluşturma komünalizmin temel özelliğidir. Bu felsefe devlet dışı örgütlenmenin, özgürlük alanını devletin dışında arayan bir seçenektir.

Abdullah Öcalan'ın baktığı noktanın üç ana unsuru vardır:

Birincisi; tarihsel hakikat, toplumun oluşum biçiminin komünal olduğunu ortaya koyar. Özünde özgür, dayanışmacı ve kolektiftir. İçinden kastik katilin bir çelişki olarak ortaya çıkması bu gerçeği değiştirmez. Esas itibariyle komünalite ahlaki- politik bir birlik, merkeziyetçi eğilimler karşısında kolektif, yatay ve demokratik bir ilişki biçimini, toplumsal örgütlenmeyi içerir.

İkincisi; toplumun komünal ve demokratik değerlere dayalı oluşmasında kadının birleştirici ve öncü rolü vardır. Kastik katil kadın şahsında bu yaşam biçimine saldırmıştır. Üçüncü olarak da; reel sosyalist deneyimin bize gösterdiği gibi ulus- devlete dayalı olarak sosyalist bir yaşamın inşa edilemeyeceğidir. Bu seçenek demokratik çözüm bağlamında demokratik ulusal bir sistemi ifade eder. Kürt özgürlük mücadelesinde kat edilen yolların Kürt varlığını kanıtladığını fakat, ideolojik-örgütsel bilince kavuşmuş özneleşmeyi özgürleştirme, varlığını kalıcı kılmanın henüz gerçekleşmediği bizzat Öcalan'ın tespitidir. Kapitalist modernitenin ulus-devlete dayalı çözümü yerine demokratik ulus olarak kendi demokratik kurumsallaşmasını inşa etmesidir. Ulus-devletin zora dayanan iktidarına karşın toplumsal bir güç olarak komünlerin örgütlenmesi bir özgürlük seçeneği olarak ortaya çıkar. Bana göre Abdullah Öcalan, komünalist projeyle özgürlüğe olan tutkusunu ulus-devletin yıkıntıları arasında yitip gitmesine izin vermedi. Her iki bağlamda da düşünürsek, yani hem devlet dışı bir örgütlenme olarak komünal düzen hem de mevcut ulus-devlete alternatif demokratik ulus çözümü yani statüleşmesi-ki bunlar içiçe geçmiş olgular-özgür yaşamak ve varlığını kalıcı hale getirmekle ilgilidir.

Ancak Kapitalist moderniteye alternatif seçenekler, ulus ve toplum olarak özgür yaşamanın yolunu açar. Komünalizm tam da bu özgür yaşama seçeneğinin kavramsallaştırması ve sistemini ifade eder

Yerelde Komünlerin İnşası

Komünalizm siyasal bir alternatif olarak radikal demokrasiye dayalı alternatif bir siyasal yapıya olan ihtiyacı karşılamak için oldukça elverişli bir içerik taşır. Siyasal bir sistem haline gelebilmesi için aynı niteliklere sahip yerel bir örgütlenmeye dayanmak zorunluluğunu ortaya çıkarır. Yani komünlerin birliği olarak komünalizm, demokratik politika ile işlevselleşen yerel toplulukların bir iskeleti rolündedir. Dolayısıyla komünlerin yerelde nasıl oluşacağı oldukça elzemdir.

Kelime kökü olan "kom" aryen dillerinde "topluluk" anlamında kullanılmakla birlikte aynı zamanda

latince "communis" yani "ortak" "paylaşılan" anlamına gelir. Kürtçede "kom" kökünden türeyen, bugünde "kombun" Kürtçede "toplanmak, bir araya gelmek" anlamında kullanılır.

Komün sosyalist literatürde iki şekilde tariflenmiştir. Bunun birincisi sınıfsız toplum döneminin formu olarak. Bu da ilkel komünal çağ diye anlatılır. İkincisi ise devletçi uygarlıkla beraber çeşitli dönemlerde ortaya çıkan eşitlikçi hareketlerdir. Ortadoğu'dan Avrupa'ya uzanan bir çok komünal hareket tarihe damgasını vurmuştur. Abdullah Öcalan'ın analizine bakarsak; toplumun oluşum biçimi zaten komünaldir. Fakat günümüz itibari ile bu toplumsal hafızanın canlanmaya ve güç kazanmaya ihtiyacı vardır. Zaten insanlığın düşünsel ve davranışsal evrimi "bir arada" olmaya göre evrimleşmiştir. İnsan bu anlamda salt bir beden değildir. Esas itibari ile birlikteyken tamamlanan bir varlığa dönüşür. Yaşama dair her şeyin anlamı, bir başkasına, "ötekine" ihtiyaç duyar. İnsan, kendi ontolojik varlığını ortaklaşılmış derin bir sezgi, duygu, etik, politika, dayanışma ve vicdan üzerine kurmuştur. Dolayısıyla da bunun dışında olan yaşam biçimleri bir anlamıyla insanın kendisine olan yabancılaşmasıdır. Bugün de her şeyin daha fazla kırılgan hale gelmesinin nedeni belki de sezgisel olarak kendimiz olmadığımızı bilmekten ileri gelir.

Peki bu kadar hayati önemde olan komüne dair neler söylenebilir? En somut haliyle nasıl örgütlenebilir?

Çokça vurguladığımız gibi, toplumsal yaşamın ilk çağlardan bu yana kendini var ettiği ilkeleri vardır. Başat ilkesi ahlakiliktir; her bireyin toplumuna karşı duyduğu saygı ve bağlılık olarak da ifadeye kavuşabilir. Kapitalist modernitenin toplumda ve bireyde en fazla aşındırdığı olguların başında gelir. Topluluğuna karşı bağlılığını ve sorumluluğunu yitirmiş bir birey her türlü erozyona açık hale gelir. Aslında çokça söz ettiğimiz yabancılaşma da, bu niteliklere sahip kültür dünyasına ve yaşam biçimine yabancılaşmadır. Liberalizmin kışkırttığı birey suni bir özgürlük algısının tuzağına düşmüş durumdadır. 'Topluluğu olmadan özgür olduğu' yanılgısı kışkırtılan bir algıdır. Tam da bu noktada komün açısından bilinen yanılgılardan biri de bireyin iradesinin yok sayılacağına dairdir. Tam tersine farklılık, çoğulculuk komünal yaşamın esas belirleyenidir. Herkesin birbirine benzediği, farklı fikirlerin olmadığı bir yaşam, mekanik ve tek düzedir. Öcalan'da komün değerlendirmesinde bu farklılığa vurgu yaparak, "Komün veya topluluk da bireylerine sonuna kadar sahip çıkarak onları korur ve yaşatır" der.

Tam da bu farklılaşma komün içinde daha fazla işlevsellik kazanır. Öncelikle şunu söylemek gerekir. Komün belli alanlarla sınırlı bir yapı değildir. Yaşama dair her türlü ihtiyaç üzerinden komünler oluşabilir. Eğitimden sağlığa, kültürden spora, tarımdan küçük ölçekli fabrikalara kadar uzanabilecek çok geniş bir skala sayılabilir. Önemli olan işlevselliğidir. Gerçekten temel yaşamsal ihtiyaçlar bu komünleri belirlemelidir. Reel sosyalist deneyimin yarattığı komünleri salt ekonomik ihtiyaç temelli görmeyi de bu değerlendirmenin içine almak gerekir. Tabiki ekonomi çok temel bir ihtiyaçtır ve yaşamı sürdürmenin olmazsa olmazıdır. Ancak toplumsallık salt maddi ihtiyaçlar üzerine şekillenemez. Komünal ekonomi temelli komünlerde oluşmak durumdadır. Buradan tekrar bireyin komünde yer alma biçimine dönersek; her bir birey, birden fazla komünde olabilir. Zira insanın da toplumun da ihtiyacı çeşitlidir. Kişi yeteneğine, farklılığına, emeğine göre birden fazla komünal toplulukta yerini alabilir. Burada önemli olan topluluğun ortak ihtiyaçlarını düşünen, ortak fayda odaklı bakabilme durumudur. Komününde yarattığı ilişkisellik kişinin kendini ifade etmesine ve özneleşmesine izin verir.

Bir diğer yandan ortak fayda, ihtiyaç gibi olgular kimi zaman tartışmalı hale de gelebilir. Yani komünal düzenin onun güncel hali olan demokratik toplumun da çelişkileri olabilir. Komünalite tümden çelişkisizlik değildir. Çelişki derkende fikir ayrılıkları, farklı bakış açılarından bahsediyoruz. Nasıl ki komünal topluluk aynı olmayan bireylerden oluşuyorsa, bu durumda aynı objektiften bakmamak da olabilecek doğal bir sonuçtur. Eğer böyle ise o zaman temel sorular şunlar olur: fikirler nasıl ortaklaştırılacak, nasıl bir potada eritecek duruma gelir?

Bunun cevabı politika kavramındadır. Zaman zaman kimi kavramlara yüklediğimiz anlamlar oldukça soyutlaşır ya da verdiğimiz anlam toplumla değil iktidarla bağlantılı hale gelir. Her ikisi de sorunludur. Politika da bu kavramlardan biridir. Öcalan'ın kavramsal çerçevesinde önemle üzerinde durduğu kavramlardan biridir. Zira oldukça topluma yabancılaştırılmıştır.

Bu nedenle Öcalan "Politikayı eşsiz düzenleyici bir güç, bir nevi sanat" olarak tanımlar. Ek olarak da özgürlükle özdeş kılar. Bookchin ise "politika özgür yurttaşların kendi beledi işlerini yönetmeye ve kendi özgürlüklerini savunmaya aktif katılımları demektir" der. Hannah Arendt'e göre ise politika, bireylerin şiddet ve tahakkümden uzak bir şekilde, eşitler arasında konuşarak ve ortak eylemlerde bulunarak dünyayı kurma ve dönüştürme etkinliğidir. Arendt, politikayı insanın hayatta kalma mücadelesinden (zorunluluktan) ayrılan, özgürlüğün gerçekleştiği alan olarak tanımlar. Tamda toplulukların sorunlarını konuşup çözüm geliştirecekleri alan politikadır. Politikanın var olabilmesi için toplumsal alan bir şarttır. Bu alan, insanların birbirlerinin farklılıklarını (çoğulluğu) görerek müzakere edebildikleri ortak dünyadır. Arendt için politika, bir yönetme sanatı değil, yurttaşların ortak meseleleri eşit koşullarda tartışarak kamusal yaşamı şekillendirmesidir.

Öz Yönetim Olarak Komünalizm

Komünalizm siyasal bir alternatif olarak, kendini yönetmenin demokrasiye dayalı düzenini ifade eder. Buradan yola çıkarak sistemleşmesine dair bazı önermeler olabilir.

Komünalizmin yerelleşmesinin ana stratejisinin başında belediyelerin komünal ağın bir komünü olarak inşa edilmesi gelir. Bugün baktığımız gerçeklikten epey uzak gibi görünse de tarihsel anlamı buna tekabül eder. Bu anlamda komünalizm politik boyutu özgür ve toplumcu belediyeciliktir. Fransız Devrimi'nde "Belediye Komünü" (Commune de Paris), 1789'da kurulan ve Paris'in yerel yönetimini ele geçiren yönetim organı olarak tanımlanmıştır. Daha öncede değindiğimiz gibi Fransızca bir terim olan Commune, kabaca "belediye" veya "yerel yönetim" birimi demektir. Fransa'daki idari yapılanmada en küçük yerel yönetim birimi günümüzde de komün olarak adlandırılır. Devrim döneminde ve sonrasında Paris Komünü, sadece bir belediye değil, merkezi otoriteye başkaldıran bağımsız bir devrim merkezi olarak anılmıştır. Abdullah Öcalan son manifestosunda komünlerin oluşum biçimine ilişkin tam da bu noktada belediyelerin rolüne değinir; "Ulus devlet nasıl kapitalizm silahı ise halkların kurucu ilkesi ve silahı da komündür. Belediyeler üzerinden de bu komünal toplum örgütlenebilir. Teorik ve pratik olarak bu mümkün. Ancak özenle ve gerçek bir antikapitalist mücadeleyle mümkündür. Kurucu kadronun kafası karışıksa, iradesi çarpıtılmışsa bu olmaz" diyerek zihinlerimizin kapitalist modernitenin kodlarından arındırılmasının altını çizer.

Komünalist mücadelede merkezileşmiş devletin gücünün yerelle paylaşılması temel bir stratejidir. Bunun da en uygun yolu hem resmi hem de yasal olarak; siyasal iktidarı yerel düzeye çekmek istemektir. Ulus-devletlerin bugün sahip olduğu güç temelde toplumun alanına ve temel ihtiyaçlarına el koymasıyla kazandığını biliyoruz. Yerel demokrasinin inşa edilmesi ve kendi kendini yönetebileceği alanlardan biride belediyelerdir. Belediye tarihsel anlamına uygun olarak bir demokratik yönetim kurumudur ve o yüzden topluma dayanmak zorundadır.

Komünalist sistem içinde belediyeler demokratik bir karakter kazanmak zorundadır. Komünalizm Bookchin'in dediği gibi, belediyeciliğin bugün uygulandığı haliyle kabul edildiği anlamına gelmez. Çünkü tersine modern belediyeciliğe devletçi birçok özellik kaynaşmış durumdadır. Ve çoğunlukla da ulus-devletin bir uzantısı işlevi görür. Komünalite ya da komün felsefi olarak temelde devlet ve iktidar dışı bir örgütlenmedir. Bugün epeyce devletçi özellikler taşıyan belediyelerin nasıl komünal bir ağın parçası olacağı, çaba, emek ve zihniyet değişimi ile gerçekleşebilecek bir durumdur. Yeniden yapılanmaya ihtiyaçları vardır. Aşağıdan topluma dayanmak zorundadır dediğimiz şey esasta halk konseyleri, meclislerdir. Temelde toplumsal ihtiyaçlar ve bu ihtiyacı belirleyecek olan iradenin karar vereceği mekanizma halk komünleri, meclisleri ve demokratik kurumlardır. Söz edilen kimi zaman yapılan geçici halk toplantıları değildir. Örgütlü ve kalıcı meclislerin ve kurumsal yapıların tartışarak karar verici güç olduğu bir sistemden söz ediyoruz. Toplumu irade kılmak, yaşamına dair sorumluluk almasını sağlamak, yapılan çalışmaları denetlemek bu halk meclislerinin görevi olmalıdır. Yani temsili demokrasiye dayalı değil katılımcı ve radikal demokrasinin geçerli olduğu kurumsallıkların işlemesi. Aynı zamanda toplumsal yapıda komünal kültürün yaygınlık kazanmasında bir o kadar önemlidir. Toplumsal dayanışma, emeği ile üretime katılma, kadın özgürlükçü ilişki biçimi

vb. de bu meclislerin ve kurumsallıkların zihniyeti ve kültürü olmalıdır Bu durumda komünalistler varolan belediyeleri güçlendirerek komünal bir sistemin parçası kılmalıdır. Başlangıç olarak belediyeler Özgürlükçü politikalar üreten kurumlar, Kentin yönetimi ile ilgili komünleri ve meclisleri, mahalle ve köylere dayalı olarak kent genelinde oluşacak büyük halk meclisleri şeklinde inşa etmelidir. Aslından bu, bir nevi devletin ele geçirdiği yerel yönetim alanını belediyeler yoluyla yeniden toplumsal kılmak anlamına gelir

Diğer yandan komünalizm ve demokratik entegrasyon bağlamında da yerel yönetimlerin büyük bir rolü vardır. Entegrasyonu karşılıklı ilişkilerin düzenlenmesi olarak kabul edersek, belediye veya yerel yönetimlerde demokratik entegrasyon temelinde, devlette merkezileşmiş kendini yönetme hakkının geri alınması olarak görülebilir. Bu şekilde toplum yerel yönetimler aracılığıyla bir bütün olarak ekonomik, sosyal, politik değerleri üzerinde kullanım hakkına ulaşır. Zaten toplum bunlardan yoksun bırakıldığı için kendine yabancılaşmış, yoksunlaşmıştır.

Komünalizm ve Entegrasyon

Komünalizmin sistemleşmesinde gözden kaçırılmaması gereken temel konulardan biride, komünlere dayalı demokratik toplum kurumsallığının ulus-devlet ile olan ilişki-çelişki dinamiğine ilişkindir. Abdullah Öcalan'ın demokratik toplum programının bir parçası olarak ifade ettiği entegrasyon kavramı, belli bir tarihsel ve sosyo-politik analize dayanır. Kürtlerin hem kendileriyle hem de farklı devlet yapıları içinde ve farklı halklarla kurdukları tarihsel ilişkiler düşünüldüğünde somut bir politik sorun olarak önümüzde durmaktadır. Yirminci yüzyıldan bu yana Kürtlerin yaşadığı coğrafyanın farklı ulus-devletler arasında bölünmüş bir gerçekliği vardır. Öcalan, ortak yaşamanın hangi koşullar altında mümkün olabileceği sorusunu tarihsel, toplumsal, politik-etik ve felsefi yanıtlar verir. Yıllar içinde bunu birçok farklı veçhede dile getiren Öcalan, son olarak "Demokratik Entegrasyon" kavramını demokratik müzakerenin bir parçası haline getirdi.

Öncelikle kavram olarak entegrasyon nedir? diye bakmakta fayda var. Entegrasyon kavramının güncel tanımı ile ilgili bir çok tartışma olduğunu biliyoruz. Fakat kavramın etimolojik anlamı çok daha nettir. Latince "integrare" fiilinden türeyen entegrasyon, "yeniden bütünleşmek, tamamlanmak, birleşmek" anlamına gelir. Bu yanıyla, entegrasyon farklı toplumsal, siyasal, kültürel bileşenlerin ortak bir sistem ya da yapı içinde bir araya gelmesini ifade eder. Gerçek anlamı bu iken kavram epeyce anlam kaybına uğramıştır. Kavramın, tahribata uğramasının iki ana parametresi vardır. Biri uygulanma biçimi; diğeri ise ulus-devletçi ideolojinin etkisidir. Ulus-devletçi ideoloji, kavramı asimilasyonun sınırına dayandırmış ve nerdeyse özdeş gibi algılanmasına neden olmuş, diğer yandan Avrupa merkezli politikalarda azınlıkların ve grupların mevcut toplumsal düzene ve normlara tek taraflı uyumuna dönüşmüştür.

Bu durumda entegrasyona şöyle bir perspektiften bakmaya ihtiyacımız vardır.: Bir, kavram öz olarak neden asimilasyon değildir ve asimilasyon nedir ? İki, entegrasyonun ayırt edici özellikleri nelerdir? Üç, demokratik entegrasyon demokratik ulus paradigmasında nasıl bir anlam kazanır?

Asimilasyon kavram olarak Latince "assimilare" fiilinden türemiştir. Benzer kılmak ve aynı hale getirmek anlamına gelir. Asimilasyonun kendi içinde masum bir kavram olmadığını biliyoruz. Belirli bir iktidar politikası ve pratiği içinde şekillenmiş ve böyle uygulanmıştır. Yani hedefli, süreklilik arz eden politik bir iktidar aygıtıdır. Bu anlamıyla ulus-devletin ve kapitalist modernitenin inşasında asimilasyon politikaları oluşum süreçlerine içkindir. Kısacası asimilasyon; halkların, inançların ve bir çok farklı kimliğin ulus-devlete ve normatif düzenine, tek taraflı ve zor yoluyla eklenmesini içerir. Bu zor zamanla rızaya dönüşen bir süreci de yaratabilir. Fakat hedef, farklılıkların baskın olan içinde erimesi ve zamanla yok olmasıdır. Burada uyum değil büyük oranda dönüşüm vardır. Asimilasyonist politikada farklı olan, olduğu gibi kabul edilmez. Zaten farklılığı sorun görüldüğü için dönüştürülerek erimesi sağlanır. Farklı olan özne, kendi normatif çerçevesine uygun bir forma sokularak yönetilebilir olmaya elverişli hale getirilir. Öcalan bunu "zora dayalı entegrasyon" şeklinde tarif eder. Farklı kimlikler ve kültürler doğrudan yok edilmez. Fakat kendiliklerine de izin verilmez. Abdullah Öcalan, Kürt gerçekliği açısından bunu "kültürel soykırım" olarak tanımladı. Asimilatif

entegrasyon olarak tanımlanabilecek bu süreç, bir nevi politik bir şiddet biçimidir. Öcalan farklılığa dayalı toplumsal kültürlerin nasıl tasfiye edildiğini şöyle açıklar; "Maddi kültür ve zihniyet kültürü üzerinde yürüttükleri bu hegemonya ile binlerce yıllık toplumsal kültürleri kendi ajan kurumlarının en başta geleni olan ulus-devletçikler hegemonyası altında(…)katliam, sömürgecilik, asimilasyon, soykırım ve zora dayalı entegrasyonlarla tasfiyenin eşiğine getirmişlerdir."

Abdullah Öcalan bir çok kavrama hakkını vermeye çalıştığı gibi entegrasyon kavramına da paradigmatik bir müdahalede bulunur. Ulus-devlet sistematiği içinde negatif bir anlam kazanmış entegrasyon kavramını yeniden tanımlar. Demokratik olması bu entegrasyon biçiminin esas muhtevasıdır. Yani demokratik bir zeminde bütünleşme bu tür entegrasyonun ön koşuludur. Demokratik Toplum Manifestosu'nda "entegrasyon çözümü için devletin de demokratik değişim yaşaması gerekir" diyerek "faşist bir cumhuriyetle entegrasyon gerçekleştirilemeyeceği ve meselenin özünün "demokratik cumhuriyet ile demokratik toplumun entegrasyonu" olduğunu vurgular. Öcalan demokratik entegrasyonu asimilasyonist düşünceden arındırmakla kalmaz aynı zamanda Kürt ulusal varlığını ulus-devletçi çözüm seçeneğinden de arındırır. Özgürleşmeyi egemenlik aygıtı olan ulus-devlet içinde var kılmaya çalışan reel sosyalist deneyimden sıkça bahsetmesinin nedeni tamda budur. Bu nedenle entegrasyon bir demokratik çözüm ve birlikte yaşam seçeneğidir.

Abdullah Öcalan'ın entegrasyon ya da bütünleşme kavramını ilk kez kullanmadığını, daha önceki metinlerinde de kullandığını bilmek önemlidir. Bir bütün olarak sistemsel dönüşümü ifade ederken diğer yandan demokratik ulus paradigmasının da perspektifini yansıtmaktadır. Fakat Öcalan'ın entegrasyon tartışmasının salt bir çözüm arayışı olmadığını tüm metinlerinde görmek mümkün. Çok geniş bir tarihsel sosyolojik analizine dayalı yeni bir perspektif ortaya çıkarır. Komünaliteye dayalı ahlaki-politik toplum ve devletçi uygarlık arasındaki çelişki ve gerilim tarihsel okumasının temelini oluşturur. Devletçi uygarlık komünal toplumu baskılama ve biçim vermek amacındayken, komünal toplum ise varlığını korumanın yollarını arar. Tam da bu noktada, bu tarihsel analizin güncel olana yansıması olarak, entegrasyon kavramı ortaya çıkar. Birlikte yaşamanın inşasının nasılı, entegrasyon kavramında dile gelir. Demokratik ulus, demokratik konfederalizm, demokratik özerklik, demokratik cumhuriyet ve sonuç olarak demokratik entegrasyon birlikte yaşamanın nasılına verilmiş yanıtlar bütünüdür.

Bütünleşme fikrini Öcalan'ın 1993'teki ilk ateşkes çağrısına götürmek mümkündür. Öcalan burada çatışmanın siyasi müzakereyle çözülmesi fikrini gündeme getirmiştir. Öcalan'ın '93 ateşkes açıklamasında söyledikleri çarpıcıdır. Bugün entegrasyon olarak formüle ettiği, varlığını koruyarak bütünleşme fikriyatı, '93 açıklamasında çok daha sade dile gelmiştir zaten. Şöyle der Öcalan; "Kürt halkına bazı yasal güvenceler vermek istiyor mu istemiyor mu? ulusal varlığımızı kabul ediyor mu etmiyor mu? Daha açık söyleyeyim daha kardeşçe ve barışçıl bir yolda ilerlememize imkan verecek mi vermeyecek mi? Kısaca demokratik siyasi tarzı esas alacak mı? bu sorulara cevaplar verilecekse biz ateşkesi sonuna kadar da sürdürülebilir (…) biz ilişkilerin yeniden düzenlenmesini istiyoruz..bin yıllık ilişkiler ve çelişkiler var. Özgürce ve biraz da eşitçe yeniden düzenleme bizim temel anlayışımızdır. Buna da biz çok hazırız. Anayasal düzenlemede Kürtlerin de yer almasını vurguluyoruz (…) Bir muhatap arıyorum" diyerek konuşmasını bitirir. O gün açısından da mühim olan ilkelerdir, araçlar tartışılabilir diyor Öcalan.

Ulus-devletin asimilasyonist politikalarına karşıt demokratik entegrasyon yeni bir ilişki biçimini imler. Hem mevcut olan ilişkinin normlarının sorgulandığı bir süreç hem de bunun yeni biçiminin nasılına dair yeni bir etik çerçeve sunar. Yani nasıl kurulduğunu ve nasıl dönüştürüleceğini dair kurucu bir çerçevedir. Karşılıklı bir bütün oluşturulması ve farklılıkların karşılıklı birbirini kabul etme ve tanıma süreci olarak da tanımlanabilir. Tekçi ideolojilerin yarattığı çatışma, ayrışma ve karşıtlaştırma yerine, yeni bir ilişki biçiminin inşa edilmesi, entegrasyonun çok temel bir özelliğidir. Demokratik entegrasyonun kimi özelliklerini başlıklar halinde vurgulamakta fayda var.

1-Demokratik nntegrasyon pasif bir uyum süreci değildir. Yani tek taraflı olarak bir tarafın mevcuda eklenmesin, katılmasını içermez. Mevcut olanın demokratik müzakere ile yeniden inşası sürecin bir parçasıdır.

2-Yalnızca birlik olmak değildir. Karşılıklı tüm normların sorgulandığı ve yeniden düzenlendiği bir pratik süreçtir.

3-Toplumun özne ve irade olarak rol oynadığı, farklılığını ve özgünlüğünü koruyarak var olabileceği bir ilişkiye dahil olunur.

Güncel olarak Barış ve Demokratik Toplum döneminin stratejik kavramı entegrasyon, demokratik ulus paradigmasından ayrı düşünülemez. Hatta onun ayrılmaz bir parçası olarak düşünmek gerekir. Bu nedenle dönemsel ya da taktik bir bakış değildir bu. Paradigmanın ana hatlarından biridir. Öcalan ulus-devletin toplumu bir kasap gibi parçalayan ideolojisinin yarattığı tahribatları her fırsatta önümüze serimler. Yani ona göre; ulus-devletin tekleştirici ve parçalayıcı ideolojisi, toplumun bütünlüğünü bozan bir iktidar aygıtıdır. Diğer yandan ise özellikle Ortadoğu'da tüm bu iktidar zoruna rağmen, kültürel yaşam kendi bütünlüğünü korumuştur. Binlerce yıldır iç içe geçmiş, birbirini zenginleştirmiş muazzam bir jeokültürel bütünsellik vardır. Fakat oldukça baskılanmış olma gerçeği göz ardı edilemez. Tam da demokratik ulus bu kültürel bütünlüğü her anlamda özgürleştirilmesinin de paradigması oluyor. Dolayısıyla demokratik modernite bağlamında halkların eşit ve özgür bütünleşmesi ile bugün demokratik entegrasyon kavramlaştırması arasında çok sıkı bir ilişki var. Bir diğer deyişle entegrasyon anlayışı demokratik ulus içinde bir çözüm kavramı olarak şekilleniyor. Bu nedenle taktiksel değil, paradigmatik bir ilişkidir. Demokratik ulus, ulus-devletin parçalayıcı, tekçi, bastırmacı ideolojisine karşı, birleştirici ve dönüştürücü bir dinamiğe sahiptir. Tam da bu yanıyla ulus-devletin karşıtlaştırıcı etkisini tersine çevirecek bir bütünlük oluşturmak, entegrasyon/ bütünleşme kavramının stratejik hedefidir.

Diğer yandan bu fikrin ana hedefi bütünleşme ile farklılığı ortadan kaldıracak bir zeminin oluşmamasına dikkat etmektir. Bu zaten demokratik ulus fikriyatı ile tersine dönüştürülecek bir husustur. Zira demokratik ulus çoğulcu ve kapsayıcı yanıyla farklılıkların en fazla özneleşebileceği bir fikir ve pratiktir. Bir diğer önemli husus, Kürtlerin ya da diğer halkların uğradığı tarihsel adaletsizlikleri "uyum" adına görünmez kılınmadığı bir ilişkinin düzenlenmesi ve inşasıdır. Bir anlamda ulus-devlet karşısında varlık kazanma, ilişkinin karşılıklı olarak yeniden tanımlanmasını da içerir. O zaman ulus-devlet karşısında varlık kazanmanın yolu nedir? Nasıl tesis edilir?

Demokratik entegrasyon yaklaşımının birinci unsuru mevcut ulus-devlet ile bütünleşmedir. Kastedilen dört ayrı devlet ile entegrasyona dayalı çözümdür. Fakat bu ilişkide devletin nasıl bir pozisyonda olması gerektiği tam da demokratik müzakerenin konusudur. Zira entegrasyon demokratik, katılımcı bir süreç olarak düşünülmelidir. Mevcut durumda devletin politikaları tekçi ulus-devlet ideolojisine göredir. Ulus-devletin dönüşüm yaşayacağı temel konulardan biride budur. Özellikle tekçi vatandaşlık anlayışında köklü bir dönüşüm, entegrasyonun temel koşullarındandır. Salt demokratik toplumun devletle bütünleşmesi değil, aynı zamanda demokratik cumhuriyetin de toplum ile bütünleşmesi yani karşılıklı entegrasyonu bu çözüm seçeneğinin anahtarıdır. Sadece Kürtlerin demokratik cumhuriyet ile kuracağı yeni bir ilişki biçimi değil, aynı zamanda tüm halkların ve inançların demokratik ve eşit düzeyde demokratik cumhuriyet çatısı altında yaşamasıdır. Abdullah Öcalan'a göre; "eğer cumhuriyet demokratik olmazsa, entegrasyon olmaz. Faşist bir cumhuriyetle entegrasyon gerçekleştirilemez. Dolayısıyla demokratik siyasetin karşılığı Demokratik Cumhuriyet'tir. Onunla entegrasyon yapılıyor, bütünleşiyor.. Bu çok önemlidir ve amacımızı karşılıyor."

İkinci olarak da demokratik komünalite programının inşa edilmesi demokratik entegrasyon anlayışının bir diğer stratejisidir. Tarihsel olarak toplumun devletin olanca ağırlığı karşısında güç kaybettiğinin biliyoruz. Gücü yeniden kazanmak örgütlü mücadele ile mümkündür. Toplumların bu anlamda hem bir direniş hafızası var hem de, meşru zeminde örgütlenerek varlık kazanabileceklerine dair çokça deneyim mevcut. Bu anlamıyla demokratik ulusun ihtiyaç olan tüm boyutlarda komünalist bir anlayışla örgütlendirilmesi demokratik ulusal toplum olma yolunu sonuna kadar açacak bir zemindir. Bir yanıyla kendi içinde zihniyet olarak bütünleşmiş toplumsal yapının örgütlü kurumlarıyla da bedenleşerek bir birliğe dönüşmesi bir o kadar önemlidir. Öcalan, demokratik komünalist toplumun inşa tarzını demokratik siyaset olarak belirledi. Köylerden mahalleye, kasabalardan

büyük kentlere kadar katılımcı ve demokratik tarzda örgütlendirilmiş toplumun özneleştiği ve sorunlarını çözdüğü güçlenmiş bir toplumdan bahsediyoruz. Dolayısıyla da örgütlü toplumun alanı arttıkça, devletin alanı küçülür. Toplum özneleştikçe devlete daha az ihtiyaç duyar. Ulus-devlet karşısında varlık kazanmak ve bütünleşme ancak bu koşullar altında mümkündür. Bunun olmadığı koşullar toplumu değil devleti güçlendirir. Eşitler arası bir ilişki içinde demokratik siyaset alanının demokratik cumhuriyetle bütünleşmesidir.

Sonuç yerine;

Komünalizm ve demokratik entegrasyon ilişkisi çoklu katmanlara dayanır. Fakat en sade haliyle salt toplumun varlığını koruması değil; en önemlisi de toplumun kendi politik yaşamını örgütleyebilmesinin bilincini ve praksisini oluşturabilmesidir. Bu da özyönetime yani demokratik ulusun komünal ve konfederal temelde kendini örgütlemesine dayanır. Meclisler, komünler ve yerel demokratik kurumlar aracılığıyla varlığını kalıcı hale getirir.

Demokratik konfederalizm, demokratik modernite paradigmasının siyasal sistemini olarak anlam kazanır. Bu da komünalizme dayalıdır. Demokratik siyaset ve öz savunma ise en temel unsurudur. Bu bütünlüğe baktığımızda demokratik entegrasyonun öznesi temelde kendine yetebilen topluluktur. Yani başkası tarafından tanınmayı bekleyen pasif bir toplum değil, özbilinç, özkimlik, kendini yönetebilme kapasitesine sahip demokratik toplumdur. Abdullah Öcalan, demokratik ulusun bedenleşmesini demokratik özerklik (komünaliteye dayalı, konfederal tarzda) olarak ifade eder. Yani bu toplumun kendisini komünler, meclisler, demokratik kurumsallaşmalarla ve özsavunma eksenli örgütlemesi olarak düşünülmelidir. Burada özelde özsavunma toplumun ahlaki- politik özelliklerini korumasının kurumsallaşmış, örgütlendirilmiş olması vardır. Bu nedenle demokratik entegrasyon devlet ve toplum arasındaki ilişkiyi yapısökümüne uğratmayı amaçlar. Yeni bir egemenlik mücadelesi yaratmayı değil, farklı politik yapıların birbirini yok etmeden birlikte var olabilecekleri bir ilişkiyi kurmayı amaçlar.

Fakat bütün bu koşulların varlığı demokratik entegrasyonun kendiliğinden oluşacağı anlamına gelmez. Tam aksine demokratik entegrasyonun mücadele ile gelişeceği ve korunacağı en önemli hususdur. Bu bir saf uzlaşı yada salt iyi niyet ile gerçekleşebilecek bir süreç değildir. Ulus-devletin toplumun alanını daraltmaya çalışan, toplumsal talepleri bastıran yanını hiçbir zaman göz ardı etmemek gerekir. Zira Abdullah Öcalan'ın sıkça söz ettiği gibi devletin de dönüşüm yaşaması ve egemenlik paradigmasından arındırılması gerekir. Bu nedenle demokratik entegrasyonun gerçekleşmesi salt müzakere ile değil aynı zamanda hukuki güvence, demokratik siyasetin önünün açılması ve demokratik toplumun varlık kazanmasının kapasitesiyle beraber düşünülmelidir. Demokratik toplum kendi komünleri, meclisleri ve demokratik yapıları ile özneleştikçe, devlet de bu kolektif varlığı tanıyan merkeziyetçiliğini sınırlandıran bir forma kavuşmak zorundadır. Bu anlamıyla kolektif varlığın anayasal bir statüye kavuşması ve güvence altına alınması bu tartışmanın merkezindedir. Sonuç olarak devletin tekçi ve asimilasyoncu karakterinden vazgeçmesi, toplumun da özyönetimiyle devletin alanını sınırlandırması demokratik entegrasyonun ana fikrini teşkil eder.

Kaynakça:

-Öcalan, Abdullah – Demokratik Toplum Manifestosu
-Öcalan, Abdullah- Demokratik Uygarlık Manifestosu (cilt I-V)
-Bookchin Murray- Geleceğin Devrimi- Dipnot Yayınları, İstanbul
-Bookchin Murray – kentsiz kentleşme -Ayrıntı Yayınları, İstanbul
-Rexroth Kenneth- Amara Yayıncılık, İstanbul
-Abdullah Öcalan'ın Entagrasyon Anlayışı, Dem Parti Kitapçık
-Hannah Arendt- İnsanlık Durumu- İletişim Yayınları- İstanbul

İçindekiler İçin Tıklayınız

Başka Bir Ekonominin Mümkünlüğü

Sezai Temelli

A- Giriş

İçinde yaşadığımız dünya artık çoklu ve karmaşık krizler dünyasıdır. Siyasetten ekonomiye, toplumsaldan doğaya yaşamın her alanı derin bir kriz döngüsü içinde. Çoklu kriz halinin ötesinde bu kriz alanlarının birbirinin etkilemesi/tetiklemesi ise insanlık tarihinin bugüne kadar tanık olmadığı bir karmaşık 'dünya düzensizliği'ni karşımıza çıkarıyor. Bugün yaşadığımız gelişmelerinin arka planı kuşkusuz kapitalist modernitenin tarihsel yolculuğunun iz düşümü. Sistemin bağrında taşıdığı kriz dinamikleri son kertede yaşamın her alanını krize evrilten bir devinime sahip. Kapitalist modernitenin bağrındaki taşıdığı kronik kriz döngüsüne rağmen yolculuğuna iki yüzyılı aşkın bir süredir devam edebilmesi 'yaratıcı yıkımın' sistemin ömrünü uzatma tılsımından kaynaklanıyor olsa gerek. Her büyük kriz döngüsünün son kertesini büyük yıkımlarla aşarak bir sonraki krize koşması sadece önceki krizlerin kalıntılarını taşımakla sınırlı kalmadı, yıkımın etkisini büyütmeye kesintisiz bir şekilde devam etti. Bugünün dünyasının distopya olarak algılanmasının kurgudan çok yaşadığımız dünyanın gerçekliğinden besleniyor olmasının en belirgin nedenlerinden biri kapitalist modernitenin insana ve doğaya rağmen bir dünya tasavvurundan kaynaklanmasıdır.

Kriz çalışmaları yaşadığımız bu distopik dünyayı anlamak açısından büyük önem taşımakta. Farklı düşüncel ekollerin çalışmalarında kriz başlığı önemli bir yer tutmakla birlikte, çoğunlukla ekonomik kriz analizleri potasında bu çalışmaların yoğunlaştığı, ağırlıklı olarak sistemin kriz süreçlerinin iktisadi dalgalanmalar ekseninde değerlendirmelere tabi tutulduğu, ekonomi politiğin iktisadi belirleyiciliğinin esas alınarak deterministik bir hattı bağrında barındırdığı söylenebilir. Akademik düşüncenin aydınlanma çağıyla birlikte batı merkezli bir bilimsel hatta gelişmesinin de etkisiyle bu alandaki çalışmalarda belirgin olarak sistemle barışık bilimsellik anlayışı ortaya çıkmıştır. Liberal öğretinin egemen olduğu akademi dünyasında ekonomi merkezli soyutlama kapitalist sistemin kendisini düşünsel zeminde de yeniden üretilmesi adına önemli bir alan yaratarak ekonomi politik alandaki bilimsel çalışmaları dikotomik bir anlayışa hapsetmiştir diyebiliriz. Özellikle ekonomi ile siyasalın birbirinden bağımsız/kopuk bir akıl yürütmeye tabi tutulması kapitalist modernitenin uzun dönemler liberal demokrasinin arkasına sığınması adına oldukça önemli bir işlev görmesine de neden olmuştur. Sınıfsal ve uzamsal ilişkiler diğer bir söyleyişle sömürü ve sömürge ilişkileri başta olmak üzere birçok açıdan farklı görüngeler sahnelese de sonuçta vazedilen sahne hâkim olarak liberal demokrasi sahnesidir. Hâkim öğretiye göre; idealize edilenin gerçekleşmeme sorunu uygulamadan/insan ediminden kaynaklıdır

ve bunun sonucu olarak kusurlu bir demokrasi veya demokrasinin askıya alınması durumları sistemin kendisini yeniden üretilmesi adına kısa süreliğine de olsa katlanılması gereken ara dönemlerdir! Bu varsayım liberal demokrasinin iktisadi gereklilikler konusundaki sınırlarını göstermesinin yanı sıra 'mutlak demokrasi' ile kapitalist modernite arasındaki uzlaşmaz gerilimi tarif etmesi açısından da oldukça önemlidir.

Kapitalist modernitenin krizi aslında kapitalist birikim rejimin bağrında yatan bir artı değer meselesidir. Artı değerin üretimi, el konulması, yeniden bölüşümü salt iktisadi bir şemaya karşılık gelmez, bu türden bir indirgemeci anlayışla çözümlenmesi de pek olanaklı değildir. Artı değer formasyonu çok boyutlu ve karmaşık bir formasyondur ve birikim rejiminin kendisini yeniden genişleyerek üretmesini sağladığı gibi yaşamın tüm alanlarını kapitalist birikim rejimi formasyonuna uygun hareket etmesini zorlayan 'sistemik zor'u da ifade eder. Ekonomi politiğin temel çalışma yasası bu artı değer formunda karşımıza çıkar. Bu soyutlama hem sistemin içinde barındırdığı krizi analiz etmek hem de çoklu krizin nasıl gerçekleştiğini açıklamak adına Marksist bilimin erken dönem katkısı olarak okunabilir. Liberal düşüncenin ve akademinin ısrarla görmezden gelerek vulgar iktisadın içinde meseleyi bölüşüm ilişkilerinden yoksun olarak üretimin etkinliği tartışmalarına indirgediği bu düşünsel yaklaşım Marksist bilimle kısmen aşılabilmiştir. Bu yeni bilimsel analiz akademik alanda önemli bir farklılık yaratmasına karşılık ağırlıklı olarak klasik ekonomi politiğin iktisadi eleştirisine odaklı kalması nedeniyle modernite tartışmaları alanında sınırlı katkı sağlarken ancak Neo Marksizm ve Açık Marksizm tartışmaları bu anlamıyla önemli bilimsel gelişmelere vesile olmuştur.

Kriz çözümlemesi açısından; krizin kök kaynağını oluşturan sermayenin organik bileşimi sistemin bağrında yatan kanserdir. Büyür, ama ölümcüldür. Bu büyüme ekonomiyi büyütürken, yaşamı da kendi kurgusunda dönüştürür. Kapitalist modernitenin birikim rejimi o nedenle salt bir iktisadi faaliyet değil, topyekûn bir sistemi ifade eder. Sistem krizi de o nedenle çoklu bir niteliğe sahiptir ve kompleks bir karakter taşır. Krizin ana kaynağı sermayenin organik bileşimindeki paradoksta saklıdır. Canlı emek üzerinden daha fazla artı değer, fazlanın birikime dönüşmesi, cansız emeğin canlı emek aleyhine gelişmesi, daha fazla artı değere ulaşmak için teknolojik gelişme, daha çok teknoloji daha az canlı emek. Canlı emek azaldıkça beklenen artı değere ulaşma sorunu kaçınılmaz olarak karşımıza çıkar, bunu aşma çabası süreklileşmiş, hatta yapışkan bir hal almış krizler döngüsünü oluşturur. Kapitalist modernite aynı zamanda bir krizler tarihidir! Ekonomi politiğin temel yasasındaki bu sorun bizi başa, yaratıcı yıkıma sürüklüyor. Her krizden çıkma hali bir ileriye sıçrama değil, aslında yapı sökümüdür. Kriz sonrası yeniden yapılanma sistemin birikim formasyonuna uygun olarak kendisini yeni araçlarla inşa etmesidir. Bağrındaki krizden, kanserden kurtulması olanaksızdır. Bir sonraki krize kadar sermayenin yeniden değerlenmesine yönelik olarak cehennemin bir üst katına yolculuk başlar.

Kapitalist modernitenin krizi aslında kapitalist birikim rejimin bağrında yatan bir artı değer meselesidir

Diğer taraftan bu kriz aslında bir yanıyla kapitalist devlet sorununu da ifade eder. Kapitalizm bir devlet formudur, Abdullah Öcalan'ın tezleriyle konuşursak, kapitalizm devlettir; tüm sistemin realizasyonu piyasayla değil, devlet yapılanmasıyla sağlanır. O nedenle ekonominin piyasa realizasyonuyla sistemin bütüncül realizasyonunu birbirinden ayırt etmek büyük önem taşımaktadır. Modernite düşüncesinin serpilip geliştiği bilimsel zemin bu ayrımı gözden kaçırmamız adına devleti ve siyasal alanı kapitalist sistemden ve onun ekonomi politik dinamiğinden yalıtarak karşımıza getirme gayretini hep korudu. Oysa bütüncül bir analiz kapitalist modernite sorununun ulus-devlet sorunuyla nasıl bir özdeşlik sergilediğini göstermesi açısından çok değerli bir bilimsel katkıyı sunmakta. Özgül alanların dinamizmi bizi yanıltmamalıdır. Toplumsal, siyasal ve doğal olanın özgül dinamikleri barındırması yaklaşımını reddetmeksizin bütüncül bir

analiz adına bu soyutlamayı ve yorumu yaptığımızı en başında söylemek gerekiyor.

Devlet siyasi olarak ulus-devlet temelinde kurulmuş olsa da onun ekonomi politik karakteri ulusal terimlerle tarif edilemez. Devlet, her şey bir yana kapitalist devlet olarak kalır. Diğer taraftan kapitalist devletin temelde liberal bir devlet olduğu iddiasını da dile getirmeliyiz. O nedenle onun eleştirisi salt iktisadi olarak değil, siyasi olarak da bir gerekliliktir. Tabi ki sermayenin amacı birikim için el koyduğu artı değeri kâra çevirmektir. Devlet bu amacın siyasi biçimidir! Devletin yeniden üretimi artığın birincil bölüşüm ilişkilerinin sağlayabilme yeterliliğine bağlıdır ve bu başlı başına artı değer üretimine içkindir.

Her krizden çıkma hali bir ileriye sıçrama değil, aslında yapı sökümüdür

O nedenle de kapitalizmin devlet sorunu yoktur, kapitalist devletin sorunu vardır! Neoliberal dönemin bu anlamda tüm devlet karşıtı söylemi artı değerin sosyal üretim alanlarından sermaye alanlarına çekilmesi adına illüzyonik bir anlatıdır. Oysa neoliberal dönemde devletin zor aygıtları güçlenmiş, kapitalist devlet sosyal ilişkiler ağından geri çekilerek otoriter yüzünü daha belirgin hale getirmiştir. Kapitalist dünya sisteminin tarihsel gelişimi içinde farklı devlet biçimlerini gözlemlemiş olmamız kapitalist devletin sönümlenmesi ya da değişimini sağlayan bir gelişme olarak yorumlanamaz. Bu farklılıkların özden bir kopuşa karşılık gelmediği gibi karşı dünyada sosyalist devletlerin yıkımı ya da dönüşümü adına gelişmeler yaşanmıştır. Faşist devletten sosyal demokrasinin devletine kadar devlet formlarının değişimiyle birikim rejiminin özü ortadan kalkmaz. Bu sermaye birikiminin çalışma disiplinini bize ifade etmektedir. Çapa her koşulda kapitalist modernitenin rasyonalitesine dayalıdır.

Kapitalist ulus-devletin oluşumu uluslararası bir devletler sisteminin de oluşumunu gerekli kılmıştır. Aslında bu uluslararası üretim ilişkilerinin, uluslararası iş bölümünün ve mübadelenin, uluslararası pazarın ulus üstü boyutta ulus-devlet çıkarlarına uygun olarak yapılandırılmasıdır. Bu ulusal ölçek kısıtlılığını aşma anlamında genişleyen yeniden üretiminin bir sonucudur ve bunun doğal sonucu olarak bu gelişme, emperyalist ilişkileri de barındırarak kriz yönelimli dünya sistemini doğurmuştur. Diğer taraftan ulusal sınırlar içinde tüm yaşam alanlarının kapitalistleştirilmesi meselesi, ulusal sınırların içinde tek bir pazar yapılanmasının sağlanması adına tüm özerk yapıları ortadan kaldıran, yerelin özgünlüğünün yutan ve ekonomi kadar siyaseti de merkezileştiren bir dinamiğin sonucu karşımıza çıkar. Bu kapitalist ulus-devletin ulus-üstü ve ulus-altı uzamda sömürü-sömürge denklemini yapılandırdığı düzlemdir.

Özünde bu dinamiği taşıyan sistemin bugün yaşadığımız dünyada yaratmış olduğu kaos ancak onun analizi ve ona karşı düşüncel/örgütsel bir karşı paradigmayla aşmak mümkün olabilir. Bunun mümkün olabilirliğini tartışmak önceliğimiz olmalı. Bugün düne göre hem düşünsel hem de örgütsel deneyimler olarak çok daha fazla olanaklara sahibiz. Kapitalist modernitenin azgın saldırganlığına karşı ne yapmalı sorusunu yeniden sorarken geçmişin yenilgilerini aşacak yanıtlar üretme adına cesaretle konuşabilmeliyiz. Bu makalede sınırlı satırlar içinde kapitalist modernitenin gelişimini, onu aşma çabasında olan sosyalist modernitenin yolculuğunu ve kapitalist moderniteden kopuş anlamında demokratik modernitenin ekonomi politikle olan ilişkisini kısaca ele alıp ekonomi politik zeminde ne yapmalı, nasıl yapmalı sorularına yanıt aramanın çok küçük parçasıdır. Bu konuda çok uzun bir yolculuğun farkındalığıyla başka bir dünyanın inşası adına adım atmanın gerekliliği hepimizi bu tartışmalara davet ediyor.

B- Kapitalist – Sosyalist Modernite ve Ekonomi Politik

a-Kapitalist modernitenin sosyal mekânı üç önemli parametreye sahiptir; devlet, piyasa ve sosyal örüntü. Sistem bunlardan müteşekkil bir görünümle şekillenir. Bu üç parametrenin karşılıklı ilişkileri üzerinden sistemi incelemek ve analitik sonuçlara ulaşmak aslında önemli bir olanak sunar. Kapitalist modernite öncesi dönem özelinde bu üç parametrenin

ilişkileri ile modernite geçişi ve modernite sisteminin egemen hale gelmesiyle ortaya çıkan tarihselliğin de karşılaştırmalı bir analizi geleceğe dair yapılacak çalışmalar için bize bütüncül analiz adına önemli bir zemin sunmakta.

Modernite öncesi pre-kapitalist dönem ile kapitalistleşmenin ilk dönemlerine baktığımızda; özellikle manifaktür aşamasında devletin yerleştiği siyasal mekân ile piyasa ve sosyal alanın ayrıştığını söyleyebiliriz. Liberal düşüncenin kapitalist sistemle bütünleşmesi ve uzun 20. Yüzyıl yolculuğu 'istikrarlı' bir şekilde bu dönüşüm momentine odaklı olmuş, ekonomi politiğe dair tüm söylemin referansı bu tarihsel eşik olagelmiştir. Liberal felsefenin sefaleti de aslında burada saklıdır. Yaklaşımı tarihsellikten yoksun olduğu kadar piyasa merkezli saplantılı bir bilimsellik anlayışı nedeniyle ekonomi politik çalışmalar dikotomik bir bağnazlık içinde kendisini tekrar edegelmiştir. Aynı dogmatik yaklaşımı 20.Yüzyıl sonunda tarihin sonu tezlerinde de görmüş olmamız bir tesadüf değildir. Liberalizm piyasa merkezli çözümlemesiyle devleti ve toplumsalı sermayeden soyutlayarak burjuva devrimini, aslında sermayeyi kutsar. Tüm rasyonaliteyi absürt bir bilimsel anlayışla sermayenin rasyonalitesine indirger.

Katı olan her şeyin buharlaştığı gelişmeler kendinden önceki sistemin sönümlenmesini betimlerken aslında yeni katılıkların üretimine de ilk günden girişir. Devletin geçmişin tahakküm ilişkilerinin ileriye taşınması adına taşıdığı tarihsel rol Şubat 1848 Paris'i sonrası yeni sistem içinde tüm özgürlük söylemlerine karşın belirgin bir hal almaya başlar. Proletarya ile burjuvazi arasındaki ilk büyük çatışma yeni dönemin de ilk habercisidir aslında. 1871 Komünü 72 gün sürdü ve son buluşu yeni bir dönemin de başlangıcı oldu! Bu bağlamda, dünya sistemi analizine göre 1871-1968 kapitalist modernitenin birinci dönemi olarak okunabilir.

Bu dönem 1, 2, ve 3. endüstriyel devrimleri kapsar ve hızlı bir sanayileşme ve sermaye birikimi dönemi olarak tarihe geçer. Kapitalist modernitenin bu dönemi içinde çok farklı devlet sitemleri söz konusu olsa da tüm bu yüzyıl boyunca kapitalist ulus-devlet sisteminin kendisini farklı formlar içinde var edebildiğini izleriz. Ekonomi politik ve ulus-devlet simbiyotik ilişki içinde gelişirken, sistem hem ulusal kodlarda hem uluslararası kodlarla hegemonik yapısını iki paylaşım savaşına rağmen sürdürecektir. Yaratıcı yıkım en uç noktalarını iki büyük savaşta yaşar; birincisi faşizmleri, ikincisi sosyal demokrasiyi doğurur. Bu dönem aynı zamanda tekelleşme ve emperyalist ilişkilerin de sürekli gelişim gösterdiği bir dönemdir.

Kapitalizmin devlet sorunu yoktur, kapitalist devletin sorunu vardır

Tekelci sermaye ve kapitalist ulus-devletin bileşik yapısı aslında liberalizmin tüm kamuflaj çalışmalarına rağmen saklanamaz bir hakikati tüm çıplaklığıyla ortaya koymuştur. Artı değer sömürüsünün ve emperyalist gelişimin yarattığı yeni sömürgeciliğinin diyalektik devinimi 1914 öncesi ilk küresel finans sistemi eşliğinde muazzam bir gelişim göstermiştir. Ekonomi politiğin çalışma dinamiği kapitalist modernitenin çalışma yasalarına tam bu dönemde tabi hale gelmiştir diyebiliriz. Fabrika toplumu ekseninde sosyal örüntü, Fordizm ve Taylorizm sistemleriyle üretimin verimlilik artışı ve etkin dağıtım sistemlerine dayalı piyasa, kamusal alanın küresel ölçekte regülasyonunu sağlayan ulus-devlet sistemi; sistemin 'ilahi komedya'sı. Siyasalın üzerinde yükseldiği zemin bu üç parametrenin ilişki ağlarını yarattığı zemindir. Faşizmden sosyal demokrasiye kadar tüm devlet formları özünde bu ilişki ağlarını yitirmeksizin temel hareket yasası olan kapitalist modernitenin yasalarına bağlı kalmıştır; bağlı kalmak onun zorunlu davranış kalıbıdır aslında.

b-Yeniden artı değer çözümlemesine dönüp baktığımızda; profesyonel işçiden 1914 sapağında kitlesel işçiye oradan toplumsal işçiye dönüşen toplumsal emek endüstriyel forma uygun olarak tahakküm ilişkileri altında giderek sofistikle hale gelen nispi artı değer artışına uygun bir şekilde baskılanmıştır. Bu baskılama kâh Nazizm'in biyolojik ırkçı anlayışına kadar savrulurken, kâh Keynesyen sosyal devlet anlayışıyla sosyal diyalog alanına kadar

geniş bir yelpazede hareket etmiştir. Değişmeyen ücretli emeğin sömürüsü, kolonyalizm ve artı değerin oynadığı roldür! Artı değer artışındaki dramatik gelişme tekelleşmeye yol açtığı kadar endüstriyel devrimleri de teknolojik/bilimsel gelişmelerin sonucu olarak sağlamıştır. Pazar sorununun genişleyen dünya pazarlarıyla çevre ülkelerin hızla kapitalistleştirilmesi, finans sisteminin, borçlanmanın ve kalkınmanın dinamik etkisi kapitalist modernite adına önemli bir tarihi yansıtır.

Bu dönem boyunca yaşanan emek ve sendikal mücadeleler, sömürgelerdeki bağımsızlık mücadeleleri, reel sosyalizmin etkisi, yaşanan iki büyük savaş ve yapısal krizler düşünüldüğünde, kapitalist modernitenin İngiliz ve ABD çevrimleri dönemleri birlikte ele alındığında aşılamamış olması sınıfın ve bağımsızlık hareketlerinin baskılanması kadar uzlaşı mekanizmalarının etkisine de bağlıdır. Sermaye ve işçi sınıfı arasındaki uzlaşma ile, bağımsızlık hareketlerinin radikal milliyetçi duygular ve ulus pazar özelinde kalkınmacı bir stratejiyle sisteme eklemlenme konusundaki gelişmeler önemli sonuçlar doğurmuştur. Sovyetik sistem karşısındaki bu gelişme dinamiği 1968 sonrası küresel ölçekte büyük bir yeni yıkım dalgasının, küresel krizin ortaya çıkmasında belirleyici olmuştur. Çok hızlı büyüyen kapitalist sistem bu büyümenin bedelini derin bir krize sürüklenerek ödeyecektir.

1970'lerin krizi yeni dünya düzeni dediğimiz gelişmelerin kapısını açmıştır. Fabrika merkezli sistemin krizi yaygın bir toplumsal krizi tetiklemiş, sosyal örüntüdeki hızlı değişim sistemin ikinci dönemine geçişine neden olmuştur. 1968'den günümüze süregiden bu dönemi pre-neoliberal, neoliberal ve post-neoliberal dönem olarak üç alt döneme ayırabiliriz. Dönemin temel özelliği üçlü parametrede sermayenin daha egemen bir belirleyiciliğe kavuşmasıdır. Devletin ve sosyal örüntünün sermayeye daha bağımlı pozisyon almaya zorlanması yaygın bir coğrafyaya sahip sosyal demokrasiden yeni bir kapitalist devlet formuna yönelik hareketi gerekli kılmıştır. Devletin mali bunalımının nedeni olarak tarif edilen sosyal devlet masrafları aslında sosyal örüntüdeki belirleyici olan işçi sınıfının fabrika toplumu içindeki rolünün değişimiyle de ilgilidir. Toplumsal emek fabrika işçisinin yerini alırken, bu karmaşık gelişme kadın hareketlerinin ve ekoloji mücadelelerinin etkisiyle kapitalist modernitenin krizinin derinleşmiştir.

1970'lerin krizinden çıkış 'otoriter demokrasi'yi sosyal demokrasinin yerine ikame ederken geçiş sancılı olmuştur. Latin Amerika'dan Ortadoğu'ya tüm periferide yaşanan gelişmeler yaygın bir altüst oluşu karşımıza çıkarmıştır. Merkez ülkelerdeki krizin de kapitalizmin tarihindeki en derin kriz olarak okunması yaşananları tariflemesi açısından önemlidir. Yaygın işsizliğin ortaya çıkması, sosyal ve siyasal hakların budanması, yoksulluğun dramatik gelişmeler sergilemesi, şiddetin bir yönetim aygıtına dönüşmesi gibi birçok alanda ortaya çıkan görüntüler toplumsal emeğin baskılanmasına yönelik yeni bir dönemi anlatmaktaydı. Bu dönem mekânsal çözümler üretme anlamında fabrika toplum odaklı kapitalist sistemi kent odaklı bir sisteme dönüştürüyordu. Sermaye işçi sınıfıyla girdiği ilişkileri esas alarak sosyal örüntüyü biçimlendirmeye çalışırken, 'neoliberal sosyal üretim' ilişkileri bağlamında, emeğin yeni dünyası da biçimlenmekteydi. Bu yeni dünyanın aşırı birikim krizini aşma metodu ağırlıklı olarak mekânsal çözümlerde saklıydı.

1871 Komünü 72 gün sürdü ve son buluşu yeni bir dönemin de başlangıcı oldu

Finans sermayenin giderek türev piyasalarla yoğunlaşan fiktif karakteri, devletin aşırı borçlanması ve kaynakları küresel sermayenin yatırım programlarını esas alarak dağıtılması, sosyal harcamaların dramatik bir şekilde kısılması, mülksüzleştirme, sosyal yardım programıyla yoksulluğun yönetilmesi, yeni sömürü yöntemi olarak emek formlarının güvencesiz çalışma ve sosyal güvenlikten yoksun koşullar altında belirlenmesi, yeni sömürgeci anlayışın mekânsal genişleme anlayışıyla liberal emperyal yayılmacılıkla düzenlenmesi. Bu çalkantılı süreç çok daha eşitsiz bir büyüme ilişkilerini ve yayılmacılığı ortaya çıkarmıştır.

Günümüz dünyası emperyal genişleme ve neoliberal iç dönüşüm adına korkunç bir 'ekonomik devlet' yüzüne tanıklık ediyor. Sağ cenahta siyasal söylemlerin bu denli ekonomik terimlerle dile getirilmesi tesadüf değil, ekonomi politiğin yeni döneminin lisanıdır. Kapitalist modernitenin yağmacı bir hal aldığı bu dönem yurt içinde fiili baskılarla, dışarıda emperyal zorbalıkla, şiddet ve savaşın sürekliliğiyle artık dönemsellikten süreklileşmiş bir hale dönüşmüş olan krizlerini aşmaya çalışıyor.

1970'lerin krizi yeni dünya düzeni dediğimiz gelişmelerin kapısını açmıştır

Bütün bu gelişmeleri anlamak adına son çeyrek yüzyılın Ortadoğu coğrafyasına bakmak, kapitalist modernite analizi adına önemli bir açıklayıcılığı ortaya koymaktadır. Finans sermayenin kendisini değerlemesi, enerji ve ticaret güzergahlarının modernize edilmesi, savaş ekonomisinin sürdürülebilirliği gibi tüm başlıklarda sistemin dinamiklerinin buluşma mekânı olarak Ortadoğu bu saldırgan yayılmacılığa karşı aynı zamanda sisteme karşı bir direniş mekânı da olmuştur. Direnişin siyasal aklı aynı zamanda başka bir dünyanın mümkün olmasını sağlayacak bir paradigmayla olanaklı olabilirdi. O nedenle Demokratik Modernite kapitalist modernitenin karşısında konumlanırken onun kapitalist modernitenin düşünsel kodlarının dışından konuşması düşünsel dünya adına bugün en büyük katkıyı sağlıyor.

c-Sosyalist modernite tartışmaları siyasal ve akademik alanda reel sosyalizm tartışmaları başlığıyla çoğunlukla yer alır. Modernite kavramı kapitalist sistemle bağdaşık bir kavram olarak algılanmakta, sosyalizmin modernite ile anılması pek rastlanan bir tartışma olarak karşımıza çıkmamaktadır. Sosyalist modernitenin kapitalist moderniteye karşı konumlanması tarihin tartışmasız en önemli momentlerinden birine karşılık gelir. Bununla birlikte, Marksizm kapitalist moderniteye karşı önemli bir karşıtlığı oluştururken, moderniteyle ilişkisi anlamında onun meşruiyetini sorgulayan bir yerde olmaması bugün tartıştığımız birçok başlığın önemli bir nedeni olmaktadır. Sosyalist modernitenin kapitalist moderniteyi aşma çabası kapitalist sisteme ait yapı taşlarına rağmen bir sürekliliği içinde barındırması nedeniyle tüm yükseliş dönemlerine rağmen reel sosyalizm bağlamında sönümlenmekten ve/veya dönüşmekten kaçamamıştır. Liberalizmin ekonomi politiği ile aydınlanma kültürü bağlamındaki rasyonalizmin etkisiyle kapitalist moderniteyi aşan daha gelişmiş bir modernite derdi sosyalist gelişmenin motivasyonu oldu. Yeterince teorize edilmemiş olsa da modernite kavrayışı Marx'ın düşüncesine sinmişti denilebilir. Marksizm tarihsel gelişimin ilerici aşaması olarak kapitalizmin yükselişini ve onun iç çelişkilerini, yani sınıfsal sömürüsünü, kriz eğilimlerini ve sınıf çatışmasını esas aldı. Kapital'in önsözünde belirttiği gibi, Kapitaldeki nihai amaç modern toplumun ekonomik yasasını açığa çıkarmaktı.

Modernitenin iki boynuzundan biri özgürleştirici, diğeri de sömürücü karakteriydi. Modernite diyalektiği bu iki alan içinde hareket ederken, sosyalizm mücadeleleri sömürücü karakterine daha çok odaklanırken bunu aşmanın yöntemi siyaset sahnesinin belirleyeni olmuştur. Marksist gelenek içinde eleştirel teorinin gelişimiyle moderniteye yönelik eleştirilerin de yoğunlaşması söz konu olmuştur. Gramchi'den Frankfurt Okulu'na, 60'ların Avrupa Marksist ekollerine kadar batı merkezli Marksist düşünsel gelişmeler özellikle son dönem kapitalist gelişmelerin yarattığı sonuçlar bağlamında da modernitenin özgürleştirici alanına yönelik eleştirileri açığa çıkarmıştır. Başta Feminizm ve ekoloji alanlarındaki mücadelelerin yükselişi, toplumsal hareketlerin ortaya çıkması, değişen ve karmaşıklaşan toplumsal ilişkiler, sınıf yapısının ve bileşiminin değişimi ve kapitalist devletin yeni formu Marksizm içi tartışmaları çok zengin bir zemine taşırken, bu tartışmaların önemli sayabileceğimiz bir kısmı da sosyalist moderniteye dair olmuştur. Özellikle reel sosyalizm deneyimi ve bu deneyimin ortaya çıkardığı sosyalist modernite sorunsalı 19. Yüzyıl Marksizm'inin farklı Marksist akımlar eliyle, özellikle neo ve post Marksist ekoller tarafından, eleştirel teorinin önünü açmıştır. Ekonomi politiğin gelişimi ve kapitalist dünyadaki gelişmelerin açıklanması meselenin bir yanını oluştururken geleceğe yönelik sosyalist bir dünya arayışı konusundaki tartışmalar diğer yanını oluşturdu.

Her iki alanda da o denli farklı ve zengin tartışmalar ortaya çıktı ki, bugün dünyanın üzerinde en fazla yazılan başlığın Marksizm olması bizi şaşırtmamalı. Kapitalist moderniteyi aşma anlamındaki temel teorik kriz meselesi bu tartışmalarda baş köşeye oturmuş gözüküyor.

Diğer taraftan başlangıçta Marx ve Engels bir ulusun diğer ulus üzerinde baskı uygulaması ulusların her birinde sınıf çatışmasını nasıl etkiler sorusuna İrlanda üzerinden verdikleri yanıtta, sosyal devrimin ulusal devrim olmadan mümkün olamayacağı yönündeydi. Bu yaklaşım ulus-devlet sorununun sınıf çatışmaları bağlamında ele alındığını bize gösteriyordu.

Lenin'in devletin sönümlenmesine yönelik yaklaşımı büyük umut taşısa da zaman içinde bürokratik otoriter bir merkeziyetçiliğin gelişimi karşımıza çıkmıştır

Bu konuda Lenin'in çalışmaları aslında Marksizm içinde devlet meselesini ele alma konusunda büyük önem taşır. Lenin'in devletin sönümlenmesine yönelik yaklaşımı büyük umut taşısa da zaman içinde bürokratik otoriter bir merkeziyetçiliğin gelişimi karşımıza çıkmıştır. Bu gelişimin arka planında aslında ekonomi politiğin kapitalist gelişme modeliyle sosyalist gelişme modeli arasındaki benzerlikleri görmek mümkün. Sosyalist modernite, elektrifikasyon, teknoloji, planlama, uzay çalışmaları, nükleer programlar, merkezileşme, bürokratik yönetsellik olarak kendisini gösterirken kapitalist moderniteyi aşan değil onunla rekabete tutuşan iki kutuplu dünyanın inşasına katkı yapmıştır. Dünya sistemi yaklaşımı ve sonrasında neo Marksist ekollerin sosyalist moderniteye yönelik eleştirilerinin merkezinde kapitalist üretim algoritması önemli bir odak oluşturur. Post Marksistler liberal düşünceye öykünen bir yerden siyasal alana odaklanırken, neo Marksistler bütünlüklü bir yaklaşımla kapitalist modernitenin eleştirisi kadar geleceğin dünyası üzerine de çalışmalar gerçekleştirirler. Yeniden komünizm ve mutlak demokrasi zemininde yeni sosyalizm tartışmaları önemli bir soluk olarak akademik ve siyasal tartışmalarda yerini alırken, ekonomi politik üzerine tartışmalar bütünlüklü analiz çerçevesinde daha sağlıklı bir zemine kavuşma adına önemli bir yol katetmiştir. Tüm bu gelişmelere rağmen kapitalist modernitenin aşılması konusunda bir siyasal programın bu tartışmalar içinde henüz arayış sınırlarında olmasının altını da çizmeliyiz.

C- Demokratik Modernite ve Ekonomi

a-Yukarıdaki satırlarda dile getirilen modernite tartışmaları bugünün dünya sisteminin tahlili ve onu aşma çabalarının kısaca değerlendirilmesiydi. Dünyayı anlamak adına yapılan tartışmalar kadar onu değiştirmenin önemi bir kez daha ortaya günümüzde çıkıyor. Dünya halklarının kurtuluşu adına bir siyasi programın ve onun yaslandığı paradigmanın bugün için oynayacağı rol insanlık tarihi adına yeni bir sıçrama eşiği olacaktır. 1917 Devrimi'nin ve sonrasının yarattığı umut ve sonrasında insanlığın sosyalizmle kurtuluşuna evrilemeyen yaşanmışlığın şimdi tarihin bu momentinde Ortadoğu'da gezen hayalet ile yeniden düşlenmesi mümkün mü?

Bunun mümkün olabileceğine olan inancın yükseldiği bir tarihsel eşikteyiz. Yeni sosyalizm tartışmaları o nedenle kapitalist moderniteyle olan bağlamda sosyalist modernitenin eleştirisini de barındırarak ilerliyor. Bu yeni paradigma Öcalan tezleriyle biçimlenen Demokratik Paradigmadır. Demokratik modernite sosyalist modernitenin kapitalist moderniteyi aşma anlayışı yerine, son yüzyılın deneyimlerini ve felsefi-teorik tartışmalarını da yeniden yorumlayarak kapitalist moderniteden kopuş anlamında bir paradigma inşa etmektedir diye düşünüyorum.

Marksizmin modernite konusundaki tüm kırılganlıklarını gören, bunların ancak yeni bir düşünsellik içinde aşılabileceği varsayımıyla sosyalist moderniteyi ekonomi politik zeminden bütüncül ilişkiler zeminine taşıyan bir anlayışı demokratik modernite tartışmalarında görebilmekteyiz. Bunu sadece bir felsefi-teorik zemine hapsetmeksizin; bunun siyasal, örgütsel ve eylemsel hattını da oluşturabilen gelişmeler dünya halklarına umut olabilmektedir.

Demokratik modernite ekonomi politik tartışmaları bütüncül analiz içine çekerken, devlet, piyasa ve sosyal örüntü ilişkilerini, bunların yarattığı karmaşık ağları ve buradan başka bir dünyanın inşası adına devrim programını da üretebilmektedir. Devleti ele geçiren bir dönüştürücü anlayış ve kapitalist moderniteyi aşma yaklaşımı yerine sermayenin karşısına toplumla ve onun hücresi olan komünle çıkmaktadır. Komün dinamiği yoluyla komünalist bir dünyanın güzergâhını yapılandırma gayreti ulus-devletten kopuşu, piyasayı sermaye boyunduruğundan yalıtmayı, toplumu tahakküm ilişkilerinden kurtararak özgürleştirmeyi ve demokratik sosyalizmi var etmeyi amaçlıyor.

Sınıf analizini yeniden yorumlayarak; sınıfın yeni yapılanmasını ve dönüşümünü dikkate alarak komün içinden toplumsal emeğin en gelişmiş formu olarak ele alınması, sınıf çatışmasının ekonomik alan içine hapsedilerek ekonominin hareket yasaları içinden bir okuma yerine toplumun tahakküm karşıtı siyasallaşmasına gömülü bir yerden hareketle ele alınması kritik önemde bir bilimsel tartışmadır. Toplumu sınıf ilişkileri sınırlarında ele alan ve sermayeye karşı işçi sınıfı diyalektiğini esas alan ortodoksinin kapitalist ulus-devlete karşı işçi sınıfının devleti ele geçirerek toplumun yeniden inşası yaklaşımına karşı, toplumu kapitalist ulus-devlet karşısında konumlandıran, sermaye ve devletten kopuş/kaçış dinamiklerini yaratan, demokratik toplumla demokratik ulusa yönelen ve sonuç olarak devlet, ekonomi politik ve toplum örüntüsünü tahakküm ilişkileri dışından yeniden yapılandıran bir anlayışı tasvir etmek gayretindeyiz.

Kapitalist ulus-devletten kopuş ile kapitalist moderniteden kopuşu aynı bağlam içinde değerlendirmek gerekiyor. Devletin yeniden üretimi aslında sosyalist modernitede de gördüğümüz gibi tahakküm ilişkilerini yeniden üretmek anlamına geliyor. Devletten kaçış aslında toplumun özgürleşmesi adına önemli bir adım olurken bunun ancak tabandan örgütlenmeyle, yaşam alanının devlet karşısında konumlanmasıyla mümkün olabileceğini tasavvur edebilmeliyiz. Öcalan paradigması bizi komüne davet ederken aslında devlet dışı düşünmeye de çağırıyor. Bu bir sığınma alanı değil yeni bir örgütlenme ve mücadele alanı. Kapitalist modernitenin parametrelerine göre biçimlenen yaşamı demokratik ulus inşası yolunda demokratik toplumun komünal yaşam ağlarıyla eklemlenebilmesi 'kopuş' adına bir toplumsal devrimi betimlemekte.

Dünyayı anlamak adına yapılan tartışmalar kadar onu değiştirmenin önemi bir kez daha ortaya günümüzde çıkıyor

Kadın mücadelesi, ekoloji ve toplumsal hareketler ve emeğin mücadelesinin her türlü tahakküm ilişkilerine karşı ortak mücadele ve yaşamı inşa edebileceği bu yeni paradigmada ekonomi meselesi, diğer bir anlamda ekonomi politiğin düzenlenmesi başlı başına büyük bir mesele olarak bizi bekliyor. Karmaşık ve katılaşmış kapitalist modernitenin ekonomi çarkına karşı eko-ekonomi anlayışının sömürü ve sömürge bağlamı dışında ve artı değerin yeniden paylaşımı anlamında önemli bir seçenek oluşturmasına karşılık bu fikrin üzerinde çalışmak ve yeni bir ekonomi anlayışının hayata geçmesinin sağlamak büyük bir ödev olarak önümüzde duruyor.

Artı değerin toplumsal formasyon içindeki oynadığı rolü sermaye boyunduruğundan kurtarmakla başlayabiliriz! Ekonomi politiğin çalışma dinamiğini belirleyen bu değer düşünsel ve siyasal alanımıza mutlaka taşınmalıdır.

Sermayenin piyasa eliyle, özellikle emek piyasaları ve tüketim anlayışı üzerinden dolaşıma soktuğu bu ilişkiyi yıkmak, yeni bir ekonomi anlayışıyla üretimi, tüketimi ve piyasaları biçimlendirmek, artı değerin de üretimini ve paylaşımını bu siyasal yaklaşım içinden demokratik karar mekanizmalarına bağlı düzenlemek ilk başta düşünülmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkıyor. Hegemonik sistemin kalbine bir hamle yapmak istiyorsak, krizinin temel kaynağı olan artı değer meselesiyle başlamak gerekecektir. Bunun için demokratik bir ekonomi başlığını daha sıklıkla tartışmalıyız.

b-Demokratik bir ekonomi mümkün mü? Bu soruya olumlu yanıt verebilmek için öncelikle kapitalist modernitenin bize biçtiği homo-economicus

rolünden sıyrılmamız gerekiyor. Bu rolün içinde kendisini yeniden üreten sistemin bir parçası olma dışında başka bir rolümüz olamaz. Hangi kimliği taşıyor olsak da, gelişen teknoloji ile dışarıda kimsenin bırakılmadığı bu piyasa düzleminde tüketici kimliği her şeyin üstünü örtmektir. Özgür, komünist birey, özgür bir toplumu inşa etme yolunda öncelikle bu konumundan taşınmak zorunda kalacaktır.

Öncelikle devlet dışı yeni bir kamusal alanın gerekliliği söz konusu olacaktır. Devlete ve onun kamusal hizmetlerine göre biçimlenen kamusallığı toplumun ortak mülkiyet ve ortaklaşma alanına çekmek büyük gerekiyor. Kamu devlet özdeşliğinin yıkılması aynı zamanda merkezileşmenin sınırlanması ve uzun vadede sönümlenmesi adına bir gereklilik olarak karşımızdadır. Yeni kamusallığın karar alma mekanizmalarının demokratik bir mahiyete kavuşması, ekonominin demokratikleşmesi adına en önemli hamle olacaktır. Bu aynı zamanda yeni bir ekonomi politik ilişki düzlemini yaratacak bir gelişimi de içinde barındıracaktır. Her şeyden önce yeni kamusal alanın dayandığı ortak mülkiyet, mülksüzleştirme eliyle genişleyen kapitalist devlet alanına karşı en önemli karşı hamledir.

Demokratik ekonominin temel ekonomik karar odağı tarım olmalıdır. İklim krizinden, ekolojik yıkıma, gıda krizinden yoksulluk ve açlık sorununa kadar endüstriyel gelişmelerin hedefinde olan tarım karşı bir ekonomi programının baş köşesinde yerini almak zorundadır. Tarım tüm diğer ekonomi alanlarının demokratik yerel program içinde belirlenirken temel belirleyici özelliğini yitirmeksizin yer almak zorundadır. Bugünün dünyasında topraksızlaştırma, yerinden edilme, tarımın sonlanması, yapay zekâ ve robotik üretim gibi gelişmeler insanlığı sonunu hazırlayan gelişmelerdir.

Diğer taraftan dayanışma temelli ekonomiler yaratma zorunluluğu da önemli bir başlıktır. Piyasa zemininde para meta üzerinden bir ilişki ağı içine hapsedilmiş ve tüm dayanışma ağları dışında muhtaç kimliğine hapsolmuş insanın dayanışma ekonomileri içinde üreten ve paylaşan bir karar sürecinin parçası olması gerekliliği tüm çıplaklığıyla ortadadır. Bu dayanışma ekonomilerinin merkezini kuşkusuz kooperatifler oluşturur. Kooperatif sadece piyasa ekonomisine ve onun üretim anlayışına bir karşı adım değil, karar alma ve yönetme anlamında da siyasallaşmış yapısıyla sisteme karşı yeni bir ekonominin yapı taşlarını oluşturacaktır.

Bir başka önemli mesele de yerel yönetimler ve onun siyasal formunun demokratik toplum ve demokratik ekonomi ile olan ilişkisidir. Ulus-devlete karşı yerinden yönetimin özerk karakteri, bu özerkliğin bir devlet ikamesi olarak değil, toplumla birlikte kendisini yapılandıran, müştereklerin üretimi ve korunması, artı değerin dağılımı, yerel kamusal hizmetlerin kooperatif hukukuna uygun üretimi bu alanın önemli işlevleri olarak görülebilir. Yerinden yönetimin karar mekanizmaları ve toplumsal alandaki örgütlü yapılarla olan ilişkisi demokratik toplumun kendisinin yeniden üretmesi adına kritik bir önemi açığa çıkarmaktadır.

Komünal, kolektif aklın çoklu özerklikleri koruyarak, yeni bir tahakküm ilişkisi geliştirmeksizin bir devinime sahip olması her şeyden önce radikal demokrasi anlayışının içselleştirilmesiyle mümkün. Bu anlayışın üretimi adına Öcalan paradigması önemli bir düşünsel yolculuk başlattığı gibi örgütsel ve eylemsellik adına da ne yapmalı sorusuna yanıt üretmiştir. Bugün sıklıkla başka bir ekonomi mümkün diyebiliyorsak başka bir ekonomi arayışının tüm dünya halklarının için acil bir sorun olarak karşımıza çıkmış olmasındandır. Bunca yoksulluk ve sefalet varken hala kapitalist modernitenin 'distopik' düşlerine sıkışıp kalmış insanlığın kurtuluş umudunu yaratmak adına, militarist-tekno-nekro kapitalizme karşı kadını, doğayı, emeği merkezine alan bir dünya için demokratik toplumu ve demokratik ekonomiyi var etme zamanıdır.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Demokratik Ulus ve Entegrasyonu

Besê Hozat

"Tarih günümüzde gizli, biz tarihin başlangıcında gizliyiz." PKK Kurucu Önderi Abdullah Öcalan'ın tarihsel derinliğini ve bakış açısını çok etkileyici şekilde yansıtan bu sözü, insanlık tarihinin bir cümlede benzersiz bir sadelikte tanımlanması ve özetlenmesi olmaktadır. Bu ufuktan tarihe ve günümüze baktığımızda yaşanan tüm toplumsal, kültürel, siyasi, askeri, ekonomik vb. toplumsal yaşama dair tüm gelişmelerin birbiriyle bir ilişkisellik ve bütünlük içinde geliştiğini görmekteyiz. İnsanlık tarihi, kaynağından çıkarak asırlar boyu akan bir ırmağa benzemektedir. Geçtiği her coğrafyanın taşını, toprağını, börtüsünü, böceğini içine alarak, güneşini, yağmurunu, şimşeğini, rüzgarını içine çekerek çeşitlenmiş, içine aldıklarını harmanlayarak zenginleşmiş ve akışını sürdürmüştür. Ana kadın toplumunun ilk toplumsal birimi olan komünal klan yaşamı, insanlık ırmağının çıkış kaynağı olmuştur. Tarihsel akış içinde ana kadın toplumunun komünal yaşamı, karşıtının doğuşu ile kırılmalara uğrasa da direnerek bugüne gelmeyi başarmıştır.

İnsanın oluşumu ve küçük toplayıcı gruplar biçiminde yaşamını sürdürmesi milyonlarca yıllık bir evrimleşme sürecine dayanmakta ve klan ilk toplumsal form olarak tarihte yerini almaktadır. Anacıl klan toplumu komünal, kolektif, dayanışmacı, ortaklaşmacı, üretken yaşamıyla toplumsal değerlerin yaratılmasına kaynaklık etmiştir. Klanın oluşturucu, besleyici, koruyucu ve yaşatıcı gücü olan kadının kurduğu bu komünal yaşam, binlerce, onbinlerce yıl insanlığı beslemiş ve yaşatmıştır. Anacıl klan insanı topluma karşı duyarlı, sorumlu, kadın erkek ilişkilerinde eşit ve özgürdür. Abdullah Öcalan'ın ifadesiyle ilk toplumsal yarılma erkek-avcı grupların ortaya çıkıp komünal yaratımlara el koymasıyla gelişmiştir. A. Öcalan, erkek avcı grupların anacıl klan toplumu karşında avcı erkek kulüpleri biçiminde örgütlenerek, anacıl topluma saldırdığını ve adım adım hakimiyetlerini kurduklarını ve ilk toplumsal yarılmanın da böyle geliştiğini belirtmektedir. İlk kastik katillerin de bu avcı kulüpleri olduklarını ifade etmektedir. Tarihte ilk toplumsal yarılmanın bu kastik katil grupların ortaya çıkması ve anacıl toplum değerlerine el koymasıyla geliştiği, bundan sonraki tarihin devletli uygarlığın toplumu esir alma çabasıyla ona karşı komünalitenin direnişi olarak gerçekleştiği, tespitini yapmaktadır. Bu değerlendirme ve tespitlerle Öcalan insanlık tarihine yeni bir bakış getirmekte, hakikati açığa çıkararak insanlık tarihini yeniden yazmaktadır.

Kastik erkek sistemine karşı binlerce yıl süren anacıl toplum direnişi sözkonusudur. Tarihte neolitik tarım devrimi olarak bilinen bu tarihi dönem kastik katil sisteme karşı anacıl toplumun büyük direnişiyle geçmiştir. Öcalan: "Neolitik devrimin de aslında kastik sistemin zora dayalı geliştirdiği bir sistem olduğu daha iyi anlaşılıyor. Neolitik devrim bu yönüyle gerçekte kadın sömürüsünün de sistem kazanmasının yolunu açar" demektedir. Bu süreç aynı zamanda varlığını hala güçlü bir biçimde sürdüren anacıl klan toplumu ile kastik katil arasında büyük çatışmaların ve direnişlerin geliştiği bir süreç olmaktadır. Bu süreçte kadın kastik katilin baskı ve şiddetine rağmen eski gücünü büyük oranda korumuş, kadın-erkek eşitliği

önemli düzeyde varlığını sürdürmüş, kadın yaşamın her alanında önemli bir yer tutmaya devam etmiştir.

Bu tarihsel süreçten de anlaşılıyor ki tarihte ilk sömürü kadına, ana kadın toplumuna karşı geliştirilmiş, tarihsel ve toplumsal sorunsallık ilk olarak bu biçimde ortaya çıkmıştır. Kastik katil tarafından kadının köleleştirilmesi, toplumsal köleliğin de yolunu açmıştır. Kadının köleleştirilmesi tüm köleliklerin önünü açmış, kadın şahsında tüm toplumsal değerler saldırı altına alınmıştır. İktidar-devlet uygarlığına geçiş, kadının kölelik statüsüne alınmasıyla eş zamanlı ve iç içe bir gelişim seyri izlemiştir. Özcesi cinsiyet sömürüsü tarihsel ve toplumsal sorunsallığın temelini oluşturmuş, sınıfsal, milliyetçi, ırkçı, dinci ve mezhepçi tüm ideolojiler bu ilk tarihsel kırılma üzerinden vücut bulmuşlardır.

Ulus-Devlet Kapitalizmin Yaşam Kaynağıdır

Kastik katil sistemi aslında kapitalist sistemin de ilk embriyo hali olmaktadır. Abdullah Öcalan, günümüzün kapitalistlerini on beş bin yıllık yamyamlıktan türeme bir kastın temsilcilerinin son örnekleri olarak tanımlamaktadır. Kapitalistler için en uygun sıfat kastik katil olmakta, demektedir. Hiç şüphe yok ki tarihin en büyük insanlık yıkımı kapitalist modernite sürecinde yaşanmaktadır. 16. Yüzyılla birlikte gelişme sağlayan ve giderek hakim hale gelen kapitalizm, toplumu iliklerine kadar sömürmeyi ve toplumsallığı dağıtmayı varlığını sürdürmenin temel dayanağı haline getirmiştir. Kapitalizm insan ve toplum düşmanı bir sistem olarak toplumsallığı dağıtarak ayakta kalabilmektedir. Bu sistemin Kürt düşmanı olmasının nedeni de Kürtlerin varoluşsal olarak komünal bir toplum olmasından kaynaklıdır. Mezopotamya coğrafyasının kadim halklarından olan Kürtler, iktidar-devlet sistemine karşı klan, kabile ve aşiretler biçiminde direnerek varlığını bugüne getiren tarihin klan toplumunun ilk gruplarıdır. Kürtlerin temsil ettiği komünal toplum değerleri, kapitalist modernitenin ulus-devlet sürecinde daha fazla zayıflamıştır.

Ulus-devlet sistemi kapitalist modernitenin yönetim formu olmaktadır. Ulus-devlet sistemi tamamen anti-toplum bir sistem olarak kurulmuş, sınırsız düzeyde bir toplum kırım ve ulus sömürüsü yapmıştır. Ulusun devletle özdeşleştirilmiş biçimi olan ulus-devlet sistemi, insanlık tarihinin en vahşi faşizmi olarak tarihte yerini almıştır. Hitler'i, Saddam'ı yaratan ulus-devlet zihniyeti, on beş bin yıllık derin bir cinsiyetçilikten beslenerek ırkçı, milliyetçi, dinci ve bilimci sapkın bir ideolojiyle tarihte benzeri olmayan toplumsal kırıma-soykırıma yol açmıştır. Despot-egoist egemenlerin iktidar-güç arzuları, üstünlük, çıkar hevesleri, işgal ve sömürü tutkuları, bir ulusla özdeşleştirilerek diğer uluslar üzerinde faşist-soykırımcı saldırılara, ötekileştirmeye, aşağılamaya, sömürüyü meşrulaştırmaya dönüştürülmüştür. Devletle özdeşleştiren her ulus, diğer ulusların özgürlük/eşitlik haklarını yok saymış, kibrin, kompleksin, militarist şoven histerilerin esiri haline getirilmiştir. Üstün ırk/ulus kibri ulus-devletin soykırımcı politikalarına meşruluk kazandıran bir rol oynamıştır. Oysa ulus, devletle ilişkili veya devletçi uygarlığın ortaya çıkardığı bir kavram ve olgu değildir. Ulus, toplumsal evrimin sonucunda ortaya çıkan ve tamamen toplumsal gelişim diyalektiği ile iç içe oluşan bir formdur. Ancak ulus-devlet ideolojiyle ulus olgusu devletle özdeş hale getirilerek adeta bir savaş aracına, farklı toplumsal kimlikler üzerinde bir soykırım silahına dönüştürülmüştür.

Kapitalistler ulus-devlet yoluyla toplumun tüm komünal değerlerine el koymuş, toplumu hâkimiyetleri altına alarak faşist bir yönetim sistemi kurmuşlardır. Ulus-devlet sistemi kapitalizmin yaşam kaynağı haline gelmiştir. Zor ve şiddet aygıtı olarak inşa edilen ulus-devlet, toplumu öğüten, doğayı yıkan, gezegeni yok oluşa doğru götüren ölümcül bir makinaya dönüştürülmüştür. Abdullah Öcalan kapitalist vurgunun 500 yıldan beri bir ahtapot gibi gelişmesi ulus-devletle mümkün olmuştur, demektedir. Kapitalist hegemonyayı güçlendiren, dünyaya hakim olmasını sağlayan esasta ulus-devlet sistemidir. Kapitalist tekeller ulus-devlete dayanarak oluşmuş ve gelişmişlerdir. Öcalan ulus devlet tekellerin tekelidir belirlemesinde bulunmaktadır. Ulus-devletin esas aldığı tekçi, cinsiyetçi, milliyetçi, dinci-mezhepçi ideolojiler toplumu bölmüş, parçalamış, birbirine düşürmüş, büyük bir toplumsal ve kültürel yıkıma yol açtığı gibi dünya'yı ve bölgeyi adeta halklar ve kültürler mezarlığına dönüştürmüştür. Bir kimliği esas

alıp diğer kimlikleri yok sayıp günah keçisi yaparak toplumu sürekli bir soykırım cenderesinde tutmuş ve katliamlar tarihini yaratmıştır. Kültürel farklılıkları eriterek, yok sayarak toplumu çoraklaştırmış, yaşamı kurutmuştur. Toplumun kılcal damarlarına kadar girerek toplumun toplum olma vasfını ortadan kaldırmaya çalışmıştır.

Tekçiliğe, katı merkeziyetçiliğe dayanan ulus-devlet sistemi ülkenin etrafına ve toplumsal yapılara katı sınırlar çizerek egemenliğini sürdürmeye çalışırken toplum kırım politikalarını da meşrulaştırmakta, derinleştirmektedir. Ulus-devlet sınırları kapitalist pazar ve piyasa egemenliği için belirlenmiştir. Bu sınırlar toplumu devletin mülkiyet nesnesi haline getirmede, sömürü çarkını döndürmede rol oynamıştır. Ulus-devlet sınırları içinde yaşayan her bir yurttaş devletin üzerinde her tür tasarrufta bulunduğu çağdaş kölelere dönüştürülmüş, adeta köleler ordusu yaratılmıştır.

Kastik erkek sistemine karşı binlerce yıl süren anacıl toplum direnişi sözkonusudur

Bu ordunun tek görevi de sisteme köleliktir, hizmettir. Ulus-devlet bir baskı, şiddet ve savaş örgütü olarak işlev görmekte, toplum kırım, kadın kırım, doğa kırım saldırıları ile dünyayı yaşanmaz hale getirmektedir. Ulus-devlet bir savaş örgütü olduğu için ayakta kalmak amacıyla sürekli savaşa ve silaha ihtiyaç duymaktadır. Savaş endüstrisinin dünyada bu kadar gelişmesinin ve büyük bir yıkıma yol açmasının önemli bir nedeni de budur. Dünyada şu anda en fazla kâr yapanlar silah tekelleridir, en büyük ticaret silah ticaretidir. En korkunç rekabetler ve azami kârlar, atom bombasından, nükleer silahlara, ileri teknoloji ile donatılmış bombardıman uçaklarından, iha-siha'lara kadar gezegeni tehdit eden silah üretiminde ve satışında yaşanmaktadır.

Ulus-devleti ayakta tutan temel ayaklardan biri olan endüstriyalizm kırsal yaşamı, tarımı yok etmiştir, toprak büyük endüstri şirketlerinin hakimiyeti, tasarrufu altına alınmıştır. Azami kâr uğruna toprağın doğal yapısı-verimi yok edilmiş, toprak vurguncuların, rantçıların işgaline açılmıştır. Doğa talanı, ekolojik yıkım, tarımı çökerterek dünya nüfusunu besleyemeyecek bir durum ortaya çıkarmıştır. Ulus-devlet silahını kullanan sömürücüler her gün zenginleşirken ülkelerin, dünyanın tüm kaynaklarını tüketirken milyarlarca insan derin bir yoksulluk-açlık ve sefalet içinde yaşamaktadır. Milyonlarca insan açlıktan, hastalıktan ölmekte, savaşlarda, göç yollarında derin acılara ve yıkımlara uğramaktadır. Beton yığınlarına dönüşen, kirli havası, suyu, stresiyle insanı ve toplumu boğan şehirler, her gün bin bir türlü hastalık üretmekte, dört bir yanı kanserojen madde salgılamaktadır. Şiddet, uyuşturucu, fuhuş, işsizlik, yoksulluk, açlık, ahlaki çöküş toplumsal varoluşu tehdit etmektedir.

Ulus-devlet sistemi insan zekası yerine yapay zekayı koyarak insan doğasına savaş açmıştır. Robotları birçok meslek alanında insan yeteneği yerine geçirerek insanı üretimden koparmakta, düşünemez, üretemez, çalışamaz duruma getirmektedir. Küresel dünyada ulus-devlet sistemleri tamamen talancı, gaspçı, sömürücü ve yıkıcı bir karakter kazanmıştır. Ulus-devletlerin elindeki teknik anti insan, anti toplum bir işlev görmektedir. Bu tekniği toplumun hizmetine koymak, ekolojik duyarlılıkla üretmek ve kullanıma sunmak demokratik bir zihniyet ve anlayış gerektirir. Bu da ancak demokratik toplum/ulus inşasıyla mümkündür.

Kürt toplumu ana klan toplum geleneğini güçlü şekilde temsil eden iktidar-devlet, ulus-devlet sistemlerine karşı kabile, aşiret, tarikat, mezhep, parti en son PKK'de temsili bulan ulusal kurtuluş mücadelesi biçiminde direnerek bu güne gelen ve komünal değerleri güçlü yaşayan bir toplumdur. Tarihte yüzlerce yıl Hurri, Mitani ve Med konfederal devlet sistemlerini kurmuş, yönetmiştir. Kuşkusuz o dönemin koşullarında devletler kabile-aşiret konfederasyonları biçiminde oluşmuştur. Kürt toplumunda devletçi ideolojiyi derinliğine özümseme durumu yaşanmamıştır. İktidar-devlet sistemine karşı direnişçilik daha çok Kürt toplumunun içselleşen duygu-düşünce-ruh hali ve yapısı olmuştur. İslamiyetin de etkisiyle millet olma duygusu ve durumu Kürt toplumunda da biraz gelişmiştir. Ancak

ulus bilincini ve duygusunu kazanmada yirminci yüzyıla kadar bir gelişim sağlayamamışlardır. Osmanlı imparatorluğunun dağılması, kapitalist modernitenin milliyetçi ideoloji fitnesini Ortadoğu'ya sokması sonrası Kürtler içinde de milliyetçi refleksler ortaya çıkmıştır. Bu tarihsel süreç içinde ağırlıkta aşiretsel-kabilesel çıkarlara öncelik verilse de milliyetçi duyguların da etkisiyle birçok isyan gelişmiştir. Bu direnişler plansız, programsız, önderliksiz, öncüsüz ve daha da önemlisi ideolojisiz ve stratejisiz olduğu için ezilmiştir. Direnişlerde ana duygu ve düşünce daha çok özerk yaşam-sistem istemi ve arzusu olmuştur. Kürtlerin tarihsel-toplumsal süreci derinliğine incelenirse görülecektir ki, Kürtlerin temel zihinsel ve ruhsal yapısı, yaşam tercihleri genelde demokratik toplum/ulus temellidir. Özellikle PKK'nin yarım asrı bulan özgürlük mücadelesi Kürt toplumunda demokratik ulus zihniyetini ve duygusunu daha çok geliştirmiş, örgütlü mücadelenin yarattığı birikim demokratik ulus paradigmasını ortaya çıkarmıştır.

2003 Yılında Yeni Paradigma Değişimi

PKK ilk kuruluşunda reel sosyalizm etkisinde kalarak sosyalist devlet paradigmasını benimsemiştir. Kürdistan parçalarını birleştirerek bağımsız Kürdistan'ın kuruluşunu amaçlamıştır. 1978 yılında kurulan PKK'nin paradigması sosyalist ulus-devlet paradigması, mücadele stratejisi ise devrimci halk savaşı çizgisinde silahlı mücadele olmuştur. 1980'lerin sonu ve 90'ların başında Sovyetlerde reel sosyalizmin yıkılmasıyla beraber Abdullah Öcalan reel sosyalizmi derinliğine sorgulama ve çözümleme sürecine girmiştir. Dünyadaki tüm reel sosyalist hareketlerin çözülüşünü ve son olarak Sovyetlerde reel sosyalizmin çöküş sebeplerini derinliğine analiz etmiş, Kürdistan özgürlük mücadelesi açısından tarihi değerde önemli sonuçlara ulaşmıştır. Ulus-devlet paradigmasının sosyalist ideoloji, felsefe ve teori ile bir ilgisinin olmadığını görmüş, sosyalist bir devletin olamayacağı sonucuna ulaşmıştır. 1993 ateşkesi bu arayışın bir sonucu olarak ortaya çıkmış, Rêber Apo Kürt sorununu siyasi demokratik yollarla çözmek için Türk devletini bu çağrıya olumlu yaklaşmaya davet etmiştir. Ardından 1995 ve 1998 ateşkesi, 1999'da gerillanın sınırların dışına çekilmesi ve aynı yıl içinde barış gruplarının Türkiye'ye gönderilmesi, 2003 yılında yeni paradigma değişimi, Kongra-Gel, KADEK deneyimleri, 2005 KCK'nin ilanı, Kürt sorununu demokratik siyasi müzakere yolu ile çözme arayışlarının bir sonucu olarak gelişmiştir. Beş ciltlik İmralı savunmalarını, 27 Şubat çağrısı ve demokratik toplum manifestosunu bu arayış ve anlayışın bir sonucu olarak hazırlamıştır.

Kapitalizm insan ve toplum düşmanı bir sistem olarak toplumsallığı dağıtarak ayakta kalabilmektedir

Abdullah Öcalan, 1988 Mehmet Ali Birand röportajı ve 1993 yılı ateşkesinden itibaren sürekli bir muhatap aradığını ifade etmiştir. Kürtlerin ve halkların özgürlüğünü Kürt ulus-devletinde görmemiştir. Ortak vatanda özgür ve eşit yaşamayı, yerel demokrasinin-özyönetimin kabulünü demokratik çözüm anlayışı olarak savunmuştur.

Öcalan, 27 Şubat 2025 yılında yaptığı Barış ve Demokratik Toplum çağrısıyla, silahlı mücadeleyi sonlandırmış, demokratik siyaset ve demokratik entegrasyon çözüm stratejisini geliştirmiştir. Bu nedenle demokratik toplumun demokratik cumhuriyete entegrasyonunu amaçlayan çözüm stratejisi sadece son iki yılda gelişen siyasi çözüm arayışı değildir. Otuz beş yılı aşkın bir arayışın ve yirmi yedi yıllık muazzam bir emeğin, çabanın ve mücadelenin sonucudur.

Abdullah Öcalan: "PKK Kürt ve Kürdistan gerçekliğini açığa çıkartan ve varlığını yenilmez kılan hareket olarak tarihte hak ettiği yeri almıştır. Yeni dönemin özgürlük, eşitlik ve demokrasi yapılanması PKK mirasını devralarak Kürt özgürlüğünü demokratik komünalizme dayalı demokratik toplum/demokratik ulus ile gerçekleştirecektir" diyerek 27 Şubat çağrısının amacını ve izlenecek yolu çok net özetlemiştir.

Demokratik toplum/ulus çözümü ulus-devlet paradigmasına ve silahlı mücadele stratejisine dayanmamaktadır. Kürtlere ulus-devlet kurma gibi bir hedefi yoktur. Demokratik toplum, ulus-devlet

paradigmasına ve sistemine karşı geliştirilmiş, toplumun demokratik ve özgürce bir arada yaşamasını hedefleyen, ulus-devleti demokrasiye duyarlı bir noktaya çekerek ortaklaşmayı esas alan bir toplumsal sistemdir. Demokratik toplum, ulus-devletle özdeşleştiren militarist toplum yaratma anlayışını dışlar. Toplumu iktidar-devlet sisteminin hizmetçisi, kölesi yaparak sömüren, parçalayan, farklı toplumsal kesimleri birbirine düşman hale getiren zihniyeti ve politik anlayışı şiddetli biçimde eleştirerek reddeder. Demokratik toplum/ulus, ulus-devletin yarattığı cinsiyetçiliğe, tekçiliğe, merkeziyetçiliğe, milliyetçiliğe, dinciliğe, mezhepçiliğe ve pozitivizme karşı bir toplumsal örgütlenme formudur. Farklı toplumsal kimliklerin kendi varlıklarını korudukları, örgütlendikleri, özyönetimlerini kurdukları, demokratik ortak vatanda özgür ve eşit temelde bir arada yaşadıkları demokratik sistemin adıdır. Kürtler demokratik toplum, demokratik entegrasyon çözümüyle yaşadıkları her parçada demokrasiye açık ulus-devlet sistemleriyle ortaklaşmayı savunurlar. Kendisi dışında farklı etnik, kültürel, inanç gruplarının kendini özgürce ifade etmesini ve özyönetimlerini kurmasını savunur, ortak yaşamı esas alırlar.

Ulus, devletle ilişkili veya devletçi uygarlığın ortaya çıkardığı bir kavram ve olgu değildir

Abdullah Öcalan, 27 Şubat çağrısıyla demokratik ulusun, ulus-devlete demokratik entegrasyonunu Kürt sorununun demokratik siyasi çözümünde temel çözüm yöntemi olarak öngörmüştür. Bu temelde silahlı mücadele stratejisi yerine demokratik siyaset stratejisini geliştirmiştir. Kuşkusuz demokratik ulusun, ulus-devlete demokratik entegrasyonu ancak devletin demokratik dönüşüm geçirmesiyle mümkün hale gelebilecektir. Zaten demokratik entegrasyon devletin belli düzeyde değişimi demektir.

Demokratik entegrasyon Kürtlerin ulus-devlete teslim olması değildir. Tek taraflı devleti tanıması da değildir. Demokratik entegrasyon, demokratik toplum ile devletin karşılıklı birbirinin iradesini kabul etmesidir. Devletin, Kürtlerin ve farklı toplumsal grupların varlığını, kimliğini, özyönetim hakkını kabul etmesi, demokratik entegrasyonun doğru uygulandığının ölçüsüdür, sağlamasıdır. Kürtlerin devletin siyasi sınırlarıyla, coğrafik bütünlüğüyle bir sorunu olmamış ve olmayacaktır. Türk, Arap, Fars halkıyla Kürtler ortak vatanda özgürce ve eşitçe yaşamak istemektedir.

Suriye-Rojava Entegrasyonu

Bir dönemdir, 29 Ocak anlaşması temelinde Şam ile Rojava özerk yönetimi arasında bir entegrasyon süreci yaşanmaktadır. Ancak demokratik entegrasyonun doğru anlaşıldığı ve uygulandığı söylenemez. Suriye devlet sistemiyle demokratikleşmeden, demokratik entegrasyon sürecinin sağlıklı şekilde gelişmesi mümkün değildir. Demokratik entegrasyon çözümü, Şam yönetiminin Rojava'daki özyönetim ve özsavunma sistemini resmen kabul etmesi, bu temelde değişim yaşaması demektir. Suriye, milliyetçi-dinci kodları bir tarafa bırakır, Suriye'nin demokratik cumhuriyet inşasının önünü açabilirse gerçek bir entegrasyon süreci de gelişmiş olacaktır. Kuşkusuz devletten bekleyen bir tutum içerisine de girmeden siyasi, toplumsal ve hukuki mücadele ile Suriye'yi değişimin ve dönüşüm süreci içerisine koymak gerekir. Aksi durumda ortada demokratik bir Suriye cumhuriyeti ve bu cumhuriyetin demokratik, çoğulcu, bir anayasası ortada yokken doğru yürütülen bir entegrasyondan da bahsedemeyiz. Özerk yönetimin kurumlarını Şam idaresine devretmek demokratik entegrasyon değildir. Entegrasyon, bu anlayışla yürütülürse özgür, eşit demokratik ortak yaşam sistemini kurmak bir yana, asimilasyonist anlayışın gelişmesi kaçınılmaz olacaktır.

Suriye-Rojava entegrasyon sürecinin işleyen biçimi demokratik entegrasyonun ruhuna uygun düşmemektedir. Karşılıklı iradeyi, kimliği tanıma, yerel demokrasiye dayalı ortaklaşmayı sağlama durumu yoktur. Şam'ın tek taraflı dayatmaları, baskılayarak teslim alma eğilimleri hakim anlayıştır. Demokratik entegrasyonun gerçek anlamda sağlanabilmesi için öncelikle tüm toplumsal kesimlerin örgütlü katılımıyla, Suriye'de demokratik

bir anayasanın yapılması gerekir. Anayasa Kürtlerin özerk sistemini-özyönetimini tanımalıdır. Dürzilerin, Alevilerin ve diğer tüm etnik, inanç ve kültür gruplarının kendini özgürce ifade etmesine ve örgütlenmesine imkan sunmalı, kimliklerini ve haklarını tanımalıdır. Rojava'daki öz yönetim sisteminde Kürtçenin yanı sıra çok dilliliğin gereği Arapça da resmi dil olarak öğrenilebilir. Anayasa olası bir inkar ve saldırı karşısında Kürtlerin ve farklı toplumsal kimliklerin öz savunmasını geliştirme hakkını da kabul etmelidir. Dolayısıyla Suriye devleti de değişmek ve demokratik cumhuriyet inşasına girmek zorundadır. Tekçi, merkeziyetçi, faşist karaktere sahip bir devlet yapısıyla, demokratik entegrasyon çözümünü geliştirmek gerçekçi olmadığı gibi, mümkün de değildir.

Demokratik Ulusun Demokratik Cumhuriyete Entegrasyonu

Aynı şey Türk ulus-devlet sistemi açısından da geçerli bir durumdur. Demokratik entegrasyon çözümü demokrasiye duyarlı bir devletle mümkün hale gelecektir. Demokratik olmayan bir devletle demokratik entegrasyonun sağlanması sözkonusu olamaz. Dağdan bir grup gerillanın inmesi, zindanlardan bir grup devrimcinin ve siyasi tutsağın çıkması, yasa dışı duruma düşmüş bir kesim siyasi insanın yurt dışından Türkiye'ye dönmesi, demokratik çözüm, demokratik entegrasyon anlamına gelmemektedir. Bu yönlü gelişmeler yaşansa dahi bunlar ancak demokratik siyaset, demokratik entegrasyon çözümüne şans tanıma, yol aralama anlamında bir değer taşıyabilir. Zaten Abdullah Öcalan PKK'nin feshi ve silahlı mücadelenin durdurulmasını belirttiği 27 Şubat çağrısında bunların gerçekleşmesi için siyasi ve hukuki gereklerin yerine getirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Esaslı ve kalıcı çözüm demokratik toplumun siyasi ve hukuksal olarak kabulüdür. Diğer bir ifadeyle demokratik toplumun/ulusun demokratik cumhuriyete entegrasyonudur. Devletin demokratik toplumu-özyönetimi tanıyan yasal ve anayasal değişikliklere gitmesi demokratik entegrasyonun sağlanması anlamına gelecek ve Kürt sorunun demokratik çözümü sağlanmış olacaktır.

AKP yetkililerinin sıkça ifade ettiği gibi "silahları bıraksınlar sonra duruma bakarız!" yaklaşımı inkar ve imha zihniyetinde ve politikasında ısrardır. Bu yaklaşım ve anlayış cumhuriyeti demokratikleştirecek iradeden yoksunluktur ve dolayısıyla demokratik entegrasyon çözümünü sağlama iradesinden uzaklığı ifade etmektedir. Basit, günübirlik, siyasi konjonktüre oynayan, dar partisel pragmatik siyasi çıkar anlayışı, demokratik entegrasyon zihniyetini ve iradesini geliştiremez. Demokratik entegrasyon çözümüne açık olan bir devlet, asimilasyonist politikaları terk etmek durumundadır. Demokrasiye duyarlı olacak, Kürtlerin ve farklı etnik, inanç, kültürel grupların kendini özgürce ifade etmesine ve örgütlenmesine imkan sunacaktır. Demokratik entegrasyon çözümünü kabul eden bir devlet, Kürde Türk olmayı, Aleviye Sunni olmayı dayatmayacaktır.

Demokratik entegrasyon çözümüyle şekillenen bir devlet sisteminde Kürt kendini Kürt olarak özgürce ifade edecek, örgütlenecek, demokratik kurumlaşmaya giderek yerel demokrasiyi inşa edecek özyönetimini kurabilecektir. Kuşkusuz şimdi devlet zihniyeti ve politikası buna engeldir denilerek mücadelesiz de kalınamaz. Demokratik entegrasyon süreci aynı zamanda bir mücadele sürecidir.

Demokratik entegrasyon, demokratik toplum ile devletin karşılıklı birbirinin iradesini kabul etmesidir

Demokratik inşayı geliştirme ve mücadeleyi büyütme sürecidir. Örgütlenerek, demokratik inşayı geliştirerek, yerel demokrasiyi-özyönetimi kurarak devleti değişim ve dönüşüme zorlamak demokratik entegrasyon çözümünün miheng taşıdır. İnşa ettiğimiz oranda, yerel demokrasiyi geliştirdiğimiz oranda demokratik entegrasyonun zeminini ve koşullarını da yaratabiliriz. Bakure Kürdistan başta olmak üzere Kürtlerin yaşadığı tüm şehir, kasaba ve köylerde Kürtçe anadil eğitim okullarını fiili örgütlemek ve çalıştırmak bu sürecin karakteri gereğidir. Yine üretim ekonomisi, eğitim, ekoloji, sağlık, kültür, hukuk, spor vb. sayısını daha da çoğaltabileceğimiz şekilde örgütlenmelere, kurumlaşmalara gitmek bu sürecin olmazsa olmaz çalışmalarıdır.

Demokratik entegrasyon çözümünde Kürtler anadilinde eğitim veren okullar açabilecek ve devlet buna karışmayacaktır. Kürt çocuklarının ana dilinde eğitim görmesi, çocukların kendi dili ve kültürüyle büyümesi bunun yanında Türkçeyi de çok dillilik gereği öğrenmesi-konuşması demokratik entegrasyon çözümünü geliştiren yeni Türkiye resmi olacaktır. Bir halkın anadilinde eğitim görme hakkını yasaklamak, kültürünü özgürce yaşamasını engellemek, özyönetimini tanımamak soykırımcı faşizmdir. Bir halk varlığını ve özgürlüğünü ancak dilinde eğitim görerek, kültürünü özgürce yaşayarak ve demokratik kurumsallaşmaya giderek ve özyönetimini sağlayarak koruyabilir. Özyönetimden ve özsavunmadan yoksun bir halk her zaman soykırım-yok olma tehdidi altında olacaktır. Devletin sınırları-bütünlüğü içinde Kürtlerin yerel demokrasi temelinde özyönetime sahip olması devleti bölmeyecek aksine güçlendirecektir. Yerel demokrasi/özyönetim sistemi devletin varlığını koruması açısından da hayati bir öneme sahiptir. Yerel demokrasiyi/özyönetimi bölücülüğün temel bir unsuru gibi algılamak ve yaklaşmak ancak soykırımcı faşist zihniyetin tezahürü olabilir. Bu devlet zihniyetine karşı en etkili mücadeleyi yerel demokrasiyi geliştirerek, komünleri her yerde inşa ederek yürütebiliriz.

PKK Kürtlere karşı uygulanan soykırım politikalarının bir sonucudur. PKK'nin kendini feshetmesi, silahlı mücadeleyi durdurması, gerillaların silahlarını bırakıp Türkiye'ye dönmesi, Kürtlerin varlık ve özgürlük sorununu çözmeyecektir. Çünkü sorun silahlı güçlerin varlığı değil, silahlı mücadeleyi ortaya çıkaran etkenleri ortadan kaldırmaktır. Bu yönüyle sadece silahların bırakılmasını istemek çözümsüzlükte ısrar etmektir. Kürtlerin kimliğinin anayasal güvenceye kavuşturulması ve bu temelde demokratik bir anayasanın yapılması kalıcı çözümü sağlayacaktır. Kürtlerin anadillerinde eğitim görmeleri, üretim ve tüketim kooperatifleri kurmaları, yaşamın her alanında örgütlenerek demokratik kurumlaşmaya gitmeleri Türkiye'ye güç katacaktır.

Belediyeler de halkın yerelde özyönetim sistemidir. Yetkileri arttırılmış, topluma hizmet imkanları geliştirilmiş ve her kesimden toplumun ortaklaştığı, dayanıştığı, demokratik katılım sağladığı belediyeler demokratik entegrasyon çözümünün çok önemli bir parçasıdır. Demokratik cumhuriyet inşasının da çok önemli bir köşe taşıdır. Her belediye devletin bir eki uzantısı değil, özünde demokratik bir birim ve komündür. Toplumumuz belediyeyi halkın evi olarak da tanımlamaktadır. Aslında bu tanımlama komünün farklı bir biçimde ifadesi olmakta ve gerçek özünü yansıtmaktadır. Demokratik entegrasyon çözümünde kayyım zihniyeti, anlayışı ve politikası olamaz. Bu anlayış kaynağını inkarcı, soykırımcı sömürgeci bir zihniyetten almaktadır. Demokratik entegrasyon çözümünde kayyım politikasına yer yoktur, belediyeyi yerellerde halkın özyönetim birimi görme ve merkezde toplanan yetkiyi-gücü yerele devretme vardır.

Kürtler Ortadoğu'da güçlü bir değişim, dönüşüm ve demokrasi dinamiğidir. 53 yıllık özgürlük mücadelesi Kürtleri örgütlü, iradeli, politik ve özgürce tercih yapabilecek bir halk konumuna getirmiştir. Kürtler demokratik ulus/toplum olarak demokratik cumhuriyet inşasını sağlamış bir devletle bütünleşmekten yanadır. Devletin yerel demokrasiye dayanarak yeniden inşası demokratik entegrasyonun olmazsa olmazıdır. Demokratik entegrasyon bireysel değil, kolektif katılıma dayanmaktadır. Kürtlerin devletle bağı anayasal vatandaşlıktır. Kürtler özgür iradeleriyle devletin vatandaşı olabilirler ama başka bir ulusun üyesi-ferdi olamazlar. Bunu dayatmak faşizmdir. Kürtlerin Türklerle, Araplarla, Farslarla birliği demokratik ilkeler, hukuki eşitlik, özgür ve eşit ortak yaşam temelinde olacaktır. Devletlerle birliği demokratik entegrasyon çözümüyle özyönetim ve hakkının kabulüyle gerçekleşecektir.

Kürtlerin silahlı mücadele stratejisinden vazgeçmesi kendi varlığından, kimliğinden, özgürce kendini ifade etme ve örgütlenme özgürlüğünden vazgeçtiği anlamına gelmemektedir. Mücadelenin demokratik siyaset yöntemiyle sürmesi anlamına gelmektedir. Mücadele tarihi içinde silahlı mücadele oynaması gereken rolü oynamış, fiili olarak varlığını kabul ettirmiştir. Demokratik entegrasyon varlığın ve özgürlüğün siyasi ve hukuki güvenceye kavuşturulması, ortak vatanda ortak yaşamın inşa edilmesi süreci ve mücadelesidir.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Rojava'da Entegrasyon Sorunsalı

Rauf Karakoçan

Son dönemlerde sıkça telaffuz edilen Entegrasyon kavramı üzerine birçok değerlendirmeye tanık olmaktayız. Özellikle de Kürt sorununun çözümüne dair Türkiye'de yürüyen çözüm süreci ve paralelinde devam eden Rojava Özerk Yönetimi'nin, Suriye'nin yeni yönetimiyle yaşadığı sorunların çözümünde entegrasyon kavramı daha sık gündeme gelmektedir.

Kürt sorunun çözümünde gündeme gelen Entegrasyon kavramını toplumun ontolojik durumunu esas alarak içinde yer alacağı sistemin durumuyla birlikte yeniden tanımlamak gerekmektedir. Kavramın taşıdığı anlam ile kullanılan alan arasında meydana gelen reaksiyonu anlamak ve sorunları gidermek için yeniden izaha muhtaçtır. Rojava özgülünde sürmekte olan entegrasyon çalışmaların genel geçer anlamı ile Suriye-Rojava sahasındaki uygulama yöntemi arasında yaşanan uyumsuzluğu anlamak açısından da açımlamaya ihtiyaç vardır.

Entegrasyon, Fransızca "*integration*" kelimesinin Türkçe sözlük karşılığı olarak bütünleşme, kaynaşma, uyumlu olma anlamına gelmektedir. En genel anlamıyla farklılıkların uyumlu bir sistem haline gelmesidir. Mekanik-teknik-teknolojik sistemlerden tutalım ekonomik sistemlere, matematik kuramına ve bilgisayar sistemlerinden tutalım toplumsal sistemlerin entegrasyonuna kadar geniş bir yelpazede kullanıla gelen bir kavramdır.

Ele almaya çalıştığımız konuya ilişkin genel bir tanımından ziyade özünü Rojava'daki gelişmeler oluşturmaktadır. Rojava Devrimi sürecinde oluşturulmuş kurumların Şam geçici yönetimiyle müzakere edilmesine mercek tutmaktadır. Geniş kapsamlı bir toplumsal entegrasyondan ziyade özerk yönetimin kurumları ile devlet kurumlarının tek çatı altında birleştirilmesine dayanmaktadır.

Entegrasyon kavramı, en fazla da sosyolojide ön plana çıkan tanımıyla kendisinden söz ettirmektedir. Kısacası, parçanın bütüne uyumlu hale gelmesi-getirilmesidir. Var olan sisteme dışardan katılarak onunla uyumlu bütünleşme şeklinde yorumlamak da mümkündür. Farklı bireylerin ve grupların (göçmenler de dahil) sosyal ve kültürel olarak, içinde yer aldığı-alacağı topluma uyum sağlaması, bütünleşmesi olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanımdan hareketle entegrasyonun amacı, işlevi, hedefi ve uyarlama-uygulama yöntemleri üzerine, toplumların yapısal özellikleri göz önünde bulundurarak bir sonuca varmak mümkündür.

Başta ekonomik ve siyasi nedenler olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı göç alan Avrupa ülkelerinde göçmenlerin entegrasyonuna ilişkin geliştirdiği politikalar biliniyor. Zorunlu asimilasyonun da gerçekleştirildiği politikalarla vatandaşlık hakları da dahil daha birçok konuda göçmenlerin Avrupa toplumlarına, ülke sistemlerine sosyal ve kültürel açıdan entegre edilerek kendilerince uyumlu hale getirilir. Zamanla kendi toplumsal aidiyetlerinden koparılarak dil ve kültürel açıdan eriyerek içinde yaşadığı topluma intibak olunur.

Gönüllü entegrasyon faaliyetleri dışında birde çatışma zeminlerinin ortadan kaldırılması ve kalıcı çözümler

üretilmesi açısından da entegrasyon kavramı belirleyici bir role sahiptir. Çözüm üreten bir mekanizma olduğuna dair örneklere de rastlanmaktadır. Örneğin: Dini inanç, mezhepsel ve etnik çelişki ve çatışmaların yaşandığı toplumsal yapılarda ve siyasi sistemlerde uygulanan bir çözüm yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Entegrasyon kavramını yanlış anlamak ve uygulamak sorunları derinleştirmekten başka işe yaramayacaktır

Üzerinde uzlaşılan entegrasyon yasalarıyla dünyanın bazı yerlerinde yaşanan uzun süreli çatışmalar sonlandırılmıştır. Kısacası; çatışmalardan barışa ulaşmanın bir yöntemi olarak da denenmiş ve sonuç almıştır. İngiltere-İrlanda sorunu, Katolik-Protestan çatışması, Filipin-Moro halkı arasında kırk yılı aşan savaş, İskoçya-Birleşik Krallık arasında yaşanan sorunlar entegrasyon yasalarıyla çözüm bulunan örneklerdir. Savaşta yenme veya yenilme kısır döngüsünden kurtularak, üzerinde mutabık kalınan yasalara-kanunlara dayanan siyasi mücadele yoluyla toplumsal bütünlüğe uyum sağlamasıyla çok daha gerçekçi ve akılcı bir yöntem benimsenmiş olunuyor.

Silahtan siyasete evirilen mekanizmaların oluşturulmasında entegrasyon kavramına gerekli anlam yüklenirse büyük bir rol oynayacağı aşikardır. Gönüllü entegrasyona dayanan, uzlaşmayı ve uyumu esas alan bir çözüm formülü olarak işlev görmesi halinde demokratik entegrasyon şeklinde kavramsallaştırmak da mümkündür. Entegre edilmesi gereken yapıların ontolojik kriterlerini gözeten uyum yasalarının çıkarılmasıyla demokratik entegrasyon gerçekleştirilmesi yöntem olarak en işlevli uygulama olacaktır.

Ortadoğu devlet sınırları içinde birçok dil, kültür, inancın bir arada iç içe geçtiği bir coğrafyada ve birlikte yaşamak zorunda kalan toplumsal kesimler için entegrasyon kavramı üzerinde çok daha derin düşünmeyi gerektirir. Asgari düzeyde de olsa bazı konularda müşterek olmak çatışmalardan ve savaş hali olmaktan daha evladır.

Entegrasyon kavramını yanlış anlamak ve uygulamak sorunları derinleştirmekten başka işe yaramayacaktır. Toplumlar açısından Entegrasyon nihayetinde halkların birbirlerine uyumlu olmayı gerektirecekse bunun yasal ve anayasal güvencelere kavuşturulması bir zorunluluktur. Defacto durumlar olsa da entegrasyon süreçlerinin yasal çerçeveye ve yol haritasına ihtiyaç duymaktadır. Uzlaşı kültürünün oluşması ve yaşamsal hale getirilmesinde entegrasyon çalışmalarının gerçek anlamda sonuç alması için ülke parlamentoların rolü belirleyici olmaktadır.

Dünyada yaşanmış entegrasyon deneyimleri ışığında başarılı uygulanması halinde Ortadoğu'nun çatışma zeminlerini ortadan kaldırmak mümkün hale gelecektir.

Çatışan tarafların entegrasyonla uzlaşması ve uyumlu olması sadece üstten belirlemelerle ve alınacak kararlarla yetinilmez, toplumsal tabana yayılmasını da gerekli kılar. Sorunların çözümünde sağlanacak konsensüsle yeni bir sistemin inşa edilmesinin ön şartı demokrasinin içselleştirilmesine bağlıdır. Uzun erimli siyasal mücadeleyle, demokrasinin geliştirilmesiyle toplumların inşa edilecek demokratik sisteme entegrasyonu mümkün hale gelecektir. Açımlamaya çalıştığımız entegrasyon kavramına uygun toplumsal sorunların çözümü ele alındığında Suriye ve Rojava'da yaşanmakta olan süreç hakkında bir tanımlamaya gitmek mümkündür.

Rojava'da Entegrasyon ve Tıkanmalar

Suriye'de ki toplumsal yapının özgünlükleri, farklılıkları korunarak bir arada, bütünlüklü halde yaşamalarını formüle edecek bir entegrasyonun uygulanması mümkündür. Ağırlıkta Arap halkının çoğunluğuna dayanan Suriye toplumunda çok sayıda etnik kimlik ve inançların varlığı dikkate alınmasını gerektiren bir entegrasyona ihtiyaç olduğu muhakkaktır.

Toprak bütünlüğünün korunması açısından bütün farklılıkları kucaklayan ve aidiyetlerinin resmen tanındığı bir idari sisteme ihtiyaç vardır. Halkların kendisini ifade edeceği, örgütleyeceği, savunacağı ve yerelde yöneteceği, kaynakların adil paylaştığı bir sistemin inşa edilmesi gerekmektedir. Suriye'deki toplumsal farklılıkları bir arada tutacak ve herkesin

kendisini içinde bulacağı idari bir sistem üzerinde uzlaşacak aklı oluşturması hayati bir meseledir.

Her şeyden önce uzlaşıya dayalı bir anayasanın oluşturulması Suriye halkları açısından ve inşa edilecek toplumsal sistem açısından hayati bir öneme haizdir. Rızaya dayalı ve yaşam güvencesi oluşturacak şekilde ön görülecek bir sistemin varlığı halklar açısından çekim merkezi olacak ve entegrasyonun daha kolay uygulanacağı bir zemin bulacaktır.

Araplar, Kürtler, Dürziler başta olmak üzere Asuri-Süryani, Ermeni, Çerkez gibi grupların varlığından oluşan Suriye halkı çok kültürlü ve çok dilli bir toplumsal yapıya sahiptir. Bunun yanında, Müslüman, Hristiyan ve Êzidiliğin yanı sıra Sünni, Alevi (Nusayri), inancına mensubiyetler de dikkate alındığında entegrasyonun başarılı olması için kalıcı bir sistemin yaratılmasından geçtiğini önemle vurgulamak durumundayız. Bu temelde bir entegrasyon düşünülürse gönüllülük esaslarına dayanan toplumsal birlik oluşturabilir, demokratik toplum formunu yakalayabilir.

Suriye'de gerçekleşmekte olan idari sisteme halklar ve inançların dahil edilmesi entegrasyon anlamına gelmemektedir. Baskın bir toplumsal kategorinin veya baskın bir inancın gölgesinde kalan halklara ve inançlara zorunlu bir dayatmayla egemenliğini kabul ettirmesine entegrasyon denilemeyeceği de açıktır. Selefi cihatçı kaynaktan beslenen HTŞ'nin yönetimi ele geçirmesinden sonra gerçekleştirdiği Alevi katliamı, ardından gerçekleşen Dürzi katliamı ve son olarak da Rojava Özerk Yönetimi'ne saldırarak katliamlar gerçekleştirmesi, şiddet yöntemiyle egemenlik kurmasına entegrasyon denilmesi de gerçekçi değildir.

Suriye'de gerçekleşen durum, uluslararası güçler tarafından BAAS rejimi devrilerek Suriye'de iş başına getirilen HTŞ yönetimi ile azınlık halklar arasında rızaya dayanan bir birliktelikten ziyade zora dayalı biat kültürünün zuhur etmesidir. Suriye'de toprak bütünlüğünün korunması ve merkezi bir idari yapının kurulması amacıyla başta Türkiye olmak üzere dış güçlerin üzerinde uzlaştıkları HTŞ yönetimini terörist kimliğinden arındırarak uluslararası alanda meşruluk kazandırma çalışmalarıdır.

Suriye'de bahsi geçen entegrasyon kavramı ağırlıklı olarak Rojava ile Şam Geçici hükümet güçleri arasında yaşanan çatışmaları sonlandırmak için imzalanan çerçeve anlaşmasından ibaret bir belgeye dayanmaktadır. Üzerinde uzlaşılmış bir çalışmadan ziyade savaşı durdurmak için kısa zaman dilimi içinde hazırlanmış, detayları yeterince belirlenmemiş, uygulama yöntemi konusunda hemfikir olunmamış anlaşma metni, entegrasyon için bir çerçeve sunmaktan uzaktır. Bu nedenle, Suriye'deki farklılıkların tümünü kapsayan bir entegrasyon çalışması söz konusu değildir.

Suriye'de gerçekleşmekte olan idari sisteme halklar ve inançların dahil edilmesi entegrasyon anlamına gelmemektedir

Kurulu bir devlet sistemi, üzerinde uzlaşılmış bir anayasa, seçilmiş bir parlamentonun olmadığı Suriye'de entegrasyonun zemini de güçsüzdür. Devleti oluşturan güçler ayrılığının olmadığı, hemen hiçbir alanda kurumları henüz işler hale gelmemiş devlet mekanizmasıyla bu aşamada entegrasyonu gerçekleştirmek pek mümkün değil, doğru da değildir. Ortada henüz bir sistem yokken tartışmaya sunulan entegrasyon çalışmalarından sağlıklı sonuçlara ulaşmak bir hayli zordur.

Mevcut durumda Suriye'deki halklar ve inançların entegre olabileceği kurulu bir sistemin olmayışı dikkate alındığında pratikte gerçekleşen çalışmaları entegrasyon kapsamında değerlendirmek anlam yitimine yol açmaktadır. Suriye'de bir devlet işleyişinden ziyade HTŞ örgüt sisteminin devlet yerine ikamet etmesi ve resmiyet kazandırılması çalışmalarına halkların entegre olması, entegrasyonun anlamıyla da çelişmektedir.

Rojava Devrimi Daha İleri Düzeydedir

Rojava Devrimi ile birlikte oluşturulan kurumlar mevcut Şam yönetiminin kurmak istediği sistemden daha ileri düzeydeki kurumlardır. Normalinde Suriye halklarının entegrasyonunu sağlayan nitelikte ve kapsamda çoğulculuğu esas almaktadır. İnançlara ve etnik kimliklerin kendisini ifade edeceği demokratik

muhtevaya sahip yapılanmalardır. Kadın temsilinin en üst düzeyde olduğu idari bir sisteme dayanmaktadır. Öz güce dayanmış, öz savunmadan ana dilde eğitim ve öğretime kadar hemen her konuda farklılıkları gözeten, özgünlükleri korunan, kendisini her alanda ifade eden karar mekanizmalarında yer alan, idari sistemde kendisine yer bulan toplumsal sistem inşa edilmektedir.

Rojava Özerk Yönetimi, kurumsal bir kimliğe kavuşmuş, demokratik form kazanmış bir yapılanmaya ulaşmıştır. Şimdi çok daha geri durumda olan merkezi hükümetin tekçi ve dayatmacı yönetim mekanizması içinde yer almakla entegrasyon sağlamak gereğinden fazla zorlayıcıdır. Hiçbir şekilde kadın temsilinin olmadığı, kadın savunma birliklerine yer vermeyen, eş başkanlık sistemini reddeden bir zihniyetle birleşmek bile kendi başına zül sayılacak bir durumu ifade etmektedir.

Rojava Devrimi ile birlikte oluşturulan kurumlar mevcut Şam yönetiminin kurmak istediği sistemden daha ileri düzeydeki kurumlardır

Şam Geçici Hükümeti olarak kendisini adlandıran HTŞ'nin zihniyet yapılanması, demokrasiyle taban tabana zıt olduğu bilinmektedir. Mezhepçi karakteri ön planda olan cihatçı bir oluşumdur. Türkiye'nin yersiz Kürt fobisinden kaynaklı güvenlik gerekçeleri nedeniyle HTŞ'yi esas alması, ABD ve İngiltere başta olmak üzere, AB ve Arap ülkelerinin oluruyla HTŞ'nin destek bulması Suriye halklarının geleceğini temsilden ziyade, uluslararası güçlerin çıkarlarına hizmet eden projelere uygun bir sistemin Suriye'de kurulmaktadır. Halkların ve inançların bu üstten dayatmacı sisteme tabi olmasını zorunlu hale getirilmesidir.

Rojava özerk yönetimi, Şam hükümetiyle uzun soluklu siyasal mücadelenin başlangıcını ifade eden bir evreden geçiyor. Devlet geleneği olmayan toplum yönetme tecrübesi dahi bulunmayan, uluslararası güçlerin desteğiyle meşruluk kazanmış bir yapıyla muhatap olmak durumunda kalınmıştır. Özerk yönetimin sahip olduğu kazanımları devlet içi yapılanmalarla kendi özgünlüklerini ne kadar koruyacağı dahi şimdiden tartışma konusudur. Entegrasyon konusuna yaklaşım düşüncesi ve bakış açıları arasında tam bir uçurum vardır.

BAAS'dan kalma devlet kurumlarının yeniden işler hale getirmek için Rojava özerk yönetim alanlarına atamalar yaparak kurum yönetimlerini ele geçirmeye çalışmaktadır. Yaklaşık 60'dan fazla kurumsal çalışmalara müdürlükler atanması gerekmektedir. Şimdiye kadar istenilen düzeyde kayda değer bir ilerleme sağlanmış değildir. Sadece öz savunma güçlerinin sistem içine çekilmesi konusunda pratik bazı adımların atıldığından bahsetmek mümkündür.

Ordunun entegrasyonu denilen hususun iyi anlaşılması açısından mevcut durumu ele alsak dahi entegrasyon kavramına denk gelen bir anlamdan yoksundur. QSD güçlerinin sistem içine çekilerek devletin güvenlik birimleri haline gelmesidir. Kadın askeri yapısını bunun dışında tutarak birliklerinin dağıtılması öngörülmektedir. Ya da asayiş güçleri içinde yer almasıyla sınırlandırılmaktadır. Nitekim asayiş güçlerini de devlet sisteminin bir parçası haline getirmeye dönük çalışmalar yürütülmektedir. Merkezi hükümetin direkt talimatlarıyla hareket edecek olan öz savunma güçleri için bağlayıcı hükümlerin ön şart olarak öne sürülmesi, Özerk yönetimin boşa çıkmasına, özerk yapıların varlığına son vermesine, kurumların ortadan kaldırılmasına dönük bir çalışmayı entegrasyon şeklinde sunulmaktadır.

Devletin diğer kurumlarının yeniden işler hale getirilmesi için izlenilen yöntem, BAAS rejimi döneminde görev yapan eski çalışanlarla yola devam etmesi birçok sakıncayı da beraberinde getirmektedir. Mantık ve zihniyet değişimine açık olmayan idari yapıların iş başında olması entegrasyonun ruhuna da uygun değildir.

Kürtçe dilinin kamu kurumlarında resmi dil olarak kullanılması, Kürtçenin eğitim dili olması konuları tartışmalı hale gelmiştir. Engelleyici, yasaklayıcı Arap şovenizmi, dilin kullanım alanlarını alabildiğince daraltmaktadır. Dil ve Kültürün yanı sıra kadın özgürlüğü konusunun kırmızı çizgi düzeyinde ele alınması ve taviz verilmemesi gereken bir alandır. Bunda ısrar edilmesi, gerektiğinde bir savaş gerekçesi haline getirilmesi gereken konular bağlamında ele

alınmalıdır. Taviz verilecek konularda halkın varlık sorununu tartışma haline getirerek ve olumsuz etkileyecek bir entegrasyon içine girmek dahi kazanımların berhava olmasına yol açacaktır.

Mevcut durumda Suriye'de bütün farklılıkları kapsayan genel bir entegrasyondan bahsedilemez. Kürtlerin dışında diğer azınlık halkların ve inançların böyle bir sürecin içinde olmadıkları gibi böyle bir çalışma da söz konusu değildir. Dolayısıyla entegrasyon yasalarının varlığından bahsedilemez. Dürziler ve Aleviler katliamdan geçirilmiş halklar olarak çatışmalı durumdadırlar. Varlıkları güvence altında değildirler. Azınlık halklar (buna Kürtlerde dahildir) her an ve her zaman saldırıya açık haldedirler. Bu nedenle Rojava'da üstünkörü bir entegrasyon çalışması sürerken Dürziler ve Alevilerle çatışmalı olmak demek Suriye'de herhangi bir entegrasyonun söz konusu olmadığına işaret etmektedir.

Süreç Entegrasyon Olarak Tanımlanamaz

Suriye merkezi hükümetinin Rojava eksenli çalışmalarını entegrasyon kavramı çerçevesinde değerlendirmek bu aşamada doğru bir tanımlama değildir. Pratikte yapılmak istenen çalışmalara bakılırsa, özerk yönetimin sahip olduğu kurumları devlet kurumlarına dönüştürmek şeklinde tarif etmek daha doğru bir ifade olacaktır. Özerk yönetim yapılarının bir şekliyle varlığına son verilmesi ve yerine merkezi hükümete bağlı kurumların kurulmasıdır. Henüz anayasasıyla tanımlanmış Suriye devleti fiilen ortada yokken HTŞ örgütünü temsil eden kurumlarla bütünleşmek her açıdan sıkıntı oluşturmaktadır.

Suriye halklarının geleceği açısından yapılması gereken en önemli işlerin başında bütün farklılıkları kapsayacak, dil, kültür ve inançlarıyla varlıkları güvence altına alacak, yönetimde temsil hakkı sağlanacak, kadın özgünlüğüne açık demokratik standartlarda yeni bir anayasaya duyulan ihtiyaçtır. Bir entegrasyondan bahsedilecekse anlamına uygun bir zeminin anayasa ile oluşturulması gerekir. Ancak bu temel üzerine yeni toplumsal yapıyı inşa etmek mümkün olacaktır.

Kürtlerle yürümekte olan diyalog sürecinden sağlıklı müzakerelerin çıkması mevcut ortamda beklenmemelidir. Elbette tartışılan konu başlıkları da söz konusudur. Örneğin eğitim müfredatının ortaklaşmasına ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Henüz sonuçlanmamış çalışmalar olsa da 'görünen köy kılavuz istemez' misali mevcut Şam hükümetini ve demokrasiyi bir arada düşünmek zorlayıcı bir belirleme olacaktır.

Engelleyici, yasaklayıcı Arap şovenizmi, dilin kullanım alanlarını alabildiğince daraltmaktadır

Arap bedevilerine atfedilen bir söz vardır. 'Yağmalama bizim üretimimizdir' öz deyimine uygun hareket eden bir mantığın varlığı işleri doğal olarak zorlamaktadır. Her alanda siyasi mücadelenin yükseltilmesi gereken bir süreçten geçen Rojava halkının kazanımlarını korumanın tek yolu daha örgütlü olmalarından geçmektedir. Sadece Kürtler değil bütün azınlıklar örgütlü bir güce dönüştükleri oranda varlıklarını koruyabilirler.

Özerk yönetim varlığının devamı için elbette halklarla birlikte yol alması gerektiği bir zorunluluktur. Demokratik toplum bilincine uygun yasal, hukuki, siyasi alt yapısının korunması gerekmektedir. Şam hükümetiyle yaşadığı çatışmalı süreç halklar arası bir çatışmaya, Kürt-Arap çatışmasına dönüştürülmesi ancak mantıksızlıkla izah edilecek bir durumdur. Eğer sağlıklı bir entegrasyondan bahsedilecekse halklar arası köprülerin kurulması, ilişkilerin güçlendirilmesi, güven ortamının sağlamasından geçmektedir.

BAAS rejimi döneminde uygulanan Arap kemeri politikaları kapsamında Rojava coğrafyasına yerleştirilen Maxmurilerle birlikte demografik yapı tümüyle değişmiştir. Arap nüfusunun yoğunluğu dikkate alındığında, Kürtler kendi coğrafyasında neredeyse azınlık durumuna düşürülmüş hale getirilmiştir.

Realist politikalar üretilerek sonuç almaya odaklı çalışmalara yönelmek bu dönemin ihtiyaç duyduğu hem zorunlu hem de gerekli bir pratiktir. Yeniden yapılanma, sistem kurma, döneme uygun örgüt oluşturma, devlet içinde kalarak devleti de

dönüştürecek bir yaklaşımla eldeki fırsatları azami değerlendirilmesi gerekmektedir. Yaşanan kayıpların telafisi için dönemin ruhuna uygun bir tarz ve tempoyu yakalayarak, geçmiş pratiği sağlıklı bir özeleştiri süzgecinden geçirerek geleceğe yol almak mecburiyeti doğmuştur.

Sonuç Olarak;

HTŞ ile yaşanan çatışmalı sürecin dersleri ışığında yaşanan kayıpları da göz önünde bulundurarak daha yaratıcı yöntemlerle halkla bağlarını güçlendirerek yeniden silkinip ayağa kalkmak özerk yönetimin önündeki en ivedi görevlerinden bir olmalıdır. Halka gidilmeli ve halk ilişkilerinde oluşan hasarları mutlaka gidermelidir. Halk ayağında güçlü bir örgütlemeye gitmek devrimin kazanımlarına sahip çıkmanın teminatı olacaktır. Yeni sürece hazırlıklı olmak halkın da hazır hale getirilmesine bağlıdır. Savaşta da barışta da her seçeneğe göre halkı entegrasyon çalışmalarına yüksek bir duyarlılıkla ortak etmek ve örgütlemek gerekmektedir.

Çatışmaya ucu açık bir sürecin varsayımını hesaba katarak hareket edilmesinde, Şam yönetimiyle ilişkilerin bu minvalde ele alınarak kurumların birleştirilmesi gibi pratik defacto durumlarla işlerin oldu-bittiye getirilmesine azami dikkat edilmesinde fayda vardır.

Suriye yönetiminin yarını bile belli değilken, ne olacağı dahi şimdiden kestirilmezken sadece Rojava Devrimi'nin kazanımlarını korumak için Rojava'ya sıkışan bir siyasi perspektiften kurtulması kaçınılmazdır. Suriye'nin geleceğini kapsayacak yeni bir siyasi yapılanma ve gerçek entegrasyonu sağlayacak pratik adımlarla halklar ve inançlar arası bağları geliştirmeyi öncelikli bir çalışma olarak ele almalıdır. Demokratik toplum ve enternasyonal çalışmalar kapsamında halklara yaklaşmak ve demokratik temelde yapılacak entegrasyona dayalı yöntemlerle Arap halklarına açılım sağlayarak kendi kabuğunu kırmalıdır.

Suriye ölçeğinde ve Rojava özgülünde sağlanacak gerçek bir entegrasyon Ortadoğu halkları açısından rol-model olmaya adaydır. Özerk yönetim savaş ortamında yeterince yerine getiremediği görevlerini daha iyi yerine getirme fırsatını yakalamıştır. Demokratik bir sistemin kurulması için nasıl bir entegrasyona gidileceğine dair perspektif oluşturarak halklar arası barışın yolunu şimdiden döşeyebilir. HTŞ ile olmasa da Rojava içindeki halklarla iyi bir dayanışma örneğini geliştirebilir.

Rojava yönetimi ile Şam yönetimi arasında istenilen türden bir ilerleme sağlanmasa da devlet içinde yer alma seçeneğini doğru değerlendirmesi halinde Suriye'nin genelinde daha etkili bir güç haline gelmenin zemini ve fırsatları vardır. Bu fırsatları değerlendirmek için hiçbir engele takılmadan yol almanın avantajları da mevcuttur. Rojava'da entegrasyona ilişkin yaşanan pratik süreçler zor gibi görünse de beliren avantajlar, eldeki imkân ve olanaklar iyi değerlendirildiği taktirde Suriye'nin geneline öncülük edecek potansiyele sahiptir.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Demokratik Entegrasyona Hukuki ve Fiili Yaklaşım

Şiyar Amed

Özgürlük Ummakla Gelmez

Devlet ve toplum çelişkisi devlet yıkmak-devlet kurmakla hiçbir zaman çözüme kavuşmamıştır. Devlet ve toplumun demokratik entegrasyon temelinde uzlaşıya varması çözüm adına yeni bir yaklaşımdır. Felsefesini devlet-iktidar dışı alanda komünaliteye dayalı toplumsal özgürlük anlayışından almaktadır. Güncel olarak ise Kürt sorununun çözümü için çatışmalı zeminden hukuki ve siyasi zemine geçişi ifade etmektedir. Dolayısıyla toplumsal inşa esas olmakla birlikte asgari hukuksal ve siyasal olanakları gerektirmektedir.

Hukuki ve fiili süreç ilişkisi için şöyle bir diyalektikten bahsedilebilir: Toplum örgütlenip inşa pratiğini geliştirdikçe hukuki karşılığını da bulması mümkündür. "Barış olmadan toplumsal inşanın mümkün olmadığı" düşüncesi veya salt hukuk sınırlarında parlamenter temsile ve orta sınıfa dayalı siyaset anlayışı, inşa pratiğinin önünde engel olmuştur. Ne kadar talepkar olursa olsun devlete dayanan veya devletten bekleyen bu tür eğilimler atıl ve siyasetsiz kalınmasına yol açarak hukuki kazanımların da önüne geçmiştir.

"Demokratik entegrasyonu hukukla gerçekleştirmeyi hedeflerken "dilencilik" olarak tanımladığımız devletten her şeyi talep etmeyecektir. Komünler komünü olarak aktifleşip komünlere dayalı demokratik toplumu inşa ettikçe bunu hukukileştirecektir. Hukuki boyut kendiliğinden, çağrılarla gerçekleşemeyeceği gibi, devlet de getirip altın tepside sunmaz."[1]

Bu nedenle PKK Kurucu Önderi Abdullah Öcalan, "entegrasyonun yüzde onu devletle yapılacaklardır, hukuki boyuttur; yüzde doksanı ise toplumsal entegrasyon yani fiili inşa boyutudur" diyerek toplumsal inşanın önemine dikkat çekmiştir.

Sorunların çözümünü tanrıdan, devletten, ağadan, beyden ve sürekli olarak başkasından beklemek "kul ve dilenci" anlayışıdır. Kapitalizmin toplumu bilinçsiz, örgütsüz, iradesiz hale getirmesi kadar devletçi anlayışa dayalı reel sosyalizm pratiği de beklentili insan çelişkisini doğurmuştur. Liberalizmin ve teknolojik olanakların yarattığı sahte özgürlük algısı ise "beklentili" insan tipolojisine maske olmuş ve kendi emeği ve bilinciyle toplumsal inşaya yönelmenin önüne geçmiştir.

Bu sorunların kaynağını irdelerken devlet-toplum ilişkisi ve çelişkisini doğru kavramak gerektiği ortaya çıkıyor. Bu konudaki muğlaklık sürekli devletten talep etmeye, bazen de hukukla her şeyi halledeceğini sanmaya yol açıyor. Kendini devlete bağlamak ve beklentiye girmek özgürlük karşıtlığıdır.

Hukuku Demokrasiyle Kuşatmak

Ulusal sorunun çözümünde ayrı devlet kurma mantığının aşılması, yerel demokrasiye dayalı çözümün önünü açmıştır. Bunun hukuki temele dayandırılması, anayasal-yasal güvencelere kavuşturulması reel siyasetin ve toplumun öz savunma mantığının bir gereğidir.

Hukukla toplum nerede buluşur nerede ayrılır diye sorulursa devlet ve toplum ilişkisinin benzeri bir sonuç karşımıza çıkar. Hukuk mücadelesi devletle ilişkiyi ilgilendirmektedir. Toplumun temel karakteri ise hukukla değil ahlak ve politikayla tanımlanır.

İlk kaynaklarından günümüze dek hukuk bir egemenlik aracı olarak tesis edilirken, toplum ancak örgütlü mücadelesiyle hukukta yer bulabilmiştir. Fakat hukuk tek başına toplumun, toplumsal hakların güvencesi olmamıştır; olması da beklenemez. Toplumsal örgütlenmeyle tamamlanınca hukuki güvenceler anlamlı hale gelir ve uygulanabilir.

Toplum örgütlenip inşa pratiğini geliştirdikçe hukuki karşılığını da bulması mümkündür

Hukukun kaynakları hakkında bilgi veren teoriler çok çeşitli olsa da açık-gizli hepsinden çıkarılacak sonuç, hukukun toplumu devlete bağlayan bir araç olduğudur. Her dönem egemenlerin elinde bir silah olmuştur. Bu öz, günümüzde de değişmemiştir.

Türkiye gerçeğinde norm dışı devlet anlayışı var olan hukuk kurallarını da tanımadığından toplum açısından hukukun herhangi bir koruyuculuğu olmamış aksine her türlü bastırma, dağıtma, çürütme ve şiddete yol açmıştır. Devletin hukuk düzenine çekilmesi, norm dışı yapıların tasfiyesini gerektiriyor. Çünkü sorunların kaynağında bu vardır. Kürt halkını inkâr eden zihniyetin hukuk anlayışında çözüm yoktur, sadece kendi sorgulanamaz tekçi egemenliğini tesis etme vardır. Zaten bugüne kadar Kürt halkının karşılaştığı tek hukuk cezalandırma hukukudur. Bu yüzden hukuku tanımamıştır.

Türk'ten başka herkesi köle gören zihniyetin 1930'lu yıllarda kaldığı iddia edilemez. Günümüzde daha da derinleşen bir ırkçılık vardır ve çözüm arayışlarına rağmen Kürt halkını her alanda hedef yapmaktadır. Bununla birlikte bilinçaltına yerleşmiş bir "egemen ulus" anlayışı, bir nevi kendini üstün görme anlayışı vardır. Türkiye'de 1924'ten beri anayasa ve yasalar bu "üstünlük" psikolojisini tahkim etme üzerine kurgulanmıştır.

Bu akıl ve vicdan dışılık karşısında rasyonel düşünen norm devlet, hukuk dışına itilmiş halkların ve toplumsal kesimlerin hukukta yer bulmasının önünü açarak çatışma durumundan uzak durmayı sağlayabilir. Fakat bunun anlamı tüm hakların güvenceye alınması ve devlet eliyle gerçekleştirilmesi değildir. Hukuksal güvencelerin çerçevesi, farklılıkları olan toplumsal örgütlenmenin yaşamasına bağlıdır. Böyle olmayınca hukukta sadece egemen kesim yer alır. Devlet kendini hukukla tanımlar ama toplumun bunun neresinde olduğu hiç sorgulanmaz; sürü-kitle yaratmanın bir aracı durumuna düşürülür. Hukuk bir değer ifade edecekse çözümün önünü açmak ve çözümü güvenceye almak gibi bir rol oynamalıdır.

Roma bir hukuk devletiydi ama toplumsal değerlere düşmandı. Günümüz koşullarında hukuk devleti olmak toplumun kendi değerlerini yaşatmasına olanak tanıması, bunun önünde engel olmaması anlamına gelmektedir. Hukuk, bu anlamda toplumsal değerlere ters düşmeyen veya toplumsal mühendisliğe soyunmayan, toplumun kendini örgütlemesi ve barış içinde yaşatmasına fırsat verecek bir normlar dizisi şeklinde olmalıdır. Evrensel hukuk normlarının böyle bir anlamı vardır. Barışçıl düzeni koruduğu ölçüde hukuk anlamlı, değerli ve işlevlidir. Barışa değil çatışmaya, birleşmeye değil ayrışmaya vesile olan hukuk mantığı ulus-devletlerin tekçi-faşizan zihniyetinden doğmuştur.

Hukuk temel sorunların barışçıl şekilde çözümüne ve barışçıl düzenin korunmasına vesile olduğu kadar, devlet-yurttaş ilişkilerini de "anayasal vatandaşlık" kapsamında demokratik bir çerçeveye kavuşturmak zorundadır. Bunları sağlamayan bir hukukla devlet-toplum ilişkileri çatışma-isyan-bastırma zemininden çıkarılamaz.

Yerel Demokrasiyi Garantileyen Hukuk

Ulus-devletlerin tekçi ve merkeziyetçi anlayışları, büyük toplumsal sorunların ve çatışmaların kaynağıdır. Çözüm olarak dünya genelinde yerelleşme eğilimleri güç kazanmış durumdadır. Üniter bir devlet olan Fransa bile hukukunda yerellere daha fazla hak tanıyarak 36 bin belediye ile belli bir denge sağlamıştır. Küçük bir topluluk, hatta on kişilik bir mezra bile belediye-komün kurma hakkına sahiptir. İtalya'da 8

bine yakın belediye vardır. Belediyelerin çokluğu bir başına demokratikleşme anlamına gelmese de yerel yönetim anlayışını göstermesi bakımından önemlidir. Ancak belediyelere tanınan yetkiler ve toplumun katılım mekanizmaları daha önemli bir durumdur. Buna birçok ülkede valiliğin seçimle belirlenmesi veya özerk bölgelerin oluşturulması da eklenmiştir.

Aşırı merkezileşmiş yapıların hem devlete hem de topluma ağır bir yük oluşturduğu açıktır. Türkiye'deki durum biraz daha ağırdır. Çünkü Cumhuriyetin kuruluşuyla bağlantılı köklü demokratikleşme sorunları vardır. Yeni yüz yılda Cumhuriyetin demokratikleşmesi demokratik entegrasyon sayesinde gerçekleşebilir ve hukuk bunun en temel boyutunu oluşturmaktadır.

Çözümün hukuksal boyutu tarihi yanlışlara son verme ve demokratikleşmede belirleyici olacaktır. Ancak topluma dair tüm sorunların hukukla çözülmesi mümkün değildir. Böyle yaklaşılırsa toplumun devletin uzantısı olmasından başka sonuç çıkmaz ve bunun adına demokratikleşme denilemez. Bu tür beklentiler de hiçbir zaman karşılığını bulamaz. Fakat devlet ve toplum ayrımına dayalı bilinç neyin nerede kesiştiğinin, sorumluluk anlamında neyin ne kadar devlete ne kadar topluma düştüğünün farkında olarak hareket eder ve hukuk mücadelesini de gerçekçi bir zemine oturtulur. Bu anlayışta devlet ve hukuk reddedilmez.

Tüm çatışmalara rağmen demokrasiye duyarlı hukuk anlayışı, dünyada genel bir eğilim halini almaktadır. Devletlerin kendini buna göre revize etme arayışı görülmekte; bunu başaramayan ülkelerde krizler ve bu krizlere bağlı olarak sağcı-faşist hükümetler başa gelmektedir.

Kapitalizme Karşı Yerel Demokrasi

Toplumsal mücadele geliştikçe kapitalizm, yerine göre faşizmi devreye koymakta, yerine göre liberalizmin bayraktarlığında 'hukuk devleti' gibi formülleri devreye koymaktadır. Ancak küresel hegemonya peşinde koşarken genel eğilim esnek stratejiler izlemektir; katı despotik, baskı ve şiddete dayalı otoriter stratejiler yerini yanıltıcı gönüllülük stratejilerine bırakmaktadır. "Olumluluğun şiddeti, dijital sürüleşme, enfokrasi"[2] gibi kavramlarla ifade edilebilecek yeni egemenlik tarzları hükmünü icra etmektedir. Böylece tüm toplumu etkisine alabilecek bir modernite geliştirilmektedir.

Kapitalizm yapısal krizlerine karşı kendi modernitesine esneklik kazandırarak varlığını sürdürmeye çalışıyor; böylesi bir ortamda devletlerin toplumla uzlaşma arayışı kaçınılmaz olmaktadır. Toplum açısından da kendini inşa etmek esasken devletle sorunları diyalog ve hukuk kanalıyla çözüme kavuşturmak çağdaş bir yöntem olmaktadır.

Devletin hukuk düzenine çekilmesi, norm dışı yapıların tasfiyesini gerektiriyor

Zygmunt Bauman "katı moderniteden akışkan moderniteye geçişe yol açan beş ayrı ama birbiriyle ilişkili gelişme tanımlar.

İlk olarak; ulus devletler artık toplumun "temel taşıyıcı yapı"sı değildir; günümüzde ulusal hükümetler yurt içinde ve yurt dışındaki olaylar üzerinde az etkiye sahiptir.

İkinci olarak; küresel kapitalizmin ilerlemesi ve çokuluslu ve uluslar ötesi şirketlerin çoğalması devlet otoritesinin merkezini yitirmesiyle sonuçlanmıştır.

Üçüncü olarak; elektronik teknolojiler ve internet neredeyse anlık, uluslar ötesi iletişim akışına imkân tanımaktadır.

Dördüncü olarak; toplumlar her zamankinden fazla riskle karşı karşıyadır; güvensizliklerle ve potansiyel tehlikelerle boğuşmaktadır.

Beşinci olarak; dünya çapında insan göçünde önemli bir artış yaşanmıştır."[3]

Bu olguların Ortadoğu'ya yansıması katı-statükocu devlet anlayışının aşılmasını beraberinde getirmekte ama çatışmalı durumlara son verme becerisini de göstermemektedir.

Ortadoğu Hukuka ve Demokrasiye Muhtaçtır

Binlerce yıllık etnik ve mezhepçi çatışmacı kültürüne ek olarak Ortadoğu, kapitalist hegemonyacılığın

savaş alanına dönmüşken sorunları diyalog ve siyasi yöntemlerle çözme anlayışını savunmak kolay değildir. Fakat halkların ihtiyacı olan tam da böylesine çözümleyici olan, halklar lehine kalıcı sonuçlar doğuracak anlayıştır.

Ortadoğu halklar, dinler, kültürler bahçesidir. Bu zenginlik toplumları güçlendirmeliyken egemenlerin politikaları nedeniyle çatışma vesilesi olmuştur. Bu yüzden sorunlarını çözebilme kapasitesi neredeyse yok edilmiştir.

Yeni yüz yılda Cumhuriyetin demokratikleşmesi demokratik entegrasyon sayesinde gerçekleşebilir ve hukuk bunun en temel boyutunu oluşturmaktadır

Halkların ve tüm farklılıkların hukukunu tanımayan statükocu devletler sistemi çağımızda yerle bir olmaktadır. Toplumsal farklılıkları bastırarak, yok sayarak herhangi bir devlet ayakta kalamaz. Buna karşılık halkların tercihi yerel demokrasiden yanadır ve Özgürlük Hareketi buna öncülük yapmaktadır.

Bu eğilim, devlet yıkma-kurmaya dayalı iktidarcı-devletçi çatışmacı kültür yerine yeni bir toplumsal mücadele anlayışını Ortadoğu'dan tüm dünyaya yayma, geliştirme iddiasını taşımaktadır. Demokratik toplumcu sosyalizm felsefesinin yeni kuramsal ve moral değerleri bu çözümleyici anlayışa dayanmaktadır.

İnsanlık adına adeta en güzel ütopyaların gerçekleşme şansını yaratan bu toplumcu anlayış bizzat toplumun kendini inşa etmesini esas almaktadır. Bunu devletten beklemek kendini politikadan, iradeden, yönetim olgusundan yoksun bırakmak anlamına geliyor. "Dilenci" kavramı bunu ifade ediyor. Bunun altında ya siyasete devletin anladığı gibi anlama ya da reformist bile denilemeyecek bir boyun eğiş, bir işbirlikçilik vardır. Dile getirilen talepler ne kadar radikal veya maksimalist görünürse görünsün bunun anlamı kendi kişisel çıkarını veya örgütsüz, iradesiz duruşunu toplumsal talep altında gizlemedir.

Hele ki bu devlet norm dışılıkla kuşatılmışsa "beklentili olmak" büyük bir yanılgıdır; deyim yerindeyse koyunun kasaptan beklentisinden farklı değildir.

Toplum açısından hukuk bir yere kadar sorunlara çözüm olabilir; daha doğrusu sorunların çözülmesine engel oluşturmaması beklenir. Baskıya, şiddete, darbeciliğe geçit vermemesi, ifade ve örgütlenme özgürlüğüne olanak tanıması ve demokratik siyaseti güvence altına alması hukuk için temel çerçeve olabilir. Devlet ve toplum ilişkileri bu sayede şiddetten uzak tutulabilir. Fakat toplum açısından bunlar sadece kendini şiddetten uzak şekilde örgütleyebilmenin zeminidir. Asıl toplumsal işler ve inşa, toplumun kendi eliyle gerçekleştirilebilir.

Sadece hukuka dolayısıyla devlete dayanılırsa toplum kendisi olmayı ve kendini yönetmeyi başaramaz. Hukuki bir kavram olan eşitlik bile sadece hukukla gerçekleştirilemez. Demokrasiye en duyarlı hukuk da olsa genel bir eşitlik sağlamanın ötesine geçemez. Örneğin kadın-erkek eşitliğini hangi yasa sağlayabilir? "Kadın-erkek eşittir" denilse bile erkek karşısında eşitlik sağlanamaz. Çünkü kadının erkekten farklı özellikleri ve ihtiyaçları vardır. Hukuksal eşitlik bu duruma bir cevap oluşturamaz. Modern kanunlarda görüldüğü gibi doğum yapan kadına bazı haklar tanımak dışında bir farklılığı olmaz. Farklılık temelinde eşitlik yoksa demokrasiden bahsedilemez. Benzer durum halklar açısından da geçerlidir. Farklılıklar temelinde eşitlik halkların, inançların, kültürlerin bir arada yaşamasını sağlayabilir fakat ağır tarihsel sorunlar karşısında "iyileştirici, uzlaştırıcı, barıştırıcı" bir yöntem olarak pozitif ayrımcılığın da düşünülmesi gerekmektedir.

Yasallığın Olmaması Kürt İnkarıdır

Türk, Kürt ve diğer tüm halklar eşittir, eşit haklardan yararlanır denilecek olsa bile yüz yıldır inkâr-imha kıskacında her türlü tahribatı yaşamış olan Kürt halkının eşitliğini sağlayamaz. Bunlar ancak toplumun örgütlü çabasına bağlı olarak geliştirilebilir. Fakat yüz yıllık inkarın aşılması için de yasallık kritik bir eşik anlamına geliyor. Buna "barış yüz yılına geçiş yasası" denilmesi anlamlıdır.

Yani toplumsal inşayı esas almak demek, hukuk mücadelesi vermemek, önemsememek, bir yana

bırakmak anlamına gelmiyor. Demokratik entegrasyon ve çözüm hukuksal bir temeli zorunlu kılmaktadır. Çünkü ortada yasa dışılık, yasa dışına itilmişlik vardır ve bu da her türlü yasal kovuşturmaya, baskıya, şiddete, komploya vesile olmaktadır.

Kürt halkı açısından sadece baskıya-şiddete vesile olmamış daha da önemlisi ve hepsinin kökeni olarak "yok sayılmaya" kadar gitmiştir. Durum böyle olunca hukuki tanınma Kürtler açısından temel haklardan önce varlığın kabul edildiğinin sembolü ve güvencesi olmaktadır. Bu nedenle önemsenmektedir.

Toplumsal inşayı esas almak demek, hukuk mücadelesi vermemek, önemsememek, bir yana bırakmak anlamına gelmiyor

Eğer gerçekten çözüm isteniyorsa bunun en açık kanıtı hukuki tanımadır. Çözüm değil de oyalama, oyun varsa işin içinde yasallık için fırsat verilmeyecektir. Bu konuda hukuk mücadelesi verilmelidir. Kürt sorununun hukuki-siyasal zeminde çözümünden bahsedilecek ama inkâr anlamına gelen hukuki tanımama sürdürülecek! Bu çelişki var olduğu müddetçe Kürt sorunu çözülemez. Bunu sadece norm dışı devletin bir tutumu olarak da değerlendiremeyiz. Kürt varlığı hukuki güvenceye alınmadan norm devletin farkı da ortaya çıkmaz. Bu durumda Kürt halkının "yasa yoksa komplo vardır" diye düşünmesi haksız olmayacaktır. Çünkü yasal tanımama Kürt sorunun ve çözümsüzlüğünün kaynağıdır; yasa dışılık sadece çatışmaya değil her türlü komploya da fırsat veriyor. Uluslararası komplo böylesi bir zeminde gelişmiştir. Yasallıkla uluslararası komploya da son verilecek, İmralı tecrit ve işkence sistemi tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılacaktır.

Hukuki güvence diğer parçalardaki ve yurt dışındaki Kürt halkı için de belli bir güvence ve çözüm oluşturacaktır. Türk devleti yasal güvence oluşturmadıkça diğer devletlerin politikaları da değişmemektedir. Yasal tanımama durumu sadece Kürt halkını değil Türkiye'deki tüm toplumu ve diğer etnik, inançsal yapıları da olumsuz etkilemektedir. Ayrıca Kürt halkını yasal tanınmaması tüm diğer yasa dışılıklara da zemin sunmaktadır.

Hukuksal boyut sorunun çözüm yoluna girdiğinin göstergesi olacaktır. Fakat toplum kendi güvencelerini de oluşturmak zorundadır. Şöyle ki, devlette norm dışılık (fiili devlet) her türlü şiddetin, kirlenmenin, yolsuzluğun, haksızlığın kaynağı olurken toplum açısından sadece norma-hukuka bağlanmak ise iradesizliğe, boyun eğişe götürür.

Devlet açısından norm, toplum açısından ise fiiliyat daha önemlidir. İkisinin kesiştiği noktada şiddete dayalı çatışmalar hukuk ve siyaset yoluyla önlenebilir.

Devletin rasyonaliteyi esas alarak farklılıkları kabul etmesi, toplumun ise devlet yıkıcılığı yerine toplumsal inşa pratiğine yönelmesi bir uzlaşma zemini oluşturabilir. Günümüzde buna şans tanınmak istenirken gerekli hukuksal düzlemin tam anlamıyla yaratılamaması ve öte yandan toplumsal inşaya tüm boyutlarıyla girişilememesi temel bir sorun olmaktadır. Gündemde olan "çerçeve, kod veya kök yasa" olarak tanımlanan yasa, hukuksal sorunun çözümü açısından bir başlangıç oluşturabilir. Bu kök yasanın onarıcı, yapıcı olması beklenirken dallanıp budaklanması toplumsal inşanın geliştirilmesine bağlıdır.

Varoluşsal Bilinçle Kendini İnşa Etmek

Komünaliteye dayalı toplumsal inşanın geliştirilememesi, devletten beklentili olmak gibi oldukça geri anlayışlara da kaynaklık yapan daha derin bir soruna işaret etmektedir. PKK Kurucu Önderi Abdullah Öcalan bu sorunu varlık bilincinin, varoluşsal bilincin yetersizliğiyle tanımlamıştır: "Ontolojik bilinçten önce sosyolojik bilinç gelişirse, reel sosyalist sonuç ortaya çıkar… Varlığın sürmesi oluşla mümkündür. Oluş halindeki varlıktan bahsettiğimizde zaman doğmuş demektir. Oluş varsa, bir yerde iki farklı çiçek mevcutsa, orada varlık ve zaman var demektir. Oluşun olmaması hem varlığın hem de zamanın yok olduğu anlamına gelir. Oluş varlığın farklılaşma, formlaşma halidir. Oluşum halinde olmayan varlık olmayan varlıktır, olmayan zamandır."

İnsan kendini inşa eden bir varlıktır. Olup bitmiş, mutlak, kesinlikli bir varlık tanımlaması insan için

geçerli değildir. Bu yaklaşım determinist-özcü bir yaklaşım olup zaman ve mekândan kopuk, dogmatik siyaset tarzının da kaynağıdır. İnsan ve toplum için sürekli oluş hali, sürekli inşa geçerlidir. Yani inşa denilince sadece egemenlerin bozulmaya uğrattığı toplumsallığın yeniden kazanılması anlaşılmamalıdır. Bu da vardır ama ondan önce insanın varoluşsal özellikleri ve sürekliliğinin farkında olmak gerekiyor ki, inşa ve inşa tarzı konusunda bilinç derinliği sağlanabilsin.

Pozitivist epistemolojiyle hareket edildiğinde varoluşçu toplumsal bilinç bireycilik, tarihsizlik ve kendiliğindenlik şeklinde yorumlanabiliyor. Bundan kurtulmak için Şeyh Bedreddin'in kitaplarını nehre atması gibi bir yöneliş gerekiyor. Yani farkındalık için verili bilgi yapılanmalarının aşılması, ontolojik bilincin kaynağı olan komünaliteye ulaşılması zorunludur.

Adım Adım Komünlere Doğru

Komünalite insanın, toplumun varoluş tarzıdır. Yine insan varoluşsal olarak ekolojiktir. Bu konulardaki sorunlar sonradan gelişmiştir. Buna cinsler arası sorunun kaynağı olan erkek egemenliğinin de sonradan geliştiği eklenirse insan olmakta ısrarın neden sosyalizmle, komünaliteyle, ekolojiyle ve kadın özgürlüğüyle özdeşleştiği daha iyi anlaşılmaktadır. Bunlardan uzaklaşmak insanlıktan uzaklaşmaktır. İşte bunu kendine dert edinen insanın toplumsal inşaya yönelmeme gibi bir sorunu olamaz. Bundan kaçmak gerçekten insanlıktan kaçmaktır.

Kapitalist modernitenin kararttığı bilinç ve liberalizmin aldatıcı tuzakları yüzünden komünalitenin varoluşsal değeri görülmemekte ve soyut, neredeyse uzak bir hayal gibi yaklaşılmaktadır.

Komünaliteye dayalı inşayı hayal ürünü saymak insanın varoluş tarzını inkâr etmektir. Ne yapacağını bilmemek de bununla ilgilidir. Toplum zaten komünalite demektir. İnsan komünalite demektir. Mühendislik projesi değildir ki topluma matematiksel yaklaşılsın! Topluma üstten yaklaşmak, soyut veya genellemeci yaklaşmak, bir yerden başlayıp adım adım ilerletmek yerine toptancı yaklaşmak, söyleyince olacağını sanmak, somut örgütlenme alanına dönüştürmemek niyetlerin ötesinde toplumu devlete mecbur bırakmak gibi bir sonuca yol açmaktadır.

Devletten beklentili olup çözümü sürekli ertelemek toplumu çeşitli çürütücü faaliyetler karşısında da savunmasız bırakmaktadır. Etik, estetik ve onursal değerlerini yitirmekle karşılaşan toplumun inşa dışında hayati bir çalışması olamaz. Varlığın inkarına karşı ne kadar büyük öfke gerekiyorsa özgürleşme süreci olan toplumsal inşaya da o kadar aşkla sarılmak gerekiyor.

Türk devleti yasal güvence oluşturmadıkça diğer devletlerin politikaları da değişmemektedir

İnşa olmadan özgürlük sağlanamaz. Yanlış bilinç ve modernist yaşam anlayışıyla da inşa sağlanamaz. Bunları yan yana getirdiğimizde devletle, hukukla yapılabileceklerin çok az, toplumun yapabileceklerinin ise çok fazla olduğu daha iyi anlaşılır. Dolayısıyla toplumun hukuka gözünü dikip beklemesi yerine komünalitesine hayatiyet kazandırması gerekiyor. Bunun varoluşsal bir değer olduğu anlaşılmak durumundadır. Toplum varlığını örgütlenmeye borçludur. Örgütsüz bir toplum karakter kazanamayacağı gibi demokratik iradesini gerçekleştirebileceği formasyondan da uzak durur. Dünyanın en büyük acılarını yaşamış ama aynı zamanda en büyük direnişlerle ve kültürel değerleriyle bilinç ve moral kazanmış bir halkın örgütlenmeme, örgütsüz kalma gibi bir sorunu olmamalıdır. Devlete-hukuka bakarak değil kendine güvenerek sorunların üstesinden gelinebilir.

Abdullah Öcalan'ın dediği gibi "Çözüm 'komün'dedir." Hem ontolojik hem sosyolojik gerçeği içerir ve geleceği ifade eden sosyalist örgütlenmeyi, ideali esas alır." Bunun için farklılıklara ve kendini yönetmeye dayalı demokratik ulus bilincinin zihinlerde yer etmesi; politikaya, pratiğe dönüşmesi, değişim-dönüşüm ve yenilenmenin bu anlayışla gerçekleştirilmesi gerekiyor.

Siyasallaşmak Demokratik Ulus İnşasıdır

Demokratik uluslaşma siyasallaşmayı şart kılıyor. Siyasallaşmayan bir toplum kavim, kabile ve hatta

aile sınırlarını aşamaz. Siyasallaşmak, toplumsal parçalanmayı aşmak, birlik ruhuyla örgütlenmektir. Yine demokratik uluslaşmada siyaset elitleri oluşturmak değil toplumun siyasallaşması, bunun için örgütlenmesi, irade haline gelmesi esastır. İnsanda beyin nasıl bir rol oynuyorsa toplumda da siyasallaşma aynı rolü oynar. Siyasetsiz kalmak, siyasallaşmaya ilgisiz yaklaşmak akıldan ve iradeden yoksun kalmaktır.

Demokratik entegrasyon siyasallaşmayla paralel yürüyebilecek bir süreçtir. Entegrasyonu sadece hukukla oluşturacağını sanmak, siyasallaşmayı da parlamenter mücadeleyle özdeşleştirmek liberalizmin akıllara yerleştirdiği bir yanılgıdır. Bu yüzden tüm sorunların sadece hukukla halledilmesi; devletin kabulü esas alınıyor ve toplumsal inşaya gereken ağırlık verilmiyor. Bu yanılgıdan çıkıldığında toplumsal inşanın bir dakika bile ertelenmesi diye bir sorun yaşanmayacağı gibi hukuki mücadelenin de zemini oluşturulur.

Erteleyici, beklentili yaklaşımlar aşıldığında yerelden demokrasiyi örmek, hakiki bir siyasallaşmaya vesile olacağı gibi toplumsal inşanın da ete-kemiğe bürünmesini sağlayacaktır. Toplumun gücü sayesinde de yasaların değiştirilmesi mümkün olacaktır.

Yerellere dayalı toplumsal inşa, çözüm için yürütülen sürecin de temel dayanağıdır. Her şeyin üstten halledileceğini sanmak yanlıştır; ki bu anlayışta da merkeziyetçilik vardır. Devletçi mantığın bir türevi olan merkeziyetçilik sorunların çözümünü engellediği gibi sürece aşırı şüpheyle bakmaya ve inançsız, iddiasız yaklaşmaya yol açıyor.

Merkeziyetçi ve milliyetçi akıl "devlet adım atmadı, süreç anlamsızdır" gibi indirgemeci bir yaklaşımla karamsarlık yayabiliyor. Süreç kendi emeklerimizle şekillenecektir. Demokratik zihniyetteki insan bu konuda net olur, devletten beklentiye girmez, görev-sorumluluklarını başkasına havale etmez. Yasal güvenceleri de ancak mücadeleyle elde edeceğini bilir.

Yasal Güvence Olmazsa Çözüm Olmaz

Kürt sorununun çözümünde hukuki boyut devletin samimiyet testidir. Meclisteki partilerin bir kısmı yüz yıllık bu tarihi soruna eğilmek yerine suni gündemlerle büyük bir sorumsuzluk örneği sergiliyor. Hükümet sorumluluklarını yerine getirmiyor. Bu durumda toplumsal mücadele büyütülmek zorundadır. Üstelik Türkiye halen 12 Eylül darbesinden kalma bir anayasa ile yönetiliyor. Çözüm yasaları kadar darbe anayasasının değişmesini istemek de son derece meşrudur.

Toplumsal inşa ve hukuki mücadele diyalektiği barış ve demokratik çözümün nasıl gelişebileceğini öğretmektedir. Yasada yer istemek "devletten beklentili" olmak anlamına gelmiyor. Bu basitçe bir hak istemek değil bir halkın soykırımdan çıkışının sembolüdür. Fakat toplumsal mücadele vermeden sadece yasalar değişsin demek "devletten beklenti" halini anlatıyor ki bu durumda herhangi bir olumlu gelişmenin yaşanacağını düşünmek de ham hayaldir. Tam olarak çözüm yoluna girilip girilmediği bile belli değildir. Barış mücadelesi toplumsallaşmadan yasal güvenceler sağlanmayacak; yasal güvenceler oluşmadan da çözüm yoluna girildiği iddia edilemeyecektir.

Çağdaş çözümün diyalogla gerçekleştirilebileceği söyleniyor ama diyalog bile yasadışı şekilde yapılıyor. Bu durum süreç açısından bir handikaptır. Toplumsal dinamizmin önemi de burada ortaya çıkıyor. Ne kadar toplumsal dinamizm, inşa o kadar çözüm, o kadar hukuki güvence, o kadar barış formülü geçerlidir.

Bu nedenle toplumsal inşa ile hukuk mücadelesini çok fazla birbirinden ayırmamak gerekiyor. Devletin yapacakları yüzde onluk bir kısmı oluştursa da bunu yaptırabilmek bile daha örgütlü ve kapsamlı bir hukuk mücadelesini gerektiriyor. Bu anlamda hukuk mücadelesini de demokratik toplumsal inşanın önemli bir boyutu olarak görmek gerekiyor.

Kaynakça:
1- Abdullah Öcalan
2- Byung Chul Han
3- Sosyoloji Kitabı-Kolektif

İçindekiler İçin Tıklayınız

Demokrasi İlkelerinde Uzlaşmak

Rıdvan Çelik

Bir süredir "Demokratik Entegrasyon" kavramı tartışılıyor. Demokratik Entegrasyon özelde Kürt Özgürlük Hareketi'nin devletle bütünleşmesini öngörse de daha geniş planda sistem içindeki ayrılıkların aşılarak demokratik bir uzlaşıya ulaşması, temel siyasi hareketler arasında, demokrasi ilkeler temelinde bir centilmenlik anlaşması yapılmasını ifade eder. Yüz yıl önce kurulan cumhuriyetin, demokratik cumhuriyet haline gelebilmesi ancak böyle mümkün olur. Yazı boyunca bu hususları açımlamaya çalışacağız.

Öncelikle kavramlardan başlamak gerekirse: Entegrasyon kelimesi Fransızcadan Türkçe geçmiş ve karşılığı ise bütünleşmektir. Bütünleşmek ise eksikliği, parçalılığı kalmayıp "bütün" durumuna gelmek demek. Daha genel anlamda entegrasyon; insanlar arasında uyuşma, anlaşma, birleşme ve bütünleşmedir. Hem anlaşmaya hem de uyuşmaya gönderme yapmaktadır.

Örneğin ekonomik entegrasyon; iktisadi büyümeyi kolaylaştırmak için iki veya daha fazla ülke arasında ticarete engel olan kısıtlamaların, engellerin kaldırılmasını, ülkeler arasındaki ekonomik faaliyetlerin serbestleştirilmesini ifade eder. Kavramı daha da netleştirmek, somut ile soyut arasındaki farkı anlamak gerekir. Çünkü entegreye karşılık bütün, entegrasyona karşılık ise bütünleşme kavramları tercih edilmiş; "tüm" ile "tümleşme" kullanılmamıştır. "Bütün" ile "tüm" kavramları yakın manada olsa da birebir aynı değildir.

Bundandır ki entegrasyon kavramına karşılık olarak "bütünleşmek" kavramı tercih edilirken, panteizm kavramına karşılık tümtanrıcılık kavramı kullanılmıştır. Tüm ve bütün kavramlarında bahsedilen mefhumun hepsi, toplamı kastedilirken bu hepsilik/toplam, "tüm"de homojen, bütünde ise heterojen bir yapı arz eder. İşte panteizmde "tüm" kavramının tercih edilmesi bundan kaynaklanır. Panteizm; tanrının doğaya, evrene içkin olduğunu, tanrısal ruh ya da iradenin eksiksiz bir şekilde her şeye nüfuz ettiğini ifade eder. Bir istisnayı, farklılığı, hiyerarşiyi kabul etmemekte; deyim yerindeyse tanrısallığın homojen şekilde gerçekliğe yayıldığını dile getirilmektedir. Her şeyin özdeşliği, tüm farklılıkların reddi olarak da yorumlamak mümkün.

"Tüm" ya da "tümleşme"den farklı olarak entegrasyon ya da bütünleşme, farklılıkların bir araya gelmesi demektir. Bir anlamda farklılık içinde birlik demektir. Elbette farklı entegrasyonlardan bahsetmek mümkündür. Demokratik entegrasyon, bir nevi negatif entegrasyon denebilecek birleşme yollarının reddi demektir; teslimiyet, asimilasyon, ret ve inkarın karşı kutbunda yer alır.

Demokratik entegrasyonu açıklayabilmek için demokrasi kavramına da değinmek lazım. Demokrasi konusunda çok geniş bir külliyat var. Demokrasinin amaçlanan entegrasyonun, birleşme ve bütünleşmenin hem yöntemine hem de ilkelerine gönderme yaptığını ifade etmek mümkündür. Kuşkusuz demokratik entegrasyondan kastedilen; çatışmaları kalıcı bir şekilde sonlandırmak ve demokratik bir toplumsal yaşamı inşa etmedir.

Demokrasi ve Haklar Ayrımı

Demokrasi, en veciz şekilde Fransız Devrimi'nin öncüleri

tarafından ifade edildiği gibi erdemli yaşamdır; yani adalet aşkıdır. Adalete, hakikate aşkla bağlanmak demek oluyor demokrasi. Modern dönemde demokrasiler ortaya çıkınca kimi düşünürler, demokrasilerin çoğunluğun diktatörlüğüne dönüşeceğini, halkların mücadeleyle elde edilen üç kuşak insan haklarını sekteye uğratacağını dile getirmişlerdir. Günümüzde seçimlerle işbaşına gelen otoriter liderlerin, otoriter rejimler yaratması bu tehlikenin gerçekliğine işaret ediyor. Ancak gerçek anlamda demokrasiye yaklaşmak için en azında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile üç kuşak insan haklarını temel alınabilir.

Demokratik entegrasyon, bir nevi negatif entegrasyon denebilecek birleşme yollarının reddi demektir

Bilindiği gibi birinci kuşak insan hakları, kişisel haklara odaklanır: Yaşam hakkı, işkence görmeme ve insanlık dışı ve haysiyet kırıcı muameleye maruz bırakılmama, kişi güvenliği ve adil yargılanma hakkı, özel yaşama saygı gösterilmesi hakkı, evliliğe ve aile yaşamına saygı hakları, vicdan ve kanaat özgürlüğü, ifade özgürlüğü, toplantı ve dernek kurma özgürlüğü, siyasal haklar, mülkiyet hakları. Ancak zamanla bireysel hakların yetersiz olduğu anlaşılınca, 19. Yüzyılda kapitalist moderniteden kaynaklı adaletsizliklere karşı halkların mücadelesi baş göstermiş; bu da ikinci kuşak insan hakları dediğimiz hakları doğurmuştur: Toplumsal haklar. Bunlara sosyal güvenlik hakları, parasız eğitim hakları örnek verilebilir. Birinci kuşak haklar negatif bireysel hakları oluştururken, toplumsal haklar pozitif hakları oluşturur. Sistemin, var olan eşitsizliklere müdahale ederek durumu dezavantajlı kesimlerin lehine çevirmesini ifade eder. Pozitif ayrımcılıktır bu. Batı demokrasilerinde ekonomik ve toplumsal farklılıkların daha az olması, bu ilkenin kabul edilip uygulanmasıyla mümkün olmuştur.

Üçüncü kuşak haklar ise kolektif ya da kültürel haklar olarak tanımlanır. 20. Yüzyılın başında devletsiz halkların sorunları gündeme gelince, her kesime bir devlet vermenin yaratacağı kargaşaya karşılık, haklar temelinde çözümler geliştirilmiştir. 19. Yüzyıldaki aşırı milliyetçi ve ulus-devletçi sis perdesi dağılınca, insanların bir günde dillerini ya da dinlerini değiştirmediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu sorunları çözmek kolektif düzeyde hareket etmeyi gerektirir. Yani topluluklar düzeyinde dinleri, mezhepleri, dilleri, ulusları ve yaşam biçimlerini korumak. Sadece bireysel düzeyde vicdan özgürlüğünü ya da öteki özgürlükleri güvenceye almakla bu kolektif düzeydeki sorunlar çözülemez. Bu nedenle yüz yıl önce kolektif haklar olan 3. kuşak haklar kabul edildi. Avrupa Birliği Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile kültürel haklara dair mevzuatı, bu 3. kuşak hakların uluslararası mevzuatta yer almasını ifade ediyor.

İlginçtir, yüz yıl önce uluslararası belgelere giren bu 3. kuşak haklar, Türkiye'de tuhaf bir şekilde ele alınıyor. TV'de boy gösteren sözde aydın ve profesörler bu hakları görmezlikten geliyor; eşit vatandaşlığı salt birinci kuşak bireysel haklar temelinde ele alıp yerinden yönetimleri görmezden geliyorlar. Bunları salt bilmemezlikle izah etmek gerçeği görmezden gelmektir. Aksine bunlar, bilim insanı kisvesine bürünmüş şoven milliyetçi militanlardır. Başka halkların haklarını inkar etmek için psikolojik harekat yürütmekten, manipülasyon yapmaktan geri kalmıyorlar.

Dolayısıyla kolektif haklar, tam demokrasinin ayrılmaz bir ilkesidir; bir etnisite, toplumsal varlığın korunmasını esas alır. Bunlar ulusal, dilsel ve mezhepsel hakların korunmasına dönük tedbirleri içerir. Bu nedenle Abdullah Öcalan bunu, "Nasıl ki din ve dil dayatması doğru değilse, milliyet dayatması da olmamalı" şeklinde ifade etmiştir. Bir diğer deyimle, Kürtleri Türkleştirme projesinden vazgeçilmelidir ve buna dönük yasal, anayasal normlar oluşturulmalıdır.

Demokratik Entegrasyon Teslimiyet Değildir

Demokratik, tam teşekküllü bir demokrasi tüm bu ilkeleri esas alır. Bu ilkelerle çelişen normların, mevzuatın değiştirilmesini öngörür. Serbest rejimler, denge denetleme, ifade, örgütlenme ve gösteri özgürlüğü, muhalif partilerin siyaset yapma hakkı... Tüm bunlar çoğulcu bir demokrasinin olmazsa olmazlarıdır. Unutmamalıyız ki seçimle işbaşına gelmeye birçok rejimde rastlanabilmektedir ama meşru muhalefete müsaade eden, iktidarın seçimle ve barışçıl

yolla değişmesine olanak tanıyan bir anlamda çoğulcu demokrasidir. Bu yolla değişik siyasi görüşler rekabet etmekte, bir nebze siyasi görüşleriyle en başarılı olanları bir sentez şeklinde yönetime taşınabilmektedir. Böylece sistem donup kalmamakta, sınırlı olarak değişip dönüşebilmektedir.

Demokratik entegrasyon demek ki bütünleşme ve birleşmenin yukarıda izah ettiğimiz demokrasi ilkeleri temelinde olmasını ifade eder. Entegrasyon; teslimiyet, asimilasyon kavramları ile eş anlamlı da kullanılıyor. Demokratik entegrasyon bunların reddidir. Teslimiyet, mücadele eden taraflardan birinin her türlü iddia ve eyleminden vazgeçerek egemen sisteme katılmasıdır. Savaş konseptlerinde bir tarafın yenilmesi ya da daha dar çerçevede iradesi, iddiası, amacı direnmiş birinin veya bir grubun tüm değerlerinden vazgeçmesi, sinmesi her zaman olasıdır. Bir nevi biyolojik yaşam karşılığında, yaşamının bağışlanması karşılığında tüm değerlerinden vazgeçerek oluyor teslimiyet. Demokratik Entegrasyon esas olarak bu sürecin bitirilmesi çabalarını kast eder. Diğer taraftan tarihte bir tarafın kazandığı, diğer tarafın pes ettiği örnekler çoktur. Teslimiyette tek taraflı olarak kazanan tarafın koşulları yenilenlere dayatılır. 1. Dünya Savaşı'nda İttifak devletlerinin yenilgisi buna örnek verilebilir. Ancan demokratik entegrasyonda bir yenme-yenilme durumu yoktur. Dolaysıyla entegrasyon tek taraflı teslimiyet değildir; çünkü ortada ne yenen ne de yenilen vardır. Bir uzlaşma ve anlaşma arayışıdır. Her iki tarafın kaybettiği bir seçeneğe karşı, her iki tarafın kazandığı seçeneği ifade ediyor. Kaldı ki bunun bir kazan-kazan projesi olduğunu bilinen devlet yetkilileri sürekli dillendiriyorlar. Niyet bu mudur? Arkalarında gizli bir ajanda var mıdır yok mudur, bilemeyiz. Ancak kazan-kazan anlayışının açık bir şekilde kamuoyuyla paylaşılması, çatışmalı süreçten farklı bir yola girme mecburiyetinde olunduğunun kabul edilmesi tarihi bir eşiğe işaret ediyor.

Kürt Realitesinin Tanınması

Aslında yaygın kullanımda entegrasyon, asimilasyon kavramının yumuşatılması olarak lanse ediliyordu. Entegrasyonun demokratik çerçevede olacağının ifade edilmesi, asimilasyonun da reddi anlamına geliyor. Bilindiği gibi cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte Kürtlere ret, inkar ve imha politikası uygulandı. Bu sert bir asimilasyon yöntemini ifade ediyordu. Güneş Dil Teorisi temelinde Kürtlerin "dağlı Türkler" olduğu iddia ediliyor; Kürt kimliği, dili ve değerleri yok sayılıp buna direnenler de geniş çaplı bir baskı kampanyasına maruz bırakılıyordu. "Devlet çıkarları" temelinde modern bir ulus-devlet yaratma kararı alınırken, Kürtlerin asimile edilmesi, Türk kültürü içinde eritilmesi hedeflendi. Her ne kadar İttihat ve Terakki'nin şahin kanadı Kürtlerin de Ermeniler gibi fiziki kıyımdan geçirilmelerini öngörse de bunun o dönemde gerçekleştirilmesinin imkanı yoktu; Kürt nüfusunun çokluğu buna imkan tanımıyordu. Bunu da şuradan çıkarabiliriz: 1. Dünya Savaşı'ndan sonra Balkanlar'da yaşayan Müslümanlar ile bu topraklarda yaşayan Hristiyanlar mübadele edildi. Geçenlerde TV'de bir profesör, Türkiye'de yaşayan Balkan kökenlilerin (kendisi de bir Balkan göçmenidir) 35 milyon olduğunu ifade ediyordu; bu rakam Türkiye nüfusunun üçte biri kadardır. Belli ki abartılı bir söylemdir, biz üçte bir olduğunu kabul edelim. Kürt nüfusunun da üçte bir olduğu yaygın bir kanaattir. Bu rakamların doğru olduğunu kabul edersek Cumhuriyet döneminde Kürt nüfusun Türkiye'nin yarısı kadar olduğu anlaşılır. Bu da M. Kemal'in niçin ilkin Kürt illerine gittiğini açıklıyor; asıl asimilasyonun da neden Kürtlere karşı geliştirildiğini de. Çünkü Balkanlar'dan getirilen Müslüman grupların Türkleştirilmesinde hiçbir sorun çıkmayacağı biliniyordu. Dolayısıyla istenen ulus-devlet; esas olarak Kürtlerin asimile edilerek Türkleştirilmesi ve homojen bir ulus yaratılması amaçlanmıştır. Bilinen tarihi tekrarlamaya gerek yok; ret, inkar ve imha olarak tanımladığımız zora dayalı asimilasyon politikası, Özgürlük Hareketi'nin verdiği mücadele ile 1990'da çöktü denebilir.

1991 yılında Süleyman Demirel'in "Kürt realitesini tanıyoruz" ilanı bu politikanın iflasının deklare edilmesiydi. Sonrasında Erbakan'ın "Siz her gün 'Ne mutlu Türküm diyene' derseniz, başkası da 'Ne mutlu Kürdüm' der" söylemi; Turgut Özal'ın "Federasyonu" tartışabiliriz yönlü çıkışları geldi. Ancak asimilasyoncular halen ağırlıktaydı. Türkiye'de Kürtlerin yaşadığı, bir Kürt realitesinin olduğu aşikar hale gelince, bir söylem olarak Türkiye'nin bir mozaik olduğu ifade edilmeye başlanmıştı.

Özcesi ok yaydan çıkmıştı. Buna rağmen çözüm iradesi ortaya konulmayınca çatışmalar sürgit devam etti.

Nihayet bunun sonsuz bir savaş olduğu anlaşılınca, asimile ederek entegrasyonun gerçekleşemeyeceği görülünce demokratik entegrasyonun önü açıldı. Türk-Kürt kardeşliğine dair bunca vurgu, asimilasyondan vazgeçildiğinin deklarasyonudur. Elbette burada yaptığımız bir söylem analizidir. Bu söylemlerin ardında başka ajandaların olmayacağını iddia edemeyiz. Kaldı ki devlet her zaman gizli bir ajandaya sahip bir örgütlenmedir. Bunu en iyi dile getiren de Makyavel'dir: "Gizliliği bilmeyen kimse devlet yönetemez." der Makyavel.

Demokratik entegrasyonda bir yenme-yenilme durumu yoktur

Demokratik entegrasyon; teslimiyet ve asimilasyonu reddettiği gibi ayrılıkçılığı da reddeder. Cumhuriyet kurulduktan sonra Kürt varlığı ve haklarının reddi başlamıştır. 1. Dünya Savaşı sonrasındaki savaşta Kürtler gönüllü olarak mücadeleye katılıp birlik yönünde hareket etmiştir. Ancak Cumhuriyet kurulduktan sonra inkarın geliştirilmesi Kürtleri cumhuriyete yabancılaştırmış ve karşıtlaştırmıştır.

Elbette Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki isyanlar ile son 50 yıla uzanan Kürt Özgürlük Hareketi mücadelesi de ayrılıkçılık olarak damgalanmış ve öyle lanse edilmiştir. Denebilir ki demokratik entegrasyon bu iki tür ayrılıkçılığın reddi anlamına geliyor. Bu nedenledir ki Abdullah Öcalan, devlet ve toplumla bütünleşme çağrısı yapmış, "Cumhuriyetle sorunumuz yok" diyerek ayrılıkçılıktan vazgeçildiğini dile getirmiştir.

Ancak iki yıla yaklaşan süre geçmesine rağmen devlet tarafından elle tutulur bir adım atılmamıştır. Hatta inkar ve imha konsepti çerçevesinde üretilen dile karşı hiçbir tedbir alınmamış, Kürtleri kriminalize eden, aşağılayan söylemin medyada kullanılmasının önüne geçilmemiştir. Halen Kürtlerin verdiği mücadeleyi "terörizm" olarak dillendiren şahıslar medyada kol geziyor. Eğer mesele "terörizm" ise nasıl oluyor da sorunun çözümüne dair bir siyasal süreç başlatılıyor? Maalesef bu senaryoyu vicdanlı bir şekilde kendisine soranların sayısı bir elin parmağını geçmez; bu da zihinlerin ne düzeyde alıklaştırıldığının kanıtıdır.

Entegrasyon sürecinin niçin bu dönemde başlatıldığına dair değişik yorumlar yapılıyor. Kimisi bunu, siyaseten sıkışan AKP'nin muhalefeti dağıtma girişimi olarak ele alıyor. Kimileri de 7 Ekim 2023'te başlayan İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarının yarattığı bölgesel etkiye bağlıyor. Bunlar birer etkendir de asıl neden farklıdır.

Mevcut haliyle küresel sistem, dünyanın en kalabalık statüsüz halkının dışlanmasını kaldıramayacak duruma gelmiştir. Bu da şuna delalet ediyor; öyle ya da böyle Kürtler uluslararası çerçevede bir statüye sahip olacaktır. Öcalan'ın, Birleşmiş Milletler'in reforme edilmesi, sadece bir ulus-devlet topluluğu olmaktan çıkarılması, Demokratik ulusların da bu yeni yapıya katılmasına dair değerlendirmeleri buna işaret ediyor. Kürtler, Filistinlilerle birlikte demokratik uluslar olarak yenilenmiş bir BM'ye üye olabilirler.

Sonuç olarak, tekrar da olsa şunları belirtmek gerekir: Demokratik Entegrasyon, özelde Kürt Özgürlük Hareketi'nin devlet bütünleşmesini öngörürken; genel olarak da Türkiye'deki temel siyasi hareketlerin demokrasi ilkeleri temelinde uzlaşmasını gerekli kılar. Demokratikleşmeyle gelişen yasal ve anayasal mevzuatın değiştirilmesi de gerekir. Daha acil olarak, 40-50 yıllık çatışmalı sürecin yarattığı tahribatları onaracak tedbirler alınmalıdır. Zindandaki, dağdaki ve diğer ülkelerdeki siyasi aktörlerin sisteme entegre edilmesi, serbest ve güvenli bir şekilde demokratik siyasete katılabilmelerinin önü açılmalı; en önemlisi de Kürt Özgürlük Hareketi'nin üzerindeki yasak kaldırılmalı, yasal demokratik siyaset yapmasına dönük zemin sunulmalı. Demek ki her şeyin temelinde demokrasi var; bu süreç aynı zamanda demokrasiyi de güvenceye almalı.

Burada demokrasilere dair önemli bir örneğe yer vermek lazım. Aslında seçimli temsili demokrasi için ilk seçimler İngiltere'de 1707 yılında yapılmıştır.. Zamanın partisi olan Tories ile Whigs arasındaki mücadelede temsili demokrasi şekillendi; başlangıcı ise iktidar partisi Tories aldığı kararla olmuştur denebilir. İktidardan düşen Tories, isteseler iktidarı bırakmayacak olanaklara sahiplerdi. Ancak iktidar partisi içindeki tartışmalardan sonra barışçıl şekilde iktidarı Whigslere teslim etmeyi kabul ettiler. Oradaki temel anlayış, "Biz şimdi iktidarı bırakmazsak ileride bir şekilde iktidar olacak Whigsler de iktidarı bırakmaz" idi. Dolayısıyla aynı şeyi yapmamaları için iktidarı devretmişlerdir.

Bu, demokrasi ortak paydasında uzlaşma anıdır. Toriesler ile Whigsler arasındaki bir nevi centilmenlik anlaşması, bilinen seçimli demokrasileri ortaya çıkarmıştır. İşte demokrasilerin asıl güvencesi, siyasi aktörler ya da partiler arasında böyle bir anlaşmanın yapılmasıdır. Muhalefete siyaset yapma hakkı, iktidarın seçimle, barışçıl yolla değişimi. Elbette demokratik entegrasyonun en temel ilkesi de bu olacaktır. Sistemin böyle bir demokratik dönüşüm geçirmesi elzemdir.

AKP hükümetinin demokratik entegrasyonun gereklerini yerine getirip getirmeyeceği halen kuşkuludur. 2010'lardan sonra giderek otoriterleşenAKP, önemli oranda etkisizleşen askeri vesayetin yerine sivil bir vesayet inşa etti. Sivil vesayet ilk başta Kürt halkına karşı kurumsallaştı. Bu da Kürt milletvekilleri ve belediye başkanlarının hapse atılması, Kürt illerindeki belediyelere kayyum atanması ile başladı. Başta CHP olmak üzere muhalefet buna tepki vermedi, hatta destekledi; özellikle de Kürt siyasetçilerinin hapse atılmasına yol açacak dokunulmazlıkların kaldırılmasını sağladı. Son bir yıldır da sivil vesayetin Kürtlere dönük saldırıdan edindiği deneyimi batıya, diğer muhalif partilere kaydırdığı görülüyor. İşte çelişki de güvensizlik de buradan kaynaklanıyor. Bir yandan demokratik entegrasyonu geliştiren yasal düzenlemelerden söz ediliyor, sanılıyor; diğer yandan da muhalefet görülmemiş bir şekilde baskı altına alınıyor, muhalefetin siyaset yapma hakkı gasp ediliyor.

Peki demokrasi ilkeleri temelindeki uzlaşıya ne oldu? Verilen görüntü, iktidar partisinin barışçıl şekilde iktidarı bırakma ilkesini benimsemediğine işaret ediyor. Acaba bu hakim bir anlayış mı, yoksa iktidarın içindeki bir kanadın anlayışı mı, onu yaşayarak göreceğiz.

Demokrasi demetinde entegrasyon, temel siyasi hareketlerin demokrasi ilkeleri temelinde uzlaşmalarını öngörür. Bilindiği gibi Türkiye'de dört temel siyasi hareket mevcuttur: Kemalist hareket, İslamcı hareket, Türk milliyetçisi hareketi ve Kürt Özgürlük hareketi. Bu dört akımın temsilcilerinin demokratik ilkelerde uzlaşması, siyasi mücadeleyi demokrasi ortak paydasında vermeyi kabul etmeleriyle ancak eksiksiz bir demokratik cumhuriyet kurulabilir.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Demokratik Entegrasyonda Kadının Rol ve Misyonu

Rotinda Engin

Demokratik entegrasyonu ele alırken bunun bir paradigmaya, teoriye, sisteme, strateji ve taktiğe dayandığını bilmek gerekir. Tarihsel toplumu etkileyen bazı stratejik paradigmasal dönüşüm süreçleri vardır. Bu dönüşüm süreçleri yeni bir çağın, sistemin habercisi gibidir ve bu süreçler devrim niteliği taşır. Toplumun öncüleri bu süreçleri doğru değerlendirebilirse, toplumun niteliksel sıçrama yapması ve moderniteye damgasını vurması mümkün hale gelir. 17. Yüzyıldan itibaren gelişen ve üç yüz yıla damgasını vuran pozitivist paradigma artık aşılmak üzeredir. Pozitivist paradigma aşılırken, bu paradigmaya dayanan pozitivist sosyoloji de bundan nasibini almıştır. Pozitivist paradigma aşılırken çağımızda birbiriyle yarışan yeni paradigma arayışları ve tartışmaları sürmektedir. Hangi paradigmanın pozitivist paradigmaya alternatif olarak gelişeceği ve modernitesini yaratacağı tüm insanlığın merak konusudur. Bu anlamıyla konumuza girmeden önce paradigmasal dönüşümü daha iyi anlamamıza ihtiyaç var.

Bilindiği gibi paradigma bir dizi ontolojik, epistemolojik ve metodolojik öncüllerden oluşan, bilimin ne olması gerektiğini ve bilimsel bilgiye ulaşmanın yolunu gösteren referans çerçevesidir. Ontoloji bilgisi edinmek istediğimiz gerçekliğin, nasıl bir şey olduğunu (ontoloji) bilmeliyiz ki, ne tür bilgiye (epistemoloji) nasıl ulaşacağımızı (metodoloji) bilelim. Paradigma dönüşümü ise mevcut hâkim paradigmanın yerini alternatif paradigmanın alması demektir. Pozitivist paradigmanın, klasik fiziğin biçimlendirdiği bilim anlayışını örnek alan pozitivist sosyolojinin, 'parçalı-hiyerarşik-deterministik bütün' anlayışı toplumda artık karşılık bulmuyor. Maddi-maddi olmayan; canlı-cansız, makro-mikro, ruh-beden, akıl-sezgi gibi karşıtlıklardan oluşan iki parçalı gerçeklikte yaşamadığımızı biliyoruz. Gerçeklik, tüm bu karşıtlıkların iç içeliği ile oluşan diyalektik bir oluş süreci. Günümüzde artık karşıtlıklardan birini seçmek ve bütünü bu seçilen parçaya indirgemek diye bir şey söz konusu değil. Bu yüzden 'ya-ya da' mantığı sadece madde dünyasının beş duyu ile algılanan boyutu için geçerlidir. Bilim ve felsefenin geldiği düzey ile kompleks bir örüntü halinde işleyen canlı sistemlerini kavrayabilmek 'hem-hem de' mantığı ile mümkün.

Pozitivist bilim anlayışının ilişkilerin doğasına dair ikinci öncülün de canlı sistemlerde geçerli olmadığı ispatlanmıştır. 'Doğrusal ve öngörülebilir neden-sonuç ilişkisi' dolayısıyla öngörülebilirlik ilkesinin madde-altı boyutta işlemediğini bilim ortaya koymuştur. Doğrusal nedensellik yerine karşılıklı nedensellikler olduğu canlı sistemlerde gerçeğini göstermiştir. Bu karşılıklı nedensellik sadece iki durum arasında meydana gelmez, bir bütünsellik içinde çok yönlü, yani 'bağlantısal ve bağlamsal nedensellikler'dir. Günümüzde sosyal bilimlerde 'ilişkisellik, etkileşim, süreç' gibi kavramların sıklıkla kullanılması bu pardigmasal dönüşüm nedeniyledir. Özcesi determinizm ve öngörülebilirlik ilkeleri atom-altı dünyada ve canlı sistemlerde işlemiyor.

Üçüncüsü, parça-bütün ilişkisidir: Bütün parçaların toplamıdır ve bütün kendisini oluşturan parçalardan bağımsız bir varoluşa ve kendi dinamiğine sahiptir. Sadece "bütün parçaların toplamıdır" denirse, üç yüzyıllık pozitivist paradigmanın mantığı ile hareket ederiz. Ancak 'bütün kendisini oluşturan parçalardan bağımsız bir varoluşa sahiptir ve parçalar arasında doğrusal nedensellik değil karşılıklı nedensellikler vardır' önermesi pozitivist sosyal bilim anlayışında ciddi bir kırılmaya yol açmıştır. Pozitivist bilimin gereği bütünün parçalarına ayrılması esastı ve buna indirgemecilik denildi. Bütünün indirgendiği en küçük parça; fizikte ve kimyada atom, biyolojide hücre, psikoloji de ise davranış oldu. Bu iki önerme sadece bilim dünyası ile sınırlı kalmamış; toplum, kültür ve birey olmak üzere toplumsal hayatın her boyutuna sinmiştir. "Ya-ya da" mantığına dayalı bu düşünce tarzı, gerçekliğin doğasına aykırı olduğu için de ödenen bedel büyüktür. İndirgeme, aşırı genelleme zincirine yol açan karşıtlık mantığının gerilim, çatışma ve kutuplaştırma yaratması ise kaçınılmaz oldu. Bütün-parça arasındaki ilişkinin doğru kavranması yani "hem-hem de" bakış açısı, insanın veya toplumun çatışma ve gerilime neden olan karşıtlıklar yerine, verimliliği besleyecek olan işbirliğini ve uyumu oluşturacak ortak paydayı demokratik entegrasyon çözümünde bulmayı sağlar.

Paradigmaların Dayandığı Sosyolojiler

Pozitivist paradigmada, 'bütün parçaların toplamıdır; parçalar arasında doğrusal neden-sonuç ilişkisi vardır. Parçalar arasında hiyerarşi vardır; bütünün bilgisi parçalarına ayrıştırılarak ve kendisini temsil eden bir parçaya indirgenerek elde edilir. Bütün kapalı bir sistemdir, bu yüzden bağlam söz konusu değildir; bütün bir yapıdır' gibi tüm bu özellikler "ya-ya da" mantığını gerektirir. Oysa bağlantısal ve bağlamsal bütünsellik ise şu özellikleri gösterir: Bütün birbirine örülü ilişki ağlarından oluşur; bütün kendisini oluşturan parçalardan (ki bu etkileşim ağıdır) ayrı bir varlıktır; parçalar arasında karşılıklı nedensellik vardır; parçalar-etkileşimler içiçe geçmiş olduğu için hiyerarşi yoktur ve bütün parçalarına indirgenemez; bağlam, yani zaman-mekan-özne bağlantısı önemlidir. Çünkü bütün açık bir sistemdir; bütünün açık sistem olması kendini yeniden üreten bir sistem olması demektir. Bu özellikler ancak 'hem-hem de' mantığı ile anlaşılabilir. Bu iki farklı bakış açısını bireylerin, toplumların hayata bakış açısını biçimlendirir ve anlamlandırır. Bu anlamıyla günümüzde artık tek bir paradigmanın hakimiyeti yerine birden fazla farklı paradigmaların bulunduğu, yani paradigmatik bir mücadelenin olduğu akademi dünyası tarafından tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışma sadece sosyolojide değil, birçok sosyal bilim disiplinlerinde yoğun bir biçimde yapılmaktadır.

Bilim ve felsefenin geldiği düzey ile kompleks bir örüntü halinde işleyen canlı sistemlerini kavrayabilmek 'hem-hem de' mantığı ile mümkün

Farklı paradigmaların farklı metodolojileri yani yöntembilimleri de vardır. Metotlar kendi paradigmaları içinde anlaşılmaya çalışılmadıkça, sağlıklı bir iş birliğinin kurulması mümkün değildir. Farklı paradigmaların varlığını kabul ettiğimizde, tercihimiz hangisi yönünde olursa olsun, artık, farklı sosyolojilerin ve farklı metodolojilerin varlığını da görmezden gelemeyiz. Bu anlamıyla sosyoloji nasıl bir bilim olmalıdır veya salt bilim midir, sorusu akla gelebilir. Tarihsel sosyoloji bilim olduğu kadar felsefik bakabilmeyi de gerektirir. Pozitivist bilimlerin tekçilik ilkesini aşarsak insanın ve toplumsal gerçekliğin hakikatini ve anlamını daha iyi kavrayabiliriz. Çünkü gerçekliğin doğasının ancak madde ve anlam içiçeliğinin dinamik bir ahengi vardır. Bunun için bilme sınırlarımızı mümkün olduğu kadar zorlamalı ve genişleterek derinleştirebilmeliyiz.

Sosyolojiye konu olan her toplumun, grubun veya toplumu oluşturan bireyin bir tarihi geçmişi vardır. Bu anlamıyla tarihsel sosyoloji yeni gelişen bir disiplin olarak demokratik toplum paradigmamızı daha anlaşılır kılar. Demokratik toplum paradigmasının tarihsel sosyolojisinde geçmiş de/gelecek de, döngüsel/holistik bakış açısıyla "şimdi"de anlam bulur ve yaşanır. Tarihsel sosyolojinin de metodu belirli

ilkeler üzerinden gelişir; ontoloji, tarih, antropoloji, kültür, siyaset ve din gibi toplumu oluşturan olgular bütünlüklü ele alınarak, toplumun tüm bileşenleri ilişkisellik temelinde incelenir. Pozitivist sosyolojinin konjektürel ve olaysal açıklamaları yerine, tarihsel sosyoloji, tarihin toplumsal değişim ve dönüşüm esasları üzerinden açıklamalarını geliştirir. Pozitif sosyolojide toplumsal olgular birbirinden bağımsız, kopuk, parçalı ele alınırken; tarihsel sosyolojide toplumsal olgular bütünlük içeresinde ilişkiselliğin karşılıklı varoluşu ve sürekliliği temelinde ele alınır. Pozitif sosyolojinin bağlamsal yönü kapitalist modernite ve ulus-devlettir; tarihsel sosyolojinin ise demokratik modernite ve demokratik ulustur. Pozitif sosyolojinin güncel, olaysal, konjektürel bakış açısına karşı tarihsel sosyoloji toplumsal kültüre dayanarak, yapısal ve uzun süreye dayalı bir bakış açısını yaratır. Demokratik entegrasyonu değerlendirirken, paradigmasal dönüşümü ve farklı paradigmaların dayandığı sosyolojiyi ve kullandığı metodu da anlamak bu nedenle önemlidir.

Paradigmaların dayandığı sosyolojiler kadar teorileri de önemlidir. Kapitalist modernitenin geliştirdiği teori kapitalist burjuva toplumu, ulus-devlet ve endüstriyalizmdir. Kapitalizmin bu teorisi, devlet ve ailenin pozitivist sosyolojisine dayanır. Demokratik modernitenin geliştirdiği teori ise demokratik komünal toplum, demokratik ulus ve eko-ekonomi/eko endüstri temelinde gelişir. Demokratik modernitenin bu teorisi ise komünün tarihsel sosyolojisine dayanır. Tarihsel sosyolojide devlet-komün yarılması, modernitenin de yarılmasıdır. Kuşkusuz her teorinin de kendi amaçları doğrultusunda programı, stratejisi ve taktikleri oluşturulur. Kapitalist modenitenin programı ulus-devlet veya ulus-üstü ekonomik-siyasi-askeri çıkarların sömürgeci, erkek egemen iktidarcı bir zümrenin tekelinde olmasını öngörür. Bu tekelci güçler kendi oluşturdukları ulus-devletleri veya ulus-üstü şirketlerini toplumun içine gömerek yani toplumun tüm alanlarına sızarak ve burada kurumlaşarak geliştirir. Buna göre kavram, kuram ve kurumlarını oluşturur. Bu güçler askeri, siyasi, ekonomik, hukuk gibi tüm alanlarda stratejilerini hayata geçirmek ve toplumun zihniyet ve maddi dünyasını mutlak kontrolde tutabilmek için taktikler geliştirir. Demokratik modernitenin programı ise demokratik ulus zihniyeti temelinde komünler birliğine dayalı yerel yönetimlerin toplumun tüm sosyal alanlarında kolektif, yatay bir örgütlenmesini esas alır. Demokratik modernitenin programında toplum ihtiyaç duyduğu her alanda (sağlık, eğitim, sanat, ekonomi, spor vs.) komün temelinde yerel/evrensel her yerde ağ şeklinde örgütlenebilir, yaşamı hakkında söz ve pratik sahibi olabilir. Bu programı esas alan komünalistler ait olduğu kimlik, kültür, inanç vs. temelinde özgürce örgütlenebildiği kadar demokratik ulus temelinde diğer halklar, kültürler, inançlarla birlikte ortak ilişki ve ittifaklar da geliştirebilir. Komünlerin komünü veya komünler birliği yerel, bölgesel ve evrensel düzeyde, komünalist örgütlenmeler demokratik modernitenin programının kapsamını da ve alternatif bir sistem/modernite olma gücünü de gösterir.

Tarihsel sosyoloji bilim olduğu kadar felsefik bakabilmeyi de gerektirir

Demokratik modernite programında uluslaşma, 20. Yüzyılın ulus-devletin yapay oluşturulan değerleriyle değil, çok kimlikli, etnisiteli, kültürlü, inançlı yapıların demokratik ulus değerleriyle, eşit ve özgürce bir arada yaşaması ve ortak değerler oluşturması temelinde geliştirilir. Ulus olmak tek bayrak, tek milliyet, tek devlete asla indirgenmez; her etnik-inanç gruplarının kendi renkleriyle, diliyle, kültürüyle bir arada demokratik kültürü ve yaşamı yaratmasını esas alır. Demokratik modernitenin programı bu nedenle demokratik entegrasyonu yani hem farklı toplumsal sistemlerin farklılık ve zenginliklerin bir arada barış içinde yaşadığı hem de ortak değerler temelinde bütünlüklü bir sistem oluşturduğu bir çözümü geliştirir. Demokratik entegrasyon hem demokratik toplum sistemine hem de devletle yasal-anayasal temelde demokratik hukuk normlarına dayalı, toplumun ortak sistemini geliştirmeye açıktır. Devletle ortak bir sistem geliştirebilmek için de kendisini müzakereye açık tutar. Komünal değerlerle örgütlenen demokratik toplumun bireyi hem kendi komünal toplumunun komünarı hem de devletin bir yurttaşıdır. Demokratik sosyalist toplumun özgür

yurttaşları kolektif bir bilinçle ve özgürce örgütlenerek, içinde yaşadığı devletle ilişkilerini yasal, anayasal çerçevede düzenleyebilir. Bu anlamıyla demokratik entegrasyon asla asimilasyona dayanmaz, tersine her türlü asimilasyona karşı etkili ve örgütlü bir mücadele yürütülmesi temelinde geliştirilir.

Demokratik modernitenin programının temeli demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü toplumdur. Demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü bir toplumun gelişebilmesi için demokratik siyaset stratejik bir öneme sahiptir. Demokratik siyaset stratejisi, toplumun bilinçlendiği, yaşamının ihtiyaçlarını birlikte tartışarak kararlaştırdığı ve öz gücüne dayanarak pratikleştiği bir stratejidir.

Pozitif sosyolojinin bağlamsal yönü kapitalist modernite ve ulus-devlettir; tarihsel sosyolojinin ise demokratik modernite ve demokratik ulustur

Radikal demokrasi temelinde bu stratejinin hayata geçebilmesi için, toplumun bilinçlendirilerek örgütlü kılınması ve ahlaki ve politik özünün güçlenmesine ihtiyaç vardır. Ulus-devletin siyaset anlayışı parlamenter sistem içine sıkıştırılmış ve temsili düzeydedir. Oysa demokratik ulusun siyaset anlayışı, komünün olduğu her yerde yerel radikal demokrasiye dayanır. Toplum, ihtiyaç duyduğu her konuda siyasete aktif ve özne olarak katılır; demokratik siyasetin daha güçlü gelişebilmesi için siyaset akademileri kurar. Toplumun komünal sisteminde yetişen ve devletin kurumlarında yer alan her siyasetçi devletin kurumlarının demokratikleşmesi ve komünal sistemlere açık hale gelmesi, karşılıklı saygı temelinde ilişkilerin geliştirilmesi için kolektif, etkin bir mücadeleyi geliştirir. Kürdistan, Ortadoğu ve evrensel düzeyde, Abdullah Öcalan'ın bu temelde geliştirmek istediği çözüm bireysel değil, kolektif entegrasyondur. Demokratik entegrasyonun siyaseti; her türlü doğa, kadın, toplum kırımına karşı aktif bir mücadele içerisinde yürütülür.

Demokratik/sosyalist bir toplumun yaşadığı devletle demokratik entegrasyon temelinde ortak bir yaşam sistemi oluşturabilmesi için ortak toplumsal sözleşmelere, yasal-anayasal düzeyde hukuk alanın demokratikleşmesine ihtiyaç vardır. Yasal-anayasal hukuk sisteminin tarihsel sosyolojinin kazandırdığı bakış açısıyla karşılıklı ilişki ve bağlamsallık temelinde bütüncül bir yapıya kavuşması çok önemlidir. Demokratik entegrasyonun ortaya çıkardığı çözüm modelinin esnek, kapsayıcı karakteri gereği devletle mücadele ve müzakerede yaratıcı, devletle olan ilişkilerde üslubun ve tarzın 'kazan, kazan' ilkesine dayalı bakış içinde geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Demokratik komünal toplumun kolektif, örgütlü mücadelesinin daha güçlü gelişebilmesi için hukuki hakları konusunda bilinçlenmesi, hem müzakere hem de mücadele yöntemlerini etkili bir biçimde geliştirebilmesi için bu konuda öncülük edebilecek kurumlar gerekir. Yerel ve evrensel haklarını bilmeyen bir toplum, her türlü istismara açık hale gelir ve savunmasız kalır. Ancak yerel ve evrensel haklarını bilen bir toplum, bu konuda bilinçli ve örgütlü bir mücadele ve müzakere yürüten bir toplum, varlığını ve özgürlüğünü her koşulda savunan bir toplumdur. Bu anlamıyla yasal-anayasal mücadele bir öz savunma mücadelesidir.

Ortadoğu'da Kürt sorunu ve demokratik entegrasyon çözümünü Abdullah Öcalan, paradigmasal, bilimsel/felsefik, teorik, stratejik ve taktiksel düzeyde derinlikli ve kapsamlı bir biçimde tarihsel sosyolojiye dayanarak geliştirmiştir. Kürt sorunu yerel olduğu kadar evrensel bir sorundur, dolayısıyla çözümü de yerel ve evrenseldir. Kürt Özgürlük Hareketinin yarım asrı aşan mücadelesi Kürt halkının varlık sorununu önemli bir düzeyde açığa çıkarıp görünür kılarak, çözüme kavuştursa da özgürlük sorunu devam etmektedir. Kürt halkının özgürce var olup yaşayabilmesi için çağın çözüm dinamikleri demokratik entegrasyondan geçmektedir. Kürtler, tarihsel sosyoloji de incelendiğinde, halk olarak yaşadığı Kürdistan coğrafyası arkeolojik, antropolojik gibi tarihe ve zamana ışık tutan veriler temelinde çok kadim ve köklü bir kültüre sahip olduğu görülecektir. Kürtlerin örtük tarihi gün ışığına çıkıp aydınlandıkça tüm insanlığın gelişiminde yarattığı birikim, değer açığa çıkmakta/çıkacaktır. Kürtlerin tarihsel sosyolojisinde etimolojik olarak kom-bun yani

komünün yaratıcısı olduğu anlaşılacaktır. Bu kombunun da yani klanında anacıl/kadın eksenli bir yaşam formu olarak geliştiği artık bilinmektedir. Toplumsal form olarak klan, kabile, aşiret, milliyet Kürtlerin komünal özünün günümüze kadar taşıdığı formları olmaktadır. Kürtlerde gelişen mezhep farklılıkları bile bu özün korunmasının arayışıdır. Kürtler yaşadıkları coğrafyadan da kastik katil grupların, devletçi iktidarcı güçlerin bitmez-tükenmez tüm saldırılarına rağmen kopmamıştır. Komünal yaşam sistemini bir kültür olarak tüm coğrafyaya yaymayı kendini öz savunmalı kılarak, direnerek başarmıştır. Tarihsel sosyolojisinde bu kadar aşiret konfederasyonlarının olması bu nedenledir. Kürtler bu tarihsel sosyolojik gerçeklik içerisinde Anadolu ve Mezopotamya'nın kültürel taşıyıcılarıdır. Kuşkusuz bu topraklarda zamanla farklı etnik topluluklar, inançlar, kimlikler de var oldular. Bu toprakları mesken tutan her bir halk Kürtlerle kültürel kaynaşmayı yaşadı, örneğin kimi zaman Kürtler Türkmenleşti, kimi zaman Türkmenler Kürtleşti. Bu karşılıklı kültürel akış, mekânın ve zamanın gücüyle doğal bir akış içerisinde gelişti. İki veya daha fazla etnik gruplar farklılıklar koruyarak doğal toplumsal entegrasyon temelinde ortak bir yaşam sistemi oluşturmayı başardılar. Özellikle bölgenin, etnik grupların kültürel havuzu rolünü oynaması, bölgenin beslenme, savunma ve çoğalma açısından zengin faunası ve florası nedeniyle kastik katil iktidarcı-devletçi güçlerin sürekli saldırısı karşısında varlıklarını öz savunma temelinde koruyarak günümüze kadar gelmesinde önemli bir rol oynadı. Bu anlamıyla demokratik entegrasyonunda bir geçmişi yani tarihi ve sosyolojisi var. Bu da derin bir araştırmayla tüm yönleriyle açığa çıkarılarak demokratik entegrasyonun gelişim diyalektiğini günümüzde daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir. Günümüzde Kurmanç, Türkmen, Bedevi gibi farklı etnik gruplar halen bu tarihsel sosyolojiye dayanarak 'içiçe geçmiş çember teorisi' şeklinde yani kesiştikleri yerde doğal entegrasyonun ortak bir kültür ve sisteminin yaratıcısı olurken, kesişmediği yerde kendi özgün kültürlerini koruma ve özgürce yaşama mücadelesi vermekteler.

Özgür Kürt Aklına Dayalı Strateji

Ulus-devlet formunun gelişmesiyle birlikte Kürtler başta olmak üzere bölgenin ve dünyanın birçok etnik-inanç grubu varlık ve özgürlük sorununu çok ağır bir şekilde yaşamaktadır. Ulus-devletlerin yüz yıllı aşan politikaları sonucu Kürtler soykırım kıskacından tamamen kurtulma, varlığını ve özgürlüğünü sağlama mücadelesi vermektedir. Kürdistan, Ortadoğu'nun kalbinde bir sorun kaynağı olarak durmaktadır. Ulus-devlet ve asimilasyon politikaları Kürtlerin yaşadığı sorunları ağırlaştırmıştır. Her iki yaklaşımın sorunu daha fazla derinleştirdiği ve buna karşı isyan ve direncin günümüze kadar geldiği bilinmektedir.

Demokratik entegrasyonun siyaseti; her türlü doğa, kadın, toplum kırımına karşı aktif bir mücadele içerisinde yürütülür

Günümüzde Kürtler, Ortadoğu'nun merkezinde altmış milyonluk dinamik bir güç olarak varlığını sürdürmektedir. Kürdistan olarak tabir edilen coğrafyanın ve Kürt nüfusunun en fazla olduğu, ulus-devlet Türkiye'dir. Türk ulus-devleti Türkmen, Kürt, Laz, Ermeni, Süryani, Arap, Çerkez gibi farklı etnik grupları, inançları, kültürel değerleri, kimlikleri inkâr veya asimile ederek gelişmiştir. Var olan bu kültürel zenginliği bir etnik kimlikte homojenleştirerek ulus-devletini var etmek istemiştir. Türkiye'nin tarihsel sosyolojisi incelendiğinde bunu görmek mümkündür. Türkiyeli halkları 'Türk' etnisitesi içerisinde asimile etmek veya asimile edemediğini inkar ederek yok etmeye çalışmak, yüz yıllı aşan bir politikanın sonucudur. Türk devletinin norm ve norm dışı güçleri, belirttiğimiz gibi çağımızın değişen karakteri, koşulları gereği artık bu politikalarını istediği gibi sürdürememektedir. Eskinin aşıldığı, yeninin neye evrileceğinin net olmadığı, belirsizlik ve çoklu olasılıkların yaşandığı bu sistemsel ve yapısal kaos aralığında Abdullah Öcalan, özgür Kürt aklına dayalı, her türlü milliyetçilikten uzak durarak ve reel sosyalizmin mirasına da sahip çıkarak demokratik toplum sosyalizmini geliştirerek, yerel-evrensel gelişmelere yol açabilecek bir strateji geliştirmiştir. Abdullah Öcalan'ın özgür Kürt aklına dayalı stratejisi, demokratik entegrasyon stratejisidir. Demokratik

entegrasyon stratejisine kurmay ve kolektif önderlik yapan Abdullah Öcalan'dır. Kürdistan'ın jeopolitik ve jeostratejik konumu gereği taşıdığı önemi günümüzde kader tayin edebilecek kadar artmıştır. Demokratik entegrasyon çözümü, Kürt halkı ve kadınlar öncülüğünde geliştirilebilirse sadece Kürt sorunun çözmekle kalmayacak, bölgenin ve dünya sisteminin değişim ve dönüşümüne çözüm gücüyle damgasını vurarak demokratik modernite çağının gelişimine ivme kazandıracaktır.

Günümüzde Kürtler, Ortadoğu'nun merkezinde altmış milyonluk dinamik bir güç olarak varlığını sürdürmektedir

Abdullah Öcalan'ın yıllar önce belirttiği gibi, "21. Yüzyıl Kadın Özgürlük Yüzyılıdır" belirlemesi ve yine "Jin Jiyan Azadi" felsefesi temelinde gelişen Kadın özgürlük mücadelesinin geldiği düzey, birikim ve tecrübesi demokratik entegrasyon çözümünün gelişiminde stratejik rol oynayacaktır. Kadınlar, yaşadığımız çağda sadece yaşanan paradigmasal dönüşüme ve arayışlara değil, tarihsel sosyolojik bakış açısıyla toplumun, kadınların varlık ve özgürlük sorunlarını demokratik entegrasyon çözümüyle demokratik modernite çağına en iddialı şekilde öncülük edeceklerdir. Özgürlük arayışında olan ve demokratik entegrasyon stratejisinin gelişiminde kendisine rol ve misyon biçen başta kadınlar, öncellikle iktidar ve devletçi zihniyetin entelektüel hegemonyasını kırarak kolektif-komünal zihniyetin entelektüel gücünü daha görünür kılacaktır. Bireyin ve toplumun, özellikle kadınların kendi yaratıcı gücünü, tarihini, sosyolojik gerçekliğini jineolojik bakış açısıyla daha fazla anlaması, kavraması ve bu konuda komünal değerlerine dayanarak entelektüel gücünü açığa çıkarması her zamankinden daha fazla mümkündür. Entelektüel çalışmaların geliştirilmesi, toplumun güneşin ışınları gibi her konuda aydınlatılması, bilinçlendirilmesi, kendi hakkında söz ve karar gücünü oluşturması için kadınlar öncü düzeyde rol ve misyonuna sahip çıkma gücünü gösterecektir. Bu anlamıyla kadınlar hem kendini, hem de toplumunu her koşul altında eğiterek entelektüelin de komünal olması gerektiğinin bilincindedir. Kadınların her zamankinden daha fazla akademik çalışmalar yürütmesi, düşünce gücünü geliştirmesi ve erkek egemen, iktidarcı akademi dünyasını değiştirip-dönüştürerek, özgür-yaratıcı düşünce gücünü, zekasını, kolektif kadın aklını örgütlemesi önemlidir. Komünal akademik çalışmalarla, erkek egemen akademi dünyasının iktidarcı, bireyci, bilimci, cinsiyetçi, felsefe, sanat, siyaset, ekonomi, tarih vs. anlayışlarına karşı etkin mücadelenin yol ve yöntemlerini yaratıcı bir biçimde geliştirmek mümkündür. Çağımızda bilimin ve felsefenin geldiği düzey ile birlikte paradigmasal arayışlara, tartışmalara yön vermek, demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü paradigma ile alternatif paradigmanın gücünü her yönüyle ortaya koymak için kadınlar, daha fazla araştırmak, incelemek ve tarihsel sosyolojiyi yeniden inşa ederek akademi dünyasını yapısal değişim ve dönüşüme uğratmak göreviyle karşı karşıyadırlar. Tarihimizi tüm yönleriyle açığa çıkarıp yeniden inşa edebilirsek, günümüzü ve geleceğimizi de inşa edebiliriz. Bunun için okuma, araştırma-inceleme, tartışma kadar, deneyimleri paylaşmak için ihtiyaç kadar akademi komünleri oluşturulabilir. Demokratik entegrasyonun stratejisinin zihniyet dünyasını, dayandığı paradigmayı ve çözüm gücünü komünal akademi çalışmalarıyla geliştirmek, farkını ortaya koymak ve toplumsallaştırmak, yaşama daha umutlu, güçlü ve esnek bakmamızı sağlar, sorunların çözümünde kadının rol ve misyonumuzu daha görünür kılar.

Varlık ve özgürlük sorununun çözümü için büyük bedel vererek, kesintisiz bir biçimde mücadele eden Kürt kadınları, yeni modernitenin somut yaşamda hayat bulması için yerel ve evrensel düzeyde demokratik toplum mücadelesini geliştirmektedir. Kürt halkının, kadınlarının yasal-anayasal bütüncül hukuk mücadelesi başta olmak üzere demokratik siyasete aktif katılım göstererek, kendi toplumunu komün temelinde inşa ederek öz savunmasını güçlendirecektir. Özgür eş yaşam felsefesi ile yaşama dair tüm politik mücadelesini eşit temsiliyet ve eş başkanlık stratejisiyle geliştiren Kürt kadınları, tüm bunların hem anayasal ve yasal güvenceye kavuşması, hem de toplumunda bir kültür haline gelmesi için

mücadele vermektedir. Yerel demokrasisini kadının özgür ve eşit katıldığı bir stratejiyle geliştirmeye çalışan ve yerel yönetim yasalarını demokratik bir biçimde oluşturulabilmesi için mücadele eden kadınlar, bu sadece Kürtler için değil, Türkiye toplumu, özcesi bu konuda sorun yaşayan tüm toplumlar için bir ilke, mücadele ve müzakere edilmesi gereken temel gündem olarak belirlemektedir. Demokratik entegrasyonun çözüm stratejisinde kadınların yaşadığı her coğrafyada yerel ve evrensel hukukun, yasa ve anayasaların, sözleşmelerin reformdan geçirilebilmesi için bilinçli ve örgütlü kadın mücadelesini daha fazla geliştirmeye ihtiyaç vardır. Demokratik uluslar birliği hem kadın öncülüğünde gelişecek hem de bölge ve dünya demokratik uluslar birliğinin gelişmesi ve BM'nin çağımızın gereklerine göre yeniden ciddi bir reformdan geçirilerek demokratik, yerel yönetimlere açık, kapsayıcı bir rol ve misyon oynaması örgütlü kadın mücadelesi ve öncülüğüyle müzakerelerin yürütülmesi temel hedeflerden biri olacaktır.

Kadın Komünlerine İhtiyaç Vardır

Türkiye'de demokratik entegrasyon çözüm modeli gelişirken özgürlükten, eşitlikten, emekten, adaletten yana olan kadınlar, Kürt-Türk ilişkilerini çağın gerekliliklerine göre güncelleyebilmek için aktif bir rol ve misyon ile yaklaşım gösterme ihtiyacı duymaktadır. Kadınlar hem yaşadıkları ulus-devlet içerisinde hem de bölgede iç ve dış güçlerin çıkar savaşlarının, çatışmalarının, stratejik çekişmelerinin önünü alınması, tüm sorunları barış ve müzakere temelinde çözüme kavuşturulması için aktif rol oynaması gerektiğinin bilincindedir. Özellikle bölgemizde ulus-devlet güçlerinin kendi çıkarlarına göre farklı stratejileri geliştirme peşinde olduğunu, çıkarları gereği kaosu, krizi sistematik bir biçimde geliştirdiğini ve Türkiye'yi de bu stratejilerine ortak ederek zayıflatarak, çürüterek ve güçten düşürerek kullanmak istediklerinin farkında olan kadınlar, tüm bu politikaları boşa çıkarmak için, Kürt-Türk ilişkilerinin tarihsel sosyolojisine dayanarak çözüm arayışlarını sürdürmektedir. Tarihte Selçuklu Sultanı Sancar, M. Kemal gibi stratejik akla sahip liderler, kendi dönemlerinde Kürtlerle ittifak kurarak varlık ve özgürlük savaşlarını vermişlerdir. Türkiye devletinin bekası için böylesi bir stratejik akla sahip liderlik kurumlarına ihtiyaç vardır. Bu liderlik kurumunda kadınlar özne olarak yer alıp aktif bir rol ve misyon oynayabilirler. Özellikle Kürt-Türk ilişkilerinin tarihsel sosyolojisini inceleyerek, Türkiye toplumunu bu konuda bilinçlendirerek ve yaşamın tüm alanlarında aktif siyasetin öznesi haline gelerek zehirlenen ilişkilerin panzehiri haline gelebilmek en fazla da kadınların öncülüğünde mümkündür. Kürt-Türk ilişkilerinin yeniden demokratik toplum temelinde düzenlenmesi, Türkiye'nin bölgede niteliksel bir sıçrama yapmasını ve tüm bölgeyi etkileyecek bir gelişim seyrine koymasının kapılarını ardına kadar açacaktır.

Abdullah Öcalan'ın özgür Kürt aklına dayalı stratejisi, demokratik entegrasyon stratejisidir

Nasıl ki Türkiye Cumhuriyeti'nin inşasında kadınlar aktif rol ve misyon oynamış ise bugünde Demokratik Türkiye Cumhuriyeti, Kürt-Türk kadınların öncülüğünde inşa edilerek, erkek egemen siyasetin, çatışmanın, savaşın önüne geçilerek Türkiye toplumunun kaderi belirlenebilir. Savaş, çatışma erkek egemenlikli zihniyetin, kurumların ürünü; demokratik entegrasyon temelinde barış, uzlaşma ve birlikte eşit ve özgürce yaşam da kadınların inşası olacaktır. Türkiyeli olan her bir kadın, demokrasiye, barışa, kardeşliğe, eşit ve özgürce bir arada yaşamaya, erkeğin kadın, çocuk, doğa kırımına karşı gücünü birleştirerek örgütlü bir mücadele yürütebilir, var olan mücadelesini daha fazla geliştirebilir. Bu kültürün gelişebilmesi için Türkiyeli her kadın, önce kendi ailesinden başlayarak değişim ve dönüşümü başarabilir. Ailenin komünleştirilmesi, komünlerin birbiriyle ilişkilenerek yani bir ağ şeklinde birbirine bağlanarak bütüncül bir şekilde ortak bir güç haline getirilmesi kadınların elindedir. Kadınlar hem etnik, inanç aidiyetleri kadar, hem de ortak kimlik, komünal kültür ve değerlerin doğurucusu, taşıyıcısı ve inşa edenidir. Kaldı ki Türkiye'de Kürtler ve Türkler başta olmak üzere diğer etnisiteler kültürel entegrasyon temelinde iç içe geçmiş 'bir toplum' haline gelmiştir. Bu nedenle ayrıştırıcı değil, kapsayıcı, çatıştıran değil

uzlaştıran, acıları yarıştıran değil, acıları birlikte saran, varlığını ve özgürlüğünü birlikte inşa eden bir toplum için Türkiyeli kadınlar stratejik ve tarihsel bir rol ve misyonu daha fazla üstlenebilir. Her köyde, her şehirde Türkiyeli kadınlar olarak ortak mücadele için bir araya gelmek gerekir. Kadınlar isterse, Kürt-Türk ilişkilerinin yeniden demokratik temelde düzenlenmesinde rol alırsa, bırakalım Türkiye'yi, bölgeyi ve dünyayı değiştirebilecek güce sahiptir.

Türkiyeli kadınlar, Demokratik Türkiye Cumhuriyeti için yasal ve anayasal mücadeleyi en fazla geliştirecek güçtür. Anayasa tartışmalarında kadının tüm hak-hukuku garanti altına alacak, kadın katliamlarını, kırımını durdurabilecek, yaşamın her alanında eşit ve özgür bir biçimde katılımını sağlayacak, eşit temsiliyet temelinde demokratik siyasete aktif katılacak kanunların çıkması için Türkiyeli kadınların gücünü birleştirmesine ihtiyaç vardır. Kadınlar, anayasanın 'vatandaşlık' tanımında eril, erkek egemen dilini ret ederek, doğuştan gelen milliyet-inanç ve kültürel aidiyetlerini koruyarak cinsiyetçi, milliyetçi, dinci politikaların sonucu kadınları ötekileştiren, nesneleştiren, örtük hale getiren her türlü ayrımcı hukuki kodların değişmesi için ortak bir mücadele hattı geliştirebilir. Bu anlamıyla Türkiyeli kadınlar anayasal, yasal tartışmalara birlikte hazırladıkları 'toplumsal sözleşme' ile dahil olabilmelidir. Demokratik Türkiye Cumhuriyetinin kadınlarının toplumsal sözleşmesi, kadınların kolektif haklarını garantiye almak için olmazsa olmazdır. Bunun için Türkiyeli kadınların hukukçular derneği bile kurulabilir. Türkiyeli hukukçu kadınlar bir araya gelerek, örgütlenerek anayasal tartışmalara kolektif kimlikleriyle katılabilir. Aynı zamanda Türkiyeli kadınların hukuki hakları konusunda, kadınlar nerede yaşarsa yaşasın, hatta Türkiye'nin en ücra köşesinde bile olsa kadınları bilinçlendirme çalışmalarını Türkiye'nin her tarafında geliştirebilir.

Jineolojik bakış açısını edinmiş, özgür kadın aklını her gün biraz daha geliştirmiş kadınlar, hangi etnik, inanç vs. doğuştan gelen kimliğe sahip olursa olsun, belirttiğimiz gibi, ortak amaç ve hedefler doğrultusunda bir araya gelerek örgütlü bir mücadele ile demokratik entegrasyon çözümünde aktif rol oynayabilir. Bunun için kadınların her konuda tartıştığı, kararlaştığı ve kararlarını büyük bir heyecan ve moralle pratikleştirdiği kadın komünlerine ihtiyaç vardır. Yaşamın tüm alanlarında kolektif bir bilinçle birbirinin yaşamına dokunan, yaşamını anlamlandıran, yaşamı demokratik ve özgür kılan kadın komünleri, toplumun başta aile içi olmak üzere değişim ve dönüşümünü sağlayacak en güçlü örgütlenme aracıdır. Toplumun en dinamik gücü kadınlar ve gençlerdir. Kadınlar ve gençler, kendi örgütlü komün sistemini geliştirerek. demokratik entegrasyon çözümünün başarıya ulaşmasında önemli bir role sahip olacaktır. Demokratik entegrasyon çözüm sürecinde devletin topluma, kadınlara, gençlere alan açmasını beklemeden, gerekirse defacto hareket ederek her yerde ortak örgütlenme ağlarını geliştirmenin koşulları fazlasıyla mevcuttur. Demokratik entegrasyon çözümünün gelişimi, devletten adım atmasını beklemeden kadınların öncülük edeceği bu defacto toplumsal örgütlenmeleri her yerde geliştirmekle mümkün olacaktır. Bu çözümün öznesi, öncüsü olmak isteyen kadınlar, zaman kaybetmeden çözüm dinamiklerini komünlerle oluşturmaya başlayabilmelidir. Kadınların komünler temelinde geliştireceği örgütlenme ağları tüm toplumu sarması, değiştirip dönüştürmesi, iradeli kılıp müzakere ve mücadele gücü haline gelebilmesi için Türkiyeli kadınlara örneklik edecek çekirdek veya kök olabilecek kadın komünlerine ihtiyaç var. Kadının özgürce yaşadığı demokratik ve ekolojik bir yaşamı gerçekleştirebilmek ve demokratik entegrasyon çözümünü başarıya ulaştırabilmek için, 'Şimdi Kadın Zamanı' diyerek komünlerimizi hep birlikte inşa edelim.

İçindekiler İçin Tıklayınız